

**WILL BROWNELL
DENISE DRACE-BROWNELL
eu ALEX ROVT**

PRIMUL NAZIST

**ERICH LUDENDORFF OMUL
CARE**

ISTORIE

HUMANITAS

Dr. Will Brownell este cercetător cu experiență militară și universitară. A studiat la Fay, Exeter, Cornell, Columbia, și la universități din Madrid și Paris. Este autorul volumului *So Close to Greatness*, biografia lui William C. Bullitt, primul ambasador al Statelor Unite în Uniunea Sovietică.

Denise Drace-Brownell, JD, MPH, a studiat la colegiile Columbia și Rutgers, precum și la Universitatea din Illinois și la Universitatea din Pennsylvania.

WILL BROWNELL
DENISE DRACE-BROWNELL
cu ALEX ROVT

PRIMUL NAZIST

**ERICH LUDENDORFF, OMUL CARE
L-A FĂCUT POSIBIL PE HITLER**

**Traducere din engleză
de Mugurel Butuza**

Will Brownell și Denise Drace-Brownell
*The First Nazi: Erich Ludendorff, The Man
Who Made Hitler Possible*

© Will Brownell and Denise Drace-Brownell
2016

All rights reserved.

© HUMANITÁS, 2020, pentru prezenta
versiune românească (ediția digitală)

ISBN: 978-973-50-6849-3 (epub)

EDITURA HUMANITÁS

Piața Presei Libere 1, 013701 București,
România tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83
51 www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuprins

Introducere. Moartea unui asasin

1. Ludendorff își începe războiul

2. Ludendorff se războiește cu rușii

3. Ludendorff pe drumul spre putere

4. Ludendorff atacă în 1916

5. Ludendorff își începe cele cinci campanii
extraordinaire

6. Ludendorff îl trimite pe Lenin să încheie
luptele pe frontul rus

7. Ludendorff în luptă cu Lenin

8. Ludendorff atacă în vest ca să învingă
înainte de sosirea americanilor

9. Ludendorff pierde războiul mondial și-i
învinovățește pe evrei

10. Ludendorff pregătește uciderea evreilor
și următorul război

11. Ludendorff și moștenirea sa

Legătura Google. Notă despre noile surse...

Cronologia Marelui Război

Lista personajelor

Cărți și observații

Coliță de imagini

Introducere Moartea unui asasin

ÎN DECEMBRIE 1937, CU PUȚIN TIMP ÎNAINTEA ÎNCEPERII celui de-al Doilea Război Mondial, în Germania aveau loc fastuoasele funeralii ale generalului Erich Ludendorff. Pe ultimul său drum era însoțit și de Rider, într-un gest de celebrare a optimismului nazist.

Onorurile au fost nenumărate. Revista *Life* afirma că Ludendorff fusese magnific, iar pe frontispiciul ei se putea citi: «Germania îl înmormântează pe cel mai mare general al Marelui Război»... Revista îl mai numea pe Ludendorff «cel mai capabil general apărut în cursul războiului mondial» și «egal, din punct de vedere militar, al lui Robert E. Lee».

Articolul arăta că Ludendorff fusese creierul armatei germane, mâna dreaptă a lui Hindenburg, comandantul armatei, și strategul suprem al Germaniei acelei vremi. Snopise în bătaie armate întregi din Rusia, România, Franța, Marea Britanie și Italia. Atât de mare era prestigiul lui Ludendorff și al prietenului său Hindenburg, se observa în articol, „încât până și kaiserul le îndeplinea ordinele”.

Revista îi aducea totuși și unele critici. Susținea că Ludendorff își pierduse cumpătul după destrămarea armatei sale în 1918 și adăuga că, atunci când Germania a pierdut războiul, Ludendorff fugise înfricoșat în Suedia neutră, deghizându-se cu perucă și

ochelari albaștri. în sfârșit, în articol se mai spunea că Ludendorff era considerat nițel paranoic și că vedea conspirații peste tot, de ale masonilor și iezuiților, catolicilor și evreilor, învinuindu-i pe toți aceștia de nenorocirile Germaniei. Mai observa că, după Primul Război Mondial, Ludendorff „mărșăluise alături de Hitler“.

Dar acestea erau toate observațiile negative. Articolul era în general pozitiv, ridicându-l pe Ludendorff în slăvi drept „cel mai mare general al războiului“ și pentru că i se organizase „înmormântarea demnă de locul său în istorie“. Organizatorii funeraliilor au expus cele 60 de medalii ale lui Ludendorff și au adus o imensă fanfară militară, care a interpretat „Bunul camarad“, un cântec german de război. Funeraliile au fost impresionante.

Pentru oricine a văzut fotografiile ce însoțeau articolul din revista *Life*, singurul aspect surprinzător se poate să fi fost faptul că sicriul lui Ludendorff era drapat cu steagul de luptă al kaiserului, și nu cu svastica noii Germanii a lui Hider. Unii ar fi putut concluziona din acest fapt că relațiile dintre cei doi se răciseră, dar cei care au observat diferența au fost probabil puțini. într-adevăr, la momentul respectiv nu părea un lucru semnificativ.

Printre toate aceste laude, *Life* nu menționa că Ludendorff inventase calomnia ucigașă că Germania pierduse războiul din cauza evreilor, și nici că, drept răzbunare, voia să-i anihileze pe aceștia prin folosirea gazelor toxice, așa cum muriseră soldații

germani pe câmpurile de luptă. Mai mult, nimeni n-a observat că Ludendorff prelungea agonia Germaniei în Primul Război Mondial cu doi ani cumpliti, și nici că, la jumătatea războiului, blocase o pace de compromis care ar fi putut salva sufletul Germaniei. Aproape nimeni nu a știut că acest ins planificase călătoria lui Lenin spre Rusia într-un tren sigilat, de parcă ar fi fost un virus mortal, pentru a infecta națiunea rusă cu revoluția comunistă, distrugându-i pentru multă vreme șansele de a construi o democrație.

Articolul nu făcea aluzie nici la faptul că, în 1918, Ludendorff lansase împotriva Aliaților „Ofensivele Ludendorff”, care au costat Germania viețile a 900.000 de oameni, dar și războiul. Nu menționa nici că, după ce pierduse războiul, Ludendorff a sprijinit lansarea Partidului Nazist, a inițiat o viguroasă campanie propagandistică pentru a dezmembra noul guvern german și a colaborat cu noul său prieten, Hitler, la schițarea planului de răzbunare. Alt aspect remarcabil este că în articol nu se făcea nici măcar aluzie la faptul că acest individ își petrecuse ultimele două decenii de viață îndemnându-i pe germani să pornească un nou război, unul de răzbunare, pentru a-și realiza toate visurile nebunești pe care nu reușise să și le îplinească în ultimul mare măcel.

De ce n-a sesizat nimeni că individul acesta era inițiatorul unei noi epoci de sălbăticie? De ce nu a văzut nimeni că acest individ împingea Germania spre un nou război mondial? De ce nu a remarcat nimeni că,

sprijinindu-l pe Hitler încă de la început, din anii 1920, îl ajuta pe acest nebun în ascensiunea sa spre putere, sau că sprijinul său l-a ajutat pe Hitler să ucidă atâtea milioane de oameni?

Toată lumea înțelegea că Ludendorff era un tactician genial, dar puțini au semnalat că era genial și atunci când îi învinovățea pe alții pentru greșelile sale. O demonstrează faptul că a pierdut Primul Război Mondial, iar apoi i-a învinovățit pe evrei pentru înfrângerea sa. Dar cum a reușit acest lucru fără dovezi care să susțină această calomnie?

Generalul Erich Ludendorff s-ar putea să fie unul dintre cei mai distrugători indivizi din secolul XX. Povestea felului cum a reușit acest lucru este una cutremurătoare.

E povestea pe care vrem să o spunem aici.

De asemenea, am vrea să se înțeleagă că ne dorim ca această carte să devină o istorie accesibilă publicului larg, un nou tip de biografie istorică serioasă.

1. Ludendorff își începe războiul

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL A ÎNCEPUT DIN NEBĂGARE DE SEAMĂ. Un arhiduce al Austriei și soția sa vizitau un orașel numit Sarajevo, capitala Bosniei, în 28 iunie 1914. Un student patriot, pe nume Gavrilo Princip, care voia secesiunea acestei provincii austriece și unirea ei cu Serbia, l-a împușcat pe arhiduce în piept și, accidental, a împușcat-o și pe soția acestuia. Arhiducele a

fost dus degrabă la spital, dar doctorul n-a putut să-i desfacă nasturii tunicii. Nu știa că tunica era cusută în fiecare dimineață pe corpul elegantului arhiduce, în încercarea de a-l face să pară mai suplu. S-au pierdut secunde prețioase în timp ce medicul încerca să descheie tunica pentru a opri hemoragia. În scurt timp, hemoragia l-a ucis pe bine îmbrăcatul arhiduce.

Furioasă, Austria a cerut satisfacție din partea Serbiei și i-a transmis un ultimatum brutal. Scandalizat, kaiserul german, Wilhelm II, și-a susținut aliații austrieci. Încurajați, austriecii au declarat război Serbiei, care era sprijinită de Rusia. Rusia, înfuriată, a declarat război Austriei, iar apoi Germania, la fel de înfuriată, a declarat război Rusiei. Aliata Rusiei, Franța, a declarat război Germaniei. Anglia a încercat să nu se implice în încăierare și, în diverse privințe, existau argumente pentru neimplicarea ei. Existau însă și elemente majore care păreau să forțeze participarea Angliei. De ani de zile, oamenii de stat britanici ajunseseră la concluzia că, pentru interesele regatului, era vital ca nici una dintre țările europene să nu devină puterea supremă pe continent. Chiar și numai acest motiv ar fi fost suficient pentru a forța Anglia să se opună Germaniei. În al doilea rând, în 1839, britanicii semnaseră un tratat prin care se angajau să ajute Belgia în astfel de circumstanțe. În al treilea, noua marină germană, deși inferioară Marinei Regale a Angliei, era totuși văzută drept o amenințare majoră la adresa puterii maritime a Marii Britanii. Aceste trei motive, dintre

care nici unul nu era realmente vital, erau decisive împreună. În doar câteva zile, Marea Britanie a intrat și ea în conflict. În câteva săptămâni, Europa era în război.

Germania era depășită numeric în proporție de cinci la unu. Și s-a aflat încă de la început într-un război pe două fronturi, cu Rusia la est și cu Franța la vest. De obicei, un război pe două fronturi este o condamnare la moarte, dar generalii germani nu erau îngrijorați. Un feldmareșal genial, pe nume Alfred von Schlieffen, concepuse o strategie de desfășurare a forțelor, numită Planul Schlieffen, pe care mulți germani o considerau o garanție a victoriei.

Studiind tacticile militare ale lui Hannibal, marele general al Antichității, contele von Schlieffen s-a convins că o forță militară mai mică ar putea copleși forțe mai mari, atacând ambele flancuri ale unui inamic invadator, așa cum reușise Hannibal la Cannae în secolul al III-lea î.Cr. Schlieffen a decis că era posibil să trimită armate mari în vest, în Franța și Belgia, pentru a distruge acele națiuni în patru săptămâni, și că apoi s-ar fi putut întoarce și trimite aceleași armate germane în Rusia, pentru a distruge acea națiune în patru luni.

Dacă acest plan ar fi reușit, germanii ar fi cucerit Europa într-un timp record. Părea planul perfect, dacă i se acceptau prezumțiile subiacente. Dar, printre altele, el presupunea că se putea adopta un plan de luptă din secolul al III-lea î.Cr., care se aplica la o armată de 30.000 de oameni, și că se putea aplica în secolul XX, la o armată modernă de

ordinul milioanei de soldați. Mai grav, presupunea că acest enorm număr de trupe putea acționa foarte rapid într-un interval de timp foarte scurt, putea câștiga războiul în vest, iar apoi se putea reorienta neîntârziat și repeta isprava în est. Mai presupunea și că mica armată belgiană nu va avea curajul să-și apere patria. În sfârșit, presupunea că patrioții belgieni nu vor obstrucționa trecerea germanilor prin dinamitarea puținelor șosele și poduri din țara lor.

Acestea erau prezumțiile arogante ale germanilor la începutul războiului lor și erau atât de eronate, încât istoricii moderni observă că planul era viciat de la bun început. Cu cine să începem lista celor de altă părere? Unul dintre aceștia este generalul maior David T. Zabecki, editorul american al enciclopediei în patru volume *Germany at War (Germania în război)*. Alți trei sunt istoricii germani Hans Ehlert, Michael Epkenhans și Gerhard Gross de la Centrul Bundeswehr-ului pentru Istoria Militară [germană] din Potsdam, Germania.

Probabil, cel mai subtil dintre criticii acestui plan a fost Gerhard Ritter. Ritter a fost soldat german în Primul Război Mondial, iar apoi, timp de 31 de ani, a fost un excelent istoric militar la Universitatea din Freiburg. El nu avea cuvinte de laudă pentru cei care susțineau genialitatea lui Schlieffen. Într-o carte devastatoare, intitulată *Planul Schlieffen: Critica unui mit*, Ritter face probabil cea mai bună analiză a acestui plan: „Urmărind fiecare indiciu, devine evident că secretul Planului Schlieffen, dar și baza

formulei lui Schlieffen pentru victoria rapidă, nu a fost altul decât credința pariorului în virtuțile îndrăzelii pure. Magia planului nu este decât un mit. Concepția strategică s-a dovedit a fi o capcană și o amăgire pentru executanții săi, cu consecințe fatale care au fost... probabil, inerente de la început... Planul presupunea o perfecțiune de neatins și nu lua în calcul neprevăzutul.“

Germanii au presupus să belgienii vor fi ușor de înfrânt. Dar, de îndată ce țara le-a fost invadată, belgienii au luptat cu îndârjire. Cezar, care s-a războit cu toate triburile Galiei și cu cele de pe teritoriul Belgiei de azi, n-ar fi fost surprins. El spunea: „Dintre toți aceștia, cei mai nobili sunt belgii“. Cezar știa. De îndată ce au fost invadați de germani, rezistența belgienilor a explodat. Și-au distrus podurile și căile ferate, încetinind drastic înaintarea germanilor. Belgienii puteau ajunge pe front pe căile ferate din vest, încă intacte. Dar germanii trebuiau să vină în marș prin teritoriile răvășite din est, unde căile ferate fuseseră distruse de patrioți și gherile. În acest timp, lunetiștii trăgeau în germani din clăi de fân, copaci și râpe. Elevii, preoții, călugărițele, învățătorii și polițiștii au făcut tot ce au putut – s-au folosit de furci, seceri, pistoale și topoare – pentru a opri invadatorii. Germanii spumegau înfuriți față de această autoapărare ilegală (dar invazia lor cum era?), astfel că au împușcat 4.000 de ostatici belgieni numai în primele două luni de război. S-au dezlănțuit orbește, incendiind orașe întregi și deportând mii de oameni în tabere de muncă forțată.

O prințesă belgiană de origine germană, prințesa Elisa-beta, a ajuns să-și disprețuiască atât de mult compatrioții germani, încât a inventat o expresie despre rezultatul acestui comportament, expresie care, într-un context sau altul, avea să fie reluată de Churchill și de mulți alți lideri de-a lungul vremii. Elisabeta a spus: „între mine și ei a coborât o cortină de fier, pe care nimic nu o mai poate da la o parte.”

Totul părea să conspire la încetinirea avansării germanilor, mai ales în orașul Liège. Acolo, belgienii dispuneau de forturi enorme cu ziduri groase de peste patru metri, astfel că au rezistat îndârjiți. Și tocmai atunci, un general german necunoscut, pe nume Erich Ludendorff, a adus pe câmpul de luptă noua artilerie grea, cele mai eficiente tunuri pe care le văzuse lumea până atunci. Un astfel de tun, botezat Bertha Grăsana, era un monstru de 75 de tone, tras de sute de cai și deservit de o echipă de 280 de soldați. Uriașul acesta făcea să se cutremure pământul când trecea pe șosea. Obuzele sale cântăreau peste o tonă și puteau lovi ținte situate la 13 kilometri distanță.

Artileria lui Ludendorff a tras și-a tot tras, zdrobind magnificele forturi care nu fuseseră concepute să reziste la asemenea lovituri. Și totuși, belgienii rezistau. Sectoare întregi ale forturilor s-au dărâmat, căldura din interior a crescut, sistemele de ventilație s-au defectat, însă nimic nu părea să-i descurajeze pe acești oameni. Rezistența belgiană a cedat abia atunci când un obuz norocos a provocat explozia depozitului de muniție din fortăreața

principală, măcelărindu-i pe unii dintre cei mai competenți oameni din cartierul general.

Germanii și-au sărbătorit victoria tardivă, chiar dacă întârzierea le-a perturbat planul invaziei. Ludendorff, până atunci un necunoscut, a devenit eroul zilei. Germanii l-au decorat cu medalia numită familiar Blauer Max, cea mai înaltă distincție pe care o putea conferi armata din care făcea parte. S-ar fi zis că Germania cucerea lumea.

De fapt, o pierdea. Șeful Statului Major german, Helmuth von Moltke, cunoștea realitatea. El a înțeles că, din cauza acestor victorii lente, planul general al Germaniei era ruinat și că războiul era pierdut. Apoi au venit veștile că rușii avansau mai rapid decât se prognosticase.

Rusia avea o alianță cu Franța - era prețul pe care rușii îl plăteau pentru a obține împrumuturile gigantice de care aveau nevoie pentru dezvoltarea Siberiei și pentru construcția căii ferate transsiberiene. Astfel că rușii își onorau angajamentele față de aliați și avansau mult mai devreme decât era așteptat în est, în mlaștinile din Prusia, amenințând planurile germane din acel sector. La 20 august 1914, într-un oraș numit Gumbinnen, germanii au încercat să stopeze avansarea rușilor. Dar, de data aceasta, rușii au dispus de o artilerie grea superbă, ordonată în câmpuri de tragere perfecte. Și mai aveau și rezerve de obuze necesare lansării unor atacuri infernale.

Conform Planului Schlieffen, acest lucru n-ar fi trebuit să se întâmple. Germanii îi consideraseră incompetenți pe ruși, pentru că

anterior, în războiul din 1905 împotriva Japoniei, avuseseră o prestație lamentabilă. S-a presupus că rușii erau lenți. Cu toate acestea, artileria lor grea a executat un baraj precis, spulberând o armată germană și capturând 6.000 de prizonieri. Maximilian von Prittwitz, comandantul german din Prusia de Est, a cărui poreclă era „Grăsunul”, a trimis o telegramă la Berlin, cerând permisiunea de a se retrage la vest de fluviul Vistula. Această retragere lașă ar fi lăsat majoritatea estului Prusiei în mâinile Rusiei.

Zvonuri incredibile despre atrocitățile rușilor, majoritatea povești despre violuri și jafuri, au străbătut toată Germania. Mulți generali germani aveau originea străveche în Prusia și se temeau pentru proprietățile lor. „Ce folos să cucerim Parisul sau Bruxelles-ul”, întrebau ei, „dacă Berlinul va fi cucerit de cazaci?”

Înaltul Comandament n-a fost de acord cu sugestia lui Prittwitz de retragere și l-a concediat imediat. Era prima oară când un general german era destituit în timpul luptelor. Apoi, înaltul Comandament i-a ordonat noului său erou, Ludendorff, să plece în est și să preia comanda împreună cu un alt general, Paul von Hindenburg, care a fost convins să revină din pensie. Era o manevră fără precedent. Din acest moment, Ludendorff, care nici măcar nu avea particula aristocratică „von” în nume, devenea unul dintre cei numai doi ofițeri germani care dirijau eforturile guvernului lor în acest mare și teribil război. Așa a început probabil cel mai important parteneriat militar din timpul Primului Război

Mondial, un parteneriat care avea să obțină victorii uriașe, dar care până la urmă va pierde totul într-un vârtej de prefaceri și distrugerii ce avea să dureze patru ani.

Ludendorff și Hindenburg și-au început parteneriatul pe un peron pustiu din estul Germaniei. Conform tuturor relatărilor, Ludendorff a coborât din vagonul său și a salutat prompt. Bătrânul general Hindenburg i-a răspuns greoi la salut. Un detaliu ciudat, bătrânul general era îmbrăcat în vechea uniformă germană care nu mai era în uz. Tânărul ofițer Ludendorff era numai energie, gata de acțiune și purta noua uniformă de campanie gri, culoare inspirată de griul vechilor statui grecești. Ofițerul mai în vârstă a observat atent totul.

Situația militară era sumbră. Planul german pentru victorie se dezmembra simultan și în est, și în vest. Pentru ca situația să fie și mai gravă, armata germană nu avea un plan de rezervă. Planul de bătăie pe care îl urmau era asemenea unei parașute: trebuia să funcționeze.

Ludendorff avea în buzunar un mesaj precaut din partea lui Helmuth von Moltke, șeful Statului Major german: „Vi se încredințează o nouă și dificilă sarcină... Nu cunosc nici un alt om în care să am o încredere atât de absolută. încă mai sunteți capabil să salvați situația în est... Desigur, nu veți fi învinovățit pentru cele deja întâmplate, dar, cu energia voastră, puteți împiedica să se întâmple ce este mai rău.” Din partea ofițerului de logistică al lui Ludendorff avea un alt mesaj încurajator: „Sarcina voastră este

dificilă, dar sunteți la înălțimea ei”.

Cei doi generali s-au măsurat unul pe altul din priviri. Hindenburg era ușor de recunoscut drept ofițer și iuncher de modă veche, un ins foarte aristocrat. Ludendorff era însă mai dificil de evaluat. Ani mai târziu, istoricii vor spune adesea că Ludendorff era „un om fără umbră”, expresie provenită din vechile legende și desemnând un om fără suflet, așadar un om imposibil de cunoscut.

Hindenburg fusese informat de aghiotanții săi. Aceștia i-au spus că Ludendorff era un gentleman de țară fără legături la curte. Crescuse în conacul unei familii din nobilimea mică. Tatăl său fusese ofițer de cavalerie în cele două războaie anterioare ale Germaniei, purtate împotriva Austriei în 1866 și împotriva Franței în 1870. În tinerețe, crescuse într-o casă plină de gloria armatelor germane, de statui ale eroilor militari germani și înconjurat de numeroase discuții despre marea bătălie de la Sedan, unde Germania învinsese Franța într-o celebră Bătălie de Anihilare. Această expresie, scumpă germanilor, se referă la cel mai rar dintre evenimente – câștigarea unui război întreg, sau a unui imperiu, printr-o singură bătălie. De exemplu, Hannibal încercase să-i anihileze pe romani la Cannae. Iar Roma i-a făcut același lucru lui Hannibal la Zama.

Pe când era doar un băiat, Ludendorff a avut-o ca tutore pe sora mamei lui, după care familia l-a trimis la o școală de cădeți în orașul Pion. A muncit din greu, a sărit peste două clase, dar tot a fost primul din generația lui. Nu avea prieteni și nici hobby-uri, dar își

investea întreaga energie în cele câteva discipline pe care alesese pentru studiu, și le alesese bine. A devenit expert în artilerie, ca și în planul de victorie al Germaniei pentru „următorul război“, cum i se spunea. Acest mare plan era opera contelui Alfred von Schlieffen și avea infinite detalii, căci era în mod constant revizuit. Ludendorff studiase aceste detalii ore în șir.

Problema era că acest plan general se tot schimba. Pentru un plan perfect, avea slăbiciuni stranii și s-au făcut eforturi imense pentru a-l corija. Cât de puternic trebuia să fie flancul stâng, care urma să invadeze Franța, și cât de puternic flancul drept, care avea să invadeze Rusia? Iar dacă planul dădea greș, ce era de făcut? într-adevăr, prevedea măsuri în caz de eșec?

Ludendorff a studiat acest chestiuni în cele mai mici detalii. în fiecare zi încerca să-l facă perfect. Fiecare moment al zilei sale se desfășura după program. Era punctual la minut. Muncea constant, iar când nu era mulțumit, izbea cu pumnul în masă. Era recunoscut faptul că nu avea camarazi apropiați. Cum remarca un autor: „Avea mai mulți admiratori decât prieteni.“

în 1893, ajunsese deja la Academia de Război, iar de acolo a trecut direct la Statul Major General. Avid de muncă, a parcurs teancuri de documente pentru a înțelege planurile de război ale inamicilor Germaniei. Existau foarte multe stiluri diferite de război luate în calcul de Marile Puteri. Englezii credeau că este preferabilă o armată mică, pe care să o mărească în timpul războiului, căci

astfel se economiseau bani. Rușii credeau într-o armată uluitor de mare, un veritabil „tăvălug“, care să fie trimisă imediat la înaintare. Francezii se încredeau într-o armată de elan, foarte mobilă și fără artilerie grea. Germanii credeau într-o artilerie copleșitoare, pe care să o folosească în primele zile ale războiului. Ludendorff întâmpina dificultăți enorme în încercarea de a-și imagina ce s-ar fi putut întâmpla în momentul când aceste armate diferite intrau în coliziune. Erau atâtea variabile de luat în calcul.

În plus, nefiind un ofițer respectat, Ludendorff avea probleme în a-și face auzite estimările. Elitele Germaniei, aristocrați puri, îl priveau ca pe un ins problematic, căci era considerat om de rând - chiar dacă în arborele său genealogic existau câțiva nobili - și, mai grav, se căsătorise cu o femeie de rând. Ce să mai spui că socrul său era chiar proprietar de fabrică!

La rândul său, lui Ludendorff îi displăceau elitele. În particular, nu-l plăcea pe kaiser, considerând că era un diletant și, mai grav, slab. Kaiserul Wilhelm avea un defect fizic: o mână schiloadă încă din naștere. Majoritatea ofițerilor asemenea lui Ludendorff îl priveau pe kaiser ca pe un invalid.

Spre meritul său, în studiile sale, Ludendorff a făcut mari eforturi pentru a da un înțeles acestui „război cețos“, iar pentru acest fapt era admirat. Era muncitor, feroce și dedicat. Unii îi spuneau „Napoleon“, pentru că își asumase comanda în Belgia și obținuse victorii. În mod evident, își cunoștea artileria

și modul cum putea fi folosită pentru a distruge o fortăreață. Victoriile sale împotriva forturilor belgiene, oricât de întârziate, au stârnit interesul național pentru Ludendorff. Devenea un lider militar popular în ceea ce urma să devină un război mondial.

Această întâlnire discretă pe un peron de gară urma să aibă rezultate cu consecințe cruciale. Există un anume echilibru între reținutul Hindenburg și tânărul debutant, pasionat și muncitor, Ludendorff. Cum observa locotenent-colonelul William A. Jones de la Colegiul de Război al Armatei SUA în 1992: „A fost evident de la prima lor întâlnire care va fi rolul fiecăruia. Hindenburg avea să fie personajul de frunte al comandamentului și cel care avea să furnizeze stabilitatea necesară succesului... Acest mariaj între cele două personalități avea să reziste pe durata întregului război.” Sinergia dintre Hindenburg și Ludendorff a fost cel mai bine exprimată chiar de Ludendorff, atunci când scria, ani mai târziu: „Timp de patru ani, feld-mareșalul și cu mine am muncit împreună ca un singur om, în perfectă armonie.” Iar Hindenburg, cu o afecțiune egală, îl descria pe noul său șef de stat-major ca individ cu o „capacitate de muncă supraomenească și de o hotărâre neostenită”.

Cu toate acestea, Germania nu avea încă un răspuns la întrebarea dacă Hindenburg și Ludendorff puteau să îi ofere victoria care să-i scoată imediat pe ruși din război.

2.Ludendorff se războiește cu rușii

GERMANII AU PRIMIT VEȘTI DIN RUSIA CĂ FAIMOSUL LOR plan de invazie ajunsese într-un nou impas. Rușii, înțelegând clar că francezii erau măcelăriți în vest și simțindu-le panica, au decis să abandoneze orice precauții și să avanseze prematur. Deși mulți soldați ruși nu aveau puști și mare parte din artileria lor nu dispunea de muniție suficientă, guvernul rus a trimis 600.000 de oameni peste graniță, în Prusia Orientală, sub conducerea generalilor Alexander Samsonov și Paul von Rennenkampf. Aceste trupe erau prost echipate, preponderent neinstruite și foarte dezorganizate, dar îi depășeau numeric pe germani în proporție de 10 la 1. Câștigându-și renumele de „tăvălugul rusesc”, trupele conduse de Samsonov și Rennenkampf au măturat Prusia Orientală cu un curaj nesăbuit.

Prusia Orientală era locul de baștină al multor membri din Statul Major General și în plus era patria străbună a kaiserului, astfel că asupra familiei regale se punea o presiune enormă pentru a proteja aceste teritorii. Mai mult, povești despre violurile și jafurile soldaților ruși au ajuns la Berlin. Aceste povești erau aproape în întregime ficțiuni - de fapt, aproape nici o femeie germană nu a fost violată în timpul invaziei ruse -, dar ele au alarmat înaltul Comandament german. Ani

mai târziu, istoricii vor descoperi în arhivele militare confirmări ale armatei germane că „descrierile cruzimii rușilor și relatările despre devastarea țării sunt neadevărate. Peste tot, trupele rusești s-au comportat corect cu locuitorii. Dacă anumite orașe și sate au fost incendiate, acest lucru s-a întâmplat aproape de fiecare dată în timpul barajelor de artilerie din timpul luptelor”.

Rușii și-au dat totuși puțin în stambă: au eliberat fiecare cramă de vinuri pe care au găsit-o și au sărbătorit în piețele orașelor. Mai sâcâitor pentru germani era faptul că au furat cantități incredibil de mari de alimente și un număr mare de cai și vite. Dar cel mai supărător pentru doamnele germane era că se ușurau cam peste tot.

Așadar în vest, începând chiar din prima lună, belgienii rezistau mult mai mult decât anticipaseră germanii, iar în est, rușii începuseră luptele mai devreme cu câteva săptămâni decât crezuseră germanii că era posibil. În mod evident, își subestimaseră inamicii – sau supraestimaseră potențialul propriilor trupe. Dar în acest moment dificil, norocul a intervenit de partea germanilor. La numai o săptămână de la victoria în bătălia pentru Liège, Ludendorff a fost convocat de kaiser pentru a fi numit șeful Statului-Major al Armatei a 8-a de pe Frontul de Est.

Pentru biografi, Ludendorff constituie o enigmă dificil de rezolvat. Barbara Tuchman – bine-cunoscuta istorică a cărei lucrare din 1962 despre originile acestui război, *The Guns of August* (Tunurile din august), a fost atât de bună, încât președintele Kennedy a

oferit câte un exemplar fiecărui membru al Congresului american - l-a studiat pe Ludendorff, descoperind că cercetarea aceasta era frus- trantă. Ea ar fi vrut să afle cum gândea, să descopere elementele personalității sale, dar n-a găsit mai nimic - nici măcar obișnuitele anecdote. Individul era aproape o pată albă.

De la momentul apariției cărții lui Tuchman, istoricii au aflat însă mai multe lucruri despre Ludendorff. Întâi, astăzi se știe că era un individ curat până la obsesie. Chiar și când era copil, refuza să se joace dacă știa că astfel și-ar murdări hainele. Așa trebuia. Era pasionat de disciplinele de studiu, dar nu-i plăceau profesorii care le predau. Unii au spus că era foarte fericit când făcea matematică, o știință nestânjenită de amestecul oamenilor.

Totuși, avea capacitatea de a fi sensibil și sentimental din când în când. Odată, în tinerețe, și-a împărțit umbrela în timpul unei ploi torențiale cu o femeie fermecătoare pe nume Margarethe Pemet. Apoi a aflat că era mama a trei băieți, dar că mariajul ei era unul nefericit. Între ei s-a încheiat o relație. Ei îi plăceau pasiunile lui și i-a permis să o conducă până acasă. În cele din urmă, Ludendorff a convins-o să divorțeze și să se căsătorească cu el. Amândoi împărtășeau același vis: de a îmbătrâni împreună, de a-și vedea băieții devenind ofițeri și familia așezată împrejurul mesei la cină în vremuri pașnice.

Apoi, Ludendorff a început să se concentreze asupra carierei. Cum nu-și făcea

timp pentru exercițiu fizic, s-a îngrășat și, drept urmare, a făcut gușă. La ceafă avea o umflătură, un gogoloi de grăsime, pe care scriitorul american Ralph Waldo Emerson îl numea „semnul bestiei”. Purta monoclu și se holba prin el într-un fel care îi înfiora pe cei pe care îi privea. Aghiotanții săi se jurau că-și purta monocul chiar și la baie.

Nu se odihnea niciodată. Chiar dacă se culca târziu, a doua zi se trezea devreme. Apoi se îmbrăca, iar la 7:00 dimineața era pe cal, indiferent că ploua sau era soare. „Măsura totul în minute”, spuneau martorii, „nu în ore”.

Se impacienta ori de câte ori avea de așteptat. Dacă venea la prânz acasă și supa nu aburea pe masă, spunea răstit: „Ce păcat că nu avem mâncare!” Era nepoliticos cu toată lumea, chiar și cu kaiserul.

Într-adevăr, nu avea decât unul sau doi prieteni. Și, asemenea viitorului său prieten, Hitler, învinuia pe oricine altcineva pentru eșecurile sale. Ceilalți nu doar că greșeau, dar greșelile lor erau criminale. Nu erau doar stupizi, stupizenia lor era trădătoare. Pentru el totul era alb sau negru. Spunea: „Nu pot decât să iubesc ori să urăsc.” Unii au remarcat că se pricepea mult mai bine să urască.

Avea capacitate de concentrare, dar nu și pe aceea de a fi uman. Îi ura pe evrei, pe catolici și, în sfârșit, pe toți creștinii. A ajuns să disprețuiască creștinismul pentru că, spunea el, îi făcea buni pe oameni. Prefera zeitățile războinice ale Germaniei antice, Odin, Thor sau Frigg, care au dat numele

germanice ale zilelor de miercuri, joi și vineri. Disprețuia însă și iudaismul, fiind de părere că îi făcea independenți pe evrei, ceea ce însemna că nu aveau sentimente patriotice față de Germania.

Generalul Ludendorff avea însă și puncte forte. Intensitatea sa era remarcabilă. Iubea Germania. Voia ca Germania să obțină supremația, iar pentru a atinge acest obiectiv îndemna Germania depășită numeric să poarte războaie preventive împotriva tuturor competitorilor potențiali. În momente diferite a vrut război cu Anglia, Franța, Italia, Polonia, Rusia, Turcia și chiar și cu Austro- Ungaria aliată. A vrut să înceapă un război chiar și cu Vaticanul. Statele Unite n-au fost niciodată pe lista sa de competitori pentru că îi considera pe americani niște corcitură. Credea că americanii sunt atât de lipsiți de experiență, încât nu aveau să fie niciodată o amenințare. Probabil că aceasta a fost cea mai mare greșală a vieții sale.

N-a încercat nici măcar o dată să scadă numărul inamicilor săi din interiorul Germaniei. N-a înțeles niciodată că și-ar fi putut convinge inamicii să-i devină prieteni. Într- adevăr, istoricii au avut mari bătaii de cap să găsească pe cineva care i-a fost prieten.

Ura autoritatea. S-ar putea presupune că-l respecta pe kaiser, comandantul său suprem, dar lucrurile nu stăteau așa. Își respecta într-un sens vag patria, atâta tot. Cu timpul, avea să devină singurul om din Imperiul German care îndrăznea să-l bruscheze pe kaiser. În sfârșit, semăna cu acel rege francez care ar fi spus „Statul sunt eu.”

Pentru o vreme, metoda sa a dat rezultate. În timpul războiului mondial, Ludendorff a ajuns dintr-un personaj insignifiant, comandantul a jumătate din armatele germane. A devenit instantaneu eroul momentului. Când a fost trimis în Rusia, știa că, dacă ar fi obținut și a doua victorie, i-ar fi crescut reputația chiar și în rândul elitelor care îl disprețuiau pentru că era un om de rând.

Trenul îl ducea cu repeziciune pe Ludendorff spre est. În buzunar avea scrisoarea șefului de Stat Major General, prin care era numit comandantul Armatei a 8-a și i se ordona să preîntâmpine criza din Rusia. Toată lumea credea că situația era disperată și că rușii ar putea câștiga. Ludendorff a studiat rapoartele primite, dar acestea nu i-au dat indicii clare despre ce se întâmpla realmente și nici despre atuurile pe care le avea. În ciuda lipsei de informații, Ludendorff ar fi fost de acord cu un colonel american a cărui reputație era în creștere, Douglas MacArthur, care ar fi spus cândva: „Nu cărțile pe care le ai sunt importante, ci cum le joci.”

În sfârșit, Ludendorff a aflat că Armata a 8-a era depășită numeric, că se retrăgea și că 600.000 de ruși ajunseseră pe pământ german și avansau. Numărul trupelor care înaintau era înfiorător. Dar Ludendorff se întreba: acești 600.000 de soldați erau trupe bine pregătite sau miliții? Veterani sau răcani? O armată sau o gloată?

Erau întrebări cât se poate de importante, dată fiind istoria recentă a armatei ruse. În 1905, imensa armată rusă, nepregătită, avusese o prestație slabă împotriva Japoniei,

în confuza bătălie de la Mukden, în Manciuria, întregi corpuri de armată ruse s-au încurcat unele pe altele, soldații ruși poziționându-se greșit și trăgând unii în alții. Comandanții lor dăduseră ordine contradictorii, armatele rătăcind năucite și neîndeplinindu-și obiectivele. Unii generali și-au învinovățit colegii ofițeri că nu reușiseră să se sprijine unii pe alții în ceea ce fusese, în mod evident, cea mai importantă bătălie terestră din acel război. În același timp, aproximativ 10.000 de marinari ruși erau victimele bătăliei navale din Strâmtoarea Tsushima. Era clar că forțele ruse avuseseră o prestație slabă în 1905. Mai grav, aproape că stârniseră o revoluție în Rusia. Acasă, un întreg oraș rusesc, Odessa, trecuse de partea revoluționarilor.

Acum, în 1914, germanii se întrebau cât de pregătiți erau acești 600.000 de soldați. Dacă aceste trupe rusești se mișcau rapid, dar nu erau pregătite, le-ar fi putut oferi germanilor o șansă. O divizie germană judicios formată, condusă de oameni cu nervi de oțel, ar fi putut fi un oponent foarte eficient.

Cei doi generali germani, Ludendorff și Hindenburg, discutau deja ca de la soldat la soldat și probabil că au fost șocați de cât de multe aveau în comun. Amândoi erau discipoli ai marelui Schlieffen, al cărui plan era la ordinea zilei. Amândoi visau la o Bătălie de Anihilare prin care să câștige războiul în câteva ore. Amândoi erau militari germani tradiționali, care credeau în puterea mistică a rasei germane.

Kaiserul egotist nu-l plăcea pe Hindenburg. În timpul manevrelor anuale din 1908, când

germanii încă mai încercau să perfecționeze problematicul plan Schlieffen, Hindenburg refuzase să-l lase pe kaiser să câștige o anume confruntare. Periculos de candid, Hindenburg l-a ze-flemisit pe kaiser: „Dacă ar fi fost un război real, acum ați fi prizonierul meu.” Kaiserul Wilhelm II s-a simțit umilit. Din acel moment, l-a ocolit pe Hindenburg la Curte.

Așadar, cei doi generali erau niște marginali porniți în căutarea norocului. Punctele comune au constituit un început bun, iar calitățile lor se completeau. Hindenburg era calm și intelectual, în timp ce Ludendorff era numai înflăcărare și acțiune. Hindenburg era un individ de caracter, tăcut și profund, în timp ce Ludendorff era pătimaș, agresiv și implicat. Curând, relația dintre ei avea să fie numită „uniune” și chiar „mariaj”. În scurt timp, presa avea să-i numească Duo-ul. Dacă mariajul lor avea să dureze era o chestiune de viitor. Chestiunea momentului era dacă aveau să salveze Germania sau nu.

În trenul ce se îndrepta spre est, generalii au fost uluiți de moralul bun al trupelor din jurul lor, soldații purtând flori la puștile lor și cântând vechi cântece germane, precum „Straja Rinului”, luat dintr-un poem de la 1840:

*O, patrie, nimic nu te-nfricoșeze,
Străjile pe Rin stau treze.*

Apoi „Deutschland iiber Alles”, care conținea o vagă amenințare:

Germania, Germania mai presus de toate,

Mai presus de tot ce există în lume...

Când trenul generalilor a ajuns în Prusia, au fost întâmpinați de noul lor stat-major, iar aici au avut noroc. Printre acești ofițeri se afla și colonelul Max Hoffmann, care părea să cunoască fiecare detaliu referitor la avansarea rușilor. Hoffmann era un ofițer experimentat, care servise anterior ca observator militar german detașat pe lângă forțele japoneze în războiul țării lor cu Rusia din 1905. Experiența pe care o acumulase în acel conflict avea să se dovedească de neprețuit în înțelegerea manevrelor rușilor în Prusia.

Hoffmann le-a dat noi informații despre avansarea inamicului rus. Mai întâi, nu era o singură armată rusă de 600.000 de oameni, ci două armate separate, de câte 300.000 de soldați. Acestea erau despărțite și nu aveau comunicații strânse una cu cealaltă. Pentru generalii germani care credeau în preasfințitul von Schlieffen, era un cadou. Luptau împotriva unei comande dezbinată, întocmai ca Hannibal în Antichitate înaintea celei mai strălucite victorii ale sale.

Mobilizarea rușilor fusese dezordonată, astfel că soldații erau nepregătiți și dezorganizați, nu aveau suficiente puști, muniție, cai și nici hrană. Țarul hotărâse să-și salveze aliații francezi cu orice preț și trimisese această misiune sinucigașă în Germania pentru a-i înfricoșa pe prusaci și a le da planurile peste cap.

Una dintre cele două armate ruse era comandată de generalul Aleksandr Samsonov, un funcționar public conștiincios, care era în

armata țarului de peste treizeci de ani. Era un ofițer de cavalerie dur, care luptase împotriva turcilor, chinezilor, japonezilor, iar acum a germanilor. Unii îl auziseră lăudându-se că nu citise un manual militar de ani de zile, iar alții afirmau că nu avea deloc capacitate de analiză. Însă toți erau de acord că era curajos. Era un veteran al dezastruoasei bătălii de la Mukden, din Manciuria, din 1905, ceea ce se va dovedi a fi important.

A doua armată rusă era comandată de un ins mai inteligent pe nume Paul von Rennenkampf, veteran de patruzeci de ani și om cu capacități intelectuale. Cu multă vreme în urmă, absolvise academia militară primul din generația sa. Și el era veteran al dezastrului din Manciuria din urmă cu aproape zece ani. Ceea ce îl intriga pe Hoffmann era faptul că acești doi generali ruși se detestau unul pe altul. Samsonov considera că Rennenkampf îl abandonase în momentul crucial din 1905 și că absența sa intenționată cauzase măcelărirea trupelor sale.

Cei doi generali s-au întâlnit mai târziu pe un peron de gară din Manciuria și s-au bătut ca niște școlari. S-au tăvălit în noroi, lovindu-se cu pumnii, înjurând, urlând, scuipând și mușcând, smulgându-și părul, medaliile, ochelarii și nasturii.

Câțiva martori au răspândit povestea încăierării lor și mulți au auzit de ea, inclusiv Max Hoffmann. Acesta bănuia că, dacă li s-ar fi dat ocazia, cei doi generali ar fi fost capabili să se saboteze unul pe celălalt. Iar Hoffmann afirma că această ostilitate le oferea camarazilor săi germani o șansă unică. După

toate probabilitățile, nici unul dintre cei doi generali ruși nu i-ar fi venit în ajutor celuilalt, astfel că germanii ar fi putut lupta pe rând cu fiecare dintre ei, distrugându-i bucată cu bucată.

Mobilizarea rusă fusese prematură. Un număr imens de țărani neexperimentați fuseseră luați la oaste, declarați ca formând o armată și trimiși la înaintare. Majoritatea nu aveau arme, peste 100.000 de puști fiind trimise rapid în Serbia, națiune lovită încă de la începutul războiului. Un experimentat ofițer rus de la vremea aceea nu și-a putut ascunde dezgustul.

„Cum să porți un război în felul acesta!”, a oftat el. „Uitați-vă la acești țărani pe jumătate morți de foame. Majoritatea n-au tras niciodată cu pușca. Ne târâm desculți și ne ostenim trupele înainte să înceapă lupta. Mlaștini la stânga și la dreapta, nimic altceva, doar apă și pâlcuri de pădure. Ce folos că avem de patru ori mai mulți soldați decât inamicul? Nu îi putem folosi. Dacă faci un pas alături de drum, te îneci. Armata noastră va ataca îngrămădită la un loc și pe un front îngust. Germanii știu acest lucru și ne așteaptă cu artileria grea. Ei au aflat care este cheia unui război modern. Mă tem că vom avea de plătit un preț greu.”

Rușii erau tineri zdraveni, dar ordinele pe care le primeau se băteau cap în cap. Armata n-a reușit să-și codifice ordinele. Soluția adoptată a fost una nefericită. Au început să transmită ordinele în clar, fără codificare, ceea ce însemna că germanii puteau intercepta toate comunicațiile lor. Hoffmann a

spus-o direct mai târziu: „Am avut un aliat: inamicul. Cunoșteam toate planurile inamicului.“

Pe baza cunoștințelor lui Hoffmann despre ruși și dispunând de informații precise referitoare la ordinele rușilor, Hindenburg și Ludendorff puteau să atace armatele inamice una câte una. Germanii, deși depășiți numeric, ar fi avut un avantaj. În fiecare luptă, deplasându-se mult mai rapid, germanii ar fi avut mai multe trupe decât rușii în fiecare punct de contact. Astfel, aveau să-i depășească numeric pe ruși. Întâi aveau să nimicească prima jumătate a forțelor inamicului, apoi și pe cea de-a doua.

Dar înainte ca Ludendorff și Hindenburg să treacă la acțiune, au intervenit evenimentele din Franța. Armatele germane de acolo se descurcau în sfârșit bine, înaintând cu repeziciune și decimându-i pe francezi. În prima confruntare, numită Bătălia Frontierelor, germanii le-au provocat francezilor 260.000 de victime numai în prima lună.

Succesul din Franța era extraordinar, mulți ofițeri germani susținând că francezii erau terminați. Și, tocmai în acest moment, din cauza îngrijorărilor de la Berlin legate de avansarea rușilor în Prusia Orientală, șeful Statului-Major al armatei germane, von Moltke, a luat o decizie crucială. În ceea ce unii consideră ca fiind cea mai mare eroare germană din timpul războiului, von Moltke a mutat trei corpuri de armată de infanterie și o divizie de cavalerie de pe frontul francez din vest, pe frontul rus din est.

Când aghiotanții lui von Moltke i-au transmis telefonic aceste informații lui Ludendorff, generalul a fost surprins. Ludendorff nu considera că avea nevoie de aceste trupe și, mai relevant, era aproape sigur că acestea nu aveau să ajungă la timp pentru a fi folosite în lupte. Sigur că le accepta – generalii nu refuză întăririle. Înaltul Comandament a redus puțin numărul soldaților, lăsând pe loc unul dintre cele trei corpuri de armată de infanterie, dar pe celelalte le-a trimis în est.

Acceptând aceste trupe de elită, Ludendorff scădea eficiența planului Schlieffen în Franța. În plus, permițând trimiterea trupelor în acel moment, Ludendorff făcea imposibilă sosirea lor la timp pentru a putea fi folosite în luptă. Probabil că Ludendorff credea că nu greșea cu nimic acceptând aceste trupe. Dar acei soldați, neutralizați acum, ar fi putut continua să lupte în Franța unde avea să fie nevoie de ei.

Așadar, la 28 august 1914, Ludendorff și Hindenburg și-au început cea mai cunoscută campanie a lor. Hoffmann concepuse un plan de luptă solid, Hindenburg și Ludendorff neavând altceva de făcut decât să-l pună în aplicare. Dar Ludendorff i-a ordonat lui Hoffmann să atace înainte ca trupele și artileria să ajungă pe poziții. Hoffmann l-a ignorat cu aplomb pe Ludendorff timp de mai multe ore. I-a atras pe ruși meticulos înainte și doar după ce l-a încercuit pe bietul Samsonov a dezlănțuit furia mecanizată a armatei germane.

Soldații ruși, flămânzi și desculți, chiar au

încercat să lupte. Cei fără puști înaintau pe câmp în fugă, căutând soldați morți, ale căror puști le-ar fi putut folosi. Alții, lipsiți de muniții, au deschis ranițele morților în căutarea gloanțelor.

Primii rămași fără muniții au fost artileriștii ruși, apoi au urmat cazacii și, în sfârșit, soldații de rând. Până seara, armata lui Samsonov a fost anihilată. Bieții oameni nu știau nici unde sunt, nici încotro s-o apuce. Majoritatea soldaților din trupele lui Samsonov au fost uciși sau capturați, numai 8.000 dintre ei reușind să străpungă încercuirea ca de piton. Odată ce-au scăpat, au rătăcit prin păduri, orientându-se după stele, încercând să-și găsească direcția.

Se părea că rușii au suferit o înfrângere dezastruoasă. Dar Samsonov nu era decât în aparență înfrânt. Totuși, reușise să-și slujească națiunea: fusese trimis într-o misiune sinucigașă pentru a-i înfricoșa pe prusaci în est și pentru a destabiliza Planul Schlieffen, și exact asta făcuse. Ceea ce începuseră belgienii prin perturbarea termenelor din Planul Schlieffen, au desăvârșit Samsonov și trupele sale prost pregătite. Invadând Prusia, rușii au silit înaltul Comandament german să detașeze 80.000 de trupe din vârful de lance ale forțelor sale din Franța. De aici înainte, programul prevăzut intra în colaps, iar planul germanilor de a învinge Franța în patru săptămâni, apoi Rusia în patru luni, era ruinat. Aceasta însemna că de-aici înainte Germania era angajată într-un război pe două fronturi, exact tipul de război pe care nu-l putea câștiga.

Germanii nu au înțeles deloc situația aceasta. În schimb, Germania era electrizată de veștile despre bătălia decisivă din est, de miile de soldați inamici morți, de căruțele distruse, de artileria și de steagurile de luptă capturate, de gloria sângeroasă a întregii isprăvi. Armata germană i-a spus Bătălia de la Tannenberg, pentru a comemora un eveniment din 1410, petrecut în același loc, în care cavalerii germani fuseseră înfrânți decisiv de o forță poloneză și lituaniană. Această victorie din 1914 o considerau o revanșă.

Poveștile fantastice se înmulțeau, ba s-au spus și niște glume militare. Când vorbea despre cum fusese pierdută această bătălie din cauza unei dușmăanii vechi între doi ofițeri care s-au luat la bătaie pe un peron de gară, Hoffmann o rezuma astfel: „Dacă este adevărat că bătălia de la Waterloo a fost câștigată pe terenurile de joacă ale colegiului Eton, tot atât de adevărat este că bătălia de la Tannenberg a fost pierdută pe acel mizerabil peron din Manciuria.”

Deși Samsonov a câștigat timp pentru Franța și Rusia, perturbând astfel Planul Schlieffen, nu și-a dat seama de acest fapt și se simțea nenorocit. Pierduse multe mii de oameni, și alte mii se predau. Acest brav general al bătrânei Rusii, cu anii lui mulți de serviciu militar, nu știa cum ar mai putea da ochii cu țarul după un asemenea fiasco. S-a îndepărtat în tăcere, apoi oamenii săi au auzit un foc de armă.

Nu i-au putut găsi corpul în întuneric.

La scurt timp după aceea, comandamentul

german a început născocirea unor legende strălucitoare despre victoria de la Tannenberg. Au înflorit fel de fel de mituri. S-au exagerat povești despre mii de soldați ruși împinși în mlaștină, ajunși până la bărbie în mâl, înecându-se în mizerie și cerșind mila. Se spunea că strigau „Comarade! Comarade!” în timp ce se scufundau. Aceste povești erau false - nici o armată rusească nu s-a înecat în mlaștină -, dar au fost și mai mult umflate până când, în cele din urmă, soldații reveniți de pe front au fost convinși să spună că auzeau strigătele rușilor în fiecare zi și aveau să le audă pentru totdeauna.

Înaltul Comandament german a început să umfle numărul rușilor morți la Tannenberg și să reducă numărul germanilor morți, pentru a-l convinge pe germanul de rând că victoria fusese chiar mai măreață. Mai târziu, germanii au colectat fonduri pentru ca arhitecții berlinezi Johannes și Walter Krüger să conceapă și să construiască un monument în cinstea acestei victorii, în apropierea locului unde s-a dat. A fost o construcție imensă și deprimantă, inspirată de ansamblul Stonehenge din Anglia, constând din turnuri preistorice înalte de 25 de metri și dintr-un zid circular care înconjură o incintă pentru solemnități, suficient de mare încât să primească mii de oameni care să-și venereze eroii în manieră cvasireligioasă.

Situl Memorialului Tannenberg a fost inaugurat în 1924, iar lucrările s-au încheiat în 1927. A fost conceput să dureze mii de ani, ca mărturie a măreției armatei germane. Dar, vai!, a fost distrus în cel de-al Doilea Război

Mondial. În 1945, a fost dinamitat de trupele lui Hitler înainte de venirea forțelor ruse. Mai târziu, țăranii au scotocit prin dărâmături, luând bronzul și granitul pentru a-l folosi ca materiale de construcții. Apoi, guvernul polonez a ras și puținul care mai rămăsese, pentru a construi Palatul Culturii și Științei din Varșovia. Azi, din acest monument etern n-au mai rămas decât niște dâmburi ierboase, și nici un vizitator n-ar ghici că locul acela a fost cândva considerat glorios.

În cele din urmă, cercetătorii au urmat sugestia înaltului Comandament și s-au convins pe ei înșiși că această bătălie a fost un succes gigantic pentru Germania. O carte de referință a renumiților cercetători Spencer C. Tucker și Priscille Maiy Roberts o spune direct: „Bătălia de la Tannenberg a fost probabil cel mai mare succes militar al Germaniei în acest război și, invers, una dintre cele mai mari înfrângeri militare ale Rusiei.” Fiecare german s-a mândrit cu această victorie, amăgindu-se că *Dacă putem să-i batem pe ruși în felul acesta, putem câștiga războiul.*

Încrederea lor era ridicată, dar era atât de ridicată, încât ignorau trei elemente devastatoare: mai întâi, că Planul Schlieffen eșuase. Elementul său esențial era un mare galop german care să învăluie Parisul și să captureze atât orașul, cât și grosul armatei franceze, simultan, o ispravă extraordinară, imposibil de îndeplinit cu numărul de soldați disponibil, cu atât mai mult cu cât din această ecuație fuseseră scăzuți 80.000 de oameni. În al doilea rând, respectarea programului

riguros al planului era imposibilă, căci necesita o precizie supraomenească, și de aceea s-a prăbușit încă din primele zile de război, atât în est, cât și în vest. În al treilea rând, înfrângerile aparente ale Aliaților blocaseră războiul de manevre al germanilor, singura speranță a Germaniei. Conflictul s-a transformat curând într-un război de tranșee, care avantaja atât de mult apărătorii, încât nu s-a putut efectua nici o breșă în rândurile lor. Tancurile, care ar fi putut sparge frontul, nu fuseseră încă inventate. Drept urmare, rezultatul avea să fie o fundătură brutală și măcinătoare, care a produs pierderi cutremurătoare de vieți omenești.

În Germania erau puțini cei care înțelegeau acest lucru. O excepție o constituia Walter Rathenau, un industriaș inteligent al vremii, care credea că această așa-zisă victorie de la Tannenberg se baza pe prezumții false și pe interpretări greșite. Mai simțea și că Germania era condamnată. Acest Rathenau, care avea studii superioare de fizică, chimie și filozofie, a început să lucreze pentru departamentul de materii prime al Ministerului de Război și a făcut tot posibilul pentru a da o bază solidă economiei germane. Dar era îngrijorat că o singură țară precum Germania nu avea nici o șansă de a câștiga un război prelungit împotriva industriei Marii Britanii, Franței și Rusiei la un loc.

Ani mai târziu, dr. Roger Chickering, un excelent profesor de istoria Germaniei de la Universitatea din Georgetown, ajungea la aceeași concluzie. Într-un interviu cu autorii cărții de față, Chickering observa: „Succesul

militar

al Germaniei din 1914 a fost un eșec. Germanii nu au scos Franța din război în patru săptămâni și nici Rusia în patru luni. Ca urmare, s-au împotmolit într-un război pe două fronturi, un război de uzură, pe care Germania era menită să-l piardă.“

Din fericire pentru Ludendorff, majoritatea germanilor nu înțelegeau cât de gravă era situația. Astfel, prima fază a războiului s-a încheiat prin consfințirea lui Ludendorff și a lui Hindenburg ca eroi naționali ai germanilor, care erau încrezători că viitorul le aparținea și că războiul se va încheia curând. De fapt, războiul avea să dureze patru ani și avea să devină una dintre cele mai feroce lupte pe care le-a cunoscut lumea vreodată.

3. Ludendorff pe drumul spre putere

GERMANIA ERA ÎN HAOS. MĂCELUL DIN TRANȘEE SE GENERALIZASE, dar, în fața națiunii recunoscătoare, Ludendorff anunța numai victorii. Manipula abil cifrele, umflând numărul morților inamici, dar fără să facă niciodată public numărul total al morților germani. A făcut cunoscute cifrele morților pe *localități*, ale tinerilor morți dintr-un oraș sau altul; totalul *național* l-a păstrat însă secret. Nu putea permite să se afle că în acest război al numerelor, împotriva atâtor imperii, Germania era sortită să piardă.

Ludendorff și Hindenburg excelau în genul acesta de falsificare a cifrelor. De exemplu, în bătălia de la Lacurile Mazuriene împotriva Rusiei, din 20 septembrie 1914, Du-oul a ucis 56.000 de soldați inamici, dar a pretins că secerase 110.000 de vieți. Nu este clar dacă a fost o înșelătorie conștientă din partea lor, sau dacă statul lor major le ascundea adevărul și le dădea cifre măsluite. Atât kaiserul, cât și Ludendorff erau ferți de adevăr, iar Ludendorff îl ținea pe kaiser departe de adevăr o dată în plus. În mod straniu, nici unul dintre acești oameni puternici, indiferent cât de inteligenți erau, nu și-a dat seama că Germania pierduse războiul mondial în primele patru luni. Pentru a înțelege acest lucru au avut nevoie de patru ani.

O altă problemă era excesul de încredere al lui Ludendorff și al celor din anturajul său. Acești germani credeau că le sunt superiori din punct de vedere rasial inamicilor lor – credeau că ei formează o rasă stăpânitoare. Germanii și-au însușit în așa măsură această cumplită idee a superiorității rasiale, a „rasei de stăpâni“, expresie ce pare a fi fost inventată în 1836 în Virginia, unde albi se percepeau pe ei înșiși drept stăpâni naturali, iar pe negri îi considerau sclavi prin voia lui Dumnezeu, încât le-a influențat decisiv până și ideile militare. Ei credeau că rușii sunt un neam inferior, că francezii erau niște artiști diletanți, dar decadenți, iar englezii, sigur, erau impunători, dar prin comparație cu germanii cei civilizați nu erau decât niște proști. Cât despre americani, corciturile astea nu erau demne nici măcar de dispreț. Germanii se lăsaseră convinși de toate aceste amăgiri că ei erau singura rasă triumfătoare de pe planetă. Într-adevăr, avea să fie nevoie de două războaie mondiale pentru a fi lecuiți de aceste amăgiri.

Dar, în Primul Război Mondial, de fiecare dată când germanii câștigau o bătălie, victoria îi ocolea. Între timp, tinerii lor cultivați, unii dintre cei mai buni din Europa, erau înrolați în armată și împinși imediat la disperare. Un tânăr violonist, Fritz Kreisler, a descris felul cum a devenit o mașină de ucis în războiul lui Ludendorff.

„Secolele năpârlesc de pe tine. Devii un fel de om primitiv. Vreme de 21 de zile nici măcar nu m-am dezbrăcat, deși am dormit în noroi sau în mlaștini. Multe lucruri pe care

altădată le considerai niște necesități ale civilizației încetau să mai existe, pur și simplu. O periură de dinți era un lucru de neimaginat. Am învățat să mâncăm din instinct... cu mâinile. Curând arătam cu toții ca niște lupi costelivi și hirsuți, constrânși cum eram să supraviețuim cu mai nimic. îmi amintesc că am trăit mai mult de trei zile fără mâncare și de multe ori a trebuit să lingem rouă de pe iarbă, pentru că nu aveam apă. Simțeai cum crește în tine o înverșunare, o indiferență față de orice există pe lume, mai puțin față de datoria de a lupta... De ce sunt aici, străduindu-mă să ucid oameni pe care nu i-am văzut niciodată în viața mea?”

Kreisler a fost atât de dezgustat, încât a fugit la New York, unde a rămas până la moartea sa, în 1962. Și-a uitat viața de lup și a devenit un artist îndrăgit. A fost unul dintre norocoși.

Acolo, în tranșee, oamenii s-au străduit din răputeri să-și păstreze umanitatea, mai ales în primul an de război. La primul Crăciun, cel din 1914, soldații de pe Frontul de Vest au făcut ceva surprinzător. Împotriva regulamentelor, au încheiat un armistițiu temporar, fără aprobarea generalilor. Armistițiul a început când santinelele britanice au observat că germanii puneau brăduleți de Crăciun pe marginea tranșeeilor lor. Sergentul britanic A. Lovell din Brigada a Treia de pușcași spunea: „Aveau brazi de Crăciun pe toată lungimea tranșeeilor! Nu mai văzusem așa ceva niciodată!”

Un german a ridicat o pancartă pe care scria: *Happy Christmas!*

Apoi un englez a strigat: „Alo, Fritz! Vino până la jumătate!”

Spontan, trupele s-au reunit sub steagul alb, au făcut schimb de țigări și cafea, bere și whisky, ciocolată și bomboane. Înconjurați de sălbăticia copacilor sfârtecați și a craterelor de obuze, au cântat diferite versiuni ale singurului cântec pe care-l știau toți și care îi apropia, „*Silent Night*”. Apoi și-au arătat unii altora fotografiile cu prietenele lăsate acasă. În mai multe împrejurări, soldații belgieni au venit cu scrisori către cei dragi rămași în patria ocupată de germani și i-au rugat pe soldații inamici să încerce să le transmită destinatarilor. Și exact asta au făcut germanii în aproape fiecare caz. Apoi, soldații din ambele tabere au jucat fotbal unii împotriva celorlalți, cât de bine au putut – căci peisajul era atât de devastat de obuze, încât au găsit cu greu un teren cât de cât plat.

Mulți englezi au cerut permisiunea, în timpul acestui unic armistițiu de Crăciun, să cutreiere câmpul de luptă în căutarea cadavrelor prietenilor căzuți recent și pe care nu reușiseră încă să le recupereze. Germanii au fost incredibil de îndatoritori: nu doar că le-au acordat această permisiune, dar chiar i-au însoțit și i-au ajutat pe englezi să sape nenumărate morminte în noroi, iar apoi să depună corpurile putrezite în gropi. Bunăvoința lor a fost remarcabilă.

Majoritatea soldaților au fost încântați de decența inamicilor lor. O excepție a fost un caporal din Austria, pe nume Adolf Hitler, care a spus: „Nu trebuie să fraternizezi cu inamicul în nici un război.” Cum observa sir

Ian Ker- shaw în superba sa biografie despre acest om, Hitler îi ura cu ferocitate pe dușmanii Germaniei, chiar și în timpul armistițiului, și era oripilat de această fraternizare. Dar și Charles de Gaulle, care la vremea aceea era un tânăr și distant ofițer francez, considera că spectacolul fraternizării era „regretabil”. Însă acești doi soldați zeloși erau excepții.

Armistițiul l-a înfuriat pe Ludendorff, astfel încât a luat măsuri ca acest act de indisciplină să nu se mai repete. Dar, indiferent ce credea el, soldații nu-și puneau decât o singură întrebare: „De ce ne facem noi unii altora așa ceva?”

Nimeni nu știa cum să încheie acest război. Iar această situație fără ieșire se prelungea pentru că nimeni nu putea să-i pună capăt. Unii generali britanici discutau despre plasarea unor mine sub tranșeele inamicilor pentru a-i arunca în aer până la ceruri. Într-o împrejurare, într-un sat belgian din vestul Flandrei numit Messines, aliații au detonat 455 de tone de explozibil la aproximativ 25 de metri adâncime, producând un bubuit care s-a auzit până dincolo de Canalul Mânecii.

Dar nici asta n-a oprit războiul, pentru că nimic nu putea opri războiul. Războiul s-a extins, căci era tot mai greu pentru orice stat să-și mențină neutralitatea. Asupra statelor care nu aveau nici un interes să lupte de nici o parte, precum România, Portugalia sau Imperiul Otoman, se făceau presiuni să se alăture unei mașini de război sau alteia.

Războiul a continuat neabătut, iar presiunile s-au agravat. Marina britanică

străjuia coastele germane, împiedicând importul alimentelor și proviziilor în ceea ce avea să devină una dintre cele mai eficiente blocade din istorie. Aceasta a produs probleme enorme. Pentru o vreme, guvernul german, prin raționalizarea strictă, a reușit să hrănească întreaga populație. Totuși, oameni înțelepți l-au avertizat pe Ludendorff că britanicii înăspreau blocada de la o lună la alta și, cum guvernul înrola tot mai mulți fermieri ca să lupte în război, proviziile de alimente ale națiunii scădeau, ceea ce putea declanșa foametea în Germania.

Dar Ludendorff, simțind că victoria e după colț, nu i-a luat în seamă. Era asemenea unui cartofor compulsiv care, indiferent de pierderi, se convinge pe sine că poate recâștiga totul dintr-o ultimă aruncare de zaruri. Așa se face că războiul tranșelor a continuat inexorabil, ca un Moloch care înfuleca tot mai mulți morți zi de zi. Tot mai mulți dintre bărbații sacrificați erau civili, în special cei tineri și cei bătrâni. Iar populația suferea de foame. Fundația Carnegie pentru Pace Internațională avea să estimeze că în timpul războiului au murit de malnutriție 600.000 de germani, dar cifra aceasta nu este decât o estimare. Cert este că foametea se generalizase în Germania. Civili nu găseau hrană decât cu dificultate, iar piața neagră începea să înflorească.

Totuși, șobolanilor le era ușor să găsească hrană, căci în ținutul nimănui dintre tranșee se găsea mereu un cadavru în plus. Păduchii au cunoscut și ei o perioadă extraordinară și se înmulțeau cu miliardele. Viața din tranșee

era atât de cumplită, încât unii soldați căutau să fie infectați cu vreo boală de către prostituatele din apropierea frontului, astfel încât doctorii să-i interneze o vreme în spitale.

Și lupii aveau un sezon neobișnuit de bun, coborând dealurile la adăpostul întunericului ca să mănânce oameni în ținutul nimănui – delicatesa lor ideală era câte un tânăr paralizat pe câmpul de luptă. Iar urletele acestuia nu-i deranjau câtuși de puțin nici pe lupi, nici pe șobolani.

Dar acest nou război era cel mai rău pentru cail Angliei. Peste 2.000 de cai mureau horcând în fiecare *săptămână*, adesea cu abdomenele sfârtecate, cu mațele bălângănindu-se în timp ce fugeau agonizând peste terenurile noroioase. Mulți erau loviți de focul mitralierelor, mulți se încurcau în sârma ghimpată, dar și mai mulți erau sfâșiați de invenția unui soldat englez pe nume Henty Shrapnel, căci bucățile de șrapnele îi decimau în număr mare. Cu totul, cam 500.000 de cai au fost condamnați să moară în acest război, dar și aceasta este doar o cifră estimativă. Numărul real ar putea fi chiar mai mare.

Uneori, între o luptă și alta, soldații se putea relaxa câteva ore. Soldații germani puteau merge la un bordel coordonat de armată pentru acuplări febrile și unde nu aveau de plătit nimic. Fata aleasă era vreo refugiată sărmană din vreun loc precum România, cu care nu puteau nici măcar comunica și care îi primea cu răceală. Totul se întâmpla pe negândite și rapid. Ce mai era de spus? Aceasta era lumea armatei lui

Ludendorff în toiul celui mai mare măcel din istoria europeană, care continua pentru că nimeni nu-l putea opri. Și, de fapt, nimeni nici măcar nu încerca să-l oprească.

Doi ani au tot pretins Ludendorff și Hindenburg că vor fi victorioși pe frontul rus. Dar câtă confuzie, și ce război fără sfârșit, și ce nesiguranță! Pentru a-l face mai logic și mai normal, generalii au încercat să-l convingă pe kaiser să decidă o dată pentru totdeauna. Generalii voiau să știe unde ar fi trebuit să urmărească întâi victoria, pe frontul de est sau pe cel de vest, pentru că voiau să știe unde să facă mai multe eforturi. Ofițerii l-au presat pe kaiser să răspundă la această întrebare vreme de doi ani lungi.

Din 1914 până în 1916, majoritatea elitelor germane s-au convins tot mai mult că victoria va veni întâi pe frontul de vest. Elitele care erau de această părere au fost numite vesticii, iar părerea lor de neclintit era că rușii mai puteau aștepta. Germanii ar fi trebuit să-i învingă pe britanici și pe francezi în vest, și abia după aceea să se confrunte cu rușii pe frontul de est și să-i dea gata. Izolați, rușii urmau să se prăbușească, iar Germania avea să câștige războiul.

Ludendorff a adoptat opinia contrară. El și vesticii, cei care credeau că victoria avea să vină mai întâi pe frontul de est, simțeau că rușii erau veriga slabă a lanțului Aliaților, și acolo voia el să lovească, din greu și în mod repetat, lună de lună, până când i-ar fi omorât pe toți. În plus, simțea nevoia de a fi puternic în est pentru a-i sprijini pe aliații austrieci, pe care îi considera veriga slabă din lanțul său.

Astfel că vesticii și esticii se contraziceau. Liderul vesticilor, generalul Erich von Falkenhayn, îl îngrijora pe Ludendorff. Falkenhayn, unul dintre cele mai realiste capete militare ale Germaniei, spunea oricui voia să-l asculte că Germania nu le putea avea pe toate. Germania trebuia să-și limiteze ambițiile, pentru că soldații ei nu puteau câștiga și în est, și în vest. Falkenhayn voia o victorie limitată în război și o pace separată cu Rusia. El nu credea într-un triumf care să cutremure pământul. Nu voia decât să câștige războiul și să se întoarcă acasă.

Pentru Hindenburg, ca și pentru Ludendorff, aceasta era o erezie, căci erau acaparați de visuri de glorie și nutreau ideea de a transforma Germania în cea mai mare putere a lumii.

Dar Falkenhayn a făcut apoi o eroare de calcul care avea să ucidă mii de oameni. I-a convins pe vestici că puteau să-i momească pe francezi într-o bătălie fatală, într-un loc numit Verdun, unde germanii le-ar fi putut produce asemenea pierderi, încât francezii ar fi cerut pacea. Falkenhayn era sigur că germanii le vor cauza francezilor mai multe pierderi decât vor suferi ei înșiși, pentru că partea germană a Verdunului era deservită de o cale ferată, pe când partea franceză nu dispunea decât de o șosea îngustă. Cum planurile germanilor erau de a furniza pe calea ferată vaste cantități de muniții, oameni și nenumărate obuze pentru artilerie, vesticii s-au convins pe ei înșiși că îi puteau paraliza pe francezi și că puteau câștiga războiul în această ultimă bătălie.

Generații ulterioare de istorici au ajuns să

disprețuiescă această strategie. Jehuda Wallach, expert al Primului Război Mondial, școlit la Oxford, șef al departamentului de istorie al Universității din Tel Aviv, cu o extraordinară operă de istoric militar, disprețuia „atitudinea satanică [a lui Falkenhayn] din cauza căreia a sacrificat sute de mii de soldați din propria armată ca să ucidă sau să schilodească de două ori mai mulți soldați inamici“.

Pentru o vreme, Falkenhayn a fost pe val. Germanii și- au întins capcana la Verdun și, inițial, se părea că le reușește. Francezii au mușcat momeala și au trimis mii de oameni în acel cazan diavolesc. Germanii au adus oameni și muniții pe calea ferată, așa cum planificaseră. Vagoanele de marfă ale garniturilor de tren erau prevăzute cu lagăre cu bile în podele, invenție minunată, învățată de la gura circurilor americane, P. T. Bamum, care facilita descărcarea rapidă a încărcăturii. Germanii erau siguri că puteau să-i măcelărească pe francezi cu lejeritate.

Germanii au fost însă din nou excesiv de încrezători. Printr-o muncă extraordinară, camionagiii francezi au furnizat 54.000 de tone de muniții și provizii, pe lângă 260.000 de oameni, numai în prima lună. În plus, nici un camion nu a rămas defect mai mult de două minute, căci francezii aveau de-a lungul traseului puhoaie de mecanici pregătiți să repare orice defecțiune. Francezii au deschis cariere în apropierea traseului pentru a furniza piatra concasată necesară lărgirii șoselei, astfel că, în scurt timp, la Verdun soseau camioane cu provizii la fiecare 14

secunde. Până în ziua de azi, francezii numesc șoseaua spre Verdun „drumul sacru“, căci într-adevăr așa a și fost.

Romancierul francez Henri Barbusse a numit această bătălie „Focul“, alt nume cât se poate de potrivit. Germanii, care aveau de partea lor avantaje uriașe, au luptat bine, dar francezii au luptat cu mai multă înverșunare, pentru că viața națiunii lor era periclitată. Chiar dacă puterea lor de foc era mai mică, chiar dacă gazele lor toxice nu erau atât de debilitante ca acelea ale germanilor, și chiar dacă se înecau în propriul lor sânge, francezii nu încetau să înainteze. Răcneau „*On les aura!*“ (I-om învinge!), strigătul de luptă al Ioanei d'Arc, și mergeau înainte, luptând în craterele obuzelor, luptând la lumina lunii, luptând printre șobolani și lupi. Nu mai existau calcule inteligente și nici formule radicale, nu mai exista decât lupta feroce a unei națiuni rănite. Iar când lupta s-a încheiat, germanii au fost îngroziți să descopere că pierderile lor erau cam la fel de mari ca cele ale francezilor.

În ciuda tuturor planurilor deștepte, germanii obținuseră un egal. De partea germană, erau 278.000 de victime, de cea franceză, 460.000. Astfel că victoria germană de la Verdun a fost una calpă. „O baie de sânge inutilă“, ricanau cinicii. Visul vesticilor devenise coșmarul tuturor. O bătălie ce cauzase moartea a peste 700.000 de oameni depășea imaginația oricărei persoane civilizate. Nu așa trebuia să fie războiul. Americanii câștigaseră Războiul Revoluționar pierzând doar 7.000 de oameni pe câmpul de

luptă. Acela fusese un război de modă *veche*; fusese elegant și rafinat. Iama nici măcar nu luptaseră, căci așa ceva pur și simplu nu se făcea. N-au întemnițat captivii. Captivii își dădeau cuvântul, „promisiunea de onoare“, că nu vor mai lupta, iar apoi erau lăsați să se întoarcă la vatră. Iar când totuși luptau și câștigau bătălia, îi invitau pe ofițerii inamici la cină ca să-i felicite pentru cât de bine luptaseră. Aceasta era vechea manieră de a purta un război, la fel de afabilă ca un joc de șah.

Noua manieră de a purta un război era brutal de diferită. Numărul morților se ridica, precum clopotnițele unei vechi catedrale, la cote înfiorătoare, implicând pierderi năucitoare și nesfârșite. Pentru a parafraza epigrama unui filozof roman, oamenii aceștia pustiau totul în cale, spunând că fac pace.

La Verdun au pierit peste 700.000 de oameni, de ambele părți, fără nici un rezultat. Și n-a fost singură bătălie din acea perioadă care s-a soldat cu la fel de multe victime. O altă bătălie de o ferocitate asemănătoare a avut loc între austro-ungari și ruși, numărul total de victime ajungând la 339.000. S-a petrecut în 1915, în munții Carpați, la frontiera dintre Polonia și Ungaria, loc în care generalul austro-ungar Franz Conrad von Hotzendorf și-a trimis trupele împotriva rușilor într-o bătălie grandioasă. Povestea acesteia este la fel de sfâșietoare ca aceea a bătăliei de la Verdun.

Printre troienele de zăpadă înalte de trei metri, pe un frig atât de aspru încât soldații trebuiau să-și dezghețe puștile înainte să le folosească, în vifore atât de puternice încât,

dacă un om adormea, era posibil să nu se mai trezească niciodată, austro-ungarii și-au trimis trupele îndelung suferinde să lupte împotriva Rusiei. De pe versanții munților, rușii rostogoleau butoaie cu dinamită peste austro-ungari, spulberându-i ca pe niște popice. În păduri, austro-ungarii auzeau urletele lupilor care, pretindeau unii, mâncau soldații de vii.

Austro-ungarii erau înfometați, fiindcă nu reușiseră să aducă prea multe alimente cu ajutorul cailor și catârilor, în plus, degerau, fiindcă noaptea temperaturile scădeau și la 20 de grade sub zero. Și totuși, pentru mare parte din an, au reușit să nupiardă marea lor fortăreață de la Pr- zemysl. Împrejurul acestei fortărețe zăceau 15.000 de ruși morți, risipiți ca niște păpuși stricate, dovada tenacității armatei lor.

Dar, până la urmă, fortăreața austro-ungară a căzut. La 23 martie 1915, chiar înainte să se predea, soldații au distrus vehiculele, telefoanele, telegrafele și artileria și au omorât ultimii cai. Abia după aceea au cedat. Nouă generali și 117.000 de soldați s-au predat. Împăratul Austro- Ungariei a plâns la vestea căderii fortăreței.

În total, ca urmare a acțiunilor Germaniei, bătăliile din 1915 și 1916 s-au soldat cu sute de mii de morți inutile, dar în tot acest tumult, viclean, Ludendorff a văzut o șansă. Vesticii erau discreditați, iar Ludendorff era gata să riște pentru a câștiga și mai multă putere, pentru a obține comanda totală a armatelor germane. Competentul său aghiotant, colonelul Max Hoffmann, scria că Hindenburg

rareori mai întreba despre operațiunile militare și că din acel moment Ludendorff își asumase comanda deplină: „Ludendorff dirijează totul. Hindenburg află de obicei mult mai târziu ce se întâmplă.” Aghiotantul continua: „De obicei semnăm ordinele cu numele lui Hindenburg, fără să i le fi arătat deloc... Ludendorff face totul singur.”

Jocul în forță al lui Ludendorff dădea rezultate. După eșecul de la Verdun, din ultimele zile ale anului 1916, Ludendorff i-a scris kaiserului o epistolă, transmisă de Hindenburg, argumentând că Falkenhayn nu se mai bucura de încrederea armatei, care credea însă în Hindenburg. Pierderile generalizate, se susținea în scrisoare, erau cele mai grele din istorie. Trebuia făcut ceva, iar generalii voiau acțiune.

În timpul acestor zile scăldate în sânge, kaiserul era tulburat. Nu putea dormi și-și petrecea timpul citind romane. Spunea că fusese trădat de Anglia și că nu putea înțelege de ce confrății monarhi unelteau să-l distrugă. Când era cu totul posomorât, vizita câmpul de bătălie de la Sedan, unde Germania câștigase marea sa victorie împotriva Franței în 1870. Iar acolo se deprima. Era obsedat de victoria țării sale din acel loc, unde germanii manevraseră împotriva francezilor ca pe o tablă de șah, până când îi aduseseră acolo unde voiau. Germanii îi dominaseră atât de desăvârșit pe francezi, încât un ofițer francez a rostit celebra butadă: „Suntem în budă și ni se vor căca în cap!”

Kaiserul își dorea o victorie ca aceea, dar nu i s-a oferit nici una. Germania se prăbușea,

odată cu gloria ei. Germania și aliații ei au dat bătălii teribile. Chiar și când se părea că Germania a câștigat o bătălie, pierderile erau atât de mari încât nu puteau fi înlocuite. Ca să spunem adevărul, pentru Germania *uzură* nu era decât un sinonim pentru *înfrângere*.

Dacă nu voia ca istoria să-l rețină drept un clown, kaiserul trebuia să facă ceva, ceva mai bun decât până atunci. Și știa că, dacă Germania pierdea războiul, el avea să-și piardă tronul. Mulți britanici erau de părere că, după câștigarea războiului, kaiserul german trebuia dus la tribunal și judecat. Or, indiferent cât de dur era războiul, britanicii erau convinși că îl vor câștiga.

Kaiserul se prăbușea, nu era decât umbra omului care ar fi trebuit să fie. Bietul om nu mai era decât îngrijitorul proprietăților sale, rătăcind prin cele 31 de palate pustii ale sale și spumegând împotriva nedreptății situației.

În ianuarie 1917, kaiserul a fost deci silit să-l retrogradeze pe Falkenhayn și să-i promoveze pe Ludendorff și pe Hindenburg, dincolo de meritele lor cuvenite. Pe Hindenburg l-a numit șef al Statului-Major General, iar pe Ludendorff comandant al operațiunilor. Nu i-a fost ușor, căci între timp ajunsese să-l disprețuiască pe Ludendorff, convins că individul acesta avea un „caracter dubios și era ros de ambiție”. Și totuși, kaiserul simțea că nu se poate fără Duo, căci agențiile de propagandă ale armatei convinseseră întreaga națiune că acești doi generali erau cheia succesului. În multe feluri, Germania era prinsă în capcana propriilor cuvinte.

Astfel că, din acel moment, Ludendorff

devenea cel mai important ofițer din Germania, fiind răspunzător de război, iar Hindenburg era subordonatul său. Unii erau de părere că, pentru a-și păstra tronul, kaiserul își periclita tronul.

În balamucul războiului, mulți germani au privit aceste promovări ca fiind necesare. Publicul era mulțumit, căci, în acel scurt moment, Hindenburg și Ludendorff erau la apogeul popularității lor. Militarii erau bucuroși, întrezărind victoria la orizont. Social-democrații erau fericiți, întrezărind o victorie mai puțin costisitoare decât cea de la Verdun. Până și scepticii erau mulțumiți, considerând că Ludendorff era alegerea bună, fiindcă era imun la influența curții.

Se pare că un singur individ de prestigiu nu a fost de acord cu promovarea lui Ludendorff: clarvăzătorul colonel von Marschall. Colonelul era un membru manierat al cabinetului kaiserului și avea mulți ani de experiență. În plus, îl detesta pe Ludendorff. Aghiotanții săi spuneau: „Se temea că Ludendorff, în vanitatea și mândria sa nemăsurate, va continua războiul până când germanii vor fi complet epuizați și că [atunci, Ludendorff] va pune povara daunelor pe seama monarhiei.” Într-adevăr, Marschall spunea că Ludendorff „va distruge Germania”.

Dar glasul său răsuna în pustiu. Nimeni n-a dat alarma, într-adevăr, nimeni nu părea să înțeleagă tot ce se întâmpla. Iar ceea ce se întâmpla era că Ludendorff pusese la cale o lovitură de stat. Din 1916 până la sfârșitul războiului, Ludendorff avea să fie figura dominantă în Germania. Din acel moment,

avea putere și peste kaiser, și peste Hindenburg. Iar acum, când avea atâta putere, întrebarea dăătoare de fiori era: ce avea să facă cu ea?

4. Ludendorff atacă în 1916

ÎN 1916, PRIMUL RĂZBOI MONDIAL NU MAI ERA ACELAȘI conflict ca în 1914. Și nici Germania nu mai era aceeași națiune. Se schimbaseră multe după doi ani de război total. În 1916, populația Germaniei trăia într-o realitate atât de diferită față de aceea pe care o cunoscuse, încât oamenii nu se mai recunoșteau nici pe ei înșiși decât cu dificultate, și nici ce ajunsese patria lor.

Germania era pe moarte - nu Germania soldaților lui Ludendorff, căci ei erau cea dintâi prioritate în privința alimentației și aprovizionării, ci Germania civililor, a publicul larg. Poporul suferea mai mult decât părea să știe Ludendorff, sau camarazii săi generali. Lipsa cartofilor era atât de severă, încât majoritatea poporului trebuia să supraviețuiască cu napi, astfel că sfârșitul anului 1916 a primit numele de Iarna Napilor.

Civili se țineau tare. Ernesta Drinker din Philadelphia, o femeie de viță nobilă, căsătorită cu un viitor ambasador al SUA, a vizitat Germania exact în această perioadă și a fost surprinsă să afle că dacă un tânăr soldat murea în război, vecinii căutau să-i felicite familia și pretindeau că moartea sa era prilej de bucurie. Dar, până în 1916, se înregistraseră prea mulți morți, iar motivele de bucurie lipseau, astfel încât felicitările erau false.

Deja în 1916, băieții germani au încetat să mai crească, în principal din cauza subnutriției produse de blocada britanică. Un raport întocmit mai târziu de Fundația Carnegie pentru Pace Internațională arăta că în fiecare an de război au murit de foame aproximativ 150.000 de germani. Nici nu se putea altfel, căci hrana produsă în Germania era livrată în primul rând armatei. Recrutarea fermierilor în armata lui Ludendorff era un alt motiv pentru care proviziile se împutinau. Dar cel mai perfid motiv era confiscarea de către Ludendorff a chimicalelor folosite anterior pentru producția de fertilizatori și utilizarea lor pentru producerea a nenumărate canistre de gaze toxice.

Aceste gaze au fost inventate de un doctor pe nume Fritz Haber, un chimist care avea să primească Premiul Nobel în 1919, în ciuda crimelor în masă de care era responsabil. Gazele lui toxice erau atât de eficiente, încât penetrau măștile de gaze ale inamicilor, ucigându-i chiar și pe aceia care altădată ar fi fost considerați echipați corespunzător. Însă chiar și Haber l-a avertizat pe Ludendorff că nu mai puteau rezista decât un singur an fără fertilizatori și că, drept urmare, Ludendorff nu mai avea la dispoziție decât câteva luni pentru a câștiga războiul. După încă un an, numărul victimelor civile avea să fie atât de mare, și atât de mulți oameni aveau să sufere de foamete, încât n-ar mai fi rămas mare lucru pentru care să merite să lupte. Ludendorff a ridicat din umeri, a cerut disciplină și a făcut cum îi era voia.

Noile gaze erau acide și inflamau plămânii.

într-o singură bătălie, Ludendorff și Haber au folosit 168 de *tone* de bertolită (diclor). Haber a ucis atât de mulți tineri din Anglia, Franța și Rusia, încât soția sa, Clara, care avea un doctorat în chimie fizică și înțelegea ce făceau aceste chimicale cu plămânii unui tânăr, i-a spus lui Haber că-l disprețuia pentru că mutila tinerii Europei.

Ea nu cunoștea toate detaliile - nimeni nu le cunoștea -, dar unul dintre bieții băieți care au fost schilodiți de gazele soțului ei era un tânăr caporal din Regimentul 16 bavarez, care suferea de o afecțiune cerebrală numită „cecitate isterică“, cauzată de atacurile cu gaze chimice din Belgia. Acest băiat era un tânăr cu probleme, pe nume Adolf Hitler.

Clara Haber își detesta soțul și pentru că acceptase un post în armata germană, devenind un căpitan atât de zelos.

Ura să-l vadă îmbrăcat în uniformă. O scârbea să-l vadă mereu cu revolverul la el. El însă era nespus de mândru de ținuta sa elegantă, care îi facilita relații amoroase cu femei superficiale, altfel spus, cu genul de femei care erau impresionate de astfel de lucruri. Era bine știut faptul că avea o aventură cu secretara sa, o femei insipidă, pe nume Charlotte. Nu mai era bărbatul cu care se căsătorise Clara, și nici Germania nu mai era națiunea în sânul căreia crescuse. Dacă el ar fi fost un om decent, sublinia Clara, ar fi refuzat să se implice în actele acelea de canibalism. El era evreu, îi reamintea ea, și se presupunea că era o persoană la fel de civilizată ca și ea.

Haber, care era un superpatriot, a acuzat-o de trădare. Era de părere că toți germanii, fie

că erau evrei sau creștini, trebuia să facă tot posibilul pentru obținerea victoriei. Clara, fiică de fermier sadea, a țipat că patriotismul și religia nu aveau nimic a face în chestiunea asta. Era o chestiune de onoare, iar el trebuia să se străduiască să fie un bărbat civilizat.

Atunci Fritz a ieșit furtunos din casă în frumoasa lui uniformă, iar Clara, plângându-i crimele, a luat unul dintre revolverele lui de serviciu, s-a dus în grădină și s-a împușcat în piept. Fiul ei, Hermann, un băiat delicat de 13 ani, s-a repezit afară și a găsit-o pe moarte. A ținut-o în brațe, în timp ce sângele se scurgea din ea.

Răul dezlănțuit de gazele toxice ale doctorului Haber în familia sa a crescut cu timpul. La multă vreme după Primul Război Mondial, excepționalii asistenți ai lui Haber au contribuit la producerea și mai multor gaze toxice, care au fost folosite la Auschwitz pentru a ucide și mai mulți oameni, inclusiv rude de-ale lui Haber! Iar fiul lui Haber, Hermann, când a înțeles câți evrei au ucis gazele tatălui său, s-a sinucis de rușine. Singurul norocos a fost bătrânul Haber. I s-a decernat Premiul Nobel în 1919, apoi a murit în pace în Elveția.

În 1915, în primele câteva împrejurări în care au folosit gazele lui Haber, germanii au reușit să producă un număr stupefiant de victime în rândurile adversarilor lor, dar au avut de plătit un preț, căci în scurt timp lumea civilizată i-a privit ca pe niște barbari. În cele din urmă, germanii au fost considerați drept „inamici ai rasei umane”, cum spuneau romanii antici.

Situația s-a înrăutățit apoi pentru germani pe câmpul de luptă. Aliații au început să producă și ei gaze toxice pentru a riposta, descoperind că aveau un avantaj geografic. Fiindcă vânturile Europei suflă preponderent de la vest la est, gazele Aliaților erau mai eficiente împotriva germanilor decât fuseseră gazele germanilor asupra lor. Inevitabil, zilele în care vântul le sufla în față erau mai multe, după cum aveau să descopere cu oroare germanii.

Situația s-a agravat și mai mult pe frontul intern. Pentru că lipseau chimicalele pentru producția de fertilizatori, rațiile alimentare au scăzut. În 1916, dieta unui german adult a scăzut la 1.000 de calorii pe zi, ceea ce nu era suficient decât pentru un copil de trei ani. În scurt timp, și mai mulți germani sufereau de foamete, iar mulți dintre ei, pe jumătate morți de foame și slăbiți, au murit de boli precum dizenteria și tuberculoza. Viața a devenit nebună. Doar în 1916, cam 121.000 de germani au fost trecuți pe listele celor morți de inaniție, aceasta fiind o estimare conservatoare.

Majoritatea copiilor germani nu puteau merge la școală, pentru că nu exista cărbune pentru încălzirea claselor. Tinerii erau în plus nevoiți să-și consume timpul căutând provizii pentru familiile lor. Se învârteau pe lângă depozite, încercând să salveze chiar și o bucătică de cărbune ce ar fi căzut din transporturile ce mergeau spre front. Scormoneau în tomberoanele de gunoi după o fărâmbă de mâncare. Încercau să se angajeze în uzine. Cerșeau de la noii îmbogățiți ce se

plimbau pe bulevarde. Unii dintre bogătași erau regi blazați ai industriei de armament, care producea acum cea mai eficientă artilerie din lume. Alții erau stăpâni aroganți ai pieței negre, care aveau propriile metode viclene de a trafica alimente, crescând prețurile acestora. Deja în 1916, multe familii își vindeau bijuteriile de argint și aur pentru a cumpăra câteva kilograme de carne de câine.

Copiii încercau și ei să-și ajute familiile. Dacă erau norocoși, reușeau să pună mâna pe pisicile care ieșeau din casele stăpânilor. Omorau pisicile, le ecorșau, iar mamelor lor le spuneau că sunt iepuri. Femeile acestea erau nespuse de bucuroase că aveau carne proaspătă și nu puneau alte întrebări. Unii mai temerari încercau orice și chiar se obișnuiseră cu gustul cărnii de șobolan. Se spunea că unele rețete sofisticate din carne de șobolan erau gustoase. Hrana fiind atât de greu de găsit, oamenii nu se gândeau la viitorul de dincolo de ziua de mâine. Era o realizare chiar și să supraviețuiești până a doua zi.

În același timp, britanicii, inamicii principali ai germanilor, gestionau problema hranei mult mai bine. Realizările lor în domeniul alimentației erau probabil mai decisive decât victoriile lor militare, deși britanicii au avut parte și de ele. Mii de tone de grâu erau transportate de convoaie maritime din Canada, Australia și Noua Zeelandă în vase pe care un absolvent de Oxford le-a numit „silozuri plutitoare”. Vapoare imense, dotate cu camere de refrigerare, aduceau nenumărate tone de carne de vită și oaie din

Argentina și Africa de Sud, din Australia și Noua Zeelandă. Toată lumea era hrănită și nimeni nu flămânzea.

Mai mult. Aceleași vapoare transportau nenumărați tineri viguroși din Commonwealth – numiți „leii tineri” –, întăriri pe care Germania nu și le putea imagina. Dacă Germania nu putea întrerupe acest curs al evenimentelor, blocada britanică și escaladarea războiului ar fi continuat până când Germania ar fi pierit.

Oricine călătorea cu trenul prin Germania putea vedea pieirea aceasta aproape, căci sărăcia unei națiuni altădată prospere era copleșitoare. Ținuturile erau cenușii. Caii erau costelivi. Câmpurile erau adesea lucrate de oameni puși la muncă silnică, aduși din teritoriile ocupate – adică de oameni din Belgia și Franța, din Polonia și Rusia – care în mod deliberat munceau foarte încet.

Generalul Ludendorff și statul său major aveau la dispoziție vinuri bune și pâine proaspătă, în timp ce oamenii de pe front mâncau pâine din făină amestecată cu rume-guș și frunze. Când politicienii l-au criticat că mânca mai bine decât oamenii lui, Ludendorff și-a provocat criticii: avea să mănânce aceeași mâncare ca și soldații din tranșee, dacă și criticii din Berlin făceau la fel.

Iar criticii au tăcut.

Generalul Ludendorff nu a înțeles penuria de alimente. Cumva a reușit să se convingă pe el însuși că foametea nu era cauzată de confiscarea chimicalelor necesare pentru fertilizatori, ci mai degrabă de gospodinele lacome, care făceau stocuri de alimente. Sigur

că gospodinele nu aveau nici o vină. Multe dintre gospodinele disperate ale națiunii munceau toată ziua în fabrici neîncălzite, iar apoi își pierdeau câte douăsprezece ore la cozi în fiecare noapte ca să-și mai hrănească copiii încă o zi. Dormeau chiar pe asfalt. Dacă aveau noroc, în zorii zilei următoare, femeile acestea puteau cumpăra napi sau cărnuri misterioase. În multe piețe, femeile cumpărau carne etichetată drept carne de porc, știind că era de fapt vreun câine luat de pe străzi. Majoritatea oamenilor au încetat să se mai întrebe ce mâncau de fapt.

Într-o zi, la Berlin, un cal epuizat a murit pe stradă, înainte să poată fi luat de-acolo, o gloată de gospodine, gândindu-se poate la copiii lor, au tăbărit pe carcasă cu cuțitele în mâini și au sfâșiat animalul în bucăți, lăsând în urmă doar oasele. O actriță din Danemarca a urmărit siderală cum o tânără și frumoasă femeie a apucat o ciozvârtă din carnea sângerândă a calului, a strâns-o la piept și a dispărut în fugă, bucuroasă.

Ludendorff s-a străduit să-și facă oamenii să inventeze moduri de-a economisi hrana, dar majoritatea acestor metode stârneau râsul. A adoptat legi prin care se interzicea hrănirea porumbeilor în parcuri și a decretat ca fiind ilegal să arunci cu orez peste mire și mireasă la nunți, ca și cum aceste măsuri ar fi făcut vreo diferență.

Guvernul a publicat cărți de bucate cu rețete de napi, dar majoritatea preparatelor erau neapetisante. Supa de napi a fost ținută minte ca „pișat de măgar“. Gemul de napi a fost comparat cu vaselina. Oamenii spuneau

că materia aceea vâscoasă nu era prea bună nici pentru porci.

În același timp, 4.000 de vagoane pline de carne și legume se îndreptau zilnic spre armatele de pe front. Dar chiar și așa, soldații abia dacă primeau destulă mâncare. Ajunseseră piele și os. Unii dintre noii recruți leșinau în timpul exercițiilor instrucției de bază.

Ca urmare a recrutării și a penurie! de alimente din timpul războiului, rata nașterilor a scăzut dramatic. Ludendorff era îngrijorat că nu vor mai fi destui soldați pentru următorul război. Da, într-adevăr, deja vorbea despre următorul război, ca și cum un singur război mondial nu era suficient. A adoptat ordonanțe care interziceau contra-cepționalele. Nu accepta ideea că femeile germane aveau dreptul să refuze să nască copii în această lume mizerabilă, lume pe care el o distrugea.

Mamele protectoare apelau la rețeaua oponentilor războiului, de unde puteau obține hărți, pașapoarte și ghizi care să-i ducă pe fiii lor în Olanda, în libertate. Adesea, aceleași femei germane, îndoindu-se că soții lor se vor întoarce de pe front, aveau relații secrete cu cei aduși la muncă forțată la fermele lor. Erau nefericite, iar familiile lor se destrămau. Muncitorii erau și ei nenorociți, smulși din sânul familiilor lor. Astfel că aveau totul în comun și adesea s-au apropiat unii de alții. Alarmat, Ludendorff a impus adoptarea legilor care le interziceau femeilor să întrețină relații sexuale cu muncitorii străini. Oamenii se întrebau cum aveau să aplice polițiștii lui Ludendorff aceste măsuri. Aveau să se

ascundă sub paturile oamenilor și să le asculte gemetele?

Pentru a ameliora situația de pe frontul intern, generalul Ludendorff a mărit numărul muncitorilor aduși din teritoriile ocupate. În această chestiune, agenții săi au fost nemiloși. Deja triaseră sectoarele industriale ale Belgiei și confiscaseră toate mașinăriile găsite. Furaseră aparatura din fabrici întregi, lăsându-le goale ca pe niște hambare abandonate. Oamenii lui Ludendorff au trecut apoi la atac, acuzându-i pe civilii belgieni, rămași fără locuri de muncă, inevitabil, că erau de o lene criminală. Nu era nimic de muncit în fabricile goale, și totuși acești oameni erau acuzați că nu voiau să muncească. În iarna anului 1916, agenții germani au răpit mii de oameni, i-au pus în vagoane de marfă descoperite, fără mâncare și fără latrine, și i-au transportat în toiul nopții în Germania ca să-i pună la muncă în fabrici și la ferme. Cei care protestau erau închiși în colibe șubrede, numite „barăci infernale”. Acolo, dușumelele erau stropite cu apă ca să înghețe, astfel încât prizonierii erau siliți să doarmă pe gheață până se răzgândeau.

În timpul războiului, 230.000 de belgieni au fost trimiși la muncă silnică în Germania, alte mii de muncitori provenind din Franța, Polonia și Rusia. Când inginerul american Herbert Hoover, care trăia în Belgia, a protestat, germanii au replicat că muncitorilor li se plăteau salarii. Dar nu li se plătea nici un sfanț și nici un ban nu ajungea acasă. Într-adevăr, mii de muncitori nu s-au mai întors

nici ei acasă. Un muncitor imigrant, om educat, care citise *Coliba unchiului Tom*, a spus că ar fi preferat să fie sclav negru pe o plantație americană decât străin care muncește la ordinele lui Ludendorff în războiul acela.

Dar muncitorii străini nu erau singurii captivi nenorociți din imperiul lui Ludendorff. Soldații germani erau și ei captivi. Până în 1916, Germania pierduse deja 1.600.000 de oameni în război, iar numărul lor creștea, căci legiuni de recruți istoviți erau siliți să mărșăluiască precum roboții, direct în burdihanul monstrului insațiabil.

Într-adevăr, cuvântul robot a fost inventat imediat după acest război, în 1920, de dramaturgul ceh Karel Capek, în piesa *Roboții universali ai lui Rossum (R.U.R)*. Cuvântul descria noul trend al timpului: producția de masă a victimelor voluntare, sclavii gânditori care mureau cu milioanele.

În toiul bătăliei de la Verdun, mitraliorul german trăia în medie 15 secunde. Și totuși, oamenii nu se plângeau. Un număr astronomic de astfel de roboți umani au fost măcelăriți în război, care a devenit astfel unul dintre cele mai criminale evenimente din istoria europeană, mai crud chiar și decât ciuma bubonică din secolul al XIV-lea sau decât respingătoarea epidemie de sifilis din secolul al XVI-lea.

Un deputat în Reichstag, un politician pe nume Hans Peter Hanssen, clătina din cap meditănd la acest conflict absurd. În memoriile sale, adecvat intitulate *Jurnalul unui imperiu muribund*, scria: „Câștigăm și tot

câștigăm, dar câștigăm până când vom pieri cu toții.” Cum știa mai multe limbi, acest deputat citea presa scandinavă și a descoperit că danezul obișnuit, citind ziarele în limba sa, era mai bine informat despre acest război criminal decât cei mai sus-puși oameni de stat germani care citeau comunicatele confidențiale emise de cartierul general al lui Ludendorff.

Walther Rathenau, industriașul german care ocupa o poziție superioară în Ministerul de Război german, avea dreptate să spună: „Vom fi victorioși întru Moarte.” Rathenau a mers și mai departe și a avertizat că războiul nu avea nici un țel, nici un obiectiv. Unui membru al guvernului i-a spus: „Tu știi pentru ce luptăm? Eu nu știu și m-aș bucura dacă mi-ai spune și mie.” Oameni precum Rathenau și Hanssen nu găseau sensul acestor victorii, iar experții militari se bâlbâiau când încercau să-l găsească.

Înainte de război, un pictor pe nume Franz Marc făcuse niște picturi suprarealiste, în care înfățișa cai albaștri și roșii, dar aborda și alte subiecte remarcabile. A trăit o viață bună, amestecându-se printre prieteni precum van Gogh, care-i iubeau spiritul. Apoi s-a oferit voluntar pentru acest război, crezând în propaganda care spunea că războiul va mătura decadența civilizației moderne, aducând la viață o lume mai rafinată.

În scurt timp, acest mare pictor a fost trimis în focul luptelor de la Verdun, unde a înțeles repede că toți acei morți nu erau preambulul a nimic nobil. Noul stil german de a purta războiul transforma oamenii în animale de

abator. „Totul este durere arzătoare“, ofta Marc. Înaintea morții sale premature, când o bucată de șrapnel i-a zburat creierii, a avertizat că un blestem bântuia patria sa cândva măreață. Prietenii săi erau animalele gata să fie căsăpite, animale care nu-și înțelegeau soarta. El a înțeles, mai bine decât compatrioții săi, că, din cauza vieții atât de mizerabile de la Verdun, „moartea vine ca o salvare“. Printre ultimele sale cuvinte au fost acestea: „Acest război este unul dintre cele mai diavolești lucruri pentru care ne-am sacrificat.“

În acel an, peste un milion de oameni s-au sacrificat pe câmpurile de luptă ale Europei. Caii mureau, orașele se prăbușeau, bibliotecile ardeau. Cel mai adesea, soldați! morți nu puteau fi recuperați și rămâneau acolo unde căzuseră pe câmpul de luptă, crucificați pe gardurile de sârmă ghimpată din ținutul nimănui, cu brațele în lături, precum sclavii romanilor pe cruci. Soldații veterani din tranșeele britanice se jurau că leșurile în descompunere ale bavarezilor puteau mai rău decât cele ale prusacilor, dar chestiunea a rămas în dezbatere.

Un important scriitor britanic, genialul Siegfried Sassoon, a scris un poem intitulat „Ziua de după“, în care descria această nenorocire:

*Mai ții minte șobolanii și duhoarea
Cadavrelor ce putrezeau în fața tranșeelor -
Iar zorii veneau albi, și murdari, și reci de-o
ploaie exasperantă?*

*Te oprești vreodată să te-ntrebi: „Oare se
va-ntâmpla iară?“*

Sassoon, care a servit cu onoare în armată și a fost medaliat de mai multe ori, a spus că „a terminat-o cu războiul” și a scris o scrisoare sfidătoare pe care un prieten din parlament a citit-o în fața unei Camere a Lorzilor înfiorate. El avertiza națiunea că nu-i putea cere unui băiat să fie ultimul care moare într-un război nebunesc. La scurt timp după aceea a scris câteva texte inspirate, care au devenit imnurile unei națiuni de bărbați muribunzi, bărbați care nu erau recunoscători să fie numiți „morții recunoscători” – așa cum scriau națiunile pe monumentele lor comemorative.

Un băiat de 19 ani, soldatul Elton Macklin din Lewis- ton, statul New York, nu departe de cascada Niagara, a scris despre ceea ce a văzut pe când era curier, transmițând mesaje pretutindeni pe câmpul de luptă, într-o misiune pe care camarazii săi o descriau ca „sinucigașă”. El scria: „Ați văzut vreodată cai împușcați, horcăind, care înainte să moară mai trag după ei celălalt cal ucis de obuz, vizitiul mort și căruța pe șosea? Caii mor mai zgomotos decât oamenii.” Macklin a scris un volum de memorii plin de spirit, intitulat *Suddenly We Didn 't Want to Die* (Deodată n-am mai vrut să murim), care s-a vândut bine. Chiar dacă el și alți curieri făceau parte din „echipa sinucigașă”, a ieșit cu bine din război.

Puțini au fost atât de norocoși. Moartea era pe urmele aproape oricui. Se spune că și cel mai bun pilot al Germaniei, baronul Manfred von Richthofen, faimosul „Baron Roșu”, ar fi murmurat că într-o zi moartea îl va ajunge din urmă. Bineînțeles că a avut dreptate. Un

singur glonț răzleț l-a lovit în timpul unui zbor de recunoaștere.

Sub această presiune, oamenii clacau frecvent. Mulți au înnebunit. Doctorii numeau această afecțiune când „stres posttraumatic“, când „epuizare de luptă“, dar cei afectați erau adesea prost înțeleși și chiar împușcați pentru lașitate.

Generalul Ludendorff muncea din greu, acumulând victorii repetate, dar cu un preț. Era cel mai bun tactician militar, dar și cel mai prost strateg din câți se văzuseră. În chestiuni de tactică, priceperea sa în manevrarea trupelor pentru a obține victoria era neîntrecută, iar atenția la detalii era legendară. Dar când era vorba de a urmări o strategie mai largă și de a înțelege diplomația internațională și voința națională a diferitelor popoare, era catastrofal. Filozofia sa militară se întemeia pe lupta continuă până la distrugerea tuturor inamicilor. Una peste alta, nu avea de oferit altceva decât un război fără sfârșit.

Doi experți militari francezi, generalul Edmond Buat și colonelul Georges Becker, au scris studii separate despre Ludendorff, iar concluziile lor acide sunt mai utile și mai severe decât tot ce s-a scris în lumea vorbitoare de limbă engleză.

Mai întâi, acești ofițeri îl disprețuiau pe Ludendorff pentru pretenția sfruntată că Germania era nevinovată și că lupta împotriva unor inamici sălbatici. Buat observa: „Lipsa de sinceritate a lui Ludendorff este flagrantă.“ Ludendorff își disprețuia toți adversarii ca pe niște agresori și idioți.

în al doilea rând, cei doi ofițeri observau că Ludendorff și-a distrus armatele forțând realizarea planurilor sale conform unei formule clare și inflexibile. El concepea un plan exagerat de detaliat, și apoi presupunea că oamenii săi puteau face imposibilul. În plus, presupunea că inamicul era inept și incompetent. Una peste alta, credea că oamenii săi sunt zei, în timp ce inamicii erau diavoli. Le dădea oamenilor săi ordine perfecte, foarte detaliate, dar nu i-a învățat niciodată să se adapteze atunci când planurile eșuau. N-ar fi putut intra niciodată în arenă asemenea unui gladiator și nici să improvizeze strategii precum Napoleon.

în al treilea rând, ofensivele lui nu era niciodată integrate. Problema nu era cum să provoci nenumărate morți, ci cum să aduni toate elementele împreună pentru a duce la sfârșit un război nesfârșit.

în al patrulea rând, în război, un general trebuie să câștige utilizându-și „masa de manevră”. Ludendorff avea tendința să-și epuizeze rezervele, iar apoi se plângea că nu fusese sprijinit suficient. Din păcate, și-a folosit rezervele așa cum un cartofor folosește averea familiei. În cele din urmă, a rămas cu totul fără oameni.

în al cincilea rând, în război, un general trebuie să citească intențiile și abilitățile inamicului. Dar Ludendorff, care voia să coordoneze totul, se ocupa de obicei de toate pregătirile, fără să accepte nici o contribuție din partea altora. Mai rău, nu avea o perspectivă generală. Asemenea generalilor americani în Vietnam, el număra prizonierii și

morții, ca și cum ținea o tabelă de marcaj cosmică. Dacă aceste numere erau mari, era în extaz. Ludendorff n-a fost niciodată capabil să facă ceea ce se cerea de la un mare general: nu știa cum să-și impună voința inamicilor, să câștige decisiv o bătălie, după care să pună la cale o pace viabilă și realistă.

Istoricii nu l-au înțeles integral pe Ludendorff, dar asta nu e vina lor. Înainte de explozia Internetului, multe documente istorice nu erau ușor accesibile. Abia de puțin timp a devenit posibilă elaborarea unei estimări detașate a acestui om. Ca să spunem adevărul, a fost un om extraordinar de confuz, dar puternic - asemenea kaiserului și lui Hitler.

Punctele sale slabe erau nenumărate. Nu rezista la stres; n-a estimat corect armatele inamicilor, mai ales forțele americane, dar nici armele lor, mai ales tancurile britanice; nu avea capacitatea să vadă mizeria în care trăiau oamenii săi, și nici cât de mult le scăzuse moralul până în 1918, sau cât de puțin credeau în victorie în acel ultim an de război; nici n-a învățat din erori și, mai presus de toate, n-a învățat nimic din înfrângere; în sfârșit, nu părea interesat de dimensiunile politice sau diplomatice ale războiului, ceea ce avea să devină cea mai gravă amenințare la adresa lui și a armatei sale.

Miști ilustre au observat că Ludendorff era prizonierul propriei propagande. A râșnit atâta propagandă amăgitoare, povești despre mari realizări, sacrificiu și perspective nenumărate despre imperiul și puterea germane, încât s-a destabilizat pe sine. Dar a

destabilizat și elitele din țară, alimentându-le lăcomia, ațâțându-le înflăcărarea. Astfel, a contribuit la transformarea armatei și guvernului său într-un balamuc, care nu putea decât să facă implozie și să se prăbușească. În sfârșit, Ludendorff nu și-a făcut niciodată autocritica și nici nu și-a pus întrebarea dacă nu cumva greșea. Când s-au prăbușit toate peste el, precum templul peste Samson, Ludendorff n-a făcut decât să spumege că guvernul și poporul nu l-au sprijinit suficient. Acest lucru nu era adevărat. Cultivatul general german Wilhelm Groener i-a apărat pe germani în fața acestei minciuni: „Ar fi cea mai mare nedreptate să defăimezi poporul german pentru colapsul său de la sfârșitul războiului mondial pierdut. Poporul și-a sacrificat tinerii pe câmpurile de luptă. Și-a dovedit capacitățile... în munca neobosită, în privațiunile și în suferințele din patrie... Până la urmă vina... este a armatei.”

Ludendorff nu a privit vreodată situația în același fel. Pe tot parcursul războiului, până în ultimele sale zile, nu s-a îndoit niciodată de sine. Iubea războiul. Margarethe, istovita sa soție, care avea să-și piardă doi dintre cei trei fii în campaniile lui Ludendorff, era descumpănită de ceea ce devenise viața ei și de ceea ce îi făcuse soțul ei. În 1916, doi dintre cei trei băieți erau ofițeri de aviație, riscându-și viața în fiecare dimineată împotriva celor mai buni luptători ai Angliei și Franței. Ceea ce era înfiorător, pentru că avioanele Aliatilor erau mai rapide, urcau la altitudini mai mari și aveau motoare puternice, care-i năuceau pe germani. Iar Aliții aveau mai

multe avioane decât germanii, piloții Antantei fiind mai bine instruiți și mai numeroși.

Piloții germani erau condamnați - majoritatea nu supraviețuiau decât câteva zile. Băieții familiei Ludendorff decolau așteptându-se să fie uciși, iar când se întorceau în viață din misiuni, răsuflau ușurați. Unul dintre ei murmură adesea și jubila, fără pic de sarcasm: „Am încă 24 de ore de trăit!” Mamele care aveau fii în forțele aeriene germane știau la ce să se aștepte. într-o zi, nu peste mult timp, scrisorile trimise de ele aveau să le fie retumate, ștampilate cu cuvântul „decedat”.

Ludendorff continua să lupte, fără nici un obiectiv, într-o orgie sângeroasă. Nu și-a schimbat strategia nici cu o iotă. în cele din urmă, comandantul suprem al forțelor aliate, Ferdinand Foch, avea să-și pună întrebarea: „Oare Ludendorff își cunoaște profesia?” Foch observa că Ludendorff dispunea de o armată puternică, pe care o trimitea la înaintare fără nici un țel sau obiectiv.

Ludendorff s-a convins pe sine că el și ofițerii săi erau statul și că ei trebuiau să ia toate deciziile. Ca urmare, nu accepta sfaturile nimănui. Și, pentru că se convinsese pe sine că armata germană era superioară, credea că era obligatoriu să câștige. El lua măsuri pentru respectarea fiecărui detaliu, și atunci cum puteau pierde? Iar dacă aveau să câștige, de ce să primească instrucțiuni de la oricine altcineva?

Ludendorff credea că este stăpânul legitim al Germaniei. în esență, conducea o lovitură de stat silențioasă. Deși, conform constituției

germane, kaiserul era conducătorul suprem, Ludendorff îl lipsise pe acesta de orice putere, ca un hoț în noapte. Kaiserul nu a fost niciodată războinicul care ar fi vrut să fie, nefiind cel mai adesea decât un observator privilegiat. De fiecare dată când între Ludendorff și kaiser apăreau divergențe, Ludendorff amenința cu demisia, iar kaiserul claca precum un om de paie.

În acest timp, kaiserul a cunoscut multe urcușuri și coborâșuri. Teoretic, ar fi trebuit să fie fericit, căci Ludendorff și Hindenburg îi raportau doar lucruri pozitive. Dar kaiserul nu era niciodată informat în etapa de planificare. Nu afla despre evenimente decât după ce se petreceau, și numai dacă erau favorabile. I se transmiteau știri plăcute, de exemplu că la grădina zoologică o zebură făcuse un mânz sau că într-un parc se construise o fântână a veteranilor. Sau informații laconice despre faptele eroice ale unui soldat care capturase o duzină de francezi, sau despre un mitralier care ucisese un pluton întreg de englezi. Generalii îi dădeau kaiserului orice informație savuroasă pentru a-l liniști.

Într-o oarecare măsură, kaiserul era conștient de acest lucru. Odată s-a plâns că: „Statul-Major General nu-mi spune nimic despre război, nu-mi cere niciodată sfatul. Dacă poporul Germaniei crede că sunt comandantul suprem, se înșală foarte tare.” Oare își dădea seama cât de grav greșise? Un lucru este cert: el permisese să se întâmple toate grozăviile acestea. Acum spărgea lemne, își făcea gânduri negre, bea ceai și citea romane. În zilele cu totul proaste, îi

învinovătea pe englezi, apoi pe evrei, și chiar îndemna oamenii să comită pogromuri „la fel ca rușii“.

Acest aspect a fost examinat în profunzime de profesorul John C.G. Rbhl, în studiul său în trei volume, intitulat *Kaiserul și Curtea sa*, publicat în Anglia de Cambridge University Press în 1994. Ultimul capitol, „Kaiserul Wilhelm II și antisemitismul german“, arată când de mult voiau cei asemenea kaiserului să îi învinovățească pe evrei pentru ceea ce el însuși și cei din clasa lui îi făceau unei națiuni muribunde.

Așadar, kaiserul ezita, iar Ludendorff insista, timp în care numărul victimelor creștea. Indiferent ce s-ar putea spune despre Ludendorff, despre gazele toxice, despre artileria ameliorată, despre gardurile de sârmă ghimpată, rămâne faptul că era cel mai exact ofițer dintr-o națiune de oameni exacti. Pe măsură ce războiul continua, a devenit rece, distant și cumva mai inuman. Un portretist pe nume Hugo Vogel îi mărturisea soției generalului: „Soțul dumitale îmi dă fiori reci.“

Ludendorff râdea rareori. Momentele când râdea erau acelea când vorbea despre soldații americani, care după el erau niște corcitură de nimic. Conform socotelilor sale, armata Statelor Unite era o forță minusculă, pe locul 17 în lume, imediat după armata Iranului. Era convins că nu avea nici o importanță. Disprețuia armata americană. Dar și alți ofițeri, de pildă amiralul de top al Marinei germane, Alfred von Tirpitz, declara că armata americană era „un zero militar“.

A fost păcat pentru Germania că nici unul

dintre liderii ei militari nu părea să fi studiat acel episod al Revoluției Americane, când Washington i-a atacat pe mercenarii germani la Trenton, în ajunul de Crăciun al anului 1776. În noaptea aceea, americanii au zdrobit o armată germană și au luat 900 de prizonieri, înregistrând doar două victime, în prima victorie totală a Revoluției Americane. Episodul demonstra ce puteau face americanii împotriva germanilor și sugera cât de mult ar fi trebuit să respecte germanii armata Statelor Unite. Singura personalitate germană din perioada Primului Război Mondial care părea să înțeleagă acest fapt era ambasadorul german din Statele Unite, contele von Bernstorff. Dar i se râdea în față când vorbea despre cât de impresionanți erau cu adevărat americanii – până la urmă, avea să renunțe să revină în Germania, preferând să trăiască în exil.

Ludendorff nu i-a ascultat niciodată pe cei ca Bemstorff. „Nu dau nici două parale pe armata americană“, declara el. Amenințarea de a trebui să lupte împotriva americanilor nu-l descuraja. Spunea că voluntarii americani nu vor fi numeroși. Și chiar de-ar fi fost, nu puteau fi instruiți suficient de rapid. Și chiar de-ar fi fost, nu puteau ajunge în Europa, pentru că americanii nu aveau destule vase de transport. Iar dacă ar fi fost destule vase, atunci submarinele germane aveau să le scufunde. Ludendorff avea încredere în amiralul von Tirpitz, care promisese: „îmi dau cuvântul de ofițer că nici un singur american nu va debarca pe continent.“

Dar Tirpitz nu s-a putut ține de cuvânt. De

fapt, peste 1.500.000 de americani aveau să lupte pe pământ european în 1918. Contele von Bemstorff a încercat din răspuțeri să-i convingă pe generali că el cunoștea Statele Unite în detaliu și că resursele Americii era „nesfârșite“, dar Ludendorff nu l-a luat în seamă. Râdea de ideea că americanii ar fi putut construi o armată profesionistă.

Fapt extraordinar, aghiotanții lui Ludendorff i-au dat acestuia asigurări că emigranții germani din regiuni precum Milwaukee s-ar fi revoltat și că n-ar fi permis niciodată ca Statele Unite să se războiască cu Germania lor iubită. Acești aghiotanți nu știau că germanii liberali plecaseră în America pentru a scăpa de iuncherii de dreapta din vechea lor patrie, că ar fi luptat bucuroși împotriva acelor conservatori turbați și că ar fi apărat Statele Unite în orice zi din an.

În mod uluitor, milioanele de germani morți în război nu l-au descurajat pe Ludendorff. Nu lua notă de suferințele provocate de război, nici de pierderile nesfârșite. Adesea nici nu cunoștea exact cât de mari erau aceste suferințe. N-ar fi înțeles niciodată mentalitatea generalului american George C. Marshall, care, în alt război mondial, a cerut ca numărul victimelor să fie întotdeauna tipărit cu roșu, astfel încât să-și amintească ce anume reprezenta. Generalului Ludendorff nu i se amintea acest lucru. De obicei, era ținut departe de front. Iar când se afla în apropierea lui, era înconjurat de lingăi, care insistau să-l țină în siguranță. El și Hindenburg n-au fost niciodată în focul luptei. Nu l-a văzut nimeni discutând cu vreun soldat

istovit undeva în apropierea frontului. N-a știut niciodată ce însemna pentru un soldat să încerce să doarmă cu masca de gaze pe față, să nu se poată spăla, să nu aibă hârtie igienică, să nu aibă periută de dinți, să nu aibă furculiță și să trebuiască să-și mănânce mâncarea rece cu degetele, și să-i fie frică să se împrietenească cu vreun nou-venit, pentru că respectivul camarad ar fi putut muri săptămâna următoare, făcându-l și mai nefericit.

Mai grav, Ludendorff n-a știut niciodată ce simțea soldatul german când vedea un tanc britanic de zece tone huruind greoi spre el, gloanțele ricoșând din blindaj ca niște pietricele. Chiar și când fiii colegilor săi mureau în acțiuni nenecesare pentru care Ludendorff era singurul responsabil, hotărârea sa nu se clintea.

Morțile acestea nu-l marcau așa cum îl marcaseră pe Rudyard Kipling, cunoscutul scriitor englez. Kipling a fost distrus de moartea băiatului său, Jack, dispărut în bătălia de la Loos, cea mai mare ofensivă britanică de pe Frontul de Vest din anul 1915. După bătălia aceea, Kipling a căutat mormântul băiatului său ani întregi, a căutat detalii despre moartea sa și indicii despre sensul ei. A auzit zvonuri că tânărul său fiu murise împușcat de inamic în timp ce spunea un banc și implora să afle: „Ce banc spunea?” A scris versuri chinuitoare despre fiul său: „Ai vești despre băiatul meu, Jack?/ Când crezi că se-ntoarce înapoi? A auzit altcineva ceva despre el?” Dar nimeni nu auzise nimic despre el.

Kipling a scris epistole și scrisori

interminabile. A aranjat ca peste tranșeele germane din apropiere să fie îm- prăștiați mii de fluturași, în care îl descria pe băiat și făcea speculații că era posibil să fie prizonier. Le-a scris ambasadorului Statelor Unite de la Berlin și prietenului său Theodore Roosevelt din America, cerând orice sfat, orice indiciu. Roosevelt, veteran de război cu renume, care pierduse prieteni în bătăliile în care el fusese comandant și care, nu după mult timp, avea să-și piardă un preaiubit fiu în același război, i-a răspuns într-o scrisoare plină de compasiune, spunându-i: „Sunt atât de multe lucruri mai rele decât moartea.”

Unii soldați i-au spus lui Kipling că, în a doua zi a bătăliei de la Loos, Jack a primit botezul focului și că a fost măcelărit după numai câteva minute, fața lui fiind atât de ciopârțită, încât nici prietenii nu l-au recunoscut decât cu greutate. Băieți morți, fii dispăruți – de-acum se numărau cu miile, pierduți în bătălii și morminte de departe.

De-a lungul timpului, cei care l-au îndrăgit pe Kipling au acceptat provocarea de a găsi mormântul acestui erou pierdut. La trei sferturi de secol după război, în 1992, cercetătorii au speculat că Jack era îngropat la Loos, în parcela 7, rândul D din cimitirul local. Dar nimeni nu știe sigur. Și cum ar putea ști? Atâtea trupuri au fost spulberate de explozii, risipite de focul artileriei, înfundate în noroi și în băltoace adânci, iar peste ele zăboveau gaze toxice active, fiind prea periculos să te apropii de ele. Autoritățile au considerat că era mai sigur să le îngroape, să pună o cruce deasupra și să-și vadă de treabă. Crucile

purtau pe ele prescurtarea *RIP* (Odihnește-te în pace), dar prietenii celor morți spuneau că literele acelea însemnau: „*Rise if possible*” (Ridică-te de poți). Kipling a scris versuri acuzatoare despre moartea acestor băieți în Marele Război, își imagina că ei strigă din morminte, spunând: „De-ntrea- bă cineva de ce-am murit / Spune-le: Pentru că tații noștri au mințit.”

Pierderile acestea i-au zguduit cumplit pe oamenii civilizați precum Kipling, dar Ludendorff le privea detașat. Abia mai târziu, când presiunea conducerii acestui război se agravase și începuse să suspecteze că era posibil să-l piardă, soția sa a observat câteva schimbări. Îl vedea la prânz, înconjurat de ofițeri, discutând despre răsturnări de situație, iar el făcea biluțe din pâine. Semn că era iritat – de statul său major sau de kaiser, de frontul intern sau de diplomați, de aliații săi sau de inamicii săi. Dar acest individ nu părea să fie niciodată nemulțumit de el însuși, pentru că nu-și găsea nici o vină. Aceasta trăsătură de caracter o împărtășea și kaiserul – dar și viitorul său prieten, Hider. Acești trei inși mai curând s-ar fi sinucis decât să admită că greșiseră. Le era mai ușor să-și închipuie că națiunea îi trădase pe ei decât că ei trădaseră națiunea.

Pentru Ludendorff, oroarea războiului nu exista. Pentru el, războiul era starea naturală a omului. Distrugerile din timpul războiului nu-l supărau, pentru că acesta era mersul firesc al lucrurilor. Spre deosebire de alți militari, nu tânjea după pace. Considera pacea un interval deranjant între frumoșii ani de

război. Iar războiul, ca să fie bun, trebuia să fie total. Să porți un război de modă veche, un război limitat, un război ca între gentleman!, însemna să-ți neglijezi responsabilitățile. Însemna chiar să fii neloial.

Ludendorff a răstălmăcit viziunea lui Carl von Clausewitz, vechiul strateg militar prusac, care insista asupra aspectelor politice ale războiului. Clausewitz considera că războiul este continuarea politicii cu alte mijloace. Pentru Clausewitz, politica era entitatea centrală. Ludendorff credea că, în noua eră a războiului, această perspectivă era foarte greșită. În viziunea sa, războiul era entitatea centrală, iar politica nu era decât o extensie a războiului. Pentru Ludendorff, războiul era tema majoră a vieții. Politica și politicienii nu existau decât pentru a sluji războiul, nimic mai mult.

Aceasta însemna că orice patriot trebuia să se străduiască să contribuie la edificarea unui stat războinic pe care națiunea să-l slujească. Era o opinie barbară, dar nu era străină de pământul german unde era semănată. Un german pur-sânge prevăzuse apariția ei cu trei decenii înainte. Friedrich Engels, causticul tovarăș al lui Karl Marx, o spusese clar într-un pasaj scris în 1887, înfiorător prin clarviziunea sa. El a prevăzut în ce direcție era condusă națiunea cu ajutorul culturii germane:

Și, în sfârșit, Germania nu mai poate lupta în orice război, ci numai într-un Război Mondial; un război de proporții și de o ferocitate nemaicunoscute. Între opt și zece milioane de soldați se vor sugruma unii pe alții, iar în acest proces vor decima Europa

cum nici un nor de lăcuste n-a făcut-o vreodată. Ravagiile Războiului de Treizeci de Ani condensate în trei sau patru ani și extinse pe întregul continent: foamete, epidemii și barbarizarea tuturor armatelor și popoarelor. .. care se vor sfârși în faliment, în prăbușirea vechiului stat și a artei tradiționale a guvernării... în asemenea măsură încât zeci de coroane regale se vor rostogoli pe străzi și nimeni nu va vrea să le ridice.

Iar Ludendorff i-a făcut și pe alții să gândească în același fel. Mai târziu avea să scrie un tratat intitulat „Războiul total“, pe care naziștii aveau să-l citească cu mare interes. El își dorea un război în care armata să domine nu numai guvernul, dar și bisericile, astfel încât națiunea să aibă puterea să copleșească toate statele vecine. În această viziune, fiecare om trebuia să știe cum să comande sau să se supună.

Într-o anumită măsură, Ludendorff nu era decât produsul unei lungi evoluții culturale. Dar el deținea această putere. El a rezumat-o, a amplificat-o, a comasat-o, a făcut-o să crească, să strălucească și le-a servit-o înapoi elitelor germane, făcând-o cu atât mai îmbătătoare pentru ei. Problema era că el și cei asemenea lui n-au înțeles niciodată că astfel solicitau din partea națiunii germane mai mult decât putea oferi.

Oare a mai existat vreodată un general ca Ludendorff? O dată, pentru a camufla deplasarea strategică a artileriei în timpul nopții, a pus cutii cu broaște pe chesoane. Orăcăitul broaștelor a acoperit zgomotele

deplasării artileriei, iar când oamenii săi au atacat, în zori, au produs o surpriză totală. În chestiuni ca acestea, nimeni nu era mai viclean decât el.

Altă dată, când a avut de înfruntat o forță combinată de trupe britanice și franceze, a lovit punctul de articulare al celor două armate, bănuind că acolo era punctul cel mai slab.

În plus, căuta mereu subordonați deștepți, asemenea colonelului Georg Bruchmiiller, un artilerist îndrăzneț care avea idei noi și importante și care este considerat de unii părintele artileriei moderne. I se spunea „Tăvălugul“. Deși nu era decât fiu de vânzător și cu toate că, neîndemânatic fiind, s-a schilodit parțial în timp ce călărea un cal, acest cugetător introspectiv a elaborat noi tactici explozive, care puteau copleși un inamic luat pe nepregătite. Bruchmiiller insista că surpriza era necesară; că atacurile trebuiau să fie subite; că toate piesele de artilerie trebuiau să execute foc concentrat; că trebuiau țintite posturile de comandă ale inamicului, liniile telefonice și pozițiile tunurilor; și că artileria trebuia să execute foc de baraj care să avanseze câte puțin înaintea infanteriei. Rezultatele erau atât de distrugătoare, încât oamenii săi au botezat acest tip de atac „vântul de oțel“.

Abordarea lui Georg Bruchmiiller s-a dovedit cel mai eficient mod de a avansa în războiul de tranșee de până atunci, motiv pentru care și-a câștigat o nouă poreclă: „Domnul Breșă.“

Așadar, în chestiunile limitate ale tacticii,

Ludendorff era nedepășit, ceea ce a contribuit la rezistența Germaniei într-un război pe două fronturi, chiar dacă avea mai puțini oameni și mai puține provizii decât inamicii ei. Și a făcut acest lucru ani întregi. Era o realizare majoră. Dar în chestiunile mai largi ale strategiei diplomatice și relațiilor internaționale, chestiuni care puteau decide soarta războiului, Ludendorff stătea mai slab decât un mocofan de la țară. În aceste chestiuni esențiale, când viața Germaniei era în joc, era lipsit de viziune. Ba mai mult, credea că mexicanii puteau fi convinși să atace Texasul, sau că afro- americanii puteau fi convinși să spargă Statele Unite în bucățele, sau că germanii din Milwaukee ar fi luptat împotriva poporului american. Singura sa strategie era cea militară, dar nici aceasta nu depășea nivelul tacticilor de luptă. „Facem o spărtură, iar victoria va veni de la sine“, spunea în termeni vagi.

Dar când trupele sale chiar reușeau să năvălească înainte și să facă o spărtură în rândul forțelor inamice, se confruntau brutal cu o nouă problemă. Așa cum avea să explice dr. Kenneth T. Jackson de la Universitatea Columbia, inevitabil, inamicul avea pregătite pentru astfel de situații un număr de rezerve odihnite, astfel că, în acele situații, trupele erau transportate rapid cu trenuri și camioane pentru a acoperi spărtura. Această „masă de manevră“ era aproape de fiecare dată suficient de puternică pentru a decima trupele infiltrate. Aceasta s-a întâmplat iar și iar, pe aproape toată durata războiului. Dacă soldații invadatori înaintau eroic o cât de mică

distanță, să spunem câteva sute de metri, creau o umflătură în linia frontului, astfel că trupele care se apărau puteau să-i măcelărească pe germani din mai multe unghiuri. Germanii invadatori, sfârtecați din trei părți, dădeau înapoi, pierzând nenumărați oameni, astfel că impasul se prelungea. Jackson, vedetă a departamentului de istorie de la Universitatea Columbia și președinte al Societății de Istorie din New York, este ferm convins că această dilemă a fost unul dintre motivele majore pentru care războiul s-a transformat într-un impas etern.

Războiul se schimbase. Așa cum a observat respectatul istoric Robert L. O'Connell, germanii continuau discuțiile despre Cannae și despre Hannibal. Într-adevăr, teoreticienii armatei germane aveau să continue să pălăvrăgească despre Cannae până la următorul război. Însă războiul de- viase de la vechile sale forme. De aici înainte, un general trebuia să analizeze fiecare manevră prin prisma rezultatelor, implicațiilor și ramificațiilor sale interconectate, ce ricoșau una din alta ca bilele pe o masă de biliard cosmică.

Unii prevăzuseră această schimbare, studiind Războiul Civil American, care începuse ca un război rapid cu șarje de cavalerie și atacuri la baionetă în câmp deschis, cum s- a întâmplat, de exemplu, la Bull Run în 1861; dar apoi pierduse din viteză, devenind un meci de contre dure, ca la Gettysburg în 1863; pentru ca, în cele din urmă, să înghețe într-un război de tranșee trudnic și fără sfârșit, cum a fost cazul

apărării dimprejurul orașului Richmond, din 1865. în mod evident, ceva evolua – dar spre ce?

Un gânditor serios din Varșovia, un economist evreu pe nume Jean de Bloch, a făcut o predicție de 3.000 de pagini despre acest nou tip de conflict, intitulată *Viitorul războiului*, publicată în 1899 și reeditată ulterior de mai multe ori. Din perspectiva lui Bloch, noile reguli ale războiului schimbaseră viața pe Pământ. El spunea că, privind retrospectiv, George Washington merita să fie prețuit, căci câștigase Războiul Revoluționar pierzând numai 7.000 de oameni pe câmpurile de luptă, dar avertiza că un preț al victoriei atât de modest nu mai era posibil. în această nouă lume a războiului, o națiune putea pierde 300.000 de oameni din primele zile ale ostilităților, așa cum li s-a întâmplat francezilor în prima vară a Marelui Război, iar acesta nu era decât începutul.

Vechile războaie ale trecutului „s-au dus cu vântul“, ca să folosim expresia celebră a poetului francez medieval François Villon. Bloch avertiza pe toată lumea că, din cauza căilor ferate și a artileriei, a sârmei ghimpate și a mitralierelor, a cuirasatelor și noilor avioane, orice conflict avea să degenereze într-un război disperat, care ar fi implicat armate de un milion de oameni, un număr gigantic de victime și un măcel fără sfârșit. Acest nou război avea să producă foamete și falimente și avea să răstoarne dinastii.

Bloch mergea și mai departe și spunea că noile piese de artilerie aveau să fie „reciproc exterminatoare“. Dacă o armată nu-și depășea

numeric inamicul în proporție de cel puțin opt la unu, orice atac pe scară largă era sortit eșecului. Fiul lui Kipling murise mizerabil în importanta înfrângere de la Loos din 1915, unde britanicii avuseseră un avantaj de șapte la unu. Mulți alți fii britanici aveau să fie uciși de gazele toxice – măștile nu izolau corespunzător și li se abureau lentilele, astfel că soldații și le scoteau și mureau. Temerarii ajung departe, dar nu destul de departe.

Apoi venea foametea. Era imposibil să hrănești și armata de pe front, și populația din țară. Trebuia făcută o alegere. Inevitabil, un general ca Ludendorff și-a hrănit armata. Dar nu după mult timp, populația înfometată din patrie le trimitea băieților din tranșee scrisori stânjenite, povestindu-le cât de nenorocită era toată lumea de-acasă, ceea ce distrugea moralul multor tineri.

Astfel că indivizi altădată mulțumiți se împleticeau prin război ca niște zombi. Renumitul explorator sir Ernest Henry Shackleton a revenit în patrie în 1916, după ce și-a petrecut mai mult de un an la Polul Sud. Pe primii cunoscuți cu care s-a întâlnit i-a întrebat: „Când s-a sfârșit războiul?” Răspunsul l-a înfiorat: „Războiul nu s-a terminat”, i-a spus un prieten. „Europa a înnebunit.”

Schimbările survenite odată cu războiul s-au infiltrat și în limbaj. Despre cineva care reacționa exagerat, civilii spuneau că „iese la atac” („*over the top*”), expresie ce descria inițial ieșirea la atac a soldaților din tranșee. Unui individ mârșav, civilii îi spuneau „*lousy*” („păduchios, infect”), termen care a fost

aplicat mai întâi soldaților care aveau păduchi. Unui ins incapabil de ceva i se spunea „*basket case*” (literal: „de pus în coș”) și se presupune că soldații de pe front descriau prin această expresie un om rămas fără mâni și picioare, care trebuia cărat în coș.

Brutalitatea războiului s-a infiltrat în fiecare detaliu al vieții, iar războiul limitat și elegant, adică maniera în care se războiau gentlemenii, a fost uitat. În schimb se folosea expresia generalului Grant, inventată în toiu Războiului Civil American. În primăvara anului 1864, pe când se afla în Virginia, Grant descria modul cum avea să înfrângă Sudul astfel: „Sunt decis să lovesc continuu forțele armate și resursele inamicului, până când, prin simpla uzură, puterea militară a Rebeliunii va fi complet distrusă.”

Europenii au studiat rareori războiul de uzură practicat de Grant. Chiar și excepționalul *Oxford English Dictionary* este surprinzător de neștiutor în această chestiune, indicând un articol din 1914 din *London Times* drept primă utilizare a expresiei „*war of attrition*” (război de uzură). Dacă ar fi studiat istoria americană în profunzime, europenii ar fi fost mai puțin uluiți de forța de distrugere a noului tip de război. Într-un război mondial, uzura survine ca o apocalipsă. Copleșește pe toată lumea și reduce viața la o oroare zilnică.

Erau puțini cei care agreau acest nou tip de război. Un soldat austriac excentric din Divizia a VI-a bavareză de rezervă a fost împușcat în picior în bătălia de pe Somme și se mândrea cu medalia câștigată. Până atunci nu avusese

succes în nimic și era extaziat că se descurca bine în război. Numele lui era Adolf Hitler și se număra printre cei puțini care credeau că acel război era spre gloria Germaniei.

Războiul n-a adus însă decât blocaj și măcel. E interesant de remarcat că un general al Antantei a reușit să-și dea seama cum trebuia lansată o ofensivă de succes. Generalul Aleksei Brusilov, probabil cel mai bun ofițer al armatei ruse, a observat că veriga slabă din lanțul aliaților germanilor erau austriecii și a decis să spulbere această verigă. În iunie 1916 a lovit armata austriacă, executând mai multe manevre surprinzătoare. A început cu un baraj de artilerie scurt, atât de scurt încât inamicul nu a avut timp să reacționeze. Apoi, pe o întindere largă a frontului, i-a lovit pe austrieci cu unități separate de trupe de șoc, fiecare mică unitate atacând anumite puncte vulnerabile. Trupele rusești au avansat, ocolind fiecare punct bine întărit și năvălind în spatele frontului, împușcând bucătarii și funcționarii și generalii și semănând o confuzie atât de mare încât austriecii nu au avut timp să-și revină sau să lanseze un contraatac.

Rușii au înregistrat un număr mare de victime, dar au fost victorioși. Austriecii au pierdut aproape un milion de oameni și n-au mai constituit din acel moment o forță validă în Primul Război Mondial. Atacul a fost numit Ofensiva Brusilov și a fost singura avansare de succes a Antantei care și-a luat numele de la un general. Winston Churchill a lăudat strategia „sânge, trudă, lacrimi și sudoare” a rușilor – sloganul pe care avea să-l facă

celebru mai târziu și care adesea este citat greșit drept „sânge, sudoare și lacrimi“. Churchill l-a ridicat în slăvi pe Brusilov. În cartea sa despre frontul rus, *The Unknown War* (Războiul neștiut), Churchill l-a lăudat pe Brusilov mai mult decât pe oricare alt general rus.

Dar geniul lui Brusilov a avut repercusiuni. Ca niciodată, Ludendorff a studiat rapid victoria inamică și i-a învățat lecția. În scurt timp, avea să declanșeze aceeași tactică împotriva francezilor și a britanicilor, cu rezultate terifiante. Ludendorff a perseverat, a muncit din greu și nu s-a lăsat dărâmat de veștile rele. Într-adevăr, a muncit prea din greu – în patru ani de război nu și-a luat decât trei zile de concediu. Sănătatea sa a avut de suferit, începuse să bea și a dezvoltat o gușă exoftalmică severă, o afecțiune tiroidiană gravă care duce la umflarea ochilor și la disfuncția glandei tiroide. Se împleticea pătimaș spre distrugere, silind Europa să decadă într-o orgie ruinătoare ce avea să dea continentul cu mulți ani înapoi, sub aspect demografic și economic. Nimic nu-i putea opri, nici pe el, nici pe generalii săi, fiindcă se convinseseră pe ei înșiși că puteau câștiga acest război barbar prin simpla intensificare a sălbăticiei luptelor, până când nici un inamic n-ar mai fi putut rezista. Nu avea de unde să știe că democrațiile presupus decadente precum Anglia, Franța și Statele Unite erau mai puternice decât putea fi Germania și că puteau să lupte pentru mai mult timp. Într-adevăr, Ludendorff condamna Germania la război și ruină.

Edward M. House, reprezentantul președintelui american Woodrow Wilson, a sosit în Germania în timpul războiului și a fost șocat să descopere cât de mulți lideri germani de vârf gândeau ca Ludendorff, suferind de aceeași miopie. Ei erau convinși că, în cele din urmă, războiul se va sfârși cu bine. House nu a întâlnit decât un singur oficial care vedea dincolo de aparențe, iar acest om era industriașul Walther Rathenau.

Rathenau era un cugetător, descendent al unuia dintre marii rabini ai Barcelonei medievale, un om care rostea adevărul în fața unei națiuni ce evita adevărurile incomode. Rathenau voia încheierea războiului într-un moment când puțini germani își dădeau seama cât de ușor se putea face acest lucru. El a înțeles, iar Churchill a și spus-o mai târziu, în Anglia, că germanii nu ar fi trebuit decât să solicite pacea fără anexări și fără despăgubiri, și toate popoarele ar fi încetat luptele și s-ar fi întors la vatră.

E aproape sigur că această soluție ar fi funcționat. În schimb, Ludendorff a lansat o campanie propagandistică în toată Germania, pregătind poporul pentru și mai multe bătălii. El propunea două noi politici. Una era Programul Hindenburg, care solicita creșteri enorme ale producției de armament și forțelor armate. Cealaltă era Pacea Ludendorff, care, în ciuda numelui, chema la escaladarea nemiloasă a războiului pentru a forța, pe câmpul de luptă, o pace impusă de partea victorioasă.

Prin primul program, Ludendorff urmărea dublarea cantității de muniție și obuziere, triplarea numărului de piese de artilerie și de

mitraliere, pe lângă un număr mare de aparate de zbor, tunuri antiaeriene, proiectile cu încărcături toxice și mii de kilometri de sârmă ghimpată. Singurele lucruri pe care *nu* le dorea erau tancurile, acele arme de ultimă oră inventate de britanici, care-l plictiseau, astfel că refuza să le studieze. Ce diferență ar fi făcut, se întreba el, niște mașinării grosolane, care se târau cu o viteză de 8 kilometri pe oră?

Cum avea să descopere mai târziu, tancul inventat de britanici, care folosea șenilele inventate în America pentru tractoare, a fost cea mai bună idee nouă a războiului, în îndepărtata Californie, Benjamin Hoit de la Hoit Tractors Development Company, a sugerat ca armata să acopere tractoarele sale cu un blindaj, iar britanicii i-au acceptat sugestia în cele din urmă.

Războiul se prelungea, iar planurile lui Ludendorff de a-l câștiga deveneau tot mai extreme, silind poporul să-i accepte viziunea. A schimbat legile Germaniei pentru a-i putea pedepsi pe chiulangii. A impus munca forțată tuturor bărbaților cu vârste între 20 și 50 de ani. Le-a ordonat gospodinelor să cutureiere pădurile în căutarea plantelor ce-ar fi putut suplimenta salatele de la mesele familiei. A inundat toate căminele cu broșuri vesele care descriau viitorul ce li se pregătea după ce câștigau războiul. Dar le-a și amenințat pe femeile de pe frontul intern care răspândeau defetismul. Altfel spus, era o crimă să observi că Germania pierdea războiul.

În plus, Ludendorff a început să facă nenumărate promisiuni despre victoria

colosală ce avea să schimbe lumea și avea să aducă câștiguri prodigioase pentru Germania și aliații ei. Conferințe, filme și cărți susțineau sus și tare această viziune. „Vremurile sunt dificile, dar victoria este sigură“ era sloganul la ordinea zilei.

Această propagandă a lui Ludendorff arăta că intenționa să obțină victoria totală, atât în vest, cât și în est. Generalul Ludendorff cerea să i se dea întreaga lume. într-un moment când vreo câțiva generali germani pledau pentru o victorie modestă a Germaniei, una care să ofere o pace durabilă și care să nu transforme Franța și Rusia în dușmanii ei eterni, Ludendorff urmărea zece victorii, prin care:

- 1) Germania să primească Belgia;
- 2) Germania să primească coastele franceze de la Ca-lais până la Dunkerque;
- 3) Germania să primească din partea Angliei Insulele Canalului;
- 4) Germania să primească fortăreața Belfort și exploatările miniere de la Longwy-Briey din Franța;
- 5) Germania să primească Estonia, Letonia și Lituania;
- 6) Germania să primească coloniile franceze și belgiene din Africa, inclusiv Congo, un teritoriu mai mare decât Texasul;
- 7) Austria să primească o mare parte din Polonia;
- 8) Austria să primească Ucraina;
- 9) Austria să primească Egiptul; și, în sfârșit,
- 10) Germania și Austria să primească

imense despăgubiri prin care să acopere costurile războiului.

Cum ar fi spus un rege spaniol: „Lumea e prea mică.“

Aceste revendicări i-au îmbătat pe mulți și au mai amortit suferințele ce se răspândeau în toată țara în timpul Iernii Napilor, când atât de mulți oameni mureau de foame. Fapt de necrezut, o parte din elite au decis că voiau și *mai mult* decât cerea Ludendorff. Aceștia erau pangerma- niștii, membrii Ligii Armatei și ai Ligii Marinei, care credeau că, odată ce germanii ar fi învins, ar trebui să solicite și bucăți colosale din România și Serbia. În alte zile apăreau alte revendicări referitoare la alipirea unor părți din Olanda, Franța și Finlanda. Nu după mult timp, Ludendorff a început să vorbească despre obținerea insulelor Madagascar și Tahiti, a orașului chinez Tsingtao și a Valonei, unele dintre aceste regiuni fiind atât de obscure, încât până și diplomații de profesie era posibil să nu aibă cunoștință de ele. De exemplu, Valona este o zonă prea puțin cunoscută de pe coasta Albaniei.

O parte din elită mai visa și la acapararea unor teritorii enorme din imperiile coloniale francez și britanic din Asia și de dincolo de ea, regiuni ca Vietnamul și India. Visul obținerii Indiei a pus stăpânire pe mintea lui Ludendorff, și în scurt timp părea să fi căpătat o viață proprie. Ludendorff se juca cu ideea de a-și trimite trupele, după ce ar fi câștigat războiul în Europa, să cucerească India, „perla coroanei“, cum i-a spus Benjamin

Disraeli, și să ofere astfel Germaniei un imperiu pe care să-l invidieze și englezii. Dar era o idee absurdă. Cum era posibil să iei India cu asalt? Când țarul Pavel I și-a trimis cazacii să cucerească India în 1801, această acțiune a fost considerată nebunie curată. Țarul și-a trimis oamenii în misiune fără hărți, dar le-a dat totuși artificii ca să-i impresioneze pe localnici. El le-a promis cazacilor că vor obține „toate bogățiile Indiei” și le-a promis că „vă veți scălda în avuții”.

Când a început această farsă, nobilii din jurul lui Pavel au considerat-o un temei pentru asasinarea sa – pe care au și înfăptuit-o. Dar elitele germane de la începutul secolului XX nu erau la fel de înțelepte ca elitele din înapoiata Rusie de la începutul secolului al XIX-lea. În schimb, au fost vrăjite de visul invadării Indiei, iar această idee câștiga teren. La Brest, acești nobili germani au cerut să li se dea lumea întreagă.

Cu fiecare nouă revendicare a elitelor, lista se prelungea, căci iuncherii nu erau *niciodată* satisfăcuți și măreau continuu lista cuceririlor dorite. Dar ce ar fi făcut Germania cu toate aceste teritorii? Cum ar fi putut integra toate acele populații noi? Și cum era posibil ca o națiune sănătoasă să nutrească asemenea ambiții? Oare avusese dreptate Edward House, asistentul lui Woodrow Wilson, când sugerase că Germania era sărită de pe fix și că în întreaga națiune nu exista decât o singură minte lucidă?

Multe dintre aceste ambiții de jaf au fost inițiate de Ludendorff. Emisese atât de multe comunicate care sporeau așteptările, încât nu

doar că a hipnotizat publicul, dar a reușit să se hipnotizeze și pe sine. Îndemnurile lui Ludendorff au mesmerizat pe toată lumea. Rezultatul a fost o distorsionare periculoasă și, neîndoielnic, sinucigașă a realității.

Această distorsionare a făcut aproape imposibil ca Ludendorff și statul său major să poată lua decizii raționale. Dar existau și alte motive pentru apariția acestor distorsiuni. Sistemul educațional german produsese alte daune cu mult timp înainte, căci de ani de zile inoculase în mințile germanilor convingerea că Dumnezeu era de partea Germaniei și n-ar lăsa-o niciodată să se prăbușească. Unul dintre cancelarii germani, Theobald von Bethmann- Hollweg, se lamenta că nu se putea împotrivi acestei atitudini. El și-a avertizat asistenții că reacția poporului ar fi fost violentă dacă i s-ar fi spus că nu va câștiga niciodată o victorie suficient de însemnată care să-i răsplătească sacrificiile. Nimic de pe acest pământ n-ar fi putut despăgubi Germania pentru ceea ce pierdea în Marele Război. „Nu pot face nimic în privința asta“, se lamenta cancelarul. „Mentalitatea poporului nostru este așa de otrăvită de fanfaronadele din ultimii ani, încât probabil că ar fi înfricoșat dacă le-am nega.“

Cel mai prost actor al acestei tragicomedii era kaiserul. Asistentul președintelui Wilson, colonelul House, a discutat diverse chestiuni cu kaiserul, dar nu prea putea să-l ia în serios. „Întreaga sa atitudine era că războiul este un sport regal. I-a spus [ambasadorului american] Gerard că știa că Germania avea dreptate, pentru că Dumnezeu era de partea

ei, ori Dumnezeu n-ar fi de partea ei dacă Germania n-ar avea dreptate. Și tocmai pentru că Dumnezeu a fost de partea lor, au reușit să-și câștige victoriile.“

House se întreba dacă, în cazul kaiserului, era vorba doar de poză sau de nebunie.

Așadar, ofițerii germani s-au hipnotizat pe ei înșiși să creadă că era imposibil ca armata germană să nu izbândească pentru că era perfectă, iar superpatrioții s-au convins pe ei înșiși că națiunea germană nu putea să se prăbușească pentru că era iubită de Dumnezeu. Ambele grupuri erau exagerat de încrezătoare în goana lor spre distrugere.

Așa se face că educatorii, kaiserul și Ludendorff au întors spatele unei păci acceptabile pe care ar fi putut-o obține în 1916, după care capacitatea lor industrială superioară le-ar fi putut câștiga un imperiu în lumea afacerilor, preferând în schimb să urmărească obținerea unei victorii militare totale: o victorie prin care ar fi câștigat întreaga lume, o victorie pe care o considerau inevitabilă, dar o victorie care era imposibilă.

5. Ludendorff își începe cele cinci campanii extraordinare

PRESIMȚIND CĂ NU PUTEA SĂ CÂȘTIGE DESTUL DE RAPID toate victoriile decisive pe câmpul de luptă, Ludendorff a apelat la ministerul de afaceri externe german pentru a încerca și alte manevre de promovare a cauzei Germaniei. Aliatul său de la minister era un spirit înrudit, Arthur Zimmermann, subsecretarul de stat de la vremea respectivă. Zimmermann era un burlac masiv și roșcovan, cu o mustață stufoasă și cu o cicatrice căpătată într-un duel, un bărbat de cincizeci de ani despre care se spunea că în fiecare zi la prânz bea o sticlă de vin de Mosel. Era tipul de german aventuros la care Ludendorff ar fi găsit înțelegere, un marginal obraznic din clasa mijlocie ca și Ludendorff însuși. Împreună, au inițiat cinci noi campanii surprinzătoare prin care sperau să câștige războiul în câteva luni.

Prima campanie Ludendorff și Zimmermann îi atacă pe britanici în India

LUDENDORFF ȘTIA CĂ IMPERIUL BRITANIC ERA UN ADVERSAR formidabil și că India era „perla coroanei”. Împreună cu Zimmermann, Ludendorff a clocit un plan prin care să trimită arme din California în India pe un vas american numit *Annie Larsen*, prin care să

confiște perla și să distrugă coroana. Vasul era o goeletă fragilă, construită în 1881, și nu arăta în nici un caz ca o armă eficientă. Ludendorff și Zimmermann au strâns o încărcătură de 4.500 de puști și 4.750.000 de cartușe, care urmau să fie furnizate rebelilor din îndepărtata Indie.

Șefii informațiilor britanice au aflat despre acest plan și i-au informat pe americani. Americanii au confiscat vasul și i-au trimis în judecată pe conspiratori în San Francisco, stârnind o vâlvă ce a ajuns pe frontispiciile ziarelor din toată lumea.

Când au fost publicate detaliile despre complot, observatorii militari au fost uluiți de incompetența lui Ludendorff, căci au stabilit că vasul nu ar fi putut transporta o încărcătură atât de grea. N-ar fi ajuns niciodată în India, în plus, vasul nu avea un echipaj loial. Germanii și indienii recrutați pentru această conspirație nu erau de încredere.

Procesul din San Francisco a început la 12 noiembrie 1917 și a continuat până anul următor la 24 aprilie 1918. În acest timp, au fost judecate 105 persoane în total, acești prăpădiți depunând mărturie unul împotriva altuia în șase limbi. Dintre aceștia, nouă erau germani, 17 hinduși și sikh, mulți alți mateloți de origini exotice, și toți strigau și depuneau mărturii contradictorii. Procurorii i-au adus în fața judecătorului pe consulul german, pe câțiva revoluționari din diverse părți ale Indiei și pe cel puțin un agent dublu.

Procesul s-a complicat în ultima zi, când unul dintre acuzați a scos un pistol și l-a

împuşcat pe un altul, după care l-a rănit pe şeriful american, un trăgător de elită care a ripostat cu un foc de armă. Toţi trei au murit.

Când experţii au examinat echipamentul confiscat de pe *Annie Larsen*, au descoperit că gloanţele erau ruginite şi că vasul lua apă. Era aproape sigur că vasul n-ar fi ajuns mai departe de mijlocul Pacificului şi că s-ar fi scufundat pe undeva pe lângă Hawaii. Când s-a încheiat procesul, s-au contabilizat două cazuri de nebunie, trei de omor şi unul de suicid.

Spre şi mai marea ruşine a lui Ludendorff, britanicii au descoperit documente că el şi Zimmermann concepuseră o conspiraţie secundară celei de mai sus. Ludendorff îi încredinţase unuia dintre revoluţionarii indieni, un sibarit din Bengal, pe nume dr. Chandra Kant Charravarty, misiunea de a lua legătura cu guvernul chinez şi de a convinge noua republică chineză să declare război Angliei. Speranţa lor era să-i facă pe chinezi să unească toate elementele antibritanice din China, Japonia, Java şi Sumatra. Charravarty habar n-avea de situaţia revoluţionară din acele teritorii; nu era decât un hedonist vorbitor de germană, înnebunit după sex şi care avusese nişte experienţe de desfrâu prin Berlin şi New York. A primit o mare sumă de bani de la Ludendorff şi Zimmermann, după care a plecat la New York şi i-a investit în proprietăţi imobiliare, o garderobă nouă strălucitoare şi în diverse femei atrăgătoare. După toate aparenţele, era extraordinar de încântat de câştigurile financiare şi personale aduse de aceste investiţii. Cât despre tratatul

pe care ar fi trebui să-l încheie cu chinezii, cel mai de seamă om de stat din China, Sun Yat-sen, l-a refuzat, intuind cine era cu adevărat sibaritul din Bengal.

Așa a murit visul lui Ludendorff de a le provoca probleme britanicilor în India, China, Java și Sumatra.

A doua campanie Ludendorff și Zimmermann plănuiesc o revoltă în Irlanda

LA SCURT TIMP DUPĂ ACEEA, LUDENDORFF A AVUT IDEEA de a selecta soldații irlandezi dintre prizonierii de război britanici capturați de germani pe câmpul de luptă și de a-i trimite în Irlanda pentru a lupta împotriva britanicilor pentru independența irlandeză. în vederea acestui obiectiv, a obținut serviciile unui britanic înnobilat pe nume sir Roger Casement, un liberal renumit pentru cariera distinsă de activist pentru cauzele băștinașilor din America de Sud și Africa de Sud. în scurt timp, Casement colinda taberele de prizonieri de război din Germania în căutarea soldaților irlandezi, pentru a forma ceea ce numea Brigada Rebelă.

în teorie, planul era solid. Ludendorff avea să trimită mii de soldați irlandezi înapoi în Irlanda pentru a lupta împotriva Regelui și a Țării. Dar planul avea hibe. Casement a avut dificultăți să ralieze prizonieri la cauza sa. Vorbea cu înflăcărare despre Brigada Rebelă care urma să lupte pentru libertatea Irlandei, dar viziunea lui era cețoasă. în rândurile

armatei britanice, existau mulți patrioți irlandezi care își doreau independența. Unii dintre ei se plâneau de englezi. Dar acești irlandezi erau camarazi loiali, îngroziți de atrocitățile germanilor la care fuseseră martori în război. Așa cum vedeau ei lucrurile, erorile englezilor în Irlanda erau nimic în comparație cu crimele germanilor din războiul mondial.

Trebuie adăugat că germanii îi tratau pe soldați! irlandezi din lagăre ca pe niște câini. îi puneau la munci epuizante, îi hrăneau mizerabil, iar dacă protestau, îi pedepseau cumplit. Acești flăcăi irlandezi nu voiau să aibă nimic de-a face cu Germania.

În plus, fiecare irlandez în uniforma armatei britanice știa că, dacă se alătura Brigăzii Rebele, ar fi fost un trădător, conform legii britanice. Familia lui n-ar mai fi primit salariul său de soldat, de care beneficia în prezent, fiind astfel condamnată la foamete.

Când Casement mergea în lagăre pentru a recruta irlandezi, aceștia îl scuipau în obraz. Prizonierii dintr-o tabără au devenit atât de amenințatori, încât s-a pomenit prins în mijlocul unui vârtej uman și a fost nevoie de intervenția gărzilor germane ca să scape de furia lor. Într-un lagăr mare, n-a găsit decât trei irlandezi doritori să servească în Brigada Rebelă. În total, numai câteva zeci de irlandezi din toată Germania s-au alăturat nenorocoasei brigăzi.

Deși se străduia să-i recruteze pe acești oameni, Casement n-a reușit să-i convingă pe Ludendorff și Zimmermann să coopereze deplin la acest proiect. Puținii oameni care s-

au înrolat în brigadă au fost declarați liberi și aliați oficiali ai Germaniei, sau cel puțin așa se spunea. Cu toate acestea, germanii îi închideau în fiecare seară ca pe niște prizonieri. Chiar și după ce, din ordinele lui Ludendorff, li s-au făcut uniforme speciale, irlandezii din Brigada Rebelă încă mai erau ținuti în închisori ca niște condamnați.

Fapt și mai grav, Ludendorff și Zimmermann au respins cea mai importantă cerere a lui Casement, aceea de a trimite, împreună cu irlandezii, trupe germane care să sprijine lansarea insurecției. Rebelii irlandezi trebuiau să intre în luptă singuri. Puterea Imperiului Britanic avea să se întoarcă atunci împotriva acestor câțiva temerari, iar ei aveau să fie uciși. Casement știa că acești oameni vor muri, că numele lor vor fi dezonorate, iar familiile lor, sărăcite.

Casement era atât de pesimist în privința șanselor acestei întreprinderi, încât, cu toate că a fost de acord să plece spre Irlanda pentru a declanșa revolta, în taină se gândea la anularea ei în momentul sosirii.

Din nefericire pentru Casement, Ludendorff a planificat această campanie la fel ca escapada goletei *Annie Larsen*. Nu s-au debarcat muniții, nu s-a păstrat secretul, iar complotul n-a fost tănuț. Ca un adevărat Don Quijote, Casement a mers totuși mai departe, fără armată și fără muniții. Britanicii l-au capturat și l-au judecat pentru trădare. În câteva zile, detaliile întregii afaceri se puteau citi în presa londoneză.

În mod abil, britanicii au făcut publice părți din jurnalul lui Casement, care păreau să

arate că era homosexual, paginile conținând fel de fel de notații despre acuplări cu băieți nedoritori prin pădurile întunecate ale Americii de Sud și Africii de Sud. Dizgrațiat, Casement nu se mai bucura de simpatia nimănui. Lumea a uitat că își câștigase reputația sprijinind minoritățile oprimite și că fusese ridicat de rege la rangul de cavaler. A fost găsit vinovat atât de trădare, cât și de viol, iar când acest rebel a murit, lumea întreagă s-a bucurat că legea britanică îl condamnase la moarte pe acest violator și trădător care primea astfel ce merita.

Unii dintre apărătorii săi au suspectat că britanicii falsificaseră pasajele despre isprăvile sexuale din jurnalul lui Casement, dar nimeni n-a putut dovedi acest lucru. Mulți ani după aceea, în 2012, scriitorul peruan Mario Vargas Llosa, câștigător al premiului Nobel, a publicat un roman bine documentat despre acest om¹, în care se arată că britanicii nu au falsificat nici un document.

1. Mario Vargas Llosa, *Visul cehului*, traducere în română de Marin Mălaicu-Hondrari, Humanitas, București, 2011. (N. tr.)

Așa a murit visul lui Ludendorff de a isca o revoltă în Irlanda.

A treia campanie

Ludendorff și Zimmermann îndeamnă Mexicul să invadeze Texasul

PLANUL LUI LUDENDORFF DE A-I FACE PE IRLANDEZI să înceapă un război cu Anglia

avea puține șanse de izbândă, fiind complet ridicol, dar era excelent prin comparație cu următoarea sa campanie, ce viza Mexicul. Cine știe cum, Ludendorff a ajuns să creadă că putea convinge Mexicul să invadeze și să ocupe zona de sud-vest a Statelor Unite ale Americii. În ciuda faptului că fragilul guvern mexican era implicat într-un război civil și își pierdea influența, Ludendorff voia să-i convingă pe guvernanți să invadeze Statele Unite și să cucerească teritoriile cuprinse între Texas și California.

Planul său a decurs în felul următor:

Mai întâi, Ludendorff și Zimmermann au trimis o telegramă codificată președintelui Venustiano Carranza al Mexicului, cu următoarea propunere: „Mexicul își va recupera teritoriile pierdute din Texas, New Mexico și Arizona” în cazul în care Statele Unite și Germania ar ajunge la război una împotriva celeilalte. Germania urma să furnizeze armele și munițiile și avea să sprijine „orice invazie a Mexicului în teritoriul SUA”.

Acest straniu mesaj, cunoscut drept Telegrama lui Zimmermann, a ajuns pe biroul președintelui Carranza, care nu-și putea crede ochilor. Președintele mexican se afla deja în stare de asediu, luptând într-un război civil pe care îl pierdea împotriva celor mai eficiente gherile din istoria mexicană – cele ale lui Zapata și Villa. Acești rebeli erau adversari formidabili, capabili de realizări eroice. Dacă guvernul lui Carranza era ocupat cu pierderea războiului civil în favoarea acestor rebeli, de ce ar mai fi vrut să atace Statele Unite?

Carranza se întreba cum putea crede Ludendorff că ar putea el să atace Texasul. În Mexic, texanii erau recunoscuți drept cei mai duri dintre *gringos*, iar mexicanii mai luptaseră o dată împotriva lor, la Alamo. Mai mult, aghiotanții lui Carranza au remarcat că, și dacă ar fi acceptat acest plan, Germania, supusă blocadei britanice, ar fi întâmpinat enorme dificultăți în furnizarea armamentului pentru Mexic. Iar dacă Mexicul ar fi câștigat un asemenea război, cum ar fi putut să absoarbă milioanele de noi supuși și, mai mult, să le obțină loialitatea? Președintele Carranza a comentat: „Cum aş putea ști dacă noi i-am anexat pe ei sau ei pe noi?” Carranza era de părere că Ludendorff promitea sprijin pe care nu-l putea oferi, într-un război pe care nu-l putea câștiga.

Mai rău, Carranza știa că guvernul său se prăbușește. Corupția guvernamentală era atât de gravă, încât un mare romancier spaniol, Vicente Blasco Ibáñez, a numit Mexicul „o peșteră a hoților”. Ca dovadă, în limba națiunii intrase un nou verb, *carrancear*, cu sensul de „a fura”. Soția lui Carranza tocmai muta valorile familiei într-o casă sigură din San Antonio, în caz că izbucnea revoluția. Nu exista nici o șansă să accepte planul fantastic lui Ludendorff.

Intriga aceasta, o farsă de la bun început, s-a transformat în scurt timp în dezastru. Deși Ludendorff și Zimmermann și-au transmis propunerea într-un limbaj codificat pe care îl credeau securizat, îi subestimaseră pe britanici, care au tradus cu ușurință mesajul și l-au adus la cunoștința președintelui

Statelor Unite, Woodrow Wilson, care s-a înfuriat. Apoi britanicii au făcut ca aceste vești să ajungă la redactorii publicațiilor din întreaga țară, care s-au înfuriat și mai și. Reacțiile au fost vulcanice. *Buffalo Courier Express* își și închipuia „hoarde de mexicani sub comanda ofițerilor germani măturând Texasul, New Mexico și Arizona”. *New York American* vedea Germania ocupând coasta de est, înrobind americanii și impunându-le despăgubiri. „Cetățeni, fiți pregătiți”, își îndemna gazeta cititorii. „Orele sunt numărate și zilele sunt puține.”

Ludendorff și aghiotanții său au fost surprinși. Erau convinși că toate codurile lor erau securizate și mai credeau că mexicanii le vor accepta propunerea.

Planul final al lui Ludendorff pentru Statele Unite era să spargă republica în cinci guverne balcanizate. O bucată mare din Texas și New Mexico avea să fie condusă de mexicanii victorioși. În sud urma să instituie o republică condusă de negrii răzbnători. O mare parte a Vestului Mijlociu avea să fie condusă de germano-americanii triumfători din Wisconsin. În ultimul moment s-au făcut amendamente la acest plan, Ludendorff vrând să ofere Japoniei coasta de vest, coasta de est revenind Germaniei.

Americanii au explodat. Teddy Roosevelt a numit această afacere „planul invaziei prusace” și „declarație de război”. Era o greșeală colosală să-l înfurii pe Roosevelt, cel mai popular om din America. Planul lui Ludendorff ducea la prăbușirea relațiilor dintre Germania și SUA.

Lucrurile s-au înrăutățit și mai mult. Înverșunata reacție a americanilor, transmisă Germaniei cu atâta neliniște de ambasadorul german de la Washington, i-a convins pe Ludendorff și pe Zimmermann că de aici înainte Statele Unite le devenise inamic, astfel încât au decis să le trateze ca atare. Din acest motiv, Ludendorff și Zimmermann au conceput o a patra campanie, îndreptată fațăș împotriva Statelor Unite: au decis să dezlănțuie Marina germană împotriva tuturor vaselor americane, astfel încât bunurile americane să nu mai ajungă în Anglia. A fost o decizie care a schimbat istoria lumii.

A patra campanie

Ludendorff lansează războiul submarin fără restricții și atrage America în război

LUDENDORFF CREDEA CĂ PERSEVERENȚA BRITANICILOR era cauzată *numai* de imensele provizii pe care le primeau din Statele Unite și din partea altor națiuni vorbitoare de limbă engleză. După părerea lui, dacă submarinele germane ar fi torpilat toate vasele care transportau aceste bunuri, germanii ar fi putut distruge Marea Britanie într-un timp foarte scurt.

Ludendorff a declarat cu superficialitate că Statele Unite și Germania erau deja *de facto* în război, astfel că Germania nu avea nimic de pierdut atacând vasele americane și trimițându-le pe fundul Atlanticului. Era convins că submarinele germane puteau face acest lucru și că, printr-un război submarin

fără restricții, germanii puteau câștiga războiul printr-o ultimă efortare.

Avea să fie o Bătălie de Anihilare maritimă.

Experții navali de la Berlin au furnizat estimări încurajatoare, iar cifrele lor erau atât liniștitoare, cât și ambigue.

Unii dintre ei pretindeau că s-ar fi putut scufunda lunar vase inamice însumând 300.000 de tone; alții spuneau 500.000 de tone; alții, chiar 600.000. Unii experți berlinezi susțineau că prin escaladarea acestui război naval, Anglia avea să se prăbușească în două luni. Alții spuneau că în șase luni, alții în douăsprezece luni. Cineva care gândea cu adevărat nu s-ar fi încrezut în nici unul dintre acești aghiotanți care produceau estimări atât de diferite.

Ani mai târziu, după ce Germania a pierdut acest oribil război, cercetătorii au scotocit prin arhivele Marinei germane și au fost șocați de caracterul vag al acestor estimări de care depindea victoria sau înfrângerea și pe baza cărora unii oameni riscau viitorul națiunii lor. Nimeni n-a pus întrebări precise, ca acestea: De câte submarine cu rază mare de acțiune era nevoie pentru a slăbi Marea Britanie? Câte dintre ele puteau fi active în orice moment, cât timp altele erau în dane, literalmente reîncărcându-și bateriile? Câte submarine germane era posibil să fie scufundate lunar? Era disponibil oțel de calitate pentru înlocuirea acestora? Cât de rapid se puteau construi submarinele care să le înlocuiască? Dintre submarinele germane, ce procent ar fi trebuit să aibă rază mare de

acțiune, și ce procent, rază mică de acțiune? Acestea erau întrebări pe care elitele ar fi trebuit să și le pună înainte să parieze viața națiunii lor pe acest plan.

Cu toate acestea, Ludendorff declara senin că, prin campania nerestricționată a submarinelor, se putea câștiga războiul. Spunea: „E singurul mijloc prin care putem asigura sfârșitul victorios al războiului într-un interval de timp rezonabil.” În toată Germania, numai Rathenau nu era de acord cu această campanie. Rathenau spunea: „Nu va avea succes și va atrage Statele Unite în război.”

Doi factori au contribuit la această eroare. Mai întâi, Ludendorff era vinovat de părtinire – altfel spus, nu asculta decât informațiile care îi susțineau ipoteza, ignorându-le pe toate celelalte. În același timp, subordonații săi erau vinovați de aburire – altfel spus, de a-i propune lui Ludendorff numai ideile pe care voia să le audă și lăsând la o parte orice altceva. Era un caz de spălare pe creier reciprocă.

Ludendorff și-a continuat voios planurile de război submarin total împotriva americanilor. El și aghiotanții săi s-au convins unii pe alții că americanii nu erau importanți, că nu aveau o armată mare și că nici nu o puteau forma rapid. Și chiar dacă ar fi reușit să o construiască, nu ar fi putut să o aducă în Europa, pentru că submarinele germane le-ar fi scufundat navele de transport. Ludendorff a dat asigurări tuturor că planul său va funcționa și că Marea Britanie se va prăbuși.

Dar britanicii aveau, neîndoielnic, cea mai

bună marină din lume, iar când germanii au lansat războiul submarin nerestricționat, au ripostat cu înverșunare. Britanicii au conceput un sistem de formare a convoaielor care să permită Marinei Regale să reacționeze încă din clipa în care era atacată o navă din convoi. În plus, au construit cele mai eficiente mine de adâncime cunoscute până atunci, ucigașele bombe subacvatice Type-D de 136 de kilograme, care scufundau orice submarin aflat la o distanță de opt metri de explozie. Pentru a le propulsa, britanicii au inventat aparate care le lansau ca pe niște pietricele din praștia unui puști.

Mai mult, Forțele Aeriene Regale (RAF) au descoperit că piloții puteau observa submarinele germane de la altitudine, dacă acestea se aflau în ape limpezi. Iar când le puteau vedea, le distrugeau. Britanicii au construit în Anglia mai multe centre de cercetări antisubmarine, unde au fost elaborate momelile numite nave Q. Mateloții de pe aceste nave se prefăceau a lucra pe vase comerciale neînarmate, dar când se apropiau submarinele germane, deschideau bocaportii și lansau torpile.

În plus, britanicii au elaborat hidrofonul, care le permitea să analizeze frecvența zgomotului elicelor și, ca urmare, să determine care submarine erau inamice și care nu. În scurt timp, chiar și în beznă noptilor Atlanticului de Nord, britanicii puteau depista submarinele inamicului. Echipajele inamice au început să se lamenteze că britanicii transformaseră Atlanticul într-o mare de sticlă.

Dar asta nu e tot. Propagandiștii britanici au lansat peste refugiile submarinelor germane de pe coastele Atlanticului manifeste bine concepute. Acestea foloseau informații din publicațiile germane pentru a dovedi că, în medie, durata de viață a echipajelor de submarine era de numai patru misiuni. Rezultatul a fost că, de la a cincea misiune, echipajele germane își desfășurau activitatea într-o atmosferă sumbră, știind către ce se îndreaptă.

Britanicii au mai inventat cortine din oțel subțire, lungi de cam 200 de metri, pe suprafața cărora erau fixate geamanduri umplute cu fosfură de calciu. Când un submarin german atingea aceste cortine, geamandurile se luminau, indicându-i prezența. În scurt timp, Marina Regală a instalat peste 1.500 de kilometri de astfel de cortine, cu rezultate grave - numeroase morminte comune pe fundul apei.

Britanicii au antrenat chiar și păsări ca să-i ajute! Comandanții submarinelor britanice lăsau pește în siajul lor, obișnuind păsările de mare să găsească hrană în apropierea submarinelor. Până la urmă, în căutarea hranei, păsările au început să urmărească țipând orice submarin, astfel că atunci când un submarin german intra în apele teritoriale britanice, zgomotoasele păsări îi indicau imediat prezența. Britanicii observau agitația și ieșeau la vânătoare.

Britanicii au recurs la o stratagemă excepțională pentru a-i convinge pe americani să se implice în lupta împotriva forțelor lui Ludendorff. Războiul submarin al Germaniei a

dus la scufundarea marelui vas cu aburi Lusitania în largul coastelor irlandeze, ucigând peste o sută de americani și mai mult de o mie de alți pasageri. Un producător german de medalii comemorative din München, un cetățean pe nume Karl Goetz, a conceput o medalie prin care lăuda distrugerea acestui vas. Pe o față a medaliei, Moartea vinde bilete nebunilor care se îmbarcă pe vas. Pe cealaltă față, vasul, presupus a fi încărcat cu muniții, se scufundă pe fundul mării.

În Anglia, lordul Newton, șeful biroului de propagandă, a examinat această medalie și a văzut o oportunitate. El a angajat serviciile unui mare magazin universal, Selfridge, cerându-i să realizeze 250.000 de copii ale medaliei și să le vândă pentru câțiva penny bucata. Odată cu medaliile, Selfridge a distribuit și un pliant în care se spunea: „Această medalie a fost bătută în Germania, cu scopul de a păstra vie în inimile germane amintirea realizării glorioase a marinei germane, care a distrus cu bună știință un vas de pasageri neînarmat, împreună cu viețile a 1.198 de necombatanți, bărbați, femei și copii.”

Inevitabil, barbarismul acestei medalii a șocat o lume. Toată lumea a presupus că era o medalie oficială produsă de guvernul german, deși britanicii nu au susținut că așa ar sta lucrurile – doar au lăsat să se presupună că era o medalie oficială. Astfel, situația Germaniei, care purta un război submarin nedeclarat și făcea propagandă cu astfel de medalii, a devenit de-a dreptul cumplită. Ludendorff nu numai că n-a reușit să înfrângă

Anglia, dar a contribuit la a-i înfuria pe americani, ale căror vase erau scufundate și ai căror cetățeni erau masacrați. În câteva luni, Statele Unite au declarat război Germaniei.

Unii istorici de primă mână, precum profesorul Holger Herwig de la Universitatea din Calgary, Canada, sunt convinși că aceste campanii au dus la atragerea Statelor Unite în Primul Război Mondial și că acest fapt, la rândul său, a costat Germania pierderea războiului. Raționamentul lui Herwig este simplu. Adăugată la puterea Imperiului Britanic, a imperiului francez și a Rusiei, puterea Statelor Unite însemna că Germania nu putea câștiga. Resursele inamicilor Germaniei erau, din acel moment, stupefiante.

Herwig observă că atunci când Statele Unite s-au implicat în război, guvernul american a planificat mobilizarea a patru milioane de oameni până în 1919. Cum ar fi putut Germania să înfrângă o asemenea forță?

Ludendorff, care muncea câte optsprezece ore pe zi deja, a devenit iritabil. Undeva în mintea sa simțea probabil o schimbare în balanța forțelor ce i se opuneau. Între aprilie și iulie 1917, Ludendorff l-a presat pe kaizer să-l destituie pe cancelarul din acel moment, Theobald von Bethmann-Hollweg, care avertizase pe toată lumea de consecințele furiei americanilor. În iulie, Ludendorff și Hindenburg au amenințat că demisionează dacă nu era destituit Bethmann-Hollweg. Previzibil, kaiserul a cedat, deși s-ar părea că s-a disprețuit pentru această măsură. „Acum aş putea la fel de bine abdica“, s-a lamentat

el.

Lovitura de stat a lui Ludendorff era acum deplină - toată puterea era în mâinile sale și, se gândea el, războiul submarin era sub controlul său. Din nefericire, de aici încolo i se împotriveau și Statele Unite. Și chiar dacă Ludendorff ar fi luat Parisul, francezii erau pregătiți să continue lupta din vestul Franței și să aștepte sosirea yankeilor. Mai mult, britanicii erau pregătiți să continue blocada împotriva Germaniei până la înfometarea ei totală, de care Germania era foarte aproape. Situația era sumbră.

Dar să-i dăm credit lui Ludendorff: în exact acest moment a lansat a cincea sa campanie, o șmecherie magnifică prin care avea să schimbe istoria mondială, precum și viața aproape fiecărei persoane de pe planetă. Ultracon- servatorul Ludendorff a făcut o alianță cu Vladimir Lenin, în vederea inițierii revoluției în Rusia, care să ducă la închiderea frontului rus și la câștigarea războiului.

6. Ludendorff îl trimite pe Lenin să încheie luptele pe frontul rus

ÎN 1917, LUI LUDENDORFF ÎI ERAU DEJA EVIDENTE CÂTEVA socoteli greșite ale Germaniei. Lăudatul Plan Schlieffen se dovedise a fi naiv, iar încheierea războiului în patru luni, nerealistă. În loc să cucerească Europa în patru luni, Germania se înnămolise într-un război pe două fronturi, care dura de câțiva ani. În plus, germanii îi atrăseseră pe

americani în război, iar desconsiderarea anterioară a puterii militare americane le ridica părul pe ceafă multor oameni de stat germani cu funcții de răspundere. Telegrama lui Zimmermann și autorizarea de către Ludendorff a atacurilor submarine împotriva vaselor americane i-au provocat pe americani să declare război, iar acum planificau deja mobilizarea unei mari armate. Pe lângă acestea, ordinele lui Ludendorff de a orienta resursele naționale către susținerea armatei îi sileau pe civilii germani să facă sacrificii al căror rezultat era pur și simplu agonia.

Consternat, Ludendorff a căutat un vinovat. S-au lansat zvonuri că evreii din sindicate privau Germania de victoriile pe care le merita. Poveștile despre evreii care se țineau departe de front, lăsându-i pe creștini să moară în locul lor, se înmulțiseră. Un ministru de război fanatic, Adolf Wild von Hohenborn, a inițiat o anchetă prin care voia să arate că evreii erau lași și că evitau recrutarea - a numit ancheta „censul evreilor”. Această anchetă a avut rezultate neașteptate, generalii descoperind că evreii mureau pe front în cel puțin aceeași proporție ca și creștinii. De fapt, s-a dovedit că evreii erau mai mult decât patrioți. Dintre cei 550.000 de evrei din Germania, peste 100.000 se înrolaseră în armată. Dintre aceștia, un uriaș procent de 78% își riscau viața pe front. Dintre evreii care au servit în armată, aproximativ 30.000 aveau să fie decorați pentru curaj, iar 13.000 aveau să facă sacrificiul suprem.

Stânjenite, elitele militare au refuzat să

publice raportul, pretinzând ipocrit că îl țineau secret „pentru a menaja sentimentele evreilor“. Deși contrariul era adevărat, au lansat zvonuri că raportul le confirmase de fapt suspiciunile. Detaliile au ieșit la iveală în 2002, după ce Editura Universității din Kansas a publicat lucrarea lui Bryan M. Riggs, *Hitler 's Jewish Soldiers* (Soldații evrei ai lui Hitler), care demonstra amănunțit acest lucru.

Ludendorff a continuat să bombănească nestingherit despre evreii neloiali și să se întrebe despre nelegiuirile masonilor, socialiștilor și catolicilor. Și alți germani erau îngrijorați. Exista multă confuzie legată de bătăliile de pe ambele fronturi. În ciuda trâmbițatelor victorii, poporul german începea să fie sceptic. Liderii germani nu aveau alte planuri în afara speranței că luptele nesfârșite vor produce capitularea Antantei.

Apoi, în 1917, în miezul tuturor acestor eșecuri, Ludendorff a conceput un nou plan, un complot strălucit care a schimbat lumea pentru tot secolul următor. Ludendorff a decis să trimită în Rusia un renumit agitator comunist, pentru a instiga o revoluție care să pună capăt luptelor de pe frontul de est și să câștige războiul pe jumătate.

Vladimir Lenin trăia în exil în Elveția după ce, în Rusia, fusese arestat pentru răzvrătire împotriva țarului. Cândva un personaj marcant al Partidului Social-Democrat al Muncii din Rusia, Lenin era la momentul acela un teoretician marxist proeminent, colaborator al mai multor publicații. În textele sale, Lenin încuraja insurecția violentă și

facea apel la transformarea războiului într-o revoluție proletară globală.

Anterior anilor de exil ai lui Lenin, în 1887, fratele său încercase să-l ucidă pe țar, motiv pentru care a fost executat. Ca urmare, membrii familiei Lenin, care facea parte din clasa mijlocie superioară, au devenit niște paria în orașul natal, Simbirsk. Un profesor al lui Lenin, un om blând pe nume Feodor Kerenski, a încercat să se poarte decent cu el. Simbirsk era un oraș cu încărcătură culturală, căci aici își scrisese marele poet Pușkin unele dintre cele mai bune opere ale sale. Cetățenii cultivați erau de părere că familia băiatului n-ar fi trebuit pedepsită pentru un fiu nenorocit. Dar alții au tratat familia groaznic, astfel că, în cele din urmă, cei din familia lui Lenin au fost aduși la disperare și siliți să părăsească orașul.

Lenin a studiat dreptul și politica radicală și a fost exmatriculat din universitate pentru că participase la o demonstrație antițaristă. Politica sa avea să-l ducă în exilul din Elveția, unde a încercat în zadar să dezvolte o mișcare revoluționară. Viața sa la Zürich era modestă. Locuia pe o alee întunecoasă, în apropierea unei câmățării, într-un apartament a cărui chirie costa echivalentul a douăzeci de dolari pe lună, dar locul duhnea atât de tare, încât trebuia să țină ferestrele închise cât era ziua de lungă.

În timpul războiului, Zürich a devenit refugiul exilaților și artiștilor din întreaga Europă, iar poliția din Zürich care ancheta revoluționarii a ajuns după puțină vreme la concluzia că Lenin nu constituia o amenințare

importantă. Nu avea nici o putere. Poliția era mult mai interesată să monitorizeze acțiunile celor doi oameni celebri din oraș, irlandezul James Joyce și românul Tristan Tzara. Anii de exil, indiferența generală, măruntele certuri cu tovarășii comuniști și corpul său tot mai îmbătrânit îl apăsau greu pe Lenin. Era departe de a fi un actor decisiv pe scena internațională.

A încercat să nu se lase distras de la visurile sale despre revoluție. În fiecare zi, mergea pe bicicletă la bibliotecă și își păstra mintea trează. Din câte se spune, a renunțat la șah, la Mozart și chiar la sex pentru a-și putea concentra mintea și energiile, dar fără folos. Lenin nu dispunea de sprijin financiar, nu avea perspective și nici protectori. Despre sine și despre soția sa spunea: „Trebuie să câștig bani, altfel, într-adevăr, vom muri pur și simplu de foame.”

Dar în martie 1917 a primit vești uluitoare. În Rusia izbucnise o revoluție, iar țarul Nicolae II fusese detronat. Aleksandr Kerenski, un liberal-socialist care se întâmpla să fie fiul fostului director al școlii frecventate de Lenin, luase puterea și începuse construirea unei democrații în stil occidental, obligându-se ferm să păstreze Rusia în război. Lenin tânjea să se întoarcă în Rusia și să preia puterea. Comuniștii din Rusia nu știau cum să-l răstoarne de la putere pe Kerenski, un om a cărui minte Lenin o cunoștea bine. Dacă Lenin ar fi fost prezent, comuniștii l-ar fi putut submina pe Kerenski și captura statul.

Problema era că Lenin nu putea ajunge în Rusia. Țara era supusă blocadei. Germanii,

care luptau împotriva Rusiei, nu i-ar fi permis să treacă prin blocadă. Chiar dacă ar fi reușit să treacă de germani, aliații rușilor, englezii, păzeau și ei granița, ajutând la menținerea siguranței, și în mod cert nu ar fi permis unui agitator comunist să treacă frontiera.

În acest moment din anul 1917, Ludendorff a hotărât să se folosească de Lenin pentru a sparge blocajul războiului. Știa că armata rusă înregistrase un număr gigantic de victime și că, după căderea țarului, era vulnerabilă din punct de politic. Dacă ar fi reușit să-l infiltreze pe acest renumit agitator, Lenin, în această situație, guvernul actual ar fi putut cădea, iar războiul lui Ludendorff cu Rusia s- ar fi încheiat. Atunci Ludendorff ar fi putut transfera un milion de soldați în vest, unde credea că aceștia puteau câștiga războiul înainte să ajungă prea mulți americani în Europa.

Ludendorff i-a prezentat această idee prietenului său Zimmermann, care a fost de acord cu ea, apoi au luat legătura cu Alexander Parvus, un marxist cu multe relații, un intrigant polono-rus, care, la rândul său, a intrat în contact cu Lenin însuși. Întrebarea lui Parvus a fost directă: Voia Lenin să ajungă în Rusia pentru a-și face treaba de revoluționar?

Lenin n-a avut nici o ezitare. I se oferea o oportunitate importantă – de fapt, era singura sa oportunitate. Lenin a cerut să călătorească într-un tren sigilat – altfel spus, un tren care să aibă statut extrateritorial – și să fie scutit de controale. Nu cerea nimic mai mult. I s-a răspuns imediat că Ludendorff îi accepta

condițiile.

De aici înainte, mașinațiunea s-a desfășurat în mare viteză. Lenin și-a pus soția să împacheteze tot ce avea, lucru ușor de făcut, căci nu avea mai nimic. Bunurile lor încăpeau în doar trei coșuri ca acelea folosite de gospodine când mergeau la spălătorie. În ele și-a pus Lenin ceașca cu toarta spartă, puțină carne și ciocolată, hainele uzate, un teanc de note despre situația revoluționară și cărțile cu însemnări pe fiecare pagină.

Au fost gata în puțin timp. Însă înainte de a pleca să-și înfăptuiască revoluția, la 8 aprilie 1917, Lenin a telefonat la ambasada americană din Elveția. A răspuns un tânăr de 24 de ani pe nume Allen Dulles. Lenin a întrebat dacă se putea întâlni cu el și a explicat că era o urgență - a spus că avea informații importante și a solicitat o întâlnire. Dulles a refuzat însă. Avea întâlnire cu o doamnă blondă și frumoasă.

„Poate mâine?” a sugerat Dulles. Se străduia să pună mâna pe femeia aceea de ani de zile și nu avea de gând să rateze această șansă pentru o întâlnire cu un agitator mărunț.

„Mâine va fi prea târziu”, a replicat Lenin. A spus că poate lăsa materialul la ambasadă în aceeași seară, dar Dulles a refuzat din nou. Nu înțelegea care ar fi putut fi urgența și, în plus, credea că Lenin era un jucător minor.

Trei biografi importanți ai lui Allen Dulles, Peter Grose, Stephen Kinzer și James Srodes, au studiat această conversație telefonică, dar nici unul nu a reușit să înțeleagă ce voia Lenin cu Dulles, viitorul șef al

informațiilor americane. Marxiștii le-au sugerat acestor autori că este posibil ca Lenin să fi căutat o strategie de ieșire, o modalitate de a pleca la New York în caz că alte variante ar fi eșuat. Indivizi diferiți precum Napoleon III și Troțki au considerat că New Yorkul le putea salva viața atunci când rămânerea în Europa era prea riscantă.

Dulles, cel pe care președintele John Kennedy avea să-1 destituie mai târziu pentru cârpăceala din Cuba lui Castro, a regretat tot restul vieții sale că nu a dat curs acestei propuneri a lui Lenin. Indiferent ce a vrut Lenin, acest lucru rămâne un mister.

În zorii zilei următoare, Lenin și tovarășii săi revoluționari au mers la gară pentru a se îmbarca în trenul care-i aștepta din ordinele lui Ludendorff. Era un tren modest, vopsit în verde, cu vagoane numai de clasa a doua și a treia. Anturajul lui Lenin cânta „Marsilieza“, în timp ce mulțimea de exilați ruși îi batjocorea. Mulțimea știa că Lenin făcuse o înțelegere cu Ludendorff și o considerau nebunie curată. Erau dezgustați de faptul că se aliase cu puterea care măcelărea o generație de ruși. Exilații purtau pancarte pe care scriseseră afirmații acuzatoare precum *Kaiserul vă plătește călătoria! Spioni germani! Au să vă spânzure! Porcilor! și Cum puteți face așa ceva?*

Un prieten al lui Troțki a venit pe peron și a strigat: „Lenin și-a pierdut mințile! Spune-i să oprească nebunia asta!“

La câteva cartiere depărtare, celebrul scriitor James Joyce râdea: „Ludendorff e cu siguranță disperat! Ludendorff și Lenin?“ Dar

Joyce observa că, plecând la drum în trenul sigilat, Lenin ar fi putut fi un cal troian eficace. Spunea că, dacă Lenin și oamenii lui ajungeau la Sankt Petersburg, orașul ar fi putut cădea asemenea Troiei. Între timp, în Anglia, Winston Churchill și-a exprimat dezgustul ucigător, acuzându-i pe germani că-l transportau pe Lenin din Elveția în Rusia de parcă ar fi fost vreun microb sinistru și letal.

Companionii de călătorie pe care și-i alesese Lenin erau intelectuali influenți. Alături de el se afla veselul Karl Radek, cu ochii săi arzători, ochelarii cu ramă de baga și bancurile savuroase. Dezertase din armata austriacă, astfel că germanii l-ar fi putut împușca dacă ar fi vrut, dar el n-avea nici o grijă. Stalin avea să-l ucidă în 1939, în împrejurări atât de obscure, încât aveau să treacă câteva decenii până să se afle măcar anul acestui asasinat. În tren se mai afla Lev Kamenev, prietenul intim al lui Lenin, vechi comunist, căsătorit cu sora lui Troțki. Stalin avea să-l ucidă în 1936, apoi i-a ucis fiul și soția. Mai era prezent Grigori Zinoviev, alt intim al lui Lenin, unul dintre puținii revoluționari delicați din această adunare fioroasă. Stalin avea să-l ucidă în 1936. Mai erau și alții, un grup de comuniști devotați, toți pregătiți să moară pentru cauză. În mod ironic, aproape toți aveau să moară pentru cauză, dar nu de mâna capitaliștilor. Aveau să moară de mâna propriilor lideri.

De la geamul vagonului, Lenin li s-a adresat cu încredere suporterilor săi: „în trei luni, fie vom atârna în ștreang, fie vom fi la putere!“ O tânără fată i-a strâns mâna. Oare știa ce

pericole îi pândeau pe drum? Socialiștii au cântat imnul muncitorilor, „Internaționala“, ale cărui versuri mișcătoare spun: „Sculați, voi, oropsiți ai vieții! Voi, osândiți la foame, sus! Să fiarbă-n inimi răzvrătirea, Să-nceapă al lumii vechi apus!“

Așa începea una dintre cele mai uluitoare călătorii feroviare de când inventaseră englezii trenul. Atât de multe s-au întâmplat în timpul acestui voiaj, încât scriitorul Michael Peterson i-a dedicat o carte întreagă. Intitulată *The Sealed Train* (Trenul sigilat), cartea prezintă toate discuțiile și detaliile, plus riscurile și recompensele acestei expediții.

De îndată ce trenul s-a pus în mișcare, toți călătorii au început să vorbească surescitați, să fumeze și să anticipeze ce putea să urmeze. Fumul a ajuns să fie atât de gros, încât în cele din urmă Lenin a insistat ca pasagerii să nu-și mai aprindă țigările decât la toaletă. Din păcate, astfel s-a format un șir lung de oameni care așteptau să intre la toaletă, dar numai câțiva aveau realmente nevoie să meargă la baie.

Lenin a privit Germania pe geamurile trenului și i-a văzut decăderea. Nu erau decât puțini bărbați germani de văzut – pe câmpuri nu munciau decât copiii sub vârsta recrutării și muncitorii aduși din străinătate la muncă forțată. Pe drum, la una dintre opriri, niște fete germane, în mod vizibil subnutrite, le-au servit călătorilor came de porc cu cartofi. Generos, Lenin le-a oferit fetelor porția sa. În acea țară a foametei, fetele acelea i-au fost recunoscătoare.

În curând, discuțiile din tren au devenit sumbre. Lenin încerca să ghicească câte zile le mai rămăseseră de trăit. O parte din mintea sa îi spunea că avea să conducă o revoluție prin care va zgudui lumea, dar altă parte îi spunea că urma să moară imediat ce ajungea la destinație.

Noaptea, trenul a oprit în gara Potsdam din Berlin. Străzile erau întunecoase. Lenin a văzut pe peronul gării niște soldați țărani, privindu-i furios pe el și pe camarazii săi revoluționari. Bieții oameni i-au întrebat pe călători când credeau că avea să încheie războiul. Agitatorii care îl însoțeau pe Lenin le-au răspuns tot printr-o întrebare: „Voi, soldații, vreți să începeți propria revoluție?”

Bieții oameni n-au răspuns. Cel mai probabil, nimeni nu le mai ceruse părerea până atunci și nu erau obișnuiți să fie tratați ca și cum ar fi avut vreo importanță.

Emisari de la cartierul general al armatei germane au sosit apoi să discute cu Lenin. A fost o ședință secretă și nici azi nu se cunosc numele delegaților germani și nici detalii despre discuții. Este posibil ca în acest grup să se fi aflat și Ludendorff. Trenul era garat la un kilometru și jumătate de cartierul general al lui Ludendorff, așadar este posibil ca și el să fi participat la această întâlnire. Imediat după sosirea delegației germane, membrii acesteia au abordat problema direct. Ei l-au informat pe Lenin că îi ofereau 40.000.000 de mărci-aur, cam 100 de milioane de dolari, pe care să-i folosească pentru încheierea războiului Rusiei cu Germania. Cum îi folosea era treaba lui. Obiectivul lui, evident, era să

răstoarne guvernul și să construiască un stat al muncitorilor. În schimb, obiectivul lor era ca Lenin să scoată Rusia din război și să semneze orice tratat de pace îi propuneau ei.

Pentru Lenin, revoluționarul sărac, era ceva magic. Agitatorul cândva lefter era dintr-odată un multimilionar care putea finanța instaurarea unei noi ordini imediat ce ajungea în Rusia.

Comportamentul lui Lenin s-a schimbat imediat. Anterior, le mărturisise camarazilor săi revoluționari că Rusia era atât de înapoiată, încât va fi nevoie să treacă prin mai multe stadii de dezvoltare înainte de a deveni un stat revoluționar. Dar acum, când dispunea de aceste fonduri, Lenin le declara tuturor că putea transforma Rusia printr-o rebeliune nemiloasă care avea să înceapă imediat. El avea să schimbe istoria cu începere din acel moment. Era exact ceea ce voiau să audă Ludendorff și cei din cercul său.

La scurt timp după aceea, trenul sigilat a părăsit Berlinul, ducându-i în goană pe Lenin și pe companionii săi către frontiera finlandeză, pe unde voiau să încerce să intre în Rusia. Știau că acolo era posibil să se lovească de o problemă. Punctele de trecere a frontierei erau controlate de britanici, iar la respectivul pichet, un ofițer de informații britanic, pe nume Harold Gruner, avea cunoștință de Lenin, știa cât de periculos era și bănuia că autoritățile din Rusia ar fi vrut probabil să-i interzică intrarea în țară.

Un singur cuvânt din partea lui Kerenski ar fi oprit trenul la fel cum ar fi făcut-o un obuz de artilerie. Dar prim-ministrul de 36 de ani a

declarat că Rusia era o democrație și că democrațiile nu își exclud cetățenii. Astfel că a dat ordin ca Lenin să fie lăsat să intre în țară, iar Gruner s-a supus.

Lenin și delegația sa erau tot mai agitați pe măsură ce trenul parcurgea ultimii kilometri de la frontieră la Sankt Petersburg, printr-un labirint de lacuri, păduri și steiuri de granit. Lenin privea pe geam, cufundat în gânduri.

Apoi, în seara de 16 aprilie 1917, la 23:10, trenul 293 a sosit cu o jumătate de oră întârziere în gara Finlanda din Sankt Petersburg. Lenin s-a uitat afară, crezând probabil că va vedea o mulțime de oameni cu funia de spânzurătoare pregătită, în schimb a văzut o mare de fețe prietenoase și buchete de trandafiri, învăluite de ceață și luminate de reflectoare.

Cadrelle comuniste de la Sankt Petersburg, care numărau 2.000 de oameni, organizaseră bine primirea. Soldații și mateloții comuniști erau încolonați, iar muncitorii aveau pancarte și torțe aprinse. Era prezentă și o fanfară care interpreta marșuri militare. Ridicaseră chiar și un arc de triumf pavoazat cu steaguri roșii. Cel care conducea totul era Nikolai Ceidze, un aristocrat radicalizat din Georgia.

Cei din mulțime l-au ridicat pe Lenin pe umeri și l-au dus în clădirea gării. „Noi suntem merituoșii stăpâni ai viitorului“, a murmurat Lenin. Comitetul de primire, condus de Ceidze, l-a însoțit agitat pe Lenin în sala de așteptare a țărilor. Acolo, Ceidze a ținut un discurs oficial, ce-rându-i lui Lenin să coopereze pentru construirea unei Rusii mărețe.

„Tovarășe Lenin“, a spus Ceidze, „în numele sovietului și al întregii revoluții, îți urăm bun venit în Rusia... Dar considerăm că sarcina principală a democrației revoluționare este să apere revoluția de orice fel de atac, atât din interior, cât și din exterior. Noi credem că este nevoie de unitate și că trebuie ca toți democrații din țara noastră să strângă rândurile. Noi sperăm să ni te alături în lupta pentru obținerea acestui obiectiv. Sarcina noastră este să apărăm revoluția. Îți cerem să urmărești aceste scopuri împreună cu noi.“

Comitetul de primire i-a spus că, în acel moment, Rusia avea cel mai liber parlament din lume, singurul în care femeile aveau drept de vot, în care evreii aveau pentru prima oară drepturi egale, și care chiar încuraja opoziția loială. Această afirmație era într-o câtva o exagerare – în Noua Zeelandă femeile aveau drept de vot încă din 1883, americanii oferiseră drepturi egale evreilor, iar britanicii nu doar că aveau o opoziție parlamentară loială, dar ei inventaseră termenul. Totuși, declarația comitetului era sinceră și, având în vedere unde se afla Rusia în dezvoltarea sa, progresul ei era indiscutabil.

Lenin îi privea nerăbdător. Și-a ridicat ochii spre tavan. Sentimentele frumoase ale acestor comuniști moderați îl plictiseau. Pentru Lenin era de neconceput ca puterea în Rusia să fie în mâna comuniștilor moderați, pentru că prea mulți ruși nu înțelegeau comunismul. În momentul acela, un singur rus din cam 1.500 era comunist, iar Lenin știa că, pentru a câștiga, trebuia să recurgă la asasinat.

Lenin se juca absent cu buchetul de flori

din mână, dar când i-a venit rândul să vorbească, tonul său era diferit. „Dragi camarazi, soldați, mateloți și muncitori!” a început el. „Salut în persoanele voastre victoria Revoluției ruse! Sunteți avangarda armatei proletare mondiale! Războiul imperialist prădător este începutul unui război civil care va mătura Europa. În scurt timp, popoarele Europei își vor întoarce armele împotriva stăpânilor care i-au exploatat. Soarele noii revoluții răsare... Sistemul european stă să se prăbușească de la o zi la alta... Revoluția voastră a pavat drumul și a deschis o eră nouă. Trăiască noua revoluție!”

Unora dintre cei prezenți li s-a făcut frică. Ceidze, care voia ca revoluția să ajungă la un compromis și să tolereze pe toată lumea, suspecta că Lenin va spulbera orice opoziție. Lenin nu doar că dezaproba comunismul umanist; el vedea un astfel de compromis ca pe o trădare. Iar acest domn de modă veche, devenit revoluționar, tremura, bănuind parcă asalturile viguroase ce aveau să urmeze.

Temerile sale nu erau nefondate. În scurt timp, Lenin avea să-l alunge pe Ceidze în exil, în Franța, iar apoi va asasina 10.000 dintre susținătorii săi georgieni, alți 50.000 fiind trimiși în Siberia din diverse alte motive. Devastat, Ceidze se va sinucide la Paris, în 1926, zguduit, dar nu surprins.

Lenin, deplin încrezător, a ieșit în pas sprinten afară și a vorbit în fața mulțimii de adoratori comuniști. În lumina reflectoarelor, cu literele aurii de pe pancarte sclipind în lumină, aerul a explodat de glasurile celor

care-i strigau numele, iar fanfara a cântat cât timp oamenii l-au ridicat pe Lenin pe capota unei mașini blindate ca să le mai vorbească puțin. A bătut din picior să facă liniște, apoi a declarat cu înflăcărarea unui profet că nu voia să acorde putere burgheziei, ci doar muncitorilor. Disprețuia republicile democratice, spunea el, pentru că guvernele acestora începuseră acel război turbat. Comunismul promitea ceva mai bun decât măcelurile acelui conflict, a declarat Lenin. Comunismul promitea o lume nouă, a mai spus, care avea să măture toate monarhiile și democrațiile din Europa și de dincolo de ea și avea să construiască un sistem mai bun.

Pentru oamenii de felul lui Lenin, monarhiile și democrațiile erau la fel de inacceptabile, pentru că toate erau contrarevoluționare și stăteau în calea edificării noului stat. „Nu avem nevoie de justiție. Avem nevoie de anihilarea tuturor contrarevoluționarilor“, a spus el. Lenin visa să-și exporte revoluția din Rusia în Polonia, apoi în Franța, Anglia și, lucru de necrezut, chiar și în India. Vedea furtuna de foc a răzvrătirii comuniste măturând tot globul. Simțea că se afla în momentul decisiv al istoriei și voia să-și conducă diviziile către victoria absolută. Soldații din mulțime i-au simțit forța și și-au aruncat chipiele în aer, ovaționând.

Pentru prima oară în viața sa, acest om fragil părea asemenea zeilor. În strălucirea argintie a luminilor, oamenii spuneau că arăta ca o ființă căzută din cer. Stătea drept, cu pumnii încleștați, cu haina desfăcută și saluta

proletariatul revoluționar. „Toată viața sa așteptase acest moment“, scria Robert Payne, competentul biograf al lui Lenin.

Unii credeau că Lenin ar putea fi interesat de întemeierea unei ordini mondiale morale. Dar crezul său era: „în politică nu există moralitate. Nu există decât promptitudine.“ Oamenii credeau că avea să împartă puterea. Dar el a spus: „Ce vrem noi este puterea! Puterea fără nici o limită!“ întorcându-se către oamenii săi, a exclamat pătimaș: „Vrem o nemiloasă teroare de masă împotriva tuturor inamicilor revoluției!“

Un singur spectator pare să fi înțeles imediat toate ramificațiile sosirii acestui om: sir George Buchanan, ambasadorul britanic în Rusia, care a trimis imediat o telegramă la Londra, informând că o nouă putere tenebroasă apărea în Rusia, o putere diferită de orice altă putere văzută anterior pe Pământ. El avertiza că acest individ, Lenin, nu era dedicat doar ideii de a pomi revoluția în țara aceea, ci era dedicat și „răsturnării tuturor așa-numitelor guverne imperialiste“ din lume.

Lenin simțea puterea, ardoarea ei, și era incitat de ea. Camarazii săi l-au urcat în mașina blindată și l-au escortat la un palat, fosta locuință a Mathildei Kșesinskaia, o balerină care fusese amanta țarului. Evident, puterea trecea în alte mâini.

Din acest moment, a început să curgă ajutorul financiar promis de Ludendorff. Berlinul a transferat fondurile la Banca din Stockholm, care le-a trimis mai departe către Banca Siberiei, care a început imediat

furnizarea uimitoarelor sume către Lenin. Cu milioanele acestea, Lenin a început să-și construiască o bază. În scurt timp, Lenin tipărea zilnic 300.000 de exemplare gratuite din ziarul *Pra- vda*. Un activist comunist școlii la Harvard, pe nume Jack Reed, asistat de alți doi americani, a contribuit cu conținut, acerbul Karl Radek a ajutat la partea de retorică și toți împreună au publicat documente bolșevice și știri sovietice într-o germană fără cusur, dar și în alte limbi, pentru a cuceri inimile și mințile inamicilor lor de altădată.

Împotriva lui Lenin s-au organizat proteste. O mulțime de invalizi, unii fără brațe, alții fără picioare, au înconjurat palatul unde locuia, învinuindu-l că este un tiran plătit cu aur german. Lenin le-a ripostat cu o gloată feroce de muncitori bine hrăniți și zdraveni, plătiți generos cu același aur german.

Apoi, Lenin și-a arătat colții. Și-a trimis agenții în misiuni speciale ca să se semene teroarea printre inamicii săi: adversarii politici au fost legați de scânduri și zvârliți în cuptoare, să ardă de vii. Preoții au fost crucificați. Criticii săi au fost vârați în butoaie în care se bătuseră cuie și rostogoliți la vale. Urletele lor se auzeau până departe.

Oamenii lui Lenin erau uneori subtili, atacându-i doar pe acei gânditori care amenințau revoluția lui Lenin. Dar, cel mai adesea, aghiotanții săi erau niște bătauși leneși care căutau soluții simple. De exemplu, liderii i-au ordonat unui comisar să ucidă 300 de inamici politici pe lună, iar individul acesta vizita lunar spitalul local și îi alegea pe cei

mai slăbiți 300 de pacienți, știind că aceștia erau cel mai ușor de ucis.

Între timp, guvernul provizoriu al lui Kerenski se pregătea să continue războiul. Kerenski era un gentleman de modă veche. El știa că Rusia avea datoria de onoare de a-și îndeplini obligațiile consfințite prin tratate și de a continua lupta. În plus, mai credea că nu putea scoate Rusia din conflict, pentru că astfel germanii ar fi avut un surplus de 1.000.000 de trupe pe care le-ar fi trimis să lupte în vest, trupe care le-ar fi putut aduce germanilor mult așteptata victorie. Dacă acest dezastru ar fi avut loc, atunci nimic nu l-ar mai fi putut opri pe Ludendorff să se întoarcă iar cu toate forțele spre Rusia și să îi impună indiferent ce pace ar fi dorit.

Kerenski credea că răul cel mai mic era continuarea războiului, astfel că, în iulie 1917, a lansat ultima mare ofensivă a Rusiei din Marele Război. Nu avea de unde să știe că presiunea produsă de această ofensivă avea să distrugă tânărul său guvern.

Ofensiva a început la 1 iulie 1917. Folosind noua artilerie obținută din Marea Britanie și Japonia, condusă de superbul general care-i mai rămăsese Rusiei, Aleksei Brusilov, epuizații soldați ruși au reușit să avanseze vreo treizeci de kilometri. Apoi totul s-a împotmolit.

În acel moment, Lenin și-a dezlănțuit cei mai aprigi agenți asupra armatei ruse. Cadrele sale se infiltraseră în toate straturile armatei și erau pregătite de acțiune. Istoricul John W. Wheeler-Bennett spunea: „Agenții bolșevici au apărut în fiecare divizie, iar

succesul activității lor era cât se poate de evident. Regimentele s-au revoltat unul după altul și i-au ucis pe ofițeri, astfel că frontul a fost paralizat.“

Brusilov, care avea mâinile legate de decizia lui Kerenski de a aboli pedeapsa cu moartea, n-a putut să-și controleze trupele. Răscoalele s-au extins pe toată linia frontului, mulți soldați împușcându-și ofițerii și pornind spre casă. Cei rămași au hotărât că, din acel moment, ordinele generalilor trebuiau supuse votului soldaților. Acest lucru s-a dovedit adesea inefficient – până se numărau voturile, situația se schimba, iar ordinele aprobate erau inutile.

Totuși, câteva unități încă mai erau funcționale. O lume întreagă era uluită de curajul Batalionului Morții, un grup de femei înarmate, conduse de o siberiană curajoasă, Maria Bocikareva, lăudată peste granițe drept o „Ioana d’Arc rusă“. Trupele pe care le comanda erau cele mai loiale dintre unitățile aflate la dispoziția lui Kerenski. Dar erau puține, astfel că au fost silite să se retragă, iar apoi majoritatea lor au fost ucise.

Armata rusă, lovită dintr-o parte de artileria lui Ludendorff și din cealaltă de propaganda lui Lenin, s-a dezintegrat. În 16 iulie, înaintarea s-a oprit. În 19 iulie, germanii au contraatacat și au spart frontul. În 23 iulie, armata rusă era deja fragmentată. Trupele lui Ludendorff au avansat nestingherite și au capturat 42.000 de prizonieri, nefiind frânate decât de viteza lanțului său de aprovizionare. Ludendorff se întreba dacă ar trebui să ocupe Sankt Peter- sburgul sau Moscova. Îi erau

deschise toate posibilitățile.

La scurt timp după aceea, Kerenski și miniștrii săi nu mai stăpâneau decât Palatul de lamă, câțiva metri pătrați de spațiu. Erau izolați și irelevanți. Aproape toți soldații bărbați erau morți sau plecaseră, iar Kerenski nu mai dispunea decât de 137 de femei soldați, rămășițele Batalionului Morții, care luptau împotriva unor sorti extrem de nefavorabili. În cele din urmă au fost copleșite, violate și ucise. Kerenski a reușit să scape din palat, iar apoi și din Moscova. Într-un final s-a refugiat în America, unde a predat la un colegiu. Tot restul vieții sale avea să susțină în fața studenților că Lenin a fost un agent al lui Ludendorff, adus la putere de aurul german. Dar îi păsa cuiva? Între timp, Lenin ajunsese la putere și scosese Rusia din război.

Ludendorff reușise imposibilul. Nici un general european, nici măcar Napoleon, nu reușise să încheie luptele pe frontul rus. Nici un invadator nu distrusese vreodată guvernul rus. Succesul său nu avea termen de comparație. Dintr-o singură mișcare, schimbase istoria lumii.

Însă, în spatele acestei victorii, persista sinistră o întrebare. Putea Ludendorff să folosească în vreun fel, și încă rapid, acest succes? Putea Ludendorff să-l silească pe Lenin să semneze imediat un tratat de pace, fapt ce i-ar fi permis să-și transfere trupele în vest și să-i învingă pe Aliați înainte de sosirea în forță a americanilor?

Dacă reușea acest lucru, Ludendorff avea să câștige războiul și să devină cel mai de

succes general din timpurile modeme. Dacă nu, atunci ar fi pierdut Primul Război Mondial.

7.Ludendorff în luptă cu Lenin

ANUL 1918 ÎI GĂSEA PE LUDENDORFF ȘI LENIN PE POZIȚII asemănătoare, deși unul era reacționar, iar celălalt revoluționar. Amândoi parcurseseră cariere care-i ridicaseră la înălțimi amețitoare. Și amândoi se vedeau pe ei înșiși ca fiind pe punctul de a obține cele mai mari succese pe care nimeni nu și le-ar fi închipuit. Rareori s-a întâmplat ca oameni cu origini atât de umile să ajungă să aibă asemenea perspective.

Lenin era liderul primului stat comunist, al cărui exemplu, credea el, avea să-i inspire pe muncitori să răstoarne guvernele șubrede ale țărilor lor și să se alăture revoluției sale. Ambiția sa era să trimită Armata Roșie la Varșovia, iar apoi la Berlin. După aceea, urma să trimită armata în Persia, în Orientul Mijlociu și – așa cum visase și Ludendorff – în India, ocupând colonia cea mai importantă a Coroanei britanice. Lenin credea că aceste bătălii aveau să fie decise de revoluțiile sale. Se vedea pe sine însuși cucerind întreaga lume. într-adevăr, în 1920, Lenin avea să trimită armata sovietică spre Varșovia, în preambulul acestei glorioase cuceriri. Cum observa istoricul de la Harvard, Richard Pipes, Lenin voia să cucerească Polonia și să o folosească drept trambulină pentru cucerirea Europei. Dar trupele lui Lenin au fost repede spulberate de forțele poloneze în suburbiile

Varșoviei, în ceea ce a fost numit Miracolul de pe Vistula, o ciocnire în care rușii au fost decimați și puși pe fugă, dezonorați, înapoi spre Moscova.

Ludendorff avea visuri similare, nu mai puțin înalte. Visa să-și conducă marea armată germană în bătălia decisivă a celui mai mare război din istorie. În curând, își închipuia el, avea să câștige o Bătălie de Anihilare, ceea ce ar fi făcut Germania puterea dominată în lume. Fiind comandantul acestei puteri, Ludendorff se considera cel mai de succes general din ultimele secole, depășindu-l chiar și pe Napoleon.

Atât Lenin, cât și Ludendorff mai aveau în comun un sentiment al urgenței, căci le mai rămânea puțin timp de acțiune. Ludendorff trebuia să facă rapid pace cu Lenin, iar apoi să-și transfere trupele în vest, pentru a lupta împotriva Antantei, căci americanii porniseră spre Europa. Resursele germane scădeau, iar rândurile inamicilor se îngroșau. Fiecare soldat american ajuns în Europa diminuava avantajul militar al lui Ludendorff, care ar fi putut dispărea de la o zi la alta.

Concomitent, Lenin se afla și el într-un moment crucial. După ce, prin Revoluția din octombrie 1917, Gărzile Roșii au răsturnat guvernul provizoriu favorabil războiului, noul guvern al lui Lenin a decis să retragă Rusia din războiul mondial. Propaganda sa, al cărei scop era să încurajeze soldații să dezerteze și să se întoarcă la casele lor, dăduse roade - ba chiar prea multe. Soldații ruși credeau în apelurile sale pentru pământ și libertate, astfel că se întorceau acasă pentru a le

revendica. În scurt timp, Lenin risca să rămână fără armată. Dar atunci cum ar fi putut pacifica și controla zonele rurale?

Așadar, ambii bărbați numărau secunde. În acest context, Puterile Centrale - altfel spus, Germania, Austro- Ungaria, Bulgaria și Turcia - și noul guvern bolșevic din Rusia s-au întâlnit pentru a definitiva tratatul prin care să încheie războiul dintre ele. La 22 decembrie 1917, reprezentanții acestor puteri s-au întrunit într-un oraș complet distrus de război, numit Brest-Litovsk, nod feroviar aflat astăzi în Bielorusia. Era un loc ruinat și înnegrit de fum, dominat de un castel pustit, despre care țăranii șușoteau că era bântuit. Acolo, din 22 decembrie 1917 până în 15 mai 1918, germanii și rușii aveau să se contreze și dueleze pentru viața și sufletul națiunilor lor. Ludendorff a fost prezent personal, aranjându-și disperat hârtoagele, discutând cu delegații, trăgând sforile pentru a obține și mai multă putere. Lenin nu a fost niciodată de față, dar era reprezentat de șiretul Troțki, căruia unii îi spuneau „cel mai deștept evreu de la Moise încoace“.

Conferința a început șovăielnic - într-adevăr, această conferință de pace părea mai mult o întâlnire războinică. Unii observatori au numit-o pacea violenței. Alții - pacea care distrugea pentru totdeauna șansele de pace. Sir John Wheeler-Bennett, un excelent profesor de la Oxford care și-a petrecut toată viața studiind diplomația germană, a numit-o „pacea uitată“, un summit atât de alambicat, încât nici cei mai informați oameni nu aveau să știe nimic despre el, decât că a fost o

confruntare turbată între germani și ruși.

Însă ce făceau ambele părți în culise este cât se poate de clar. Lenin încerca să distrugă armata lui Ludendorff. Folosindu-se de banii primiți de la Ludendorff, publica zilnic chiar și 500.000 de exemplare din ziarul deschizător de drumuri *Torța*, în germană, maghiară, română, polonă, idiș, turcă, croată, cehă și bulgară. Abilul revoluționar american de la Harvard, Jack Reed, scria cea mai mare parte a materialelor. Îl ajuta un socialist misterios din Buffalo, statul New York, pe nume Boris Reinstein, care conducea Biroul de Propagandă Revoluționară Internațională. Mai era ajutat de un alt revoluționar, Albert Rhys Williams, prieten american al lui Lenin, jurnalist cu experiență și susținător de-o viață al comunismului rus. Dinamicul revoluționar austriac Karl Radek, ajuns șef al biroului de presă al lui Lenin, a compilat ideologia gazetei, împreună cu ei lucrau cele mai bune tipografii din Rusia, care scoteau nenumărate exemplare, de ordinul milioane în fiecare lună, fiecare dintre ele purtând mențiunea: „Se distribuie gratuit fraților noștri germani.“

Reed era un comunist de nădejde și plin de speranță.

Era un brav soldat al revoluției, care producea propagandă pentru a-i convinge pe germani să înceteze focul și să construiască un stat al muncitorilor. După numai un an, Reed avea să observe aspecte cumplite și abominabile în comunismul lui Lenin. În timpul unei călătorii cu trenul spre Baku, în interesul partidului, a observat o grămadă de cadre primind zeci de adolescente năucite,

complet goale sub blănurile sexy, aduse de proxeneți la bord pentru a-i satisface pe delegații comuniști. Reed nu și-a putut crede ochilor văzând violarea nerușinată a acelor fete abia trecute de vârsta pubertății. Imediat a înțeles că comunismul nu era decât un alt sistem brutal și eșuat, unul pe care îl înțelesese și îl prezentase greșit lumii întregi. Această constatare i-a frânt inima, iar la puțin timp după aceea, acest biet visător avea să moară într-un spital de mână a doua din Moscova, cu rinichii distruși, repetând iar și iar, cu ultima suflare, aceste patru cuvinte: „*Caught in a trap*” (Prins în capcană).

Dar deocamdată mai credea în luptă, în lideri și în obiectivele acestora. Pentru a promova aceste obiective, Reed și Radek au orchestrat o uimitoare campanie de presă. S-au folosit de un tren special, dar și de o flotă de automobile, pentru distribuirea ziarelor lor în anumite orașe de pe linia frontului, dar mai ales printre soldații germani de la cartierul general din Brest. Aceste ziare au fost confiscate de gărzile germane, așa cum Reed și Radek se și așteptau. Cum nota Reed în revista *The Liberator* din ianuarie 1919: „Adevărata muncă de distribuție se făcea noaptea. În locuri izolate aveau loc continuu întâlniri secrete, în timpul cărora erau transferate pachete cu literatură de propagandă în mâinile soldaților germani. În alte părți, soldații ruși au îngropat teancuri de ziare în locuri convenite din timp, de unde erau apoi dezgropate de germani.”

Reed a avut grijă ca aceste materiale de propagandă să fie ușor de înțeles chiar și de

cei mai puțin educați dintre soldați. Sub fotografia unui muncitor care smulgea vulturii imperiali de pe acoperișul unui palat, Reed a scris explicațiile:

- „E ușor să răstorni autocrația. Autocrația nu se sprijină pe nimic altceva decât pe supunerea oarbă a soldaților.”
- „De îndată ce soldații ruși au deschis ochii, autocrația a și dispărut.”
- „Aceia care construiesc palatele trebuie să locuiască în ele!”
- „Pentru prima oară, muncitorii care au construit palatele cu sudoarea lor se pot bucura de ele ca de propriile lor case!”

Reed și Radek au trimis propagandiști vorbitori de germană în liniile inamice pentru a se întâlni cu soldații nemulțumiți și pentru a le ține cuvântări noaptea târziu. Agitatorii răspândeau informații detaliate despre revoluția lor, copii ale decretelor sovietice și proclamații despre apărarea drepturilor muncitorilor și ale familiilor lor. În mai multe rânduri, agitatorii i-au convins pe osteniți! soldați germani de dreptatea cauzei lor. Într-o glorioasă împrejurare, în timp ce negocierile de la Brest continuau, autoritățile germane frustrate au fost nevoite să bombardeze una dintre propriile tabere militare, căci trecuse complet și fervent de partea lui Lenin. Totuși, represiunea germană n-a dat rezultate. Cum spunea Reed, „otrava s-a răspândit”.

Efectele muncii lui Lenin asupra soldaților germani au fost decisive. „Influența propagandei bolșevice asupra maselor [de soldați] era enormă”, spunea un observator

militar american. „Trupele [germane] s-au dezintegrat efectiv în fața ochilor mei.“

Daunele erau însemnate. Generalul-maior Max Hoffmann, excelentul șef de stat-major al comandantului suprem german de pe frontul rus, i-a spus-o clar unui reporter al ziarului *Chicago Daily News*, care i-a publicat declarația la 13 martie 1919. Hoffmann spunea: „Imediat după ce i-am înfrânt pe bolșevici, noi am fost înfrânți de ei. Armata noastră victorioasă pe Frontul de Est a fost cangrenată de bolșevism.“

Dar acest succes n-a impulsionat cauza lui Lenin. Revoluția mondială la care visa nu s-a produs. Sigur, războiul sfârtecăse clasa muncitoare din atât de multe națiuni. Da, muncitorii ar fi trebuit să vrea să-i linșeze pe domnii care îi trimiseseră pe atât de mulți dintre ei la moarte. Dar muncitorii nu voiau să linșeze pe nimeni; nu voiau decât să se întoarcă la casele lor. Câteva mii de soldați francezi au organizat o serie de greve, mai ales într-o gară pariziană, Gare Saint-Lazare. Au refuzat să înainteze, dar au rămas loiali. N-au dezertat nici cei din diviziile care pierduseră chiar și 80% din efective. Iar cei mai buni soldați englezi, indiferent cât de zdrobiți erau, nu făceau decât să bodegănească. În rândurile acestora lipsa de loialitate era limitată. Vor dezerta vreodată francezii și britanicii? Lenin era uluit de lipsa lor de conștiință de clasă, cum o numea el. Acești oameni își iubeau camarazii soldați și propriile guverne și nu s-ar fi revoltat niciodată, indiferent cât de nesatisfăcuți ar fi fost de anii de război.

Între timp, la conferința din Brest-Litovsk,

Ludendorff voia ca Germania să fie despăgubită cu imense teritorii rusești, dar și cu bani care să justifice suferințele îndurate de Germania în anii de război. El și delegații germani au revendicat suprafețe imense din teritoriile Georgiei, Ucrainei, Poloniei și statelor baltice. Voia ca statul german să încorporeze peste 1.500.000 de kilometri pătrați, patrie a peste 50 de milioane de oameni.

Prada de război era de dimensiuni colosale. Ludendorff și oamenii săi intenționau să confişte 33% dintre căile feroviare ale Rusiei, 73% din fierul rus, 89% din cărbunele Rusiei și 5.000 de uzine rusești, plus o despăgubire strivitoare de șase miliarde de mărci germane.

Pentru a etala puterea germană și a-i îngrozi pe delegații ruși, Ludendorff l-a adus cu el pe cel mai bun soldat al său, lăudatul pilot Manfred von Richthofen, faimosul Baron Roșu, cu care a defilat pe la conferință de parcă ar fi fost un armăsar premiat. Voia să se laude cu acest luptător splendid, care doborâse optzeci de piloți ai Antantei. Pentru a-i intimida pe ruși, chiar l-a invitat pe Baronul Roșu să asiste la ședințele plenare. Dar observase cineva că eroul cel chipeș era extraordinar de posomorât? Era apăsător de brutalitatea războiului. „Moartea îmi suflă în ceafă“, ofta el. „Într-o zi mă va prinde din urmă.“

Richthofen știa că aeroplanele inamicilor deveniseră mai bune, fiind dotate cu motoare cu supercompresie, care le dădeau o putere mai mare. Zburau mai sus, mai rapid și mai

departe și puteau efectua manevre rapide cu mai multă agilitate. Baronul Roșu vizitase uzinele de asamblare germane și știa că el și ceilalți piloți germani nu se puteau aștepta la ameliorări asemănătoare în producția de masă. Dar piloții Antantei deveneau tot mai buni. Un pilot neozeelandez, pe nume Keith Park, era invincibil. Luptător priceput, organizator al apărării Londrei pentru Churchill în următorul război, Park era un adversar formidabil.

Era imposibil să fie înfrânt numărul tot mai mare de piloți în avioane cu supercompresie, care se produceau în număr tot mai mare. Spre meritul său, Richthofen a rămas pe front și încă se mai angaja în lupte. A refuzat oferta de a ocupa un post călduț la Berlin, spunând că vrea să rămână lângă camarazii săi până la sfârșit. Dar sfârșitul îi era aproape. În fiecare zi, el și prietenii săi începeau misiunile de luptă în număr tot mai mic, astfel că nu-și făcea iluzii despre ceea ce se putea întâmpla pe termen lung. Acest război nu însemna o reîntinerire a patriei, cum dădeau de înțeles râșnițele propagandistice ale lui Ludendorff. Era în schimb un război al suferințelor nesfârșite, iar Richthofen nu era mândru că omorâse atâția oameni, chiar dacă alții erau. Nu putea înțelege ce era extraordinar în uciderea a 80 de străini.

Ludendorff era însă mândru de recordul său. Repeta mereu că recordul lui Richthofen dovedea că soldații germani puteau face miracole. Și mai repeta că, datorită acestor miracole, diplomații germani de la Brest-Litovsk aveau să câștige mari concesii din

partea rușilor istoviți de război pentru a compensa sacrificiile eroice ale germanilor. Starea mintală a lui Ludendorff era cât se poate de evidentă în declarația pe care a făcut-o la conferința de pace: „Dacă Germania încheie pacea fără să obțină profit, atunci Germania a pierdut războiul.”

Această lăcomie se hrănea din ea însăși, îi excita pe delegații germani și prelungea tratativele. Zi și noapte, delegații elaborau liste nesfârșite de revendicări care nu duceau nicăieri.

Un mecanism straniu intrase în funcțiune. Așa cum observă profesoara Isabel V. Huli de la Universitatea Corneli, Ludendorff nu deținea controlul total al evenimentelor, dar el pregătea starea de spirit a elitelor. El o oglindea pe a lor, iar ei o reflectau pe a sa. Împreună au elaborat revendicări pentru viitor, care tot creșteau prin această influențare reciprocă înversunată. Din această cauză, Ludendorff, Hindenburg și alți oficiali de vârf germani n-au putut cădea niciodată de acord asupra listei finale a premiilor pe care și le doreau. În fiecare săptămână, elitele voiau mai mult – mai mult chiar decât putea absorbi Germania.

Cum ajunsese Germania în acest punct? Lăcomia își avea rolul ei, dar și dorința germanilor de a vrea să fie puternici *peste tot*. În 1915, membrul mai în vârstă al Duou- lui, Hindenburg, nu fusese interesat de expansiunea Imperiului German. Nu voise decât să câștige războiul și să se întoarcă acasă. Dar, între timp, Hindenburg trecuse și el de partea autoritarului Ludendorff,

susținându-i pretențiile expansioniste.

Kaiserul ar fi putut salva Germania dacă i-ar fi destituit pe cei doi și ar fi propus lumii o pace rezonabilă. În 1763, când Frederic cel Mare se războia cu prea mulți dintre vecinii săi, iar țara era în mod repetat invadată, a înțeles că națiunea sa era pe marginea colapsului, astfel că a încheiat mai multe tratate de pace. Întâi a făcut pacea cu Rusia și Suedia, apoi cu Franța. A reușit acest lucru oferind pace fără anexări și fără despăgubiri. Astfel, și-a salvat națiunea de la distrugere. El însuși a spus-o cel mai bine: „Acum trebuie să ne gândim la preservare... prin intermediul negocierilor, indiferent ce părți din teritoriile mele putem salva de aviditatea inamicilor mei.”

Dar kaiserul voia glorie și se îmbăta tot mai mult cu câștigurile pe care își închipuia că le poate obține la conferința de pace de la Brest-Litovsk. Treptat, a început să-și închipuie că, dacă Ludendorff reușea să obțină mari concesiuni în est și putea elibera suficiente trupe pentru a fi trimise în vest, astfel încât, cu efectivele mărite, armata să câștige o victorie rapidă împotriva Aliaților, Germania ar fi putut deveni principala putere a lumii. Nu o dată a spus că-și va călări armăsarul alb pe bulevardele Parisului în parada triumfătoare de la sfârșitul războiului.

Astfel că, dacă Ludendorff și-ar fi făcut o strategie rezonabilă pe termen lung, în gara ruinată din Brest-Litovsk ar fi putut trăi momentul său de glorie. În schimb, simțind cât de slabi erau rușii, Ludendorff a uitat cât de slab era el și a devenit și mai lacom. Din

păcate, lăcomia sa era contagioasă. Aliații săi – grupurile delegaților austrieci, unguri, bulgari și turci – s-au îmbătat și ei de putere, cu toate că și națiunile lor erau secătuite de război și n-ar fi trebuit să viseze decât la pace, nu la anexări. Însă aristocrații Puterilor Centrale au emis anumite cereri dinastice, în plus față de revendicările lui Ludendorff și Hindenburg, astfel că până la urmă au ajuns să revendice șaisprezece teritorii imense.

Lista lor era amețitoare:

Wilhelm Karl, ducele german de Enrich, voia să fie rege al Lituaniei și a fost cel dintâi care și-a obținut premiul. Dar vai, nu va domni decât de la 8 octombrie 1918 până la 14 decembrie 1918, adică 67 de zile. Această mică monarhie nu avea nici un sprijin, astfel că a fost trimis la plimbare.

Prințul Friedrich Karl de Hessa, din aceeași dinastie care i-a trimis pe hessieni să lupte împotriva Statelor Unite în timpul Revoluției Americane, voia tronul Finlandei. Nu exista nici un tron al Finlandei, dar asta nu l-a împiedicat să și-l dorească.

Kaiserul voia să fie duce de Curlanda, vechi teritoriu pe care voia să-l smulgă Lituaniei. Mai voia să domnească peste Estonia și Livonia. Și voia ca Polonia să fie sub stăpânirea unui prinț german, care să pretindă că domnea peste ea ca peste un stat autonom.

Împăratul Karl I al Austriei voia ca un om de-al său să fie rege al Ucrainei. Regele Wilhelm al Wurttembergului voia districtul Sigmaringen, poate din cauza frumosului său castel, singura bijuterie a acelei coroane fără

strălucire. Populația Dresdei își dorea Alsacia superioară.

Ludendorff voia ca zona Crimeii colonizate de germani să devină o provincie germană, ai cărei locuitori să fie protejați de un prinț german, care să pretindă că noua națiune era autonomă, dar care să ofere acele teritorii Germaniei.

Toate Puterile Centrale își doreau câmpurile petrolifere dimprejurul orașului Baku, cele mai bogate din Europa.

Într-un moment de slăbiciune, Ludendorff a lăsat să-i scape că avea nevoie de aceste teritorii pentru a-și manevra armatele „în următorul război“. Dar despre ce război vorbea? Ludendorff spunea uneori că se aștepta la eventualitatea unui război cu Austro-Ungaria, aliata Germaniei. Alteori vorbea despre planul său de a pune Vaticanul și toate bisericile sub controlul său. Uneori sugera că voia să închidă bisericile și să facă poporul să se întoarcă la vechii zei germanici, precum Thor și Frigg. Alteori părea să sugereze că avea în vedere o uniune a tuturor popoarelor vorbitoare de germană sub conducerea sa, iar bisericile acestora să treacă în subordinea sa. Dar visurile sale se schimbau tot la câteva zile și nimeni nu știa ce vrea pe termen lung. Probabil că nici el nu știa.

Situația din România era instabilă, la fel și cea din Ucraina, astfel că germanii au considerat necesar să-și extindă protecția și asupra acestor teritorii. Lenin, dându-și seama cât de mare era amenințarea la adresa națiunii sale, încuraja rezistența peste tot.

Profesorul John W. Wheeler- Bennett remarca numeroasele intrigi și capcane de care s- a folosit Lenin pentru a-și consolida structura de putere pe care o conducea. La puțin timp, Ludendorff a trebuit să trimită corpuri expediționare pentru a contracara manevrele lui Lenin. Planurile lui Lenin le creau probleme germanilor. Wheeler-Bennett a spus-o clar: „Ludendorff a trebuit să detașeze o forță expediționară în Finlanda pentru a strivi o revoltă bolșevică; o altă expediție a pătruns până la Baku; o a treia a ocupat porturile Crimeii. în România era menținută o armată de ocupație. în Curlanda, Lituania, Livonia și Estonia se derula procesul de creare a guvernelor acestor mari ducate. în plus, coloniștii germani din Crimeea erau îndemnați să apeleze la kaiser să anexeze teritoriile pe care le ocupau.“

Aceste corpuri expediționare au necesitat eforturi enorme. La 27 ianuarie 1918, la numai câteva zile după începerea conferinței de la Brest-Litovsk, în Finlanda a izbucnit un război civil. Ludendorff a fost nevoit să trimită aproximativ 13.000 de soldați în sprijinul aliaților săi finlandezi din Armata Albă din nordul țării, pentru a se asigura de respectarea prerogativelor sale. Sovieticii, pe de altă parte, le-au trimis trupe aliaților finlandezi din Armata Roșie din sud. Apoi, pentru a-l cita pe Milton, „s-a dezlănțuit tot iadul“.

în bătălia pentru Helsinki din 18 aprilie 1918, la numai câteva săptămâni de la semnarea tratatului de la Brest-Litovsk din 3 martie 1918, germanii au capturat 8.000 de

soldați ai Armatei Roșii. În aceeași lună, germanii au trimis o escadră navală să bombardeze coastele finlandeze. Deși aceste evenimente pot trece drept succese ale lui Ludendorff, ele erau de fapt niște înfrângeri, pentru că au necesitat timp și oameni pe care Ludendorff nu și-i putea permite. El avea nevoie de victorie în vest, și avea nevoie de ea imediat. Dacă el și colegii săi ar fi fost mai puțin lacomi și dacă ar fi obținut o pace mai ușor de menținut, situația lor ar fi putut fi mai ușoară.

Dar, în situația aceea, pacea era imposibilă. În scurt timp, germanii au fost nevoiți să înainteze până la Baku pentru a securiza marile puțuri petroliere. Apoi, germanii au fost nevoiți să apere porturile din Crimeea. Alte trupe au fost necesare pentru păstrarea privilegiilor germane câștigate în România. Pentru a apăra diversele pretenții germane din marele oraș al Kievului, a fost nevoie de trei divizii întregi.

Venise timpul ca germanii să-și recalibreze dorințele, dar kaiserul și Ludendorff nici nu voiau să audă. Într-adevăr, lăcomia elitelor germane a crescut. În curând, kaiserul a lăsat să-i scape că visul lui era să dezmembreze posesiunile britanice, franceze și belgiene din Africa și să le adauge coroanei sale. Amândoi trăncăneau despre conceptul „*Africa centrală germană*”. Voiau să instituie un cordon de teritorii germane din estul până vestul Africii, de-a latul continentului, pentru a demonstra puterea armatelor lor. Nici un german nu a explicat care era valoarea coloniilor africane. În cazul majorității acestor teritorii, costurile

stăpânirii lor erau mai mari decât veniturile pe care le aduceau. Iar centrul Africii era cu deosebire lipsit de valoare. Aceste teritorii dețineau oarecare resurse, dar nu puteau fi exploatate decât cu eforturi herculeene. Cu toate acestea, kaiserul și Ludendorff voiau aceste teritorii, își doreau să fie văzuți ca fiind puternici. Voiau prestigiu.

De aceea, urmăreau să se înstăpânească peste Europa și Africa Centrală, imaginându-și un imperiu care să impresioneze întreaga lume.

În tinerețe, kaiserul îi scrisese rudei sale, regina Victoria, o scrisoare în care se lamenta și o implora să-i ofere un anume munte din Africa, numai pentru că nu deținea nici un munte pe acel continent. Plângerea sa nu avea nici o logică. Mai erau câțiva monarhi care îi semănau. Regele Leopold II al Belgiei, un individ pe jumătate nebun, a vrut și a ocupat întregul Congo, un teritoriu mai întins decât Texasul, și l-a înregistrat ca proprietate personală. Cezar, atunci când a vrut să alipească Egiptul la Imperiul Roman, își făcea iluzii asemănătoare. Alexandru cel Mare, despre care se spune că ar fi izbucnit în lacrimi fiindcă nu mai erau ținuturi pe care să le cucerească, era un alt zelos de același fel. Să scrii o istorie convingătoare despre astfel de indivizi, fie că se numesc Ludendorff sau Leopold, este o provocare. Oamenii aceștia își doreau multe lucruri de care națiunile lor nu aveau nevoie.

Iar situația s-a agravat. N-a trecut mult timp până când sforarii de la Berlin au început să vorbească despre transformarea Crimeii într-o Rivieră germană. Unii aveau vi-

ziunea obținerii unor întinse teritorii de legătură din Cri- meea până în Persia și Afganistan, și mai departe până în India – mirajul aurit al Indiei nu înceta să se îtească la orizont.

Bineînțeles, germanii pretindeau că nu fac decât să protejeze interesele germanilor din acele teritorii. Umoristul Will Rogers, cel mai spiritual om din America, spunea sarcastic că între germanii care instituiau protectorate și chinezii care ar fi trimis vase de război în amonte pe Mississippi, pentru a proteja spălătoriile chineze din orașele de pe malurile fluviului, nu era nici o diferență: intervenția lor acolo nu ar fi urmărit să ajute spălătoriile, ci pe ei înșiși.

În timp ce acești intriganți puneau la cale viitorul postbelic al lumii, războiul încă nu se încheiase. Pe frontul de vest, germanii încă mai luptau împotriva Imperiului britanic, a celui francez, și a belgienilor. Și nu peste mult timp trebuia să sosească un număr necunoscut de americani.

Cel mai popular scriitor german pe teme americane era un romancier cu priviri pierdute, pe nume Karl May, care scria niște romane ciudate în genul western, al căror erou principal era un arian poreclit Shatterhand, care îi învingea de fiecare dată pe yankei, chiar și atunci când era depășit numeric în proporție de zece la unu. În Germania, cărțile sale se vindeau în milioane de exemplare. Până și tânărul Hitler le-a citit. May n-a vizitat niciodată America. Și totuși, cărțile sale – care arătau că un german făcea cât zece americani – erau prețuite, căci le

spuneau germanilor ceea ce voiau să audă. Deși n-aveau nici o valoare, cărțile sale i-au convins pe mulți că, în indiferent ce conflict, germanii i-ar distruge pe americani, indiferent de împrejurări.

Statul-major, într-un acces euforic de încredere, s-a străduit să-l convingă pe Ludendorff că, printr-un transfer rapid al trupelor, forțele germane ar fi avut avantaj numeric. Dar cea mai mare parte din milionul de soldați germani blocați în Rusia erau necesari acolo. Lenin presimțise acest lucru de la bun început: „Ca urmare a acestei păci tâlhărești“, a spus el în fața guvernului său, „Germania va fi silită să mențină în est un număr mai mare de trupe, nu mai mic.“ Pentru ca situația să fie și mai gravă, forțele germane de acolo erau pe punctul epuizării. Fiecare soldat de pe Frontul de Est voia să se întoarcă acasă. Dar, nu după mult timp, fiecare soldat a auzit zvonuri neliniștitoare că, în loc să se întoarcă la vatră, va fi obligat să meargă direct pe Frontul de Vest, pentru a lupta în bătălia finală. Soldații germani din Rusia înfăptuiseră prea multe miracole și nu erau interesați de aceste visuri de mărire. Când reporterii îi întrebau ce părere aveau despre aceste planuri, despre ororile nesfârșite, despre triumfurile fără victorie, soldații întrebau de ce trebuie să-și dea viața pentru a cuceri ținuturi pe care nu le-ar fi putut găsi pe hartă.

Dacă Ludendorff ar fi înțeles cât de epuizate și dezamăgite îi erau trupele, poate ar fi încheiat o pace simplă cu Rusia, după care și-ar fi deplasat rapid armata de un

milion de oameni în vest, unde ar fi căutat să obțină doar o victorie parțială. Ar fi putut da o ultimă bătălie, dar *nu* mult închipuita Bătălie de Anihilare. Ar fi putut desfășura o bătălie defensivă, iar apoi ar fi putut propune „pacea celor bravi“, o ofertă mărinimoasă de pace, care să nu dăuneze nici unei părți. Această pace ar fi putut include anumite ajustări ale frontierelor, dar nu unele serioase. N-ar fi luat teritorii Poloniei și Belgiei, ori Rusiei și Franței, n-ar fi cerut aur ori despăgubiri. O astfel de pace ar fi putut fi durabilă și ar fi putut anula șansa izbucnirii unui nou război mondial.

Dacă nu ar fi fost atât de trudit, poate că Ludendorff s- ar fi gândit la această variantă. Dar Ludendorff era mânat de-o idee fixă. În ultimul an de război, membrii statului său major au simțit că Ludendorff era pe punctul de a claca, astfel că se reuneau în ședințe discrete. Unii dintre ei credeau că îl auziseră plângând. Când ezita și începea să tremure, credeau că se va prăbuși și nu se va mai pune niciodată pe picioare. Ce îi îngrijora era faptul că Ludendorff îl domina pe Hindenburg și că împreună dominau guvernul. Dacă Ludendorff se prăbușea, întreaga națiune se putea prăbuși odată cu el.

Au convocat un psihiatru, pe dr. Hochheimer, ca să analizeze situația. Acesta a spus că problema generalului era viața sa complet acaparată de îngrijorări și tensiuni. Nimic din ce făcea nu îl bucura și nu-i provoca râsul. Sau, cum a spus doctorul: „Omul acesta este absolut singur.“

Hochheimer a spus că Ludendorff trebuia

să-și reducă ritmul de activitate, să nu mai mănânce în grabă, să respire mai adânc, să cânte când și când, să se plimbe prin pădure și să asculte susurul izvoarelor. Ludendorff ar fi trebuit să citească poezie și să contemple florile.

Pentru o vreme, Ludendorff a urmat aceste recomandări. Mânca mai încet, își lua zile libere și chiar fredona cântece populare. Starea sa părea să se îmbunătățească, iar Hochheimer l-a ajutat pe Ludendorff să evite o cădere nervoasă.

După recuperare însă, Ludendorff a revenit la vechiul său mod de viață și a început să elaboreze un nou și periculos plan. Punea la cale ultima bătălie, faimoasa Bătălie de Anihilare, pentru a câștiga războiul printr-o victorie copleșitoare. Neștiind că soldații săi se sfârșeau pe picioare, Ludendorff făcea presiuni pentru obținerea acestui uluitor succes, cel mai de seamă din întregul război.

Dar, în loc să se îmbunătățească, situația sa a deteriorat și mai mult. Britanicii descopereau puterea tancurilor și le ameliorau, făcându-le mai rapide și mai puternice. În plus, învățaseră cum să le folosească eficient. Tancurile nu mai erau doar un sprijin al infanteriei, ci erau înțelese ca o forță independentă. Ofițerii britanici le trimiteau la atac în grupuri, înaintea infanteriei, ca să producă breșe în liniile germane și să semene panica în calea lor.

Situația era de două ori mai problematică pentru forțele aeriene germane. Un pilot obișnuit se trezea în fiecare dimineață așteptându-se să moară. Cel mai mare fiu

vitreg al lui Ludendorff a recunoscut acest lucru într-o scrisoare trimisă celor de acasă. Piloții unei escadrile germane nu trăiau, în medie, decât cinci săptămâni. Erau asemenea bietelor echipaje de pe submarinele germane, care aveau o medie de patru misiuni în larg înainte să piară.

Lucru de necrezut, în acel moment critic al anului 1918, atât Lenin, cât și Ludendorff credeau că este posibil să trimită armate care să cucerească India. Ideea era stranie, dar în acel moment ambii voiau să stăpânească India.

Pentru a-și duce la capăt aceste planuri fantasmagorice, Ludendorff a hotărât că avea nevoie de mai multă putere, astfel că a pus la încercare autoritatea kaiserului. Aștepta doar clipa. Când, într-o chestiune referitoare la Polonia, kaiserul a acceptat opinia unui general mai mic în grad decât Ludendorff, acesta a răbufnit, spunând că Wilhelm nu avea dreptul să-l ocolească, și a ieșit valvârtej din încăpere, trântind ușa ca un copil răsfățat. Apoi i-a trimis kaiserului un memoriu, protestând că fusese lipsit de încrederea acestuia, drept care își înainta demisia. Însălmântat de ideea continuării războiului fără eroii săi, kaiserul a capitulat. Abia în ultimele zile ale războiului își va aduna kaiserul curajul de a li se opune acestor bărbați.

La Brest-Litovsk, germanii au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a-l sili pe Lenin să le accepte condițiile. Visul lor era să elibereze un milion de soldați blocați în Rusia și să-i mute în vest pentru a sparge frontul. Totuși,

visul acesta avea niște hibe. Germanii nu aveau un obiectiv pentru această cea mai importantă bătălie a vieții lor. Ori de câte ori era întrebat despre obiectivul său, Ludendorff răspundea de fiecare dată că va sparge frontul inamic, iar restul va veni de la sine.

Dar, dacă germanii îi împingeau înapoi pe Aliați, producând, să spunem, 100.000 de victime, iar luna următoare Statele Unite aduceau 100.000 de soldați de rezervă, așa cum făceau lunar în momentul acela, ce-ar fi urmat? Ce fel de victorie putea obține Germania dacă nu-și putea înlocui pierderile în același ritm ca și Antanta?

Mai rău, dacă trupele lui Ludendorff nu reușeau să străpungă frontul, ce plan de rezervă avea? Ludendorff nu lua în calcul eșecul - ofensiva sa trebuia să funcționeze. Dar oare avea să funcționeze? Situația Germaniei din 1918 era asemănătoare celei în care se afla în 1914. În ambele împrejurări, generalii germani au avut un plan riscant care *trebuia* să funcționeze pentru că nu aveau nici o alternativă în caz de eșec.

Dar planul din 1918 nu putea să funcționeze, căci era la fel de inconsistent precum planul din 1914. Pentru a sparge frontul, conform lui Jean de Bloch, Ludendorff avea nevoie de un raport de 8 la 1 între trupele sale și cele inamice. Trupele lui Ludendorff, cu toate întăririle din Rusia, ar fi depășit numărul trupelor aliate în raport de trei la unu în cel mai bun caz, ceea ce presupunea să retragă imediat toate trupele din est. Or, Ludendorff primea zilnic solicitări să trimită și mai multe trupe pentru a pacifica

noul său imperiu. Trupele trebuiau trimise în Polonia, Finlanda, România, Ucraina, Lituania, Livonia, Estonia, dar și la Baku, Odessa și în alte teritorii anexate, pentru a securiza pretensele drepturi ale Germaniei. Pacea lui Ludendorff era atât de aspră și cauza atât de multe probleme, încât în loc să le disponibilizeze, necesita tot mai multe trupe.

Lenin, înarmat cu milioanele sale în aur german și cu puterea statului recent obținut, zguduia imperiul fragil al lui Ludendorff până în miezul său. Lenin trimitea agitatori pentru a corupe trupele germane din Rusia. Iar soldații sleiți dădeau ascultare acestor cântări de sirenă, care, în esență, spuneau: *Vă dăm pace, pământ și libertate. Depuneți armele. Nu fiți cei din urmă care vor muri pentru o greșală. Întoarceți-vă acasă la oamenii care vă iubesc.*

Oricât s-a străduit, Ludendorff nu a putut retrage destule trupe din est. Pacea de la Brest-Litovsk trebuia apărută. Iar acei soldați germani pe care voia să-i retragă pentru a-i trimite în vest aveau să cauzeze ei înșiși probleme. Adesea reușeau să corupă trupe germane loiale. Un ofițer german spunea: „Ajunseserăm într-un moment în care nici nu mai îndrăzneam să transferăm anumite divizii din est în vest.”

În ciuda acestor rețineri, unii soldați au fost transportați în vest, pentru că era mare nevoie de ei acolo. Acești oameni deveniseră de nestăpânit, trăgeau cu puștile din trenuri, ba chiar aruncau grenade. Unii soldați urcau pe vagoane și tăiau liniile electrice din gări.

Uneori decuplau vagoanele sau puneau nisip în motorul locomotivelor. Alți soldați au fugit în păduri, unde au trăit săptămâni întregi hrănindu-se cu ceea ce au vânat, spunând că este mai onorabil decât să vânezi oameni. Autoritățile au mușamalizat aceste insubordonări, dar civilii auzeau ce se întâmpla și citeau sloganurile subversive scrise pe vagoane: *Vite de măcelărit pentru kaiser* și *Carne de tun pentru armata germană*. Într-un caz tulburător, soldații scriseseră: *De ce ne faceți asta?* Iar un alt mesaj spunea: *Suntem copiii voștri!*

În mod cert, propaganda lui Jack Reed și Karl Radek dădea rezultate. Era atât de eficientă încât, atunci când soldații germani de pe frontul rusesc au revenit în Austria și Germania, cei mai radicali dintre ei au fost închiși în tabere de carantină politică, unde ofițerii încercau să-i reeduce folosindu-se de promisiuni, literatură patriotică și mâncare bună. Dar, de obicei, aceste măsuri însemnau prea puțin și veneau prea târziu. Soldații nu voiau decât să se întoarcă acasă.

Impactul deplin al propagandei lui Reed și Radek n-a fost niciodată analizat integral. În parte, explicația constă în faptul că Radek a fost ucis de Stalin, devenind o non-persoană în teritoriile sovietice. Era imposibil să i se studieze viața sau să fie lăudat. Pe de altă parte, Reed a devenit practic anticomunist și a murit într-un spital moscovit de mâna a doua. Numai Louise Bryant, iubita lui din Oregon, i-a fost alături la moarte, iar în URSS, reputația lui s-a diminuat imediat. Este cert că sovieticii i-au eliminat rapid pe Reed și pe

Radek, pe unul prin ignorare, pe celălalt prin omor. Drept urmare, în URSS, nimeni n-ar fi îndrăznit să spună povestea eficienței cu care acești doi visători au asaltat armata germană, făcând-o o forță combatantă mai puțin eficace. Iar povestea lor a fost uitată.

Dar, ca să spunem adevărul, prin munca lor, Reed și Radek l-au împiedicat pe Ludendorff să-și extragă din Rusia trupele de care avea nevoie, în starea de spirit pe care o dorea. Această aventură a fost sintetizată în titlul unuia dintre articolele incendiare ale lui Reed: „Cum a reușit Rusia sovietică să cucerească Germania imperială“, în care povestește cu mândrie cum au reușit să îndoctrineze companii germane întregi astfel încât să adopte o poziție deplin pacifistă.

Iar mișcarea pacifistă creștea. Rețelele care se opuneau războiului s-au extins în scurt timp, ascunzând dezertorii și ajutându-i să dispară. Grupurile pacifiste se formaseră pentru a le furniza soldaților acte, pașapoarte, cartele de rații și ghizi care să-i treacă în Olanda. Documentele erau atât de bine falsificate, încât băieții puteau trece de orice punct de control vamal.

Olandezii îi întâmpinau cu căldură pe acești dezertori. Dacă vreun tânăr solicitant de azil nimerea pe vreo șosea și se întâlnea cu un echipaj de poliție, ofițerii îi strâneau prietenește mâna. „Bucură-te că ai ajuns aici“, îi spuneau. „Noi, olandezii, ne dorim pacea și ești bine-venit printre noi.“

Ludendorff era înfuriat că Olanda le acorda acestor oameni azil, dar era tradiția țării. În timpul Reformei, olandezii le-au oferit azil

miilor de refugiați englezi. I-au acordat azil lui Descartes. Acum ofereau azil celor 20.000 de germani care-și doreau pacea, iar numărul lor creștea zilnic.

Însă nu toți soldații germani dezertau. Unii luptau încă. Dar aceștia au fost șocați că li s-au dat ordinele de deplasare în vest, fără să fie învoiți să-și viziteze căminele. Aproape nici unul dintre ei nu era entuziasmat. Zilele când își puneau flori la puști și cântau marșuri militare trecuseră.

În schimb, se puteau auzi șoaptele de-acum familiarului refren că Germania ar trebui să accepte chiar și o pace severă impusă de Antantă. Expresia mult citată a social-democratului August Bebel, care avertiza armata germană încă din 1911: „Este de preferat un sfârșit oribil, decât o oroare fără sfârșit“, a devenit un slogan eficient și tot mai răspândit.

Iar ororile se înmulțeau. Veneau vești că noua armată americană avea să sosească în curând. Simțind că timpul era de partea lor, delegații ruși de la Brest-Litovsk au devenit ostili cedării oricăror teritorii Puterilor Centrale, într-o discuție cu delegatul comunist Adolph Joffe, contele Otto von Czemin, liderul delegației austriece, le-a întors sfidarea, spunând că pacea era imposibilă dacă rușii insistau că toate popoarele aveau dreptul la autodeterminare. Dacă delegații ruși insistau asupra acestui punct, puteau foarte bine să plece acasă.

Dar juca la cacealma. Cuvintele belicoase ale lui Czer- nin nu l-au înspăimântat pe Joffe, care a răspuns încrezător: „Eu sper din toată

inima să putem înălța steagul revoluției chiar și în țara dumitale.”

Într-o discuție cu prințul Leopold al Bavariei, o faimoasă delegată siberiană, Anastasia Bizenko, i-a povestit foarte sec cum omorâse un guvernator rus în 1905. Își mascase pistolul sub o petiție, iar când i-a înmănat documentul, l-a împușcat în burtă. Așa s-a ales cu o condamnare pe viață într-o închisoare siberiană, dar comuniștii au deschis închisoarea și au eliberat-o. Asasina tăcută și cu păr grizonant era vedeta în devenire a delegației ruse. La Brest-Litovsk, ea observa elitele tot mai slăbite ale Germaniei. Ținea bine la șampanie, cânta Schubert până noaptea târziu și dovedea că era la fel de sofisticată ca și ei. În adâncul ei ar fi fost însă bucuroasă să-i ucidă.

Dar mai trebuie amintit un alt delegat rus, un țăran cu barbă sură, pe nume Roman Stașkov. Felul cum a ajuns delegat este o poveste care merită spusă: în timpul călătoriei spre conferință, delegații ruși și-au dat seama că nu aveau printre ei un țăran care să-și reprezinte clasa la negocierile cu nobilii forțelor inamice, ceea ce nu se cădea. O mișcare proletară fără proletari ar fi fost ca o șaretă fără cal. În mod evident aveau nevoie de un om de rând. Și l-au căutat.

Pe șosea au zărit un bătrân în haine țărănești și cu o desagă în spinare, târșându-și picioarele. Avea o barbă sură și mare, fața arsă de soare și părea să fi văzut multe la viața lui.

„Ești revoluționar?“, l-au întrebat.

„Da“, a răspuns el, simțind că asta voiau să

audă interlocutorii săi. „Mă duc la Moscova“, a mai spus precaut.

„Amână și vino cu noi“, i-au spus. „Vino și negociază cu germanii independența țării tale.“

Țăranul n-ar prea fi vrut, iar ca să facă situația și mai stranie, i s-a adresat unuia dintre delegați spunându-i „stăpâne“.

„O să ai destul de băut“, au argumentat ei.

Asta l-a făcut să se răzgândească și li s-a alăturat voios.

La negocieri n-a spus nimic. Abia când a fost dus la o cină diplomatică l-a vrăjit bătrânul pe elegantul majordom german prin cuvintele sale sincere.

„Doriți vin alb sau roșu?“, l-a întrebat majordomul.

„Care-i mai tare?“, a întrebat Stașkov.

„Cel roșu“, a răspuns majordomul.

„Atunci roșu să fie, te rog“, a răspuns el.

Astfel că s-a îmbătat cu voioșie. Pentru el, vinul era mult mai interesant decât frontierele și despăgubirile cerute de Ludendorff. S-a îndopat cu cantități zdravene de mâncare și a dat de dușcă nenumărate pahare de vin, mulțumind din toată inima chelnerilor germani, însă era nelămurit de numărul mare de furculițe din fața lui. În cele din urmă, a hotărât că toate erau bune să-și scoată mâncarea dintre măsele. Zâmbea și le spunea delegaților aristocrați că niciodată în viața lui n-avusese parte de atâta vin gratis și de așa momente bune.

Aristocrații Puterilor Centrale îl considerau mult mai simpatic decât delegații comuniști care voiau sânge, nu vin. Îl găseau mai

agreabil decât pe irascibilul Leon Troțki, revoluționarul marxist, care născocea tertipuri pentru a-i învrăjbi pe unii împotriva celorlalți.

În afara Rusiei, se întâmplau lucruri importante. Fiecare fărâcă de informație indica faptul că britanicii și francezii prinseseră noi puteri numai la vestea că yankeii erau pe drum. În acel ultim an de război, când un băiat francez primea documentele de recrutare, pe antetul convocării vedea drapelurile francez și american împletite, iar ofițerii francezi îi promiteau: „Nu vom iniția nici o ofensivă până nu vor veni americanii.”

Zilele Germaniei erau numărate. Era posibil să mai câștige o victorie sau două, dar, precum regele grec Pyrrhus, care obținuse victorii neconcludente împotriva romanilor în vremurile de demult, triumfurile acestea ar fi venit cu un asemenea preț, încât ar fi echivalat cu niște înfrângeri. Rușii au observat că Ludendorff era asemenea lui Pyrrhus, un luptător de succes, dar un om pe marginea prăpastiei. În acest caz, nu mai aveau nevoie să negocieze. Nu mai trebuia decât să tragă de timp până când armata lui Ludendorff ar fi pierit cu totul.

Și au tras de timp. Ca să spunem adevărul, revoluționarii ruși se bucurau nespuse să le reziste acestor nobili care permiseseră ca frații lor să moară. Iar dintre ruși, nici unul nu se bucura mai mult să-i zădărească pe aristocrați decât Troțki, comisarul rus pentru afacerile externe, care-i batjocorea cu plăcere. El credea că elitele germane nu le

mai puteau ordona trupelor să reînceapă războiul în est, astfel că nu mai trebuia să-i respecte ca pe reprezentanții unei forțe armate.

Acest lucru era periculos, căci Troțki era acela care nu avea o armată de încredere pe care să se bazeze. De fapt, nu avea deloc armată. Troțki verificase tranșeele ruse din spatele locului de desfășurare a conferinței și a fost șocat să le găsească pustii. A încercat să se convingă pe sine însuși că nici germanii nu aveau o armată utilizabilă. Și-a imaginat că soldații germani ar fi dezertat dacă Ludendorff le-ar fi ordonat să reînceapă războiului.

Or, asta era o greșeală majoră. Troțki a judecat greșit puterea și influența lui Ludendorff, putere care îl făcuse dictatorul Germaniei, mult deasupra kaiserului. Și nu a înțeles nici că Ludendorff era hotărât să silească Rusia să îi satisfacă *toate* revendicările de pe listă.

Astfel că, atunci când Troțki a primit condițiile propuse de germani, a îndrăznit să le respingă cu superioritate imperială. „Condițiile pe care ni le propun guvernele Germaniei și Austro-Ungariei sunt în conflict fundamental cu interesele tuturor popoarelor“, a declarat imperial în fața unei delegații năucite. A spus că Rusia nu putea să le accepte în nici un caz. Astfel că, la 10 februarie 1918, și-a rostit faimosul răspuns: „Nici război, nici pace“, și a ieșit din încăpere valvârtej. Era convins că germanii nu le puteau cere trupelor lor să înceapă din nou lupta.

Germanii au fost șocați. Strategul de

încredere al lui Ludendorff, Max Hoffmann, a spus uluit: „Nemaipomenit!“ Până atunci, nici un delegat al vreunei puteri înfrânte nu mai ieşise furios de la o conferință de pace.

În timp ce Troțki ieşea, Hoffmann a întrebat cum puteau germanii să țină legătura cu rușii, dar Troțki nu i-a răspuns. Era sigur că trupele germane vor refuza să lupte, conferința va fi anulată, delegații vor pleca acasă, iar războiul se va încheia.

Dar, la 17 februarie 1918, Ludendorff a contraccarat cacealmaua lui Lenin, trimițându-și încă o dată legiunile ostenite spre est, în Ucraina, Bielorusia și în statele baltice. Riga, capitala Letoniei, a căzut în câteva zile, iar trupele germane și-au continuat înaintarea.

Lenin și-a dat seama că, fără un tratat de pace, noul său stat comunist va pieri. Un acord de pace, chiar și o „pace a tâlharilor“, cum îi spunea el, i-ar fi dat tânărului guvern comunist răgazul necesar consolidării puterii în Rusia. A insistat așadar ca guvernul să semneze pacea, indiferent ce ar fi propus germanii. Alternativa ar fi fost dispariția primului stat comunist.

Vicleni, germanii au mărit miza. După o amânare exasperantă de patru zile, germanii au reînceput negocierile, dar mărimdu-și mult revendicările – solicitau concesi gogonate și neașteptate în Letonia, Estonia, Ucraina și Finlanda –, dând un termen de două zile pentru acceptarea condițiilor.

Lenin a frunzărit rapid termenii, apoi le-a spus miniștrilor săi îngroziți că trebuiau să semneze oferta. Dacă refuzau, el demisiona, iar guvernul se prăbușea. A tunat și-a

fulgerat. Din mai multe perspective, acesta s-a dovedit a fi cel mai glorios moment al său.

I-au trebuit câteva ore să-i convingă, dar le-a explicat iar și iar. Pentru asigurarea acestei păci a tâlharilor era nevoie de forțe imense. Dar chiar și așa, forțele germane vor întâmpina o considerabilă rezistență pasivă. Acordul, după cum și-a dat Lenin seama, nu putea fi implementat. Nu era atât de groaznic pe cât părea. Acestea erau motivele, insista el, pentru care rușii trebuiau să-l semneze.

În cele din urmă, și-a pistonat ministrii până s-au supus. Guvernul său a semnat documentul. Câțiva s-au abținut, dar nici unul nu a votat împotriva. Troțki s-a făcut nevăzut câteva zile, răvășit de noile pierderi teritoriale, căci era deplin responsabil de ele.

Așa se face că, la 3 martie 1918, Ludendorff a obținut tratatul pe care și-l dorea, pentru care el și neamul său îi sacrificaseră pe cei mai buni băieți dintr-o generație întreagă. Dar ce rezultate avea această pace? Teritoriile cucerite nu s-au grăbit să-și cedeze bogățiile. Ludendorff a obținut câteva garnituri de tren cu cereale, dar pentru a primi și mai multe, a fost nevoit să detașeze trupe care să controleze aceste noi teritorii.

Între timp, rezistența pasivă a escaladat. În Odessa, o fabrică de avioane a fost incendiată. Magaziile de muniții săreau în aer pe neașteptate. Partizanii lichidau grupuri izolate de soldați germani. Răscoalele țărănești izbucneau una după alta.

Treptat, o parte din trupele germane au fost transferate în vest - câteva mii de oameni frânți și iritați care făcuseră prea mult,

înaintaseră prea departe și serveau în armată de prea mult timp. Li se promisese permisiuni pentru a se întoarce acasă. Când s-au văzut trimiși direct pe frontul de vest, s-au simțit trădați și mulți dintre ei s-au întors oricum acasă.

Popoarele națiunilor Aliate s-au îngrozit când au văzut asprimea termenilor impuși de Ludendorff Rusiei zdrobite. De aici înainte, oamenii de stat vestici au renunțat la orice discuții despre o pace de compromis. John W. Wheeler-Bennett, istoric la Oxford, scria: „Pacea de la Brest- Litovsk... arăta limpede lumii întregi la ce clemență se puteau aștepta inamicii înfrânți ai Germaniei [dacă pierdeau războiul]. în țările aliate, pacea a avut ca efecte strângerea îndârjită a curelei și o hotărâre sporită de a distruge regimul care impunea o asemenea pace.” Șefii statelor din toată lumea au înțeles acum că Ludendorff era un megaloman, iar din acel moment au privit Germania ca pe un „inamic al umanității”, cum spuneau românii.

E posibil să fi avut dreptate. Germania devenea într- adevăr un inamic al lumii întregi. Era un stat care își înrobea deopotrivă vecinii și propriul popor. Torpila orice navă atunci când îi convenea, împrăstia otrăvuri pe câmpurile de luptă și practica ceva asemănător genocidului atât în Africa, cât și în Europa.

Germanii începuseră să-și exerseze capacitățile de exterminare, cu proverbiala lor eficiență, încă dinainte de Primul Război Mondial, în colonia lor Africa de Sud- Vest, Namibia de azi. Când populația Hereto a

protestat față de confiscarea vitelor și a pământurilor lor de către germani, un guvernator pe nume Heinrich Goring a asmuțit armata germană împotriva lor. într-o campanie de exterminare care a durat trei ani, din 1904 până în 1907, Goring i-a împins pe războinicii Hereto și familiile acestora în deșert și, se spune, le-a otrăvit fântânile, reducând astfel numărul populației de la 80.000 la 15.000, ceea ce supraviețuitorii numesc „primul genocid“. Fiul lui Göring, Hermann, a devenit mai târziu mâna dreaptă a lui Hitler și a perpetuat tradițiile de familie. Și mai târziu, a fost condamnat la moarte la Nürnberg pentru uciderea unui număr imens de evrei.

În anii aceia, 1917 și 1918, lumea începuse să se întrebe ce s-a întâmplat cu Germania. Cum ajunsese una dintre cele mai educate națiuni la o asemenea barbarie? Cum ajunsese kaiserul, care altădată avusese curajul de a-l destitui pe puternicul Bismarck, atât de neajutorat în fața mai puțin impunătorului Ludendorff? Cum reușise Germania, prin elitele sale, prin agențiile de propagandă, prin sistemul educațional și castele militare, să-și inducă această nebunie colectivă ce părea să scoată întreaga națiune din minți?

Departe de Germania, în orașul Eugene din statul Oregon, un redactor al publicației *Eugene Register-Guard* a scris un editorial, publicat în numărul din 9 martie 1918. Intitulat „Când națiunile înnebunesc“, oportunul articol dovedea o excelentă intuiție în această chestiune neexplorată.

„Pot națiunile înnebuni?“ scria redactorul.

„Toate eforturile noastre de a descoperi o explicație rațională a comportamentului poporului german duce la concluzia că avem de-a face cu un caz neîndoielnic de aberație reciprocă. Metodele lor de raționate nu pot fi reduse la nici o formă logică acceptată. Concluziile lor nu derivă inevitabil din premisele lor... Nu gândesc și nici nu se comportă ca niște oameni normali. Pare incredibil că 50 de milioane de oameni pot înnebuni simultan, dar orice altă teorie s-a dovedit inadecvată.”

În mod asemănător, dr. Gerald D. Feldman, istoric la Universitatea din California-Berkeley, autor a zece volume despre Germania, vede în acest fenomen o „prăbușire completă a realității substanțiale”. Unii istorici sugerează că, în cele două războaie mondiale, Germania a fost cuprinsă de o nebunie colectivă, care a început cu Ludendorff în 1914 și s-a încheiat cu sinuciderea lui Hitler, atât de asemănător celui dintâi, în 1945.

Ludendorff n-a acționat de unul singur, însă corespundea pur și simplu *Zeitgeistului* națiunii sale în așa măsură, încât nimeni nu i s-a opus niciodată. Era susținut de elite și de kaiser, astfel că nimeni nu i s-a opus. În tot Reichstagul, un singur politician german a vorbit împotriva păcii sale de jaf, un social-democrat pe nume Hugo Haase – dar acest disident a fost ignorat. Fiindcă nu înceta să protesteze, a fost asasinat.

Națiunea a înțeles că nu era înțelept să conteste pozițiile adoptate de Ludendorff la Brest-Litovsk. În plus, toți ceilalți politicieni s-

au aliniat în spatele lui Ludendorff. Acești politicieni credeau, ca și Ludendorff, că de vreme ce germanii suferiseră atât de mult, meritau să primească mult, pentru ca suferința națiunii să aibă un rost.

Tratatul de la Brest-Litovsk a servit la consolidarea sprijinului popular american față de forțele aliate. Târziu în noapte, unul dintre muzicienii patrioți ai Americii, George M. Cohan, a scris un cântec care ar fi dat fiori reci oricărui german. În cântecul devenit imn al soldaților americani aflați în perioada de instrucție, Europa era numită ținutul „de-acolo”:

Acolo, acolo,

Trimite vorbă, trimite vorbă acolo

Că vin yankeii, că vin yankeii,

Tobeale dăruie și-aici, și-acolo.

Pregătește-te, roagă-te,

Trimite vorbă, trimite vorbă, să bage de seamă -

Vom fi acolo, venim într-acolo,

și până nu-i gata nu ne-ntoarcem de-acolo.

De aici înainte, ca să câștige războiul, Ludendorff trebuia să înfrângă nu doar Marea Britanie, Canada, Australia, Africa de Sud, Rhodesia, Noua Zeelandă, India, Franța, Imperiul francez și Belgia, dar și întreaga forță a Statelor Unite, o putere economică de prima mână. Germania, un imperiu cu resurse tot mai puține și cu o armată deja subțiată, se lupta cu națiuni a căror populație totală număra un miliard de oameni. Ludendorff și Germania erau împotriva lumii întregi. Din

cauza deciziei sale de a nu încheia pacea în 1916 și a modului feroce de negociere din 1918, situația era limpede: Germania trebuia să câștige împotriva unui miliard de oameni sau să cadă.

8. Ludendorff atacă în vest ca să învingă înainte de sosirea americanilor

LUDENDORFF AVEA TRATATUL SEMNAT, ASTFEL CĂ A ÎNCEPUT să facă planuri de transferare a trupelor de pe frontul de est din Rusia pe frontul vestic din Europa. În primăvara anului 1918, a plănuit o serie de atacuri pe frontul de vest, care să producă cele mai adânci penetrări din 1914. Aceste atacuri s-au numit Ofensivele Ludendorff.

Dimensiunile lor erau aproape fără precedent. Ludendorff plănuia să lovească inamicul cu 6.000 de piese de artilerie, 3.000 de mortiere și noi escadroane de trupe de asalt, cei mai buni oameni ai săi, care aveau să pătrundă adânc în teritoriul inamic. Acești oameni aveau să ocolească punctele cele mai bine apărate de pe linia frontului și să semene degringolada în spatele frontului. Aveau să folosească invenția germană, aruncătorul de flăcări, pe lângă nori de gaze toxice noi și mai eficiente. Aveau să inițieze baraje de artilerie care să înainteze doar câte puțin în fața trupelor. Când erau epuizate, trupele de pe linia frontului urmau să se lase la pământ, urmând ca alți soldați germani să facă saltul înaintea lor, menținând teroarea, și toate acestea trebuiau să se întâmple atât de rapid, încât inamicul să nu aibă timp să reacționeze.

Planul nu era original - era o copie a

ofensivei din 1916 a generalului rus Alexei Brusilov -, dar era coerent și promitea rezultate spectaculoase. Exista totuși o diferență. În 1916, Brusilov n-a avut de înfruntat tancurile britanice, care l-ar fi putut ține pe loc. Ludendorff a nesocotit complet această invenție pretențioasă britanică, pe care în sfârșit Aliații o aduceau pe câmpul de luptă într-un număr tot mai mare. El credea că tancurile sunt niște bestii greoaie și împleticite, care puteau fi distruse de artilerie și, prin urmare, inutile. Le vedea ca pe niște jucărele pe care lumea avea să le uite. N-a înțeles că noile modele de tancuri britanice erau mai mici, mai rapide, mai rezistente și mai manevrabile. Și aveau să-l surprindă.

În sfârșit, Ludendorff n-a acceptat informația transmisă de contele Heinrich von Bernstorff, ultimul ambasador german în Statele Unite, care spunea oricui voia să-l asculte că trupele americane erau excelente și că rezervele americane erau „inepuizabile”. Ludendorff știa că sosirea americanilor era problematică pentru mașinăria sa de propagandă, astfel că a ordonat suspendarea informării publicului. Soldații germani în permisie erau surprinși să afle că cei de acasă habar n-aveau că americanii luptau deja pe Frontul de Vest, și nici că lunar ajungeau în Europa cel puțin 100.000 de americani.

Având la dispoziție trupele dislocate din est, Ludendorff credea că noua ofensivă avea să producă breșa care ar fi avut ca rezultat imediat câștigarea războiului - două ipoteze foarte diferite. Dacă ar fi existat un politician german de talia lui Churchill sau Roosevelt, i-

ar fi pus lui Ludendorff întrebări nimicitoare, precum: încerci să distrugi armata franceză sau armata britanică? încerci să cucerești Parisul? Sau încerci să-i împingi pe britanici în mare?

Ludendorff părea să creadă că toate aceste opțiuni erau viabile simultan. într-un moment sau altul, predomina una dintre aceste opțiuni, numai ca să fie apoi puse în umbră de altele. Dar care dintre ele era fezabilă? Oare numai cea din urmă, aceea de a împinge în mare armată britanică de mai mici dimensiuni, era plauzibilă?

Exista vreo modalitate prin care putea fi cucerit Parisul, atât de bine apărat? Dacă Ludendorff ar fi reușit să-l cucerească, n-ar fi putut armata franceză să se retragă la Bordeaux și să aștepte sosirea și mai multor americani?

Doar armata mai mică a britanicilor constituia o țintă fezabilă?

Nici un civil din Germania nu îndrăznea să pună întrebările acestea. Soldații germani riscau viața națiunii lor pe baza intuiției unui bătrân istovit, care, după părerea multora, era irațional, iar din perspectiva altora, nebun.

Dar trebuie să admitem că Ludendorff era îndrăzneț. El și oamenii săi pregăteau cea mai mare avansare din Marele Război. Asaltul violent era meticulos pus la cale și fără precedent. Cu totul excepțională a fost dispunerea trupelor de asalt. Aceste unități erau alcătuite din cei mai buni oameni ai armatei, instruiți să evite toate punctele întărite și să înainteze în grupuri mici, sub focul strâns al artileriei. Ele aveau să atace

doar cu puțin înaintea grosului trupelor germane și să anihileze orice punct strategic doreau.

În plus, germanii au adus arme noi și înspăimântătoare, ca de exemplu Tunul Paris, o piesă de artilerie monstruoasă ce cântărea circa 256 de tone, care își arunca obuzele chiar și la 120 de kilometri depărtare, într-un imens arc de cerc cu o înălțime maximă de 40 de kilometri. Pentru manipularea acestui tun uriaș era nevoie de 80 de oameni - pentru a-l deplasa, încărca și executa foc. Fiecare obuz își atingea ținta în trei minute. Era dificil de folosit, costa milioane și era atât de imprecis, încât nu putea fi utilizat decât pentru bombardarea orașelor de dimensiunile Parisului. Chiar și așa, nimeni nu putea prezice unde avea să cadă obuzul. Acest tun a fost construit pentru a semăna teroare. Era o jucărie ucigașă interesantă numai pentru oameni brutali. Ani mai târziu, Hitler avea să construiască și el un tun asemănător. Ludendorff l-a folosit pe al său împotriva Parisului; Hitler l-a folosit pe al său la Varșovia.

O mai bună utilizare a oamenilor și metalului ar fi fost două sau trei sute de tancuri, așa cum au făcut britanicii. Noile lor tancuri, mai mici, se mișcau rapid, semănând o teroare specială, mult mai eficientă decât monstruosul tun al lui Ludendorff, sălbatic și imprecis.

În timp ce pregăteau ofensiva, în mințile oamenilor din statul-major al lui Ludendorff s-a strecurat o preocupare. Ofițerii mai tineri, examinându-i planurile, au fost îngrijorați că,

dincolo de speranța vagă că vor crea breșa aducătoare de victorie, acestea nu aveau nici un alt obiectiv. Ru-pprecht, prințul moștenitor al Bavariei, care conducea cu competență o întreagă armată germană, a remarcat șocat acest lucru. „Aceste atacuri nu au nici un obiectiv operațional major“, a spus el.

Prima campanie a lui Ludendorff, Operațiunea Michael, a început bine. Această operațiune, cea mai inteligentă dintre toate Ofensivele Ludendorff, a îndreptat un atac nimicitor către punctul de articulare dintre armatele franceză și britanică – care era inevitabil o verigă slabă. În acest moment, i-ar fi putut lua la țintă pe britanici, a căror armată era slabă. Era formată preponderent din recruți, în majoritatea lor adolescenți. Cum David Lloyd George, versatul prim-ministru britanic, a vrut ca soldații britanici să fie împărțiți în unități mici, astfel încât generalii britanici prea temerari să nu risipească necugetat viețile soldaților lor, armata părea slabă.

Trupele de asalt ale lui Ludendorff au lovit punctul de legătură dintre francezi și britanici la 10 martie 1918. Cele două armate aliate s-au retras și s-au separat, astfel că pentru o vreme pe Frontul de Vest a apărut o gaură, o spărtură de 65 de kilometri, care ar fi permis mult închipuita pătrundere în adâncime.

Unii experți, precum Wheeler-Bennett de la Oxford, sunt de părere că dacă forțele germane ar fi dispus în acel moment de cele trei divizii care ocupau Kievul, *poate* că Ludendorff ar fi câștigat campania. Alții totuși

au sugerat că orice campanie militară care nu are un obiectiv general este condamnată din start.

Din nefericire pentru Ludendorff, britanicii au refuzat să se împrăstie după spargerea frontului. Au dat înapoi ca un boxer care a încasat o lovitură puternică, după care s-au regrupat și s-au întors pe poziții. Aceeași forță britanică bloca încă drumul spre porturi și apăra nodul feroviar vital de la Amiens. Cumva, această armată britanică, copleșită și formată din recruți foarte tineri, s-a transformat într-o clipită și s-a comportat curajos. Soldații s-au reorganizat și au revenit pe câmpul de luptă ca niște înger ai exterminării.

Ludendorff a încercat să improvizeze. La 11 aprilie a lansat a doua ofensivă numită Operațiunea Georgette. A ajuns la mai puțin de 25 de kilometri de porturi. Se spunea că generalul britanic din regiune, Douglas Haig, era un prostănac, dar acum se comporta ca un războinic experimentat. A refuzat să se panicheze și a emis un comunicat înflăcărat, celebrat și în ziua de azi: „Nu ni se oferă altă alternativă decât să luptăm până la capăt. Fiecare poziție trebuie apărată până la ultimul om. Nu trebuie să ne retragem. Cu spatele la zid și convinși de dreptatea cauzei noastre, fiecare dintre noi trebuie să lupte până la capăt. Siguranța căminelor noastre, ca și Libertatea Omenirii, depind de comportamentul fiecăruia dintre noi în acest moment de răscruce.”

Soldații i-au răspuns prin urale și ovații. Germanii pătrunseseră și produsese o

proeminență adâncă, o umflătură a frontului, ceea ce era într-adevăr formidabil, dar aceasta deschidea anumite oportunități de speculat. Englezii au observat că-i puteau hăcu pe germani din trei părți deodată, și exact asta au și făcut cu ferocitate. Germanii din umflătura frontului au făcut măcelăriți, iar supraviețuitorii s-au retras, sângerând și năuciți. Mureau cu miile.

Așa s-a spulberat ideea germanilor de a-i împinge pe britanici în mare.

Printre atâția morți, moartea unui om special, petrecută la mare depărtare de linia frontului, a trecut neobservată. Gavriilo Princip, studentul care îl împușcase pe arhiduce, marcând începutul acestui război în 1914, a murit la 28 aprilie 1918, în celula unei închisori din Cehia. Suferise de atâtea afecțiuni, încât nu putem decât bănuie că anume l-a răpus. Se îmbolnăvisese de tuberculoză; avusese un braț infectat, care a trebuit amputat; avea pustule pline de puroi pe tot corpul; trăise o viață mizerabilă în mica lui celulă, unde frigul era atât de pătrunzător, încât omora până și puricii.

A înțeles că în războiul pe care îl stârnise mureau milioane de oameni și a știut că poporul său se îneca în propriul sânge. Într-adevăr, procentul sârbilor morți în război era mai mare decât al oricărei alte națiuni. Aceste lucruri ar fi deprimat un băiat normal, dar Princip credea că stârnise un război pentru binele națiunii sale și că prețul plătit nu era excesiv. Credea că acest război oribil avea să aducă cine știe cum fericirea poporului său. N-a acceptat niciodată că fusese cauza celui

mai rău război european de până în acel moment. Nu și-a imaginat că Serbia avea să fie o națiune mai nefericită, împovărată de văduve și orfani nenumărați, cu poduri și șosele distruse și cu câmpuri de luptă ce arătau ca fața nevăzută a Lunii.

Nu se simțea vinovat. Singurul său regret era că, atunci când l-a ucis pe arhiduce, a omorât-o și pe soția lui. N-a vrut să fie cauza unei morți nenecesare și a clarificat acest lucru. Dar nu i-a dat prin minte că din cauza lui s-au produs *milioane* de morți nenecesare, în națiunea sa și în toate celelalte națiuni.

Numărul pierderilor germane din timpul Ofensivei Ludendorff l-a egalat curând pe acela al pierderilor Antantei, iar măcelul a fost imens de ambele părți. Ofițerii germani nu mai rosteau cuvântul *victorie*, părându-li-se obscen.

Ludendorff a dezlănțuit apoi atacuri în alte părți, de data asta împotriva francezilor, și din nou se părea că nu are nici un obiectiv. Încerca să distrugă armata franceză? Să o învăluie pe flancuri? Să ia Parisul? Sau să învingă la scorul victimelor?

Francezii s-au luptat ca niște eroi. Își apărau căminele, iar forța lor au numit-o „uniune sacră”. Chiar și comuniștii francezi, care nu aveau încredere în guvernul capitalist, și regaliștii francezi, care nu acceptau statul republican, s-au bătut cu ferocitate. Cartier, faimosul bijutier, și-a arătat recunoștința față de comandanții de tancuri care salvaseră Parisul în acele lupte, concepând celebra serie de ceasuri Tank, model care se vinde cu mândrie până în ziua

de azi. Acești eroi au spulberat atacurile lui Ludendorff, repetând strigătul de luptă al Ioanei d'Arc: „*On Ies aura!*”

Ludendorff își dispersa eforturile, așa cum făcea de ani de zile. Rupprecht, prințul moștenitor al Bavariei, a înțeles mai bine decât mulți alții cât de împrăștiți erau soldații germani, risipiți chiar, motiv pentru care lupta lor nu putea avea nici un rezultat. Scria: „Acum am pierdut războiul.”

La 9 iunie 1918, Ludendorff a început Operațiunea Gneisenau, dar a făcut-o cu stângul. Un ofițer dur și feroce din forțele coloniale franceze, pe nume Charles Mangin, a executat un contraatac nimicitor. Generalul Mangin, poreclit „Măcelarul” pentru felul cum rezista în ciuda pierderilor, era în același timp subtil și brutal. A direcționat cu șiretenie 150 de tancuri exact spre punctele unde germanii nu se așteptau și i-a masacrat.

Germanii nu aveau tancuri. Aveau *planuri* pentru producția de tancuri, dar nu produceau decât 20 de tancuri în acel an, toate din oțel de slabă calitate, care se făcea țândări când era lovit. *Titanicul* fusese construit din același oțel și s-a spart când vasul s-a lovit de un aisberg, cu rezultatele binecunoscute. Mai rău, aceste 20 de tancuri erau lente și constituiau ținte vizibile. Una peste alta, tancurile germane erau puține, greoaie și ușor de anihilat. Erau niște sicrie ambulante și nimeni nu le lua în serios.

Între timp, tancurile aliate produceau teroare. Când se năpusteau spre soldații germani, până și trupele de asalt de elită o luau la sănătoasa.

Eforturile lui Ludendorff de a teroriza civilii cu Tunul Paris nu dădeau rezultate. Marele tun a tras în total 370 de obuze, a costat milioane și a ucis numai 256 de francezi, toți civili. Câțiva lunetiști germani pitulați prin copaci ar fi avut mai multe rezultate. Aceste jalnice acte de teroare germană n-au făcut decât să-i provoace pe francezi și să-i mobilizeze pentru victoria finală, de care erau convinși că va veni curând.

Când soldații înfometați ai Germaniei dădeau peste depozite militare mari ale Aliaților, se holbau ca trăsniți la proviziile inamicului. Îi năuceau cantitățile imense de carne, vin și spirtoase; de bandaje, anestezice și medicamente; de camioane, cauciucuri și benzină; dar și cinematografele, bibliotecile și cantinele. Erau proviziile care lor le lipsiseră în acești ani de penurie. Iar și iar, catastifele germane oficiale documentează abandonarea disciplinei militare de fiecare dată când soldații dădeau peste depozitele Antantei. Propaganda lui Ludendorff le dăduse asigurări acestor oameni că Anglia era complet înfometată și că proviziile americane nu puteau ajunge în Europa. Îi mințise.

Soldații germani erau înfurlați. Guvernul lor îi mințise atâția ani. Cum mai puteau să-și respecte ofițerii care le spusese că submarinele germane îi înfometau pe britanici?

Soldații se organizau în găști și jefuiau magaziile. Se puteau vedea soldați germani beți, fiecare cu sticla lui, mâncând carne, cântând în gura mare și visând să se întoarcă acasă.

Un locotenent german pe nume Rudolf Binding își amintea cât era de șocat. „Am început să observ scene curioase. Figuri străni care semănau puțin cu soldații, dar care în mod cert nu dădeau semne că ar avansa.” S-a uitat uluit împrejur, văzând soldați germani jucându-se ca niște copii prostuți de școală. Unii purtau jobene sau se înveșmântau în draperii; unii duceau găini la subsuori, iar alții mânau vaci pe străzi, clătinându-se șerpuit, trecând beți pe lângă el. Văzând un șuvoi de vin curgând pe o alee, a dat de un ofițer german care i-a mărturisit: „Nu-mi pot scoate oamenii din crama asta, decât dacă-i împușc.” Unii soldați spuneau că erau fericiți pentru prima oară după mulți ani.

Insubordonarea îi înfuria pe ofițerii germani mai conservatori. Dar un ofițer mai blând a remarcat: „Ce este atât de surprinzător că un soldat flămând se îndoaie într-o magazie? Ce este șocant că omul acesta mizerabil trage și el o dușcă?”

Problemele cauzate de scotch-ul și berea britanice găsite în aceste magazine au devenit cronice. Un mucalit anonim remarcă ironic că se putea pierde o întreagă campanie „nu pentru că germanilor le-ar fi lipsit spiritul de luptă, ci din cauza abundenței de spirturi britanice”.

Avansul soldaților germani era real, dar nesigur. Anterior, forța aeriană germană i-ar fi protejat și ar fi mitraliat orice soldați inamici care ar fi înaintat împotriva lor. Verbul englez *strofe* (a mitralia) a intrat în vorbire în timpul acestui război, în 1915, derivat din cuvântul german cu semnificația

de „a pedepsi” – ca în expresia germană „*Gott strofe England*”, adică „Dumnezeu să pedepsească Anglia”. Forța aeriană germană, puternică altădată, asta făcuse la începutul războiului. Dar acea forță magnifică pierise în cea mai mare parte. Ca un simbol al acestei stări de fapt, Baronul Roșu a murit și el în această campanie, la 21 aprilie 1918, fiind înlocuit la puțin timp de un individ care îi era inferior, pe nume Hermann Goring.

La fel de simbolic este și faptul că faimosul Baron Roșu a murit deziluzionat de război. Ucisese 80 de piloți inamici, dar nu găsea rațiunea acestor omoruri. Mereu vor apărea noi piloți de omorât, dar care era rezultatul acestor omoruri? Abia dacă îi ajuta pe alți germani să avanseze câțiva metri printr-un teren răvășit pe care nu-l voia nimeni.

Americanii mai ales se încapățânează să vadă în Baronul Roșu un personaj romantic, imagine construită ani mai târziu de Charles Schultz, creatorul benzii desenate *Peanuts*, care a conceput un scenariu în care câinele Snoopy îl hăituiește pe Baronul Roșu. Astfel de lucruri nu sunt decât fantezii. Baronul Roșu nu a fost decât o mașină de ucis eficientă, doborâtă în 1918. Nici măcar nu a murit în luptă directă. Un glonț rătăcit, tras probabil de un canadian, l-a omorât pe loc. Ca mulți alții, a fost de neînlocuit.

Neavând destule provizii, cu cai subnutriți, infanteria germană încă mai avansa în această ultimă campanie. Ludendorff avea însă dificultăți în aprovizionarea cu muniții și hrană. Camioanele sale aveau roți de oțel, pentru că în Germania nu se prea găsea

cauciuc și, inevitabil, roțile acelea frământau șoselele până nu mai rămâneau decât noroiul și praful de ele. Liniile de sprijin logistic ale armatei germane se subțiau tot mai mult.

Unitățile de elită s-au descurcat bine la început. Dar, când experimentatele trupe din avangardă au fost măcelărite și n-au putut fi înlocuite, efortul german a scăzut în intensitate, apoi s-a oprit.

În această nouă ofensivă, germanii avansau peste tot mai multe teritorii deja răvășite de război. Când ajungeau pe locul bătăliilor anterioare, intrau într-o sălbăticie de schelete dezmembrate, echipamente distruse și sârmă ghimpată ruginită, o priveliște ca de groapă de gunoi. Soldații care avansau nu-și puteau închipui de ce merita să mori pentru acele palme jalnice de pământ, aceleași unde muriseră frații lor fără să obțină nimic vreme de doi ani. De ce să mori pentru a ocupa un ținut devastat?

În acest an înecat în sânge, 1918, ofensiva de primăvară a lui Ludendorff a redus forțele germane de la 5.100.000 la 4.200.000 de soldați. Astfel de pierderi erau de neimaginat. Era mai rău ca la Verdun. La Verdun, pierderile germane s-au numărat cu sutele de mii, indiferent de sursele consultate. Dar acum pierderile au depășit un milion de soldați... și tot pentru nimic.

Apoi, la 8 august 1918, moralul armatei germane s-a prăbușit. Nenumărați soldați germani care se retrăgeau îi luau peste picior pe cei care avansau, pentru că înaintarea lor prelungea războiul. De aceea, le strigau:

„Râioșilor!“

„Spărgători de grevă!”

„Voi pentru ce credeți că luptați?”

Britanicii atacau acum cu mai multe tancuri decât văzuseră vreodată în istorie. Aceste mașinării ajungeau pe front în trenuri, închise în containere imense pe care erau marcate cuvintele înșelătoare „*water tank*” (bazin de apă), și de-aici le vine numele de tancuri. La începutul războiului, nu erau decât un experiment. Britanicii observaseră însă între timp că aceste mașini puteau trece peste tranșee și prin sârma ghimpată și că-i îngrozeau chiar și pe cei mai curajoși dintre soldații germani.

Între timp, soseau și yankeii. În pădurea Belleau și la Château-Thierry, acești tineri și obraznici soldați au ieșit la atac, realizând asalturi frontale rapide, indiferent de costuri. Verva acestor băieți a fost legendară. La Château-Thierry, forțele SUA au penetrat întregul front inamic, într-un alt loc, un uimitor sergent de pușcași marini, un militar deja premiat cu două medalii de onoare, le-a strigat soldaților săi: „Haideți, pui de cățele! Ce, vreți să trăiți pentru totdeauna?”

În altă parte, un soldat vesel din Tennessee, sergentul Alvin York, a intrat în istorie. Băiatul sărac din Tennessee mergea în fiecare zi la vânătoare să pună ceva de mâncare pe masa familiei sale și știa mai multe despre vânătoarea de curcani decât oricine altcineva. Când el și alți cinci soldați au fost încercuiți de 154 de soldați germani, au ucis pe loc 22 dintre ei, iar ceilalți 132, încremeniți, s-au predat cu toții. Locotenentul german care se preda, văzându-i pe cei șase americani, s-a

bâlbâit în fața lui York: „Ăștia-s toți oamenii tăi?”

York, cel mai bun țințaș din armată, a devenit o legendă, și oamenii au început să dea străzilor numele său, cum s-a întâmplat cu bulevardul York din Manhattan. York nu înțelegea de ce se făcea atâta vâlvă și a spus că să omori germani era ca și cum ai vâna curcani. Probabil că era.

Și alți americani au făcut fapte eroice remarcabile. Jess Fixom, un războinic din tribul Cherokee, se strecura prin păduri și a prins în ambuscadă un număr necunoscut de inamici. Un războinic din tribul Lakota, Joseph Cloud, a promis să scalpeze orice soldat inamic sau, în cuvintele sale, avea „să ridice orice păr german”. Mai impresionanți decât toți au fost cei din tribul Pawnee, care au răvășit liniile germane, murind într-o proporție de 14 ori mai mare decât orice alt grup etnic din armata americană. Nativii americani, printre care s-au numărat și cei din tribul Choctaw, folosind 26 de limbi diferite, transmiteau informații importante la telefoanele de campanie, codificând *victimele* ca *scalpuri*, iar *mitralierele* ca *puști care trag repede*. Aceștia au fost cei dintâi dintre faimoșii Vorbitori de Cod. Traducătorii germani n-au reușit să înțeleagă ce spuneau acești eroi. Chiar dacă ar fi vorbit limbile respective, n-ar fi înțeles niciodată referințele la „boabele de porumb” (adică, grenadele de mână) sau la „mama pușcă care rage” (artileria grea).

Președintele francez Georges Clemenceau i-a invitat pe acești eroi la palatul prezidențial

și le-a oferit medalii strălucitoare, i-a sărutat pe ambii obraji și a ținut nenumărate toasturi în onoarea lor, iar apoi a declarat că aceia erau adevărații fii ai vestului american.

Americanii au devenit legende și în unele sectoare franceze. Superbul general american John Pershing a condus o divizie de trupe americane pentru a elibera orașul Saint-Mihiel. Suferind pierderi îngrozitoare în asalturi frontale, americanii au zdrobit linia germană. Lumea nu știa cum să-l ia pe acest șef de promoție al academiei militare West Point, care nu avea medalii și care susținea, spre furia multora, că soldații negri erau egali celor albi. Câțiva critici mojici l-au poreclit „Cioroiul Jack“, poreclă pe care oamenii lui au răstălmăcit-o într-una pozitivă, spunându-i Black Jack². Soldații lui îl adorați și l-ar fi urmat până la porțile iadului. Mulți credeau că era cel mai bun militar al Statelor Unite de la Ulysses S. Grant.

2. Literal, „Negrul Jack“, aluzie și la jocul de noroc. (N. tr.)

Pershing și-a condus trupele în Saint-Mihiel, oraș răvășit de trei ani mizerabili, timp în care fusese ocupat de cele mai detestabile trupe germane. Mulți dintre soldații germani le forțaseră pe femeile din oraș să facă în mod repetat sex cu ei, în schimbul hranei pentru familiile lor înfometate. Rareori au fost germanii mai urâți decât în acel moment. Când Pershing și-a condus soldații în oraș, eliberându-l, a fost copleșit de mulțimile înlăcrimate de franțuzoaice recunoscătoare. Fetele i-au sărutat pe acești eliberatori

suspinând, spunând că nu văzuseră niciodată bărbați atât de magnifici.

Pershing radia. „Strașnică bătaie le-am tras, nu?“, râdea el, într-un comentariu foarte difuzat. Dar n-a sărutat-o pe nici una dintre aceste femei, pentru că era îndrăgostit de o artistă ascunsă la Paris, o blondă adorabilă de 23 de ani, care vorbea puțin engleza și avea dificultăți în pronunțarea numelui Pershing, astfel că a hotărât să-i spună „generalul Darling“ (dragă). Dar oamenii lui Pershing le-au tot sărutat pe fetele acelea, iar și iar, până au pierdut șirul.

Femeile Franței îi iubeau pe americani, iar Pershing era mândru. Mulți soldați au fost martorii scenei în care o doamnă în vârstă, ținând un crucifix de un capăt de ață, s-a îndreptat spre un yankeu, i-a pus crucea pe după gât și i-a făcut o promisiune. „Fiule“, i-a zâmbit ea, „nu vei muri.“

Pershing, care își pierduse soția și ficele cu câțiva ani înainte într-un incendiu tragic și care purtase doliu pentru prea mult timp, a fost fermecat de această scenă și a râs, pentru prima oară după mult timp.

Durerea lui Ludendorff era la fel de mare ca și bucuria lui Pershing. La 8 august, a înțeles în sfârșit că pierdea războiul și s-a prăbușit pe dușumeaua cartierului general. Cu spume la gură, a țipat ca o fiară rănită. Mai târziu a scris despre această „zi neagră a armatei germane“ și era furios pentru că, din perspectiva sa, oamenii lui îl abandonaseră. Dacă ei s-ar fi străduit mai mult, insista el, ar fi avut mai multe rezultate și ar fi câștigat, chiar și în ciuda miliardului de oameni

împotriva căruia îi pusese să lupte.

Ludendorff n-a înțeles că din cauza sa era Germania în război împotriva unui miliard de oameni. Când a înțeles că efortul său militar era în colaps, a țipat și s-a prăbușit. Cei din statul său major au închis ușa și au chemat psihiatrul.

Sigur că aghiotanții săi nu i-au informat pe mulți despre acest eveniment. Strigătul și spumele la gură n-ar fi credibile dacă nu ar fi atestate de mai multe surse. Oare era un semn că Ludendorff înnebunea? Sau că de aici înainte avea să fie mai puțin nebun? Unii ar putea crede că acest colaps s-a produs pentru că Ludendorff vedea în sfârșit lucrurile așa cum erau, dându-și seama că pierdea războiul mondial.

De fapt, pierdea lumea.

Pentru omul care visase să-l depășească pe Napoleon și să-și transforme armata într-o putere militară de nedepășit, această cădere de la sublim la ridicol era amețitoare. Evenimentul i l-a amintit unui istoric pe Napoleon, cel care invada Rusia cu 400.000 de oameni, retrăgându-se cu numai 30.000. Într-adevăr, eșecul lui Ludendorff nu poate fi comparat decât cu acela al lui Napoleon.

Germanii încă mai luptau, dar scânteia lor se stingea. Mai grav, printre ei se răspândește vestea că americanii erau dispuși să accepte predarea soldaților inamici, că, printre ei, ideea de drept al soldatului de a se preda era generalizată, indiferent cât de mult și-ar fi detestat inamicii. Iar această idee era tot mai larg acceptată de soldații germani, ca și cum ar fi vrut să spună: „Hai să ne predăm

americanilor. Să terminăm povestea asta.“

Peste 100.000 de americani – adesea de două ori și de trei ori mai mulți – soseau lunar în Europa. Umoristul Will Rogers râdea batjocoritor: „Germania nu și-a dat seama cum a reușit America să instruiască și să trimită trupe în Europa atât de rapid. N-a știut nici că în manualul nostru nu se spune nimic despre *retragere*, iar când îți lustruiești armata să meargă doar într-o singură direcție, timpul de instrucție se înjumătățește.“ Președintelui Wilson i-a plăcut foarte mult această remarcă și a tot repetat-o. Americanilor li se reamintea „Imnul de luptă al Republicii“, care promitea ca trompeții „să nu sune niciodată retragerea“.

Soldații americani erau dornici de luptă și nu erau îngrijorați decât că germanii s-ar putea preda înainte de a primi o lecție. Soldații din armata americană au început atunci să facă ceva straniu și uluitor. Au început să dezerteze, dar într-o manieră nemaiîntâlnită: ei „dezertau pe front“, luând-o înaintea camarazilor lor, căutând orice manevră căreia i se puteau alătura, orice grup care înainta, pentru a trimite măcar un singur german în iad.

Unii observatori spuneau în curând despre germani: „Pentru prima oară, sunt în defensivă.“ „Germanii nu mai sunt soldații care erau.“ „înfrângerea lor e doar o chestiune de timp.“

Trupele germane, cărora li se vorbise despre incompetența yankeilor, au fost surprinse. Un caporal pe nume Recklinghausen a spus-o verde: „Dacă

americanii din fața noastră sunt exemple credibile despre trupele americane obișnuite care sosesc, și dacă sunt atât de mulți pe câte se spune, atunci ne putem lua adio cu toții.”

Mai rău, yankeii lansau manifeste convingătoare peste Tărâmul Nimănui. Într-unul dintre ele se putea citi: „Lupta voastră este fără speranță. America vă face felul. Submarinele voastre nu folosesc la nimic. Noi construim mai multe vase decât scufundați voi. Comerțul vostru e distrus... Industriile germane dispar.”

Americanii nu erau singurii eroi. Britanicii au avut și ei momente de glorie incredibilă, succese uluitoare care, într-un fel, răscumpărau blocajele chinuitoare din trecut, în timpul bătăliei de la Amiens, Armata a 4-a britanică a capturat 13.000 de prizonieri. Britanicii înaintau atât de rapid, încât un pluton al lor a împresurat ofițerii germani în timp ce aceștia erau încă la micul dejun. În alte părți, grupuri mari de tancuri britanice au lovit în mai multe puncte de impact și cu atâta rapiditate, încât germanii n-au putut reacționa prompt, astfel că, în scurt timp, ofensiva germană a început să dea înapoi, până când germanii au ajuns în locul de unde porniseră, lăsând însă în urmă nenumărate victime, toți oameni buni, pierduți din cauza extravagantei falimentare a lui Ludendorff.

Ce părere mai putea avea un german despre promisiunile lui Ludendorff, care spusese că America nu va reuși să mobilizeze armata la timp? Ce mai rămânea din cuvintele arogante: „Nu dau nici o ceapă degerată pe armata americană”? Bietele trupe ale lui

Ludendorff s-au descurcat bine, dacă luăm în considerare că nu aveau destule avioane, destule camioane cu cauciucuri, destui cai sănătoși, destul nutreț și destulă hrană, destule bandaje și medicamente. Dar au eșuat. Mai rău, pierderile lor erau mai mari decât cele ale Aliaților. Unde era victoria promisă? Era posibil ca în Bătălia de Anihilare să fie anihilată tocmai armata germană, pe care Ludendorff o considera cea mai bună de pe Pământ?

Ludendorff nu avea nici explicații și nici rezerve. Era într-o situație oribilă. Pe frontul intern domnea foametea. Aliații său îl abandonau. Trupele sale erau afectate de gripă, ca să nu mai vorbim de pacifism. Între timp, americanii soseau în trombă, tancurile britanice le dădeau germanilor toate planurile peste cap, Marina germană se revoltase, iar dezertările din armata germană erau imense. Situația era cumplită. După ofensiva lui Ludendorff, armata germană era atât de deteriorată, încât nu mai putea avansa în nici o direcție. Nu putea decât să încerce să se apere.

Fapt interesant, documentele germane ale vremii au încetat din acest moment să mai facă referiri la înaintare. Pentru a folosi o expresie din Roma antică, cuvântul acesta a devenit izbitor prin lipsă.

Ludendorff a pregătit un raport pentru kaiser, dând o turnură pozitivă fiecăruia dintre aceste dezastre. El susținea că Ofensiva Ludendorff fusese impresionantă și că-i zguduise pe Aliați până în măduva oaselor. Susținea că situația nu era cum

părea. Din păcate, erau doar minciuni. Ofensiva cauzase pierderi oribile pe care nici un german nu le putea compensa și n-a atins nici un obiectiv notabil.

Avantajul trecând de partea lor, liderii Antantei au început să discute despre ce fel de pace aveau să propună Germaniei. Din nefericire pentru Ludendorff, ei voiau să ofere Germaniei același fel de pace ucigașă pe care le-o impusese el rușilor. Și lucrurile se înrăutăteau. În Anglia, prim-ministrul Lloyd George a declarat că liderii germani ar trebui judecați pentru crimele lor. Cuvântul „genocid” încă nu exista. Avea să fie inventat în 1943, pentru a descrie conduita germanilor în următorul război, de un evreu din New York, Raphael Lemkin, expert în studiul manierei germane de a face război. Dar apropierea de genocid era vizibilă deja în 1918. Lloyd George voia să adune liderii germani la un loc, așa cum îi adunaseră românii pe barbari, și să-i facă să dea seama de faptele lor. El estima că, la sfârșitul războiului, Marea Britanie ar fi putut judeca vreo mie de astfel de barbari în Westminster Hall.

Între timp, Germania se prăbușea. Soldații germani – soldați de care Ludendorff avea nevoie – dezertau zilnic cu miile. Muncitorii feroviari spuneau că vor să oprească trenurile cu trupe care duceau întăriri pe front. Revolta plutea în aer, iar în unele divizii se discuta să nu mai avanseze deloc. Și trupelor de pe front nu le mai rămâneau provizii decât pentru câteva zile.

În Berlin circulau informații deprimante,

conform cărora guvernul trebuia să taie din nou rațiile, chiar dacă în acel moment germanul de rând nu primea hrană îndestulătoare decât pentru un copil de doi ani.

Și erau vești chiar mai rele. Aliații lui Ludendorff începuseră să discute despre pacea separată. Austria și Bulgaria l-au avertizat pe Ludendorff că nu mai puteau lupta decât puțin timp - nu era posibil să continue războiul mai târziu de luna noiembrie. Poporul german se întreba cât mai putea continua. După Anul Nou, va mai exista Germania ca națiune?

Soția lui Ludendorff a suferit pierderi teribile. În ultimii doi ani, doi dintre fiii ei înrolați în forțele aeriene fuseseră uciși în ofensivele lui Ludendorff. Detaliile morții lor sunt sfâșietoare. În 5 septembrie 1917, fiul Margarethei, locotenentul Franz Pernet, din grupul aviatic Jasta Boelcke, a decolat să lupte cu Aliații. Doi dintre prietenii săi muriseră în luna anterioară, iar el era trist. Era curajos, dar se confrunta cu piloți aliați formidabili, care erau mai bine instruiți și aveau aparate care se învârtteau în cerc în jurul său. Chiar înainte să decoleze, băiatul a scris acasă: „Mamă, nu-ți poți închipui ce sentiment ceresc este acela de a te întinde în pat, când se încheie cu succes o zi de luptă, și de a-ți spune înainte să adormi: «Slavă Domnului! Mai am douăsprezece ore de trăit!».”

Franz era tânăr, îndesat și scund, cu mai mult tupeu decât experiență. O fetiță îi spusese în parc că el, un băiat atât de tânăr în uniformă, semăna cu poștaşul care le aducea

corespondența. în ziua aceea fatidică, Ludendorff îl trimitea să se ridice în aer de pe coastele olandeze și să se lupte cu un pilot neozeelandez, pe nume Keith Park.

Ghinionul său a fost fatal. Park era unul dintre cei mai buni piloți din lume. Două decenii mai târziu, avea să fie cel mai important ofițer de aviație care a participat la apărarea Londrei de Hitler, în cea mai de succes campanie aviatică din istoria britanică. într-o zi din august 1940, oamenii lui aveau să doboare 69 de avioane germane într-o singură zi. Nimic nu-l putea opri pe omul acesta.

Iar acum, Park se năpustea spre fiul lui Ludendorff. Cei doi s-au pregătit de luptă câteva clipe, apoi Park a făcut un lucru misterios, pe care martorii oculari nu-l pot explica cu totul. în câteva secunde, Park a făcut o manevră rapidă și a ajuns în spatele băiatului, iar apoi a tras cinci rafale care au trecut prin aparatul băiatului ca șrap- nelele prin hârtie.

Băiatul a căzut ca o pasăre muribundă. Avea 22 de ani. Cariera sa de pilot durase 12 săptămâni.

Când Margarethe a primit vestea morții fiului ei, a urlat ca un animal rănit. Mai târziu a scris că re trăia acel moment iar și iar, „ca prin vis”. Suferința ei a crescut când a primit ultima scrisoare a băiatului, atât de plină de tupeu și de spirit, amintindu-i de splendidul tânăr care fusese.

Mai târziu, la 22 martie 1918, în toiul Ofensivei Ludendorff, un alt fiu al Margarethei, Erich, a decolat cu intenția de a lupta. Erich era un băiat sincer și chipeș.

Mama lui spunea că el era „înalt și zvelt, de departe cel mai arătos dintre băieții mei“. Era și cel mai inteligent dintre ei, având atâta minte încât să-și dea seama că era condamnat. Chiar înainte să moară, în timpul unei permisi acasă cu ocazia aniversării sale, a spus cu delicatețe: „Mamă, nu trebuie să fi tristă. Amintește-ți că-mi iubesc profesia din toată inima și că, deși am trecut prin destule, n-aș schimba nici o clipă din anul care a trecut.“

Prin pasiunea sa, Erich le era superior majorității ofițerilor. Spera să devină general. Lumea credea că avansările sale se datorau faptului că era fiul lui Ludendorff, dar, de fapt, erau rezultatul meritelor sale. Nu i s-au făcut niciodată favoruri, fiind un ofițer impecabil.

Erich a avut ghinionul să se confrunte cu un pilot britanic pe nume Thomas Sydney Sharpe, din Escadrila RFC 73 din Gloucester, Anglia, care deja avea șase victorii aeriene. Sharpe era un expert în devenire – doborâse cele șase ținte într-o singură lună iar acum se prăvălea peste băiat, „din soare“ – altfel spus, poziționat în așa fel încât soarele să bată în ochii băiatului. Pe jumătate orbit de lumină, băiatului i-a fost dificil să se apere, iar Sharpe l-a spulberat.

Cadavrul lui Erich a fost scos de ocean pe coastele olandeze. Ludendorff a dus ambele cadavre la morgă și le vizita iar și iar. Din cine știe ce motiv amâna să le trimită acasă. I-a scris soției sale o scrisoare ciudată, spunând că se simțea bine când îi vizita pe băieții morți. În cele din urmă, i-a mutat într-o criptă

elegantă din Catedrala Memorială Kaiser Wilhelm, din Berlin. Dar n-a putut face mai mult. Nici nu se putea gândi la altceva. În următorul război, bombardierele aliate aveau să spulbere catedrala, iar băieții au devenit praf în vânt.

După ce Ofensivele lui Ludendorff i-au omorât băieții, soția lui a devenit distantă. Din acel moment, nu s-a mai îmbrăcat decât în negru și n-a mai zâmbit niciodată. Moartea celui de-al doilea fiu al ei, la scurt timp după cel dintâi, era prea mult. În memoriile pe care le-a scris, spunea: „Am simțit toată puterea loviturii. Nu știu ce s-a întâmplat. Nu știu decât că am clacat și că, din ziua aceea, ani lungi, am fost mereu bolnavă și tristă.” Cu încetul, frumoasa femeie s-a izolat în melancolie, iar apoi în morfină. Nu așa ar fi trebuit să-i fie viața. Avusese atâtea visuri. Era tipul de femeie germană de modă veche pentru care familia însemna totul... iar acum pierdea totul pentru soțul ei, generalul.

Așadar, Ludendorff și-a pierdut și familia, și războiul în același timp. Totuși, s-a mângâiat puțin amăgindu-se că nu era vina lui. Asemenea kaiserului, și ulterior lui Hitler, s-a convins pe sine că germanii îl trădaseră *pe el*, nu invers.

Churchill a spus că Germania nu avea decât o singură ieșire din acel război. Putea solicita o pace conciliantă, fără anexări și despăgubiri, în care toată lumea să înceteze pur și simplu luptele și să se întoarcă acasă. Oferta aceea, spunea Churchill, ar fi fost irezistibilă pentru majoritatea cetățenilor din fiecare națiune aliată.

Sau Ludendorff putea face ceva josnic. Putea deveni sălbatic și nemilos. Putea declara că germanii aveau dreptate și să caute țapi ispășitori, pe care să-i pedepsească pentru dezastrele cauzate de el însuși, și putea escalada războiul până la agonie, cu speranța că națiunile aliate vor claca și vor cere pacea.

Alternativa era între onoare și paranoia. Ar fi putut recunoaște că armatele sale pierduseră războiul mondial, că milioane de vieți fuseseră distruse în bătălii absurde, iar apoi ar fi putut solicita pacea, o pace a curajoșilor, o pace fără învingători.

Sau Ludendorff îi putea învinovăți pe alții pentru dezastrele pe care le crease, putea cere victoria împotriva unui miliard de oameni aliniați împotriva Germaniei, iar apoi să escaladeze războiul până la nivelul apocalipsei.

9. Ludendorff pierde războiul mondial și-i învinovățește pe evrei

WALTHER RATHENAU ERA FIUL UNUI IMPORTANT OM DE AFACERI EVREU, fondatorul Companiei generale de electricitate (Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft, altfel spus AEG). În timpul Primului Război Mondial, Rathenau l-a convins pe ministrul de război să organizeze un departament al materiilor prime, în care avea să dețină o poziție înaltă. Rathenau a fost vital pentru efortul de război al Germaniei, indicând direcția de urmat atât în producția materiilor prime amenințate de blocada britanică, cât și în utilizarea materialelor capturate din teritoriile ocupate ale Belgiei și Franței. Dar serviciul său patriotic în slujba Germaniei nu avea să constituie un antidot împotriva creșterii antisemitismului din anii următori.

În ciuda eforturilor eroice ale unor oameni precum Rathenau, de a asigura materiale și provizii armatei germane, aceștia nu puteau suferi solicitările nesfârșite ale războiului lui Ludendorff. În Statele Unite, numărul voluntarilor creștea. Cel mai popular om din America, Teddy Roosevelt, își pierduse băiatul, Quentin, în luptele aeriene împotriva germanilor, iar Roosevelt făcea tot ce-i stătea în putință pentru a rally opinia publică în favoarea înrolării în armată.

Quentin, un băiat cu vedere slabă și cu un spate fragil, n-ar fi fost recrutat niciodată. Dar a tras toate sforile pe care le putea trage familia sa pentru a se înrola în Corpul Aerian. Considera că nu este just să rămână departe de război într-un loc precum Harvard, alături de logodnica sa multimilionară, Edith Whitney, în timp ce alții își făceau datoria. Tatăl lui Quentin l-a aranjat într-o escadră aeriană splendidă, unde tupeul și curajul său i-au câștigat nenumărați prieteni. Dar aceștia spuneau că era prea brav, asemenea tatălui său, și erau îngrijorați că își asuma voluntar prea multe riscuri.

În prima lună pe front, s-a purtat bine și a doborât primul aparat de zbor german. Dar luna următoare, s-a pomenit singur în fața a șapte avioane germane. Le-a atacat și a primit două gloanțe în față. Avionul său s-a prăbușit în câteva secunde. Așa s-a încheiat cariera sa de aviator după numai opt săptămâni.

Personalul de serviciu de la Casa Albă a fost devastat. Membrii Serviciului Secret își aminteau cu drag cum, pe vremea când era doar un puști, Quentin și prietenii săi, care-și spuneau Gașca de la Casa Albă, i-au ambuscat în mai multe rânduri, atacându-i cu bulgări de zăpadă, iar ei nu știau niciodată de unde veneau bulgării.

Unul dintre paznici își amintea că, odată, Quentin era îngrijorat de moralul unui frate bolnav, motiv pentru care a mobilizat personalul ca să-l înveselească pe băiat. Împreună au băgat poneiul familiei, pe nume Algonquin, în lift și l-au dus în dormitorul băiatului, ca să-i facă o surpriză.

Un alt paznic își amintea că, pe când era foarte mic, Quentin a legat prietenie cu unul dintre copiii membrilor personalului și nu-i păsa că băiatul era negru. Azi nu ar fi surprinzător, dar în prima parte a secolului XX era ceva nemaipomenit. Moartea lui Quentin l-a stârnit pe Roosevelt. Erou al războiului hispano-american, Roosevelt a început să călătorească pe tot cuprinsul Statelor Unite, impulsionând sprijinul pentru implicarea Americii în război.

În încercarea disperată de a diminua indignarea publică internațională, guvernul german a încercat să dea o turnură pozitivă morții tânărului, detașând 1.000 de soldați pentru înmormântarea cu onoruri a fiului lui Roosevelt. Au emis o proclamație lingușitoare pentru a cinsti moartea băiatului, însă un soldat german anonim a stricat tot aranjamentul. Acesta a fotografiat cadavrul băiatului, zăcând în agonie lângă avionul său zdrobit, și a transformat fotografia într-o carte poștală, din vânzarea căreia obținea profituri însemnate. Popoarele națiunilor aliate au fost îngrozite de spectacolul acestui om care storcea bani din suferințele unui băiat mort. Mai ales americanii au fost înfuriați.

În 1918, în acest ultim an de război, Ludendorff pierduse mai mult de un milion de oameni. Între aceștia sunt incluși și dezertorii care se ascundeau în păduri sau care evadaseră în Olanda. Sunt incluși cei care s-au sinucis pe câmpurile de luptă. Sunt incluși și băieții care au înnebunit și au trebuit să fie închiși. Germanii din multe straturi sociale spuneau să viața era „o oroare fără sfârșit”,

ceea ce pacifiștii sugerau că era mai rău chiar și decât „un sfârșit oribil“. Hrana se împuținase atât de mult, încât noii recruți, prezentându-se la armată pentru instrucție, leșinau adesea în timpul primei zile de manevre.

Marina germană, care contribuise la iscarea acestui război alarmându-i pe britanici prin dimensiunile ei în creștere și prin declarațiile agresive ale amiralilor, era în pragul răzmeriței. Zvonuri cumplite că sumbrii amirali germani intenționau să trimită marina în larg pentru a da o ultimă și disperată luptă cu britanicii s-au răspândit în toată flota. Mateloții nu voiau deloc să se implice într-un meci împotriva forței navale pe care o considerau cea mai bună din lume. Mateloții răzvrățiți au scris un manifest în care declarau: „Trebuie prevenită ieșirea în larg a flotei.“ Mateloții știau ce s-ar fi întâmplat dacă atacau Marina Britanică.

În acest timp, blocada britanică, strângându-se asemenea unui piton, zdrobea Germania, lipsind-o de hrană și materii prime. Germania nu mai putea rezista prea mult timp. Ludendorff înrolase prea mulți fermieri, confiscase prea multe chimicale necesare producției de fertilizatori și ucisese prea mulți dintre fiii Germaniei în ofensivele sale. Fermele piereau.

Forțele aeriene germane, altădată cele mai bune din Europa, ajunseseră aproape nesemnificative. Armatele germane fuseseră bune și îi învinseseră pe ruși, dar numai pe ruși. Acea victorie n-a fost un adevărat triumf. Tratatul de la Brest-Litovsk i-a adus

Germaniei numeroase prăzi de război, dar Ludendorff nu le putea colecta. Semnarea tratatului dusesse la eliberarea unor unități germane pentru a fi trimise în vest, dar trupele erau deprimare și nu se putea avea încredere în ele. între timp, oamenii lui Lenin răspândeau propaganda comunistă în tot estul Europei.

Cele mai bune trupe de șoc ale lui Ludendorff, care înaintaseră curajos în ultima sa ofensivă, pieriseră, și erau ultimele dintre cele mai bune. Trupele germane supraviețuitoare erau acum terorizate de noile tancuri britanice, mai ales de tancurile ușoare Whippet, care erau rapide și greu de lovit. Ludendorff a încercat să le spună artileriștilor săi să se țină tari pe poziții și să spulbere tancurile cu ajutorul tunurilor, dar bravii săi soldați o luau la goană când vedeau aceste bestii. în scurt timp, trupele sale au început să aibă halucinații cu tancurile acestea, imaginându-și că le auzeau venind, chiar dacă nici măcar nu existau.

Unii soldați au împrumutat un termen american pentru a descrie tancurile și le-au spus „*ironsides*” (bravii, cuirasate), rostind acest cuvânt cu înfiorare. Tancurile erau precum legendarele nave de război americane de la începutul veacului XIX, construite dintr-un stejar special ce creștea pe insulele din largul Virginiei. Lemnul acestor stejari era atât de tare, încât ghiulelele ricoșau când se loveau de el. Unul dintre vasele cu un astfel de blindaj a fost poreclit *Old Ironside* (Bătrânul Cuirasat); în prezent constituie o priveliște splendidă în portul Boston. Aceste

noi blindate, aceste tancuri, erau la fel de impresionante.

Muncitorii din fabricile germane încercau să producă și ei tancuri, dar procesul era lent. Aveau dificultăți în producerea unor motoare suficient de puternice și a tablei de oțel suficient de solide, iar directorii de producție nu dădeau de cap solicitărilor contradictorii ale lui Ludendorff. De câte tancuri avea realmente nevoie Ludendorff? Cât de rapide, cât de mici, cât de groasă să le fie tabla? Dar submarine câte voia? Câte piese de artilerie? Dacă Ludendorff cerea unul dintre aceste articole, asta însemna mai puțin oțel disponibil pentru celelalte. Or Ludendorff voia atât de multe din fiecare! Tunul Parisului, la care ținea, consumase 250 de tone de oțel și nu dădea nici un rezultat. Cu aceeași cantitate de oțel s-ar fi putut produce multe tancuri, de care era disperată nevoie. Dar oamenii din jurul său nu-l puteau convinge pe Ludendorff de astfel de lucruri.

Pe hârtie, situația nu era disperată. Nici un soldat străin nu invadase teritoriul german. Nici o armată germană nu fusese complet învinsă. Dar, de la eșecul definitiv al ofensivelor lui Ludendorff, germanii nu mai aveau nimic de făcut decât să aștepte. Inamicul putea executa manevre, Ludendorff - nu. Inamicul putea alege unde să lupte, Ludendorff - nu. Acestea sunt motivele pentru care Ludendorff nu a înaintat în nici una dintre ocaziile ivite după Ofensiva Ludendorff. Spus simplu, inamicul putea face ceva complet neașteptat, iar Ludendorff nu putea decât să aștepte.

Cunoscutul istoric militar Hans Delbrück a spus că vina era în întregime a lui Ludendorff. „Nu s-a putut adapta la obiective fezabile și, drept urmare, a anulat faptele eroice ale soldaților săi.” Delbrück a devenit un inamic al lui Ludendorff și, în cele din urmă, a trebuit să părăsească țara pentru că rostea adevăruri neconvenabile, mai ales în articolele sale de presă. Cea mai importantă acuză a sa a fost că Ludendorff și Hindenburg au urmărit orbește victoria militară, fără să aibă nici un singur obiectiv de atins pe termen lung.

Fiecare nouă zi aducea vești tot mai rele, iar membrii statului-major au intuit că Ludendorff ezita să asiste la raportul de dimineață de teamă să nu îi fie dat să audă alte informații grave. Operațiunile scăzuseră în intensitate, căci trupele lui Ludendorff se opreau să devalizeze depozitele Aliaților și chiar să se predea inamicului. Unități întregi dispăreau cu totul, după care, în tabăra germană parveneau zvonuri despre dezertări în masă, uneori chiar și o sută de soldați predându-se unui singur soldat american.

O excepție printre atâtea vești rele era povestea caporalului Adolf Hitler, evacuat de pe frontul de vest către un spital militar din Pomerania, după ce fusese parțial orbit de un atac britanic cu iperită. În timpul recuperării sale, nu voia decât să se întoarcă la luptă. Dar, în octombrie 1918, entuziasmul celor precum tânărul Hitler era rarism, căci cei asemenea lui erau foarte puțini.

Inamicii străini ai lui Ludendorff câștigau războiul, iar el devenea paranoic. Studiind lăudatul Plan Schlieffen, întemeiat pe victoria

de la Cannae a lui Hannibal, Ludendorff ajunsese să se identifice cu nenorocosul general cartaginez care, afirma el, fusese trădat de propriul popor. Ludendorff era convins că geniul său era subapreciat, așa cum fusese subapreciat și Hannibal. A început să caute țapii ispășitori pe care să-i învinovățească pentru ceea ce se întâmpla. Într-o zi era dezgustat de catolici sau de masoni. Ziua următoare, erau vinovați socialiștii sau comuniștii. Apoi bombănea împotriva kaiserului, sau a profitorilor de război, sau a femeilor de pe frontul intern. Dar pe evrei îi învinovățea de fiecare dată.

Aliații făceau planuri de marș spre Berlin. Președintele american Woodrow Wilson vorbea de „pacea fără victorie“, dar Ludendorff considera problematică o astfel de pace. Wilson voia să încheie o pace asemănătoare cu aceea oferită în 1865 soldaților confederați, asemenea tatălui său, care fusese ofițer în timpul Războiului Civil American. Wilson voia o pace fără represalii brutale.

Dar chiar și delicatul Wilson înțelegea duplicitatea mi-litariștilor germani de felul lui Ludendorff, de aceea insista că, în primul rând, germanii trebuie să-și dovedească onestitatea. Ca o condiție a *începerii* negocierilor de pace, el voia ca germanii să se retragă imediat din *toate* teritoriile ocupate, inclusiv din Alsacia și Lorena, Belgia și Polonia. Și mai voia ca marina germană și forțele aeriene germane să renunțe la un mare număr de vase și avioane, astfel încât germanii să nu mai poată deveni o putere militară majoră în

caz că armistițiul ar fi eșuat. Ultimul lucru pe care îl voia era să le acorde germanilor timp de refacere, după care să lanseze din nou un război.

Wilson insista asupra faptului că nu avea să negocieze decât un adevărații reprezentanți ai poporului german și a contestat dreptul lui Ludendorff, Hindenburg sau al kaiserului de a vorbi în numele germanilor. Președintele Wilson voia ca acest război, cel mai crunt din istoria europeană, să se sfârșească definitiv. Nu voia ca tratativele de pace să se transforme într-o stratagemă care să le dea germanilor timp să-și tragă sufletul pentru a începe un nou război.

Pentru Ludendorff, solicitările părții americane erau zdrobitoare – iar acestea nu erau decât cererile americanilor mai liberali. Alți americani erau mai drastici. Generalul american de top „Negrul Jack” Pershing, într-o scrisoare către Consiliul Suprem Aliat de Război, solicita ca germanii să fie siliți să semneze o capitulare necondiționată. Fostul președinte Teddy Roosevelt cerea ca Aliații să înainteze spre Berlin și să-i facă pe germani una cu pământul. El voia ca germanii să fie zdrobiți, astfel încât să știe că fuseseră învinși. Numai așa, spunea el, ar trebui să facă pace America.

Mulți lideri francezi erau de aceeași părere. Generalul Charles Mangin, „Măcelarul”, susținea aceeași strategie. Mareșalul Ferdinand Foch, care fusese numit comandant al armatelor aliate, voia ca termenii păcii să fie atât de severi, încât Germania să nu-și mai poată agresa niciodată vecinii.

Apelul lor pentru marșul împotriva Berlinului era convingător. Dacă Aliații ar fi făcut acest lucru, ofițerii germani n-ar mai fi putut să-și convingă poporul că n-au fost înfrânți, ceea ce ar fi anihilat pretențiile naziștilor și i-ar fi împiedicat să ajungă la putere. Și poate că, astfel, al Doilea Război Mondial ar fi fost preîntâmpinat.

între timp, Ludendorff își pierdea stăpânirea de sine. A înțeles gravitatea situației. La 28 septembrie 1918, Ludendorff rămăsese fără opțiuni. Abia acum recunoștea soldatul înfrânt că era necesar un armistițiu, adăugând febril că trebuia obținut „imediat”. Dar, viclean ca o vulpe, a cerut ca armistițiul să fie încheiat de politicieni, nu de generali, în acest fel, transfera responsabilitatea pentru războiul pierdut pe umerii guvernului.

în 2 octombrie, Ludendorff și-a convins superiorul să consimtă la această strategie și să declare, în privința nevoii de pace, că „armata nu poate aștepta 48 de ore”. Evident, Ludendorff se temea că armata sa se putea dezagrega înainte de semnarea păcii. Dacă se întâmpla acest lucru, atunci el ar fi fost cel învinuit pentru pierderea războiului.

în acel moment, americanii erau atât de prezenți pe câmpurile de bătaie din Europa, iar soldații germani dezertau într-un asemenea număr, încât Ludendorff a decis că avea nevoie de un fel de vot de încredere. în 26 octombrie, în palatul regal din Berlin, Ludendorff i-a prezentat kaiserului demisia sa, presupunând că acest jalnic ins i-o va refuza, așa cum îi era obiceiul. De data aceasta însă, în mijlocul tuturor acelor dezastre, kaiserul l-a

surprins și i-a acceptat demisia. L-a uluit faptul că prietenul său, Hindenburg, nu a ridicat nici o obiecție împotriva acceptării demisiei. Ludendorff a ieșit valvârtej, Hindenburg urmându-l în tăcere. În timp ce plecau, kaiserul și-a spus satisfăcut în barbă: „l-am separat pe siamezi.“

Afară, Hindenburg l-a invitat pe Ludendorff să-l ducă cu mașina, dar generalul înfuriat a bălmăjit că pleca în permisie. Hindenburg i-a spus lui Ludendorff că nu putea pleca - trebuia să-și informeze succesorul despre documente, personal și proceduri. Altfel ar fi decapitat tot cartierul general. Ludendorff a răspuns că unul dintre subalternii săi, generalul-locotenent Hermann von Kuhl, îi putea prelua atribuțiile și a plecat călcând apăsător ca un copil supărat.

Ludendorff s-a întors acasă la soția lui palidă și epuizată și s-a scufundat în fotoliul său preferat, fierbând de furie. Margarethe a încercat să-l scoată din starea aceea, dar el mocnea deprimat, apoi a sărit din fotoliu și a strigat: „Peste două săptămâni, n-o să mai avem nici imperiu, nici kaiser, ai să vezi tu!“

Pe bulevarde, trecătorii îl priveau cu dispreț. La teatru, publicul ovaționa când se anunța plecarea sa. Într-o sală de concerte, audiența a aplaudat vestea demisiei sale. Vecinii îi spuneau soției lui că voiau să-i vadă plecați. Primeau apeluri telefonice înfuriate și amenințătoare în miez de noapte. Era evident că zilele le erau numărate.

Unii germani îl iubeau pe Ludendorff. Elita iuncherilor, președinții de corporații, milionarii și plutocrații, ca și cei pe care îi

îmbogăţise şi flatase, toţi îl plăceau şi credeau că era preocupat de interesele lor, cum şi era de altfel. Dar poporul german în ansamblu, clasa de mijloc, inclusiv straturile ei inferioare, pe ai cărei fii îi sacrificase pe prea multe câmpuri de bătălie, îl priveau ca pe un animal de pradă.

Înfricoşat, Ludendorff a fugit de acasă. S-a încuiat într- un apartament secret, unde a rămas tăcut zile întregi. Şi-a cumpărat accesorii pentru deghizare, ochelari albaştri şi o perucă blondă, iar apoi şi-a planificat fuga din Germania, în câteva clipe, se transformase din liderul uneia dintre cele mai bune armate ale lumii într-un paria pe care mulţimea voia să-l linşeze.

În Anglia, premierul Lloyd George vorbea din nou despre trimiterea în judecată a liderilor germani. Lloyd George voia să-i vadă pe Ludendorff şi pe cei asemenea lui în boxa acuzaţilor, judecaţi după legea engleză. Era posibil ca unii dintre ei să fie condamnaţi la moarte, iar printre aceştia se putea afla oricine de la vârful ierarhiei, cineva precum Ludendorff. Dacă se ajungea la proces, el ar fi fost executat.

Ludendorff avea prea mult sânge pe mâini. Belgienii îşi aminteau de operaţiunea cu numele de cod Alberich, desfăşurată în iarna anului 1917. Trupele lui Ludendorff au silit 500.000 de muncitori civili să lucreze luni de zile la construcţia fortificaţiilor de la frontiera dintre Belgia şi Franţa, fortificaţii pe care Aliaţii le numeau Linia Hindenburg. Aceşti muncitori au muncit cu febrilitate, descăr-când 1.250 de garnituri de tren încărcate cu

materiale și construind din beton și oțel călit o linie fortificată continuă, în spatele căreia s-au putut retrage mai târziu germanii. În timpul acestei retrageri, germanii au distrus porțiuni mari din căile ferate, dar și livezi și mine belgiene și franceze. Au confiscat locomotive, au ras orașe, au spoliat uzine, au otrăvit fântâni, au măcelărit vite și chiar au distrus intersecțiile șoselelor, lăsând în urma lor femei și copii cu rații insuficiente.

Și mai e ceva. Ludendorff a dat ordin să se planteze nenumărate bombe-capcană: dispozitive explozive ascunse în butoaiele de făină, în șunci, și chiar sub perne și saltele. Cele mai diabolice erau cele ascunse în pian. În clipa în care era apăsată o anumită clapă, pianul exploda. Ludendorff pretindea că măsurile sale nu îi vizau decât pe militari, ceea ce era fals. Încă nu s-au văzut soldați aflați în campanii militare care să se oprească să cânte la pian. Ludendorff ucidea și civili.

A devalizat numeroase fabrici belgiene de echipamente, lăsându-le complet pustii. A inundat mine. A demontat șinele căilor ferate și a furat peste 90% dintre locomotive.

Belgia, cândva una dintre primele zece economii din lume, a fost atât de schilodită, încât nu avea să-și mai recupereze niciodată poziția de frunte, rămânând timp de decenii o țară răvășită.

În timpul retragerii, Rupprecht, prințul moștenitor al Bavariei, comandantul Armatei a 6-a germane, unul dintre puținele capete încoronate cu o educație solidă, l-a acuzat pe Ludendorff pentru înverșunarea de „a distruge toate șoselele, satele, orașele și

fântânile“. Podgoriile, grădinile și munții înverziți au fost preschimbați într-o sălbăticie de sârmă ghimpată și copaci morți. Văile ajunseseră să fie niște adevărate cloace. Acesta este momentul în care a intervenit prințul Rupprecht, implorându-l pe Ludendorff să se oprească și insistând mai ales să cruțe castelul de la Coucy, o fortăreață din secolul al XIII-lea, care nu mai avea nici o importanță militară. Castelul de la Coucy era una dintre capodoperele arhitecturale ale Evului Mediu, având cel mai mare donjon din Europa.

înfuriat, Ludendorff nu l-a luat în seamă pe Rupprecht și a umplut castelul cu 28 de tone de explozibili, apoi, în martie 1917, l-a aruncat în aer. Spunea că donjonul putea fi folosit drept post de observație militar. Lucru interesant, armata germană s-a folosit de aceeași justificare absurdă și când a distrus catedrala din Reims.

În aprilie 1917, guvernul francez a declarat că edificiul ruinat de la Coucy era „un monument al barbariei“. Herbert Hoover, inginerul american care coordona acțiunile de ajutor umanitar în Belgia, a declarat că Ludendorff era un ins abominabil și se jura că poate dovedi acest lucru în tribunal.

Aceste atrocități executate din ordinele de Ludendorff s-au întâmplat în ceva mai mult de două luni. Ludendorff desfășurase însă multe alte campanii similare și în alte momente ale războiului. Dimensiunile tuturor acestor crime i-au făcut pe unii universitari, ca de exemplu pe dr. Jeff Lipkes de la Universitatea Corneli, să sugereze că acțiunile lui Ludendorff în Belgia au constituit o repetiție a genocidului

realizat de Germania în timpul următorului război. Cartea lui Lipkes despre abominațiile lui Ludendorff din Belgia în timpul Primului Război Mondial are 815 pagini și se intitulează, foarte potrivit, *Rehearsals* (Repetiții). Publicată de editura Universității din Louvain, *Rehearsals* descrie felul în care Ludendorff a distrus o bună parte a națiunii belgiene în numele unei civilizații superioare, civilizație pe care el pretindea că vreo să o ofere lumii întregi. Lipkes argumentează că Ludendorff și cei din tagma sa au inițiat, cu mulți ani înainte, ceea ce am ajuns să numim „nazist” și să asociem cu Hitler.

Profesoara Isabel V. Huli, de la aceeași Universitate Corneli, consideră că etichetarea activității lui Ludendorff ca genocid înseamnă „să mergem puțin prea departe”. Ea observă că Ludendorff și anturajul său nu urmăreau conștient anihilarea belgienilor ca popor și că, drept urmare, nu putem numi genocid ceea ce au făcut.

Dar alții nu sunt de aceeași părere. Ambasadoarea americană Samantha Power, care a studiat și s-a ocupat de chestiunea genocidului atât la Harvard, cât și la Națiunile Unite, concluzionează că multe procese genocide pot fi desfășurate de indivizi care nu caută să anihileze *conștient* o națiune anume, și citează drept exemplu evenimentele din Ruanda. Din perspectiva ei, problema care se pune este aceea de a identifica dacă are loc o distrugere sălbatică la o scară ce depășește limitele civilizate și suficientă pentru a mutila un popor. Dacă acesta este cazul, atunci efortul respectiv este genocid. Pornind de la

această premisă, se poate demonstra că activitatea lui Ludendorff în Belgia a fost genocid.

La începutul războiului, cu patru ani înainte, generalul și baronul von Marschall a avut premoniția că „Ludendorff va prelungi războiul până când va fi stors și ultima picătură de vlagă din poporul german... iar atunci monarhia va duce povara vinovăției.” Un alt general i-a transmis un avertisment asemănător generalului Falkenhayn: „Până la urmă, Ludendorff va împinge Germania în Revoluție.” Cu greu se poate spune că acești oameni s-au înșelat.

Kaiserul a fost învinovățit pentru multe dintre crimele lui Ludendorff și poate că acest lucru este nedrept. Deseori, generalii nu-i spuneau nimic kaiserului, servindu-i doar informațiile pe care voiau ca el să le primească. Kaiserul și-a susținut nevinovăția și le spunea jurnaliștilor că încercase să lupte decent. Repeta că el n-a comis nici o crimă. Cu toate acestea, a permis ca, în numele tronului, să se comită nelegiuiri. O singură dată, la mulți ani după evenimente, kaiserul a lăsat garda jos. Semnând o fotografie a sa, a scris pe imagine aceste cuvinte înfiorătoare: *„Chiar totul a fost greșit?”*

Poate că da. După ce s-a terminat războiul, a spus că în 1918 ar fi vrut să iasă la atac în fruntea trupelor sale și să moară în bătălie. Credea că astfel i-ar fi făcut mândri pe străbunii săi. În schimb, a ezitat, aidoma sumbrului Ham- let în castelul său, și n-a făcut nimic.

Între timp, cineva trebuia să semneze pacea

care să încheie războiul. Politicienii Germaniei au trimis în cele din urmă o delegație la cartierul general al Aliaților din Franța pentru a discuta condițiile păcii. Delegații germani știau că trebuiau să semneze și să poarte vina de a fi fost cei care au negociat căderea Germaniei. Ludendorff se îngrijise de asta.

De partea germană, rușinea era imensă. Au avut de semnat un document de 80.000 de cuvinte, care îi învinuia pe germani pentru abominațiile lui Ludendorff din timpul războiului. Dar, cel puțin, trupele germane s-au putut întoarce acasă, acolo unde ofițerilor germani li s-a permis să se laude că n-au fost învinși oficial.

La scurt timp după aceea, Ludendorff a făcut o vizită la ambasada britanică din Berlin și a avut o discuție cu generalul sir Neill Malcolm, principalul atașat militar. Ludendorff a perorat că el și armata sa fuseseră maltratați de propriul guvern în ultimele zile ale războiului, tocmai când îl câștigau. Generalul britanic se chinuia să înțeleagă ceva din acele afirmații confuze. Malcolm, într-o germană fluentă, i-a pus lui Ludendorff o singură întrebare: „Generale, vreți să spuneți că ați fost înjunghiat pe la spate?”

Ludendorff și-a însușit expresia. „Înjunghiat pe la spate?”, a exclamat cu ochii înflăcărați. „Da, exact așa. Am fost înjunghiați pe la spate.”

Malcolm folosea o expresie popularizată de George Bernard Shaw în 1916, dar aceste cuvinte aveau o rezonanță aparte în Germania, țara care cinstea mitul lui Siegfried, cavalerul înjunghiat pe la spate de un

spirit diabolic numit Hagen. Ludendorff, care se vedea pe sine ca pe un erou mitic, avea acum mantra pe care în scurt timp o repeta oricui voia să-l asculte, expresia care, din punctul lui de vedere, sintetiza tragedia Germaniei: „Așa cum bine spunea un general britanic, armata germană a fost înjunghiată pe la spate.”

Malcolm a negat că ar fi afirmat acest lucru. A spus că n-a făcut decât să utilizeze ceea ce Proust numea vorbire indirectă - altfel spus, a exprimat poziția unui individ din punctul de vedere al respectivului individ. Când Ludendorff a pretins că Malcolm a fost acela care spusese că armata germană fusese înjunghiată pe la spate, englezul a scris dezmințiri vehemente, spunând că n-a susținut niciodată legenda înjunghierii pe la spate. Fapt interesant, presa germană a refuzat să publice dezmințirile lui Malcolm. Germanii au adoptat imediat legenda pentru că le era convenabilă. Superpatrioții au susținut de-atunci înainte că politicienii trădători sabotaseră armata germană în momentul crucial când o victorie glorioasă era aproape asigurată. Și toată lumea credea că evreii au condus complotul.

Ludendorff a descoperit că germanii erau prea puțin interesați de poveștile lui despre catolicii sau masonii cei răi, sau despre socialiștii și comuniștii îngrozitori. În schimb, a descoperit o audiență atentă atunci când îi descria pe evrei ca fiind cauza vremurilor de restriște ale Germaniei. Nu conta că Rathenau, industriașul de top al Germaniei, era un patriot evreu care îl ajutase pe Luden-

dorff cea mai mare parte a războiului. Nu conta că acest evreu fusese principalul motiv pentru care Germania reușise să-și continue lupta în ultimii doi ani de conflict. Când Ludendorff vorbea despre comploturile de coșmar ale evreilor, era ascultat cu aviditate. Și de fiecare dată când spunea aceste povești, adăuga noi și noi detalii pentru a-și stârni audiența avidă.

Ludendorff n-a explicat niciodată din ce motiv distrugeau evreii Germania. Ce voiau acești uneltitori? Cine-i conducea, cu ce scop? N-a întrebat nimeni - nimeni nu voia să știe. Era de ajuns că faimosul Ludendorff le spunea ceea ce voiau să audă: că vina nu era a Germaniei și nici a armatei. Evreii, acești străini îngrozitori, cauzaseră toate nenorocirile Germaniei.

Reprezentantul SUA în Consiliul Suprem Aliat de Război, generalul Tasker H. Bliss, urmărea cu neliște această vânătoare de țapi ispășitori. Având pregătire de diplomat, Bliss era un universitar care putea întrezări pericolele încă dintr-o fază timpurie. încă din octombrie 1918, deci înainte de încheierea războiului, el avertiza că utilitariștii germani încă dețineau controlul și că, dacă influența lor nu era contracarată, aveau să distrugă întreaga Europă.

Ar fi trebuit să i se dea ascultare acestui bătrân general, expert în lingvistică, cu studii în academiile militare din Germania, Anglia și Franța, și care înțelegea pericolele pe care le puneau anumiți militari. El știa că germanii ar fi trebuit să dezmembreze vechiul regim militarist și să construiască un guvern nou,

republican, pentru a-și depăși trecutul. Apoi a observat că, șiret, Ludendorff stârnea simpatia pentru armata germană, învățând publicul să disprețuiască noua republică. Prea mulți oameni erau convinși de legenda înjunghierii pe la spate, născocită de Ludendorff, fapt ce putea sabota noua republică.

Atractivitatea legendei lui Ludendorff este cel mai bine exemplificată de modul cum l-a influențat pe un anumit soldat german. După ce Germania a fost silită să capituleze, caporalul Adolf Hitler, zăcând pe patul de spital, scria dezamăgit despre soldați! pe care, se pretindea, evreii îi trădaseră prin armistițiul lor. „Pentru asta s-au îngropat în noroi băieți de 17 ani în Flandra?” se întreba el. „Acesta să fie rostul sacrificiului făcut de mamele germane pentru Patrie când, cu inimile îndurerate, și-au lăsat băieții mult iubiți să plece la război, fără să-i mai vadă vreodată? S-au întâmplat toate astea pentru ca o gașcă de infractori nemernici să pună mâna pe Patrie?”

Cuvintele lui Hitler conțin o expresie esențială - el căuta „rostul sacrificiului”. Căuta justificarea războiului eșuat care cauzase atât de multe pierderi. Cum nu a găsit-o, a bâjbăit în căutarea conspirațiilor care să-i limpezească confuzia. Căuta salvarea și, negăsind-o, a căutat țapi ispășitori.

În orbirea sa, Hitler și-a închipuit apoi răfuiala cu acei vinovați, care trebuiau pedepsiți: „Dacă la începutul și în timpul războiului, 12.000 sau 15.000 dintre acești corupători ebraici ai poporului ar fi fost ținuți în norul de gaze toxice, așa cum s-a întâmplat

cu sute de mii dintre cei mai buni muncitori germani pe câmpul de luptă, atunci sacrificiul milioaneilor de oameni pe front n-ar fi fost în van.“

Așadar, pentru a înțelege Holocaustul pe care Hitler l-a pus în aplicare în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, probabil că trebuie să revenim la legendele despre Primul Război Mondial, răspândite de Ludendorff. Pentru a înțelege miopia lui Hitler, trebuie să înțelegem sursele care, măcar parțial, au generat-o. Să ne imaginăm că Hitler și-ar fi expus vederile în cuvinte precum cele de mai jos, care nu sunt decât esența miilor de invective pe care le-a scris împotriva unor oameni nevinovați: *Evreii au pierdut războiul nostru. Prin urmare, ar trebui omorâți cu gaze toxice, așa cum au murit eroii noștri pe câmpurile de bătălie. Dacă eliminăm evreii din sânul națiunii noastre, dacă-i lovim pe evrei cu gaze toxice, dacă ne purificăm țara de influența lor, atunci vom fi mai puternici. Vom câștiga următorul război și vom răscumpăra sacrificiile atâtor milioane de oameni.*

VREME DE MAI BINE DE ȘASE LUNI, ÎN 1918 ȘI 1919, civilii din noul guvern german au încercat să negocieze pacea cu Puterile Aliate. În sfârșit, la 28 iunie 1919 li s-au prezentat termenii Tratatului de la Versailles. Tratatul nu era la fel de brutal precum cel încheiat la Brest-Litovsk, pe care Ludendorff îl impusese Rusiei. Nu confisca o treime din teritoriile puterii înfrânte, așa cum încercase să facă Ludendorff la Brest-Litovsk. Nici nu încorpora în alte națiuni zeci de milioane de

oameni care nu-și doreau acest lucru, așa cum încorporase Ludendorff popoare întregi în Reich. Nu îi confiscau majoritatea rezervelor de fier și cărbune sau căile ferate; nici nu dezmembra națiunea înfrântă, așa cum făcuse Ludendorff când reclamase pentru Reich mari părți din Ucraina, Bielorussia, Polonia și Rusia.

Tratatul era totuși sever. Germania era indicată drept responsabilă pentru război și era obligată să plătească daune. Dar cel mai scandalos lucru pentru mulți germani era articolul 231, o clauză introdusă de partea americană, formulată de diplomații americani John Foster Dulles și Norman Davis, prin care Germania era silită să admită că era responsabilă de toate daunele produse de război. În termenii articolului: „Germania își asumă responsabilitatea... pentru producerea tuturor pierderilor și daunelor... cauzate de război.”

Totuși, americanii erau blânzi. După ce stabileau în articolul 231 datoria Germaniei de a plăti compensații pentru distrugerile cauzate Aliatilor, reduceau din responsabilitățile Germaniei în articolul 232: „Germaniei... i se va cere să plătească numai pentru distrugerile civile.” Aceasta se referea la distrugerea de către germani a caselor, satelor și posesiunilor personale în Franța, Belgia, Polonia și Rusia.

Familia Dulles, în special sora lui John, Eleanor, a insistat de atunci încoace că americanii, de regulă, erau împotriva despăgubirilor și că cele două articole menționate, mai ales cel de-al doilea, au fost introduse în tratat pentru a reduce obligațiile

germane la un nivel tolerabil. Era, altfel spus, un compromis. Cu toate acestea, elitele germane au ignorat cel de-al doilea articol și s-au ținut cu dinții de cel dintâi. Așa cum îl descriau ei, americanii concepuseră o clauză monstruoasă, care făcea tratatul abominabil și ilegal. Ei susțineau, încă înainte de a fi obligați să-l semneze, că germanii decenti trebuiau să se opună tratatului și, mai grav, că trebuiau să lupte împotriva republicii care îl semna. Imediat, articolul 231 le-a dat reacționarilor germani un avantaj. Germania se putea minți pe ea însăși și se putea prezenta drept victimă.

Dar nici un german, se pare, nu s-a aplecat prea atent asupra următoarei clauze, articolul 232, care reducea cu mai mult de jumătate povara financiară a vinei de a fi început războiul. John Foster Dulles nu era tâmpitul care s-a presupus că era, chiar dacă a fost aspru criticat pentru contribuția sa la tratat.

De fapt, John Foster era fratele lui Allen, consulul din Elveția care refuzase să se întâlnească cu Lenin pentru că avea întâlnire cu o femeie superbă. John Foster era un funcționar public excepțional și inteligent, iar clauza vinei războiului pe care a conceput-o n-a fost niciodată atât de monstruoasă cum au afirmat cei de teapa lui Hitler. Dar de unde să fi știut Dulles că acele 17 cuvinte despre vina războiului aveau să fie preluate de germani și folosite pentru a condamna un întreg document de 80.000 de cuvinte – precum și validitatea noului guvern al Germaniei?

Will Rogers observa că Tratatul de la Versailles era într-adevăr lung, dar că „era

necesar să fie atât de lung pentru a le spune germanilor ce părere avem despre ei“. Apoi adăuga: „Toată tărăşenia asta se putea exprima într-o propoziţie: «Papagalilor, dacă mai faceţi scandal, vă batem de nu vă vedeţi».“

Puţini au citit însă tratatul până la capăt, ceea ce le-a dat extremiştilor din Germania o ocazie propagandistică, în loc să accepte vina de a fi început războiul, în loc să accepte responsabilitatea pentru folosirea gazelor toxice şi pentru războiul submarin fără restricţii, în loc să-şi asume responsabilitatea pentru atrocităţile comise în Belgia, germanii puteau să evite acum aceste chestiuni şi să pretindă că tratatul era o ticăloşie evreiască împotriva gloriosului popor german, ai cărui soldaţi luptaseră superb, dar fuseseră sabotati de trădători, chiar când erau pe punctul de a câştiga o splendidă victorie.

În plus, se puteau văita şi lamenta că despăgubirile impuse Germaniei prin tratat erau atât de mari, încât nu puteau fi plătite. Marele finanţist american Bernard Baruch a spus cât se poate de clar că puteau fi plătite şi că nu erau atât de îngrozitoare precum despăgubirile cerute de Ludendorff la Brest-Litovsk. Dar germanii l-au ignorat pe Baruch, iar unii au mârâit că marele om era evreu şi deci nu se putea avea încredere în el.

Aşadar, imediat după ce Ludendorff a solicitat încheierea armistiţiului, La categorisit drept criminal. începând cu kaiserul, un imens segment al societăţii germane era de acord cu versiunea lui Ludendorff despre aceste evenimente. În cele

din urmă, această opinie a devenit aproape universală în Germania și Austria. Nu după mult timp, la Memorialul Războiului de la Universitatea din Viena, vizitatorii puteau vedea o statuie din bronz a nobilului războinic Siegfried, înjunghiat în spate de piticul diabolic Hagen. Ecuația era cât se poate de simplă. Vrei să fii cavalerul glorios sau piticul diabolic? Pusă în felul acesta, nu era dificil de răspuns la această întrebare.

La început, pentru oamenii din anturajul lui Ludendorff a fost o provocare să convingă poporul Germaniei să adopte această versiune. Dar, aidoma călugărilor ce-și intonează rugăciunile și mantrele, ei au descoperit că, dacă repetau suficient de mult legenda înjunghierii pe la spate, ascultătorii începeau să creadă. Irene Gunther scria în cartea sa *Nazi Chic* (Eleganță nazistă): „Cei care intonau și repetau legenda «înjunghierii pe la spate» iar și iar s-au convins în cele din urmă pe ei înșiși [!] și pe alții că războiul, detestatul Tratat [de la Versailles] și disprețuita Republică [de la Weimar] erau toate elemente ale unei vaste conspirații evreiești mondiale.”

Gunther e mai înțeleaptă decât realizează când observă că, prin repetarea la nesfârșit a legendei, primii naziști se convingeau de fapt *pe ei înșiși*.

Ludendorff știa că evreii proeminenți precum Walther Rathenau luptaseră pentru patrie până la sfârșit. Mai știa și că, fără acest evreu anume, Germania ar fi clacat cu câțiva ani mai devreme. Dar Rathenau, ajuns ministru al reconstrucției în noua Republică

de la Weimar, insista că Germania își putea împlini obligațiile din tratat, ceea ce i-a înfuriat pe Ludendorff și pe alți naționaliști germani, astfel încât generalul a continuat să se lamenteze că evreii înjunghiau Germania pe la spate.

Legenda înjunghierii pe la spate nu însemna doar că generalii precum Ludendorff nu aveau nici o vină. Mai însemna și că oamenii precum Ludendorff trebuiau urmați. Mai însemna că liderii noii republici, precum Rathenau, erau diabolici și trebuiau uciși. De la această minciună până la concluzia că toți evreii trebuiau exterminați nu mai era de făcut un salt prea mare. Istoricul german Holger Herwig spunea multe când puneă întrebarea: „Este oare chiar atât de exagerat să sugerăm că sinuosul drum către Auschwitz a început cu legenda înjunghierii pe la spate?”

Așadar, acest mizerabil război a început cu Planul Schlieffen, care nu putea da rezultate, a intrat în colaps odată cu Ofensivele Ludendorff, care nu puteau avea succes, s-a încheiat cu Tratatul de la Versailles, care nu putea fi implementat, și a culminat cu legenda conspiraționistă împotriva evreilor, care nu putea fi în nici un fel dovedită. Se poate argumenta că legendele în perpetuarea cărora Ludendorff jucase un rol major aveau să ucidă milioane de evrei și creștini și să țină pe loc civilizația europeană pentru multă vreme. Într-adevăr, legendele acestea aveau să mutileze Europa pentru cea mai mare parte a secolului XX.

Dacă planul lui Teddy Roosevelt ar fi avut câștig de cauză, iar armatele aliate și-ar fi

continuat drumul până la Berlin, e posibil să se fi evitat nenumărate atrocități. Americanii, mai puțin oboșiți decât soldații celorlalte Mari Puteri, ar fi putut conduce acest marș.

Dar, gelos pe popularitatea lui Roosevelt, Woodrow Wilson a refuzat să-l numească general pe Roosevelt. Acesta ar fi putut obține victoria, și-ar fi putut însufleți soldații pentru a câștiga această ultimă bătălie și ar fi putut spulbera armata lui Ludendorff într-o adevărată Bătălie de Anihilare. Armatele aliate ar fi putut cuceri Berlinul și astfel nici nu nebun n-ar fi putut pretinde, cum au făcut Ludendorff și Hitler mai târziu, că Germania nu fusese înfrântă.

PIERDERILE CAUZATE DE PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ERAU IMENSE. Imaginați-vă patru rânduri lungi de bărbați mergând în ritm mediu în fața voastră, 24 de ore pe zi, în fiecare zi, timp de patru ani, și imaginați-vă că fiecare dintre ei merge spre propria moarte. Într-o singură zi, pe Somme, britanicii au pierdut 58.000 de oameni. În bătălia de la Verdun, de ambele părți, s-au înregistrat 738.000 de victime. Într-o singură bătălie din Munții Carpați, totalul pierderilor s-a ridicat la 339.000 de victime.

Acest război a fost atât de cumplit, încât aproape toate guvernele implicate au fost răsturnate. La începutul războiului, toate națiunile implicate, cu excepția Franței, erau monarhii. La sfârșitul războiului, aproape toate aceste națiuni, cu excepția Marii Britanii, erau republici. Cartea lui Richard M. Watt a sintetizat aceste daune încă din titlul

ei: *The Kings Depart* (Plecarea regilor).

Și chiar au plecat. Kaiserul, neiubit și înfricoșat, și-a părăsit națiunea, refugiindu-se în Olanda, țară care rămăsese neutră pe toată durata războiului. A evadat cu 48 de vagoane de articole de lux și mobile, luând cu el 26 de servitori și o curte ce număra 46 de persoane. Într-un cont bancar avea la dispoziție o sumă echivalentă cu peste 50 de milioane de dolari la valoarea de azi. Curtea sa era o curte fără tron, dar totuși o Curte. Cu toate astea, se plângea că abia îi ajung banii să-și mențină demnitatea regală.

Din câte se pare, anturajul său apropiat îl disprețuia. Valetul său l-a părăsit după mulți ani de serviciu. Cel mai mic fiu al kaiserului, Joachim, s-a sinucis. Șocată de abdicare și exil, devotata sa soție, Augusta Victoria, care îi fusese alături la bine și la greu, și-a pierdut voința de a trăi, murind la scurt timp după aceea.

Un băiat i-a scris kaiserului o scrisoare de ziua lui, spunându-i cât de mult îl iubeau el și mama sa: „Acum nu sunt decât un băiețel, dar când voi fi bărbat vreau să lupt pentru înălțimea Voastră. Îmi pare rău că sunteți așa de singur... Sunt foarte mulți băiețelii ca mine care vă iubesc.” Kaiserul a fost încântat de scrisoare și i-a transmis băiatului să-l viziteze oricând în Olanda. Băiatul și mama sa, prințesa Hermione de Schoenaich-Carolath, chiar l-au vizitat și, nu după mult timp, prințesa l-a vrăjit pe kaiser. Era cu 19 ani mai tânără decât el, dar era hotărâtă. În câteva luni, l-a convins pe kaiser să se căsătorească cu ea. Prințesa era rafinată, dar avea și

anumite apetituri: voia să se întoarcă împreună cu kaiserul în Germania, și nu oricum, ci în glorie, și să urce pe tron. Ba chiar a reușit să-l convingă pe kaiser să i se adreseze cu pretențiosul titlu „Maiestatea Sa Imperială și Regală, regina germană a Prusiei“. A visat mereu la revenirea glorioasă în Germania. De fapt, chiar s-a întors mai târziu, în 1945 – dar a ajuns, fără glorie, prizonieră într-un lagăr de concentrare rusesc.

Ultimii ani de viață ai kaiserului au fost o farsă. Și-a petrecut timpul ascultând-o pe soția sa spunându-i că supușii săi erau niște porci pentru că-l abandonaseră. Și totuși, kaiserul a fost norocos că s-a sfârșit în felul acela. Majoritatea lumii îl învinovățea pentru atrocitățile lui Ludendorff și voia să-l vadă spânzurat. Multe cântece americane compuse în anii războiului popularizau aceeași opinie: „*We'll Hang Kaiser Billy from a SourApple Tree*“ (L- om spânzura pe kaiserul Billy de-un măr pădureț), „*When the Yankees Yank the Kaiser offHis Throne*“ (Când yanke- ii-l smulg din tron pe kaiser), „*We'll Lick the Kaiser IfIt Takes Us Twenty Years*“ (L-om plesni pe kaiser și de ne ia douăzeci de ani), „*I'd Like to See the Kaiser with a Lily în His Hand*“ (Aș vrea să-l văd pe kaiser cu un crin în mână) și, preferata noastră, „*The Kaiser Wants More Territory So We Shall Give Him Hell*“ (Kaiserul vrea mai mult pământ, așa că-i vom da Iadul).

Soldații americani chiar vorbeau serios. Kaiserul a fost norocos să evadeze astfel. Alți regi n-au avut atâta noroc. Soarta cea mai tristă a avut-o Nicolae II, ultimul țar al Rusiei.

într-o noapte, el și familia sa au fost adunați la un loc de paznicii beți, care au spus că primiseră ordine să-i împuște pe toți acolo, pe loc. Ultimele sale cuvinte nu prea memorabile au fost: „Cum? Cum?” După care gardienii au deschis focul. Gardienii au încercat să împuște toată familia, inclusiv pe cele patru mari ducese, dar aceste tinere ascundeau atât de multe bijuterii pe sub rochii, încât gloanțele au ricoșat. Nedumeriți de această rezistență aparent miraculoasă, gardienii le-au hăituit pe fete prin încăpere și le-au ucis pe toate, una câte una, cu baionetele.

Bietele fete au tot urlat până au murit, țintuite la pământ, ca niște fluturi într-un insectar. Era sfârșitul tragic al unei dinastii vechi de trei sute de ani.

Dar și alte dinastii au pierit - Casa de Austria s-a făcut praf, la fel și multe altele. În scurt timp, nu mai rămăseseră decât câteva monarhii. Când regele Farouk a fost îndepărtat de pe tronul Egiptului, a spus că, până la urmă, în lume nu vor mai rămâne decât cinci regi: „Regele de caro, regele de treflă, regele de cupă, regele de pică și regele Angliei.”

Dar care era rostul acestor evenimente? Autorilor le vine în minte zeflemeaua sarcastică a lui Voltaire despre asediul inutil de la Bergen op Zoom, în Olanda, din 1747, unde au murit 10.000 de oameni pentru nimic: „Ce rost a avut, n-am priceput, dar fost-a faimoasă victoria.”

În 1919, oamenii simțeau că războiul abia încheiat era un dezastru de același fel, doar că la o scară mai vastă. Omoruri nesfârșite,

sloganuri absurde și victorii fără sens, toate pentru nimic. Și chiar nimic nu mai rămăsese.

Un observator, George Kennan, laudatul ambasador în Rusia, a spus că lumea era distrusă și observa că numai ecourile nocturne și singuratice ale unui saxofon puteau exprima distrugerile și degringolada de după război. Lumea se scufundase în haos.

Dar haosul oferă oportunități. Și în vidul acestui moment, Ludendorff muncea să-și lase marca și să pregătească lumea pentru ceea ce numea „următorul război“, un război în care evreii urmau să fie exterminați, iar germanii să obțină victoria absolută.

10. Ludendorff pregătește uciderea evreilor și următorul război

POVESTEA NOASTRĂ AR TREBUI SĂ SE ÎNCHEIE AICI. După ravagiile pe care războiul său le-a cauzat în întreaga lume, viața lui Ludendorff n-ar mai fi meritat încă un capitol. Dar se pare că anumite straturi sociale din Germania aveau nevoie de Ludendorff. Germania era o națiune zdrobită, iar populația ei trăise ani lungi în mediul creat de propaganda neobosită a lui Ludendorff, hipnotizată să dea crezare extraordinarei alternative la realitate pe care o propunea, dar și absurdelor promisiuni de victorie. Germanilor li se oferise viziunea unui viitor glorios în care, după oribilul sacrificiu, ar fi trăit într-un imperiu atât de bogat, încât ar fi fost invidiați chiar și de britanici. Acum se

treziseră violent într-o minunată lume nouă ale cărei realități erau sălbătice. În locul victoriei aveau parte de înfrângere, iar despăgubirile de plătit erau atât de crunte, încât viitorul națiunii, se spunea, era în cumpănă.

Mulți germani erau la capătul puterilor. Gândiți-vă la veteranul decorat care bântuia străzile Berlinului. A trebuit să-și vândă mantaua. Mânca la cantinele săracilor. Mergea la băile municipale să scape de păduchi. Primea niște mărunțiș din cerșit. Desena cărți poștale drăguțe pentru turiști, dar turiștii care să le cumpere erau puțini. Acest sărman veteran era Adolf Hitler, un om nenorocit, cu visuri moarte. Unii autori sugerează că este posibil ca Hitler să fi suferit un traumatism cerebral în timpul războiului. Cert este că singurele lucruri pozitive pe care și le amintea din tinerețea sa erau prietenii pe care le legase cu camarazii soldați – momente speciale de camaraderie și speranță. Iar ca el erau milioane de oameni. Și cu cât vedeau mai mult mizeria prezentului, cu atât mai mult râvneau după trecut.

Germanii aveau obiceiul fatal de a căuta lideri puternici, lideri pe care să-i urmeze orbește. Frederic cel Mare, în mod cert cel mai bun conducător al Germaniei, era scârbit de această înclinație către servilism. Se spune că ultimele sale cuvinte pe patul de moarte au fost acestea: „M-am săturat să domnesc peste sclavi.”

În timpul reconstrucției postbelice, Germania avea nevoie de conducători democrați care să o conducă mai bine decât

dictatorii militari de teapa lui Ludendorff, care-i conduseseră în această lume de panică și depresie. Țara se afla la răscruce și avea nevoie de un conducător care să o călăuzească spre vremuri mai bune. În Germania acelei epoci existau trei posibili competitori pentru poziția de conducător al ei. Cel dintâi era generalul Hindenburg, care nu era considerat răspunzător de înfrângerile peste care prezidase, și care era încă extrem de popular.

Al doilea era Ludendorff, care, deși nu era la fel de popular, era recunoscut drept omul numărul doi și respectat de conservatori pentru că era devotat legii și ordinii și un tactician superb. Din multe puncte de vedere, era favoritul multimilionarilor, al plutocraților, al industriașilor de anvergură și al ziaristilor de dreapta, pentru că ideile sale îi exonerau de toate fărâdelegile lor din timpul războiului și pentru că îi învinuia cu abilitate pe evrei de toate distrugerile. Din nefericire pentru el, era disprețuit de stânga și de intelectuali, care considerau că poveștile sale despre conspirații și criticile sale împotriva socialiștilor și comuniștilor erau mai mult decât periculoase.

Al treilea era influentul industriaș Walther Rathenau, omul care putea vorbi rațional despre perspectivele Germaniei, fără să se coboare la căutarea țărilor ispășitori și paranoia, singurul personaj important care era respectat și în afara granițelor Germaniei, mai ales în Marea Britanie.

Rathenau constituie un caz convingător pentru posibilitățile nerealizate. Era un om cu enorm de multe abilități. Nu numai că era un

inginer educat, dar devenise și un politician capabil. Căpătase experiență peste tot în lume. Avea proprietăți în străinătate și douăzeci și unu de inițiative de afaceri peste tot în lume. Avea inimă de filantrop. Thomas Edison, inventatorul de frunte ale Americii, îl vizitase și îl considerase superior tuturor celorlalți germani. „Știe lucruri despre care habar n-ai“, spunea Edison. „Tipul acesta va izbuti și va ști mai mult decât noi toți. E o persoană uluitoare.“

Rathenau a coordonat mobilizarea materiilor prime necesare războiului și a ținut Germania pe linia de plutire, atunci când ar fi trebuit să se prăbușească. Una peste alta, era întruchiparea vie a repudierii mitului că evreii înjunghiaseră Germania pe la spate. Dar Ludendorff, autorul legendei, i s-a opus din toate puterile.

În primele zile de după război, Ludendorff și-a plâns de milă. Cugetând la înfrângerile sale, a hotărât că toată lumea era vinovată, numai el nu. Uneori îi învinovățea pe socialiști, alteori pe anarhiști; uneori pe greviști, alteori pe cei care se sustrăseseră recrutării în armată; uneori pe kaiser, alteori pe membrii guvernului; uneori Vaticanul, alteori masonii; dar de fiecare dată și mereu îi învinovățea pe evrei.

Ludendorff se aștepta să fie judecat pentru crime de război în procesele cu care amenințase Lloyd George. Pentru a evita acest lucru, și-a abandonat soția ostenită și a șters-o în mod laș în Suedia, unde s-a dat la fund. De acolo continua să bombăne că trebuia să „salveze onoarea Patriei, a Armatei, precum și

Onoarea mea și propriul meu Nume“.

Înainte îi disprețuia și condamna pe soldații germani care își părăseau familia și națiunea și se refugiau pe pământ străin. Acum, pentru siguranța sa, făcea exact același lucru. Dar nu se simțea în siguranță în exil; se simțea torturat. Stângiștii din Germania îl amenințau de la distanță și mulți stângiști din Suedia făceau același lucru. Mulți suedezi ar fi vrut să-l vadă expulzat din țară, iar cei mai zeloși voiau să-l vadă mort. Ludendorff a inspectat harta și a bănuț că numai Finlanda l-ar putea accepta. Finlandezii îi erau recunoscători pentru că, în timpul negocierilor de la Brest-Litovsk, trimisese trupe și o escadră navală pentru a strivi revolta comunistă, și probabil ar fi fost bine primit acolo, cel puțin de guvernul de la momentul respectiv. Dar această stare de fapt se putea schimba cu timpul. Până la urmă, era posibil să devină apatrid, și știa acest lucru. I-a trimis soției sale de atâta timp îndurerată o scrisoare amară. „Când am plecat, mi s-a sfâșiat inima și mi-e foarte dor de tine“, scria el neobișnuit de cald și sentimental. „Totul îmi apare ca un vis urât. Nu știu dacă am făcut bine să plec. Nu mai puteam continua așa la nesfârșit... Spun «la nesfârșit», dar, de fapt, situația aceasta este abia la început... Patru ani m-am luptat pentru țara mea și tocmai acum, când sunt atât de multe în joc, trebuie să stau deoparte. Sunt în război cu mine însumi și cu lumea întreagă. Draga mea, nu mi-e ușor să mă adun... Sunt cu nervii în pioneze și uneori nu reușesc nici să articulez coerent. Nu există leac. Simt că nervii mei sunt pur și simplu

țândări... Spune tuturor că soarta mea este precum aceea a lui Hannibal [altfel spus, exilat după înfrângere și silit să se otrăvească]. Astfel vor înțelege ceea ce mi se întâmplă. Păstrează scrisorile acestea, draga mea. În viitor, ele vor forma memoriile mele.”

Ludendorff i-a trimis și alte scrisori, dar, pe lângă ele, soția sa mai primea și amenințări. Unii stângiști ar fi vrut să fie ținută ostatică pentru a-l sili pe Ludendorff să revină în țară ca să fie judecat. E posibil ca Ludendorff să fi fost singurul individ implicat în război pe care atât inamicii, cât și concetățenii săi voiau să-l vadă în ștreang. În scurt timp, oameni furioși demonstrau sub ferestrele casei soției sale, iar vecinii voiau s-o vadă alungată de pe strada lor.

S-ar fi zis că Ludendorff și familia sa nu puteau scăpa de trecutul său. N-a trecut mult până când Partidul Liberal din Suedia a cerut guvernului suedez să-l expulzeze. Era într-o situație mizerabilă, iar el s-a simțit ca un boxer lovit dur. Dar, indiferent cât de nesigur se simțea, Ludendorff, dintr-un punct de vedere demn de remarcat, s-a dovedit magnific. Indiferent care i-ar fi fost greșelile, a reușit să se concentreze și să înceapă scrierea memoriilor. În acest text își apără fiecare acțiune din timpul războiului din propria perspectivă. Și, lucru nesurprinzător, a pus toți pașii săi greșiți în seama altora. În mai puțin de trei luni, memoriile sale erau încheiate.

Apoi, în februarie 1919, Ludendorff a aflat din surse din interiorul Germaniei că printre conservatori încă mai avea prieteni și

suporteri cărora povestea lui despre înjunghierea pe la spate le plăcea. Aceștia i-au transmis că se putea întoarce în siguranță, dacă dorea, ceea ce l-a surprins. În Germania se crease o mișcare a celor care voiau să-l vadă judecat, dar existau și membri influenți ai claselor suspuse care nu aveau decât respect pentru poveștile sale despre felul cum evreii ruinaseră națiunea. Aceste elite îi făceau cunoscut că era bine-venit în țara pe care o ruinasă. Îl doreau ca simbol care să le spele păcatele trecutului.

Mai ales iuncherii erau încântați de Ludendorff. Aceștia simțeau că, la urma urmei, Ludendorff era un ultraconservator asemenea lor și că, mai important, prin legenda înjunghierii pe la spate reușise să abată orice vinovăție li se atribuia, orientând-o decisiv împotriva conspirației evreiești, învinuită că produsese acele teribile daune.

Astfel că Ludendorff a revenit în patrie și a fost uluit că i s-a dat un apartament elegant la hotelul Adlon, cel mai bun din Berlin, vizavi de Poarta Brandenburg, unde a semnat în registru cu numele de „Herr Neumann“. Altfel zis, „omul nou“ – în mod cert Ludendorff considera că devenise un alt om, unul nou care putea relua lupta. Directorii de la Adlon i-au încurajat acest spirit mesianic și îi acceptau opiniile în modul cel mai laș. I-au permis să folosească o ieșire privată pentru a-i evita pe ofițerii de rang superior ai Aliaților care locuiau în același hotel, astfel că nu trebuia să-și privească învingătorii în ochi.

Ușurat, a lucrat la memoriile sale până la ultima revizuire, iar în iulie 1919 le-a publicat.

Unul dintre aghio- tanții săi de altădată, Max Hoffmann, un excelent general cu o reputație de om integru, a declarat că memoriile sale n-aveau nici o valoare, ba erau chiar periculoase. Marele istoric militar Hans Delbrück de la Universitatea din Berlin era de aceeași părere. Delbrück este autorul unei istorii în patru volume a războiului și a fost membru al Reischs- tagului, altfel spus, un judecător foarte bun al trecutului recent, atât din punct de vedere politic, cât și militar. A desființat memoriile lui Ludendorff pagină cu pagină, avertizând publicul că ucigașii care ruinaseră Germania erau celebrii impostori Ludendorff și Hindenburg, nicidecum vreo cabală misterioasă a evreilor de pe frontul intern. Delbrück spunea: „Îți vine pur și simplu să-ți smulgi părul din cap citind asemenea idei. Fiecare propoziție este fie o absurditate, fie o minciună.“

Hoffmann avea dreptate să spună că memoriile nu erau un document istoric credibil. Delbrück avea dreptate că erau absurde. Și totuși, memoriile slujeau unui scop. Ani mai târziu, scriitorul Samuel Hynes observa că memoriile lui Ludendorff erau un „monument închinat sieși“, care să demonstreze măreția persoanei sale. Germanul de rând, care nu știa nimic despre istoria de culise a conflictului, era prostit să creadă că Ludendorff era un mare om, sabotat de porcii de evrei. Memoriile sale spuneau iar și iar aceeași poveste: susțineau constant caracterul moral al armatei și națiunii germane. Numai politicienii de stânga și evreii erau lipsiți de onoare. Nici un german

nu trebuia să roșească contemplând performanțele armatei în conflictul recent încheiat. Și, desigur, reputația strălucitoare a lui Ludendorff era perfectă.

Odată memoriile sale publicate, Ludendorff s-a asigurat că legenda înjunghierii pe la spate devine literă de evanghelie. Ar fi putut continua să fie timp de decenii. Iar dacă oamenii credeau că legenda era adevărată, atunci puteau crede că noua Republică de la Weimar era o înșelătorie. Drept urmare, republica și evreii meritau să piară. În monumentală sa lucrare de 900 de pagini, *Rise and Fall of the Third Reich* (Creșterea și căderea celui de-al Treilea Reich), o dare de seamă de primă mână despre Germania perioadei 1919-1945, William L. Shirer are în vedere exact acest lucru atunci când spune că „mai mult decât orice alt factor, legenda înjunghierii pe la spate avea să submineze Republica de la Weimar și să paveze drumul lui Hitler spre triumful suprem“.

Legenda aceasta a făcut miracole pentru Ludendorff. În cele din urmă, a convins milioane de germani că ei n-au fost niciodată învinși în dezastruoasele Ofensive Ludendorff, ceea ce însemna că strategiile sale sinucigașe erau de fapt acte nobile. În 1924, deja reușise să-i convingă pe informații redactori ai *Encyclopaedia Britannica* să publice un eseu influent despre miturile sale sub titlul: „Germania, niciodată învinsă!“ Redactorii creduli l-au luat prosteste de bun, fără să-și dea seama că popularizau minciuni care într-o zi aveau să conducă la uciderea a milioane de persoane.

În acest eseu, Ludendorff afirmă răspicat că în 1918 era pe punctul de a câștiga războiul, dar că, într-o groaznică zi din august, el și armata sa au fost puși la pământ de „subminarea internă” a guvernului german, cauzată de „agitația revoluționară”. Toate ideile contrare și tot defetismul, spunea Ludendorff, erau efectele „propagandei inamice”. Mai constemantă era afirmația pioasă că, dacă ar fi fost lăsat să-și vadă de treabă, el ar fi încheiat pacea „fără anexări și despăgubiri”, adică exact pacea pe care n- au vrut să le-o ofere rușilor la Brest-Litovsk.

Așadar, Ludendorff este acela care a convins Germania că tratatul crunt încheiat cu Antanta era mârșav și că, drept urmare, nu era obligatoriu să fie respectat. Astfel, germanii au ajuns să creadă că prietenii națiunii erau cei precum Ludendorff, eroii Germaniei, când, de fapt, tocmai acești oameni erau groparii ei, care în curând aveau să răvășească Germania pentru a doua oară.

În consecință, evreii au devenit dușmanii care i-au trădat pe acești eroi. Această minciună a fost povestită și răs- povestită, cu tot mai multe înflorituri, iar versiunile ei finale conțineau un înțeles letal pe care puțini l-au înțeles la vremea aceea. Înțelesul lor este că disponibilitatea de a-i măcelări pe evrei ca pedeapsă pentru crimele lor a fost o imbecilitate inițiată de Ludendorff încă din 1919, adică mult înainte de Hitler. În mod tragic, barbariile lui Ludendorff aveau o logică. Astfel, Holocaustul, sau Shoah, poate fi sintetizat într-o singură frază criminală:

pentru că evreii sabotaseră Germania, Germania trebuia să-i ucidă într-un gest de răzbunare dreaptă.

Pentru asta, era nevoie de o masivă rescriere a istoriei. Ludendorff a inversat viclean succesiunea câtorva evenimente pentru a-i putea învinovăți pe evrei. Adevărul celor întâmplate în 1918, înainte ca Ludendorff să-l rescrie, era simplu. În 1918, Ludendorff a pierdut războiul din pricina ofensivelor sale, *după care* s-au declanșat o serie de greve imense, care au paralizat națiunea. Incapabil să înainteze și incapabil să câștige, Ludendorff i-a implorat pe politicieni să încheie pacea, apoi i-a făcut pe politicieni să-și asume responsabilitatea fatală a încheierii păcii.

Spre încântarea generalilor germani, a Ligii Pangermane, a plutocraților și a extremei drepte, Ludendorff a inversat viclean această succesiune a evenimentelor. În versiunea lui, Germania era gata să câștige războiul, dar trădătorii au stârnit o erupție de greve care au paralizat armata, au întrerupt furnizarea munițiilor și, în cele din urmă, au dus la înfrângere. Apoi, criminalii aceștia au cerut mârșav pacea, într-un act de trădare pură, tocmai când ar fi putut obține o splendidă victorie germană.

Nimeni n-a întrebat cine erau criminalii implicați în această conspirație sau ce motivații aveau acțiunile lor. Minciuna conspirației era absurdă, dar extrema dreaptă a preluat-o și a repetat-o de atâtea ori, încât toată lumea a ajuns să-i dea crezare. Hitler a scris despre această conspirație în capitolul 7

din *Mein Kampf*, acolo unde descrie degringolada din 1918: „Când soldaților Aliți li se părea că aud deja, în nopțile răcoroase, uruitul surd al unităților de asalt ale armatei germane înaintând, și își așteptau apropiata judecată cu ochi măriți de spaimă și tremurând, dintr-odată o lumină roșie arzătoare s-a ridicat în Germania, aruncându-și strălucirea până în craterele obuzelor din frontul dușman. Exact în momentul când diviziile germane își primeau ultimele ordine pentru atacul general, greva generală a izbucnit în toate fabricile de armament, lipsind astfel armata germană de armele și munițiile esențiale.“

Hitler mai scria și despre o grevă a muncitorilor de la momentul respectiv: „A întărit încrederea inamicului în victorie și a redus disperarea paralizantă de pe frontul aliat. În perioada următoare, mii de soldați germani au plătit această grevă cu sângele lor. Instigatorii acestor mizerabile și nenumărate trucuri ticăloase au fost evreii și sindicatele conduse de evrei.“

După cum Ludendorff știa foarte bine, adevărul era exact opusul. Aproape toate grevele din 1918 au început după eșecul lui Ludendorff și după retragerea soldaților săi. A pretinde că aceste evenimente erau cauza înfrângerii germane era o minciună. Ele erau rezultatele acesteia.

Conducătorii Republicii de la Weimar n-au reușit să informeze opinia publică. În anii următori, oricine ar fi citit manualele de istorie ajunse în școlile germane cu acordul lor, ar fi fost șocat să descopere modul cum

acestea tratau Primul Război Mondial. Spencer C. Tucker a scris o lucrare importantă, intitulată *The European Powers in the First World War* (Puterile europene în Primul Război Mondial), în care deplângea faptul că: „Nici unul dintre manualele școlare din perioada interbelică nu prezenta rolul jucat de generalul Erich Ludendorff sau de Statul-Major General în colapsul Germaniei.” în schimb, „lumea se consola cu o explicație simplistă a înfrângerii germane și a tumultului postbelic”. Jeffrey Verhey, în solidul său studiu publicat la Editura Universității Cambridge, *The Spirit of 1914*, spune clar că „pe toată durata anilor 1920 era aproape imposibil de găsit o narațiune naționalistă a războiului care să nu includă și legenda înjunghierii pe la spate”.

În acel moment, Walther Rathenau, deși era evreu, ajunsese în poziția de ministru al afacerilor externe. Era singurul evreu din întreaga națiune care ocupa o poziție ministerială, ceea ce cu greu poate fi considerat un indiciu al influenței covârșitoare a evreilor. În plus, departe de a conspira în culise, el făcea la vedere tot ce se putea pentru a stabili economia.

Rathenau era o minte luminată și poate că ar fi reușit să întoarcă situația complet. Era unul dintre cei mai de succes și mai patrioți dintre industriașii din Germania. Era admirat de majoritatea observatorilor străini și reprezenta speranța progresiștilor din Germania și de dincolo de granițe. Scriitorul englez Robert Boothby scria astfel despre Rathenau: „A fost... profet, filozof, mistic,

scriitor, om de stat, magnat industrial de cea mai înaltă și mai distinsă categorie, un pionier al... raționalizării industriei.” Dacă putea cineva să salveze Germania, acela era Rathenau.

La momentul respectiv, Rathenau susținea că Germania *putea* să plătească despăgubirile pe care le cereau Aliații. Mai târziu, economistul american Bernard Baruch a spus același lucru. Unul dintre fondatorii Partidului Democratic German, Rathenau avea o mulțime de idei despre cum putea îmbunătăți situația Germaniei, dar, treptat, a fost împresurat de bătauși cu junghere.

Era amenințat în fiecare zi, iar amenințările au continuat luni de zile. Pe străzi, oamenii scandau: „Omorâți-l pe Walther Rathenau, blestematul evreu german!” Iar Ludendorff i-a dat lovitura finală. În declarațiile sale, l-a legat pe Rathenau de conspirația prin care evreii minaseră patria. În 1922, Ludendorff și-a publicat volumul *Război și politică* la Berlin, iar în această diatribă influentă de 372 de pagini l-a calomniat pe Rathenau drept unul dintre cei mai importanți evrei care uciseseră băieții din tranșee. Mai susținea că Rathenau era unul dintre înțelepții Sionului, conspiratorii demonici despre care se spunea că se întâlnesc anual în taină, într-un fantasmatic cimitir din Elveția, pentru a complota la căderea creștinilor de pretutindeni. N-avea importanță că *Protocoalele înțelepților Sionului* era un fals grosolan, compilat în 1905 de un călugăr rus nebun, care fusese repudiat chiar și de țarul Rusiei. N-avea importanță că *London Times*

dovedise încă din 1920, cu ajutorul celebrilor scriitori din familia Gra-ves, că textul era un fals. Nimic dintre acestea nu l-a oprit pe Ludendorff. Wolfram Wette, un istoric german foarte apreciat, a arătat de curând cât de departe a mers Ludendorff în această direcție. În studiul său despre forțele defensive germane, *The Wehrmacht: History, Myth, Reality* (Wehrmachtul: istorie, mit, realitate), publicat în 2009 de editura Universității Harvard, Wette scrie: „Ludendorff, un antisemit declarat, s-a străduit să stabilească o legătură între Rathenau și legenda înjunghierii pe la spate. Declarațiile sale defăimătoare urmau să aibă efecte pe termen lung, motiv pentru care mai mulți cercetători îl consideră pe Ludendorff principalul vinovat pentru asasinarea ulterioară a lui Rathenau.”

Ludendorff spunea povești și despre legătura lui Rathenau cu conspirațiile comuniste. Uneia dintre ele i se dă crezare până în ziua de azi: Ludendorff susținea fără dovezi că sora mai mică a lui Rathenau, Edith, s-a căsătorit cu Karl Radek, înverșunatul comunist evreu care îl însoțise pe Lenin în Rusia cu ani înainte și care era autorul inteligentelor texte de propagandă pe care Lenin le-a folosit apoi împotriva germanilor. Ceea ce nu este adevărat – Edith era căsătorită cu un bancher pe nume Andreae, dar Ludendorff a repetat atât de des conexiunea cu Radek, încât această minciună a căpătat o viață proprie. Chiar și azi, în 2016, căsătoria lui Karl Radek cu Edith Rathenau este dată drept adevărată în *Britannica Concise Encyclopedia*, dar și în alte surse cu o bună reputație.

În plus, Ludendorff știa că, în calitate de ministru al afacerilor externe, Rathenau semnase recent un modest tratat de cooperare cu Rusia, Tratatul de la Rapallo, care normaliza relațiile dintre cele două state. Procesul normalizării necesitase abrogarea de către cele două națiuni a cumplitului Tratat de la Brest-Litovsk, acel document brutal imposibil de pus în aplicare, prin care, teoretic, Germania primea un sfert din teritoriul Rusiei. Tratatul era atât de inaplicabil și de arogant, încât Ludendorff ar fi trebuit să se rușineze de el. În schimb, el era mândru de activitatea herculeană depusă în timpul negocierilor pentru tratat. Îl considera o realizare. Probabil că anularea tratatului l-a întărit. Faptul că era anulat tocmai de un evreu probabil că agrava situația din perspectiva lui Ludendorff, pentru care ura față de evrei devenise un mod de viață.

Ludendorff a amalgamat viclean toate aceste minciuni, astfel încât, în scurtă vreme, Rathenau trecea drept liderul unui complot evreiesc împotriva patriei, cu legături de familie în guvernul rus, care ar fi fost bucuros să copleșească Germania.

Această conspirație și-a atins apogeul într-o dimineață de iunie din 1922. În timp ce limuzina decapotabilă a lui Rathenau îl ducea spre Ministerul de Externe, a fost depășită de un autoturism Mercedes în care se aflau doi membri ai marinei. Unul dintre ei a aruncat o grenadă în limuzina lui Rathenau, iar celălalt l-a împușcat cu un pistol-mitralieră semiautomat MP-18. Explozia și gloanțele i-au sfărtecat picioarele, în timp ce sângele îi

dădea pe gură. O asistentă aflată în apropiere s-a repezit să-și ofere ajutorul, dar Rathenau nu mai putea vorbi. Căscă ochii și își mișcă buzele, încercând să vorbească, apoi a rămas nemișcat. A murit în câteva secunde.

Ludendorff și cei asemenea lui au contribuit astfel la asasinarea omului care ar fi putut salva Germania. Rathenau ar fi putut edifica o pace rațională și să țină națiunea departe de al Doilea Război Mondial. Ar fi putut plăti despăgubirile, sau măcar o mare parte a lor. Și i-ar fi putut proteja pe evrei.

Ancheta care a urmat asasinatului ar fi trebuit să producă dezvăluiri, dar autoritățile erau letargice. I-au adunat pe suspectii obișnuiți și au identificat capii de importanță secundară ai conspirației, dar de pedepsit, i-au pedepsit doar pe cei din eșaloanele inferioare. Dintre cei trei indivizi condamnați, nu a fost executat nici unul. Câțiva ani mai târziu, când doi dintre asasinii lui Rathenau au murit, naziștii le-au transformat mormintele în altare, împodobindu-le cu statui și flori, lângă care fanfare militare susțineau concerte.

Dar bătașii cu junghere nu s-au oprit aici. Au amenințat-o și pe Edith, sora lui Rathenau. Deși cei mai buni scriitori ai națiunii iubeau salonul ei de la vila Andreae, considerând-o cea mai importantă femeie intelectuală din Berlin, ea se temea pentru viața ei. Hermann Hesse și Thomas Mann puneau mâna în foc pentru ea, dar atât de mulți erau cei care îi doreau moartea, încât până la urmă a plecat în Elveția împreună cu soțul ei, unde și-au trăit tot restul vieții.

Antisemitismul era pe val, ca și prestigiul lui Ludendorff, căci, într-adevăr, erau factori legați unul de celălalt.

Ancheta poliției a arătat că asasinii sperau ca moartea lui Rathenau să declanșeze un război civil, în urma căruia dreapta să preia puterea și să-l pună la conducere pe Ludendorff, considerat la momentul acela drept cel mai potrivit pentru a-i pedepsi pe evrei pentru crimele lor. Povestea înjunghierii pe la spate făcea minuni pentru puterea și reputația lui Ludendorff.

În noua Germanie, liberalii cu vederi cât de cât asemănătoare cu cele ale lui Rathenau nu erau în viață decât printr-un miracol. Chiar și Franz Kafka considera de necrezut că Rathenau trăise atât de mult. Într-un editorial din gazeta londoneză *Spectator* se spunea că moartea acestui mare om era la fel de previzibilă precum răsăritul soarelui a doua zi. Prim-ministrul Marii Britanii a mers și mai departe, numind acest asasinat „o sinucidere națională”, înțelegea ce ar fi putut realiza Rathenau pentru a salva Germania, dar și ce s-ar fi putut întâmpla cu Germania în lipsa influenței acestui geniu pașnic.

În această perioadă au murit mai mulți eroi pacifiști importanți. Matthias Erzberger, nenorocosul care semnase armistițiul și care încercase în van să le spună germanilor că tratatul fusese negociat la insistențele lui Ludendorff, a fost asasinat de foști soldați în Pădurea Neagră, într-o după-amiază liniștită. Socialistul Karl Liebknecht a fost scos cu forța din mașină și împușcat în spate. Înflăcărată Roșă Luxemburg, o intelectuală socialistă, a

fost torturată și împușcată, apoi aruncată într-un râu. Pacifistul Hans Paasche, care îi ajuta pe cei persecutați să plece din Germania, a fost împușcat în casa lui de la țară, atacată de 60 de soldați care susțineau că erau în căutarea unor arme periculoase. Au murit și alții, mulți alții.

Kurt Tucholsky, jurnalist german de origine evreiască, critic al lui Ludendorff și care servise în război, a descris felul cum funcționau militaristii de speța lui Ludendorff. întâi, au ucis milioane dintre propriii soldați în tranșee. în al doilea rând, după ce au pierdut războiul, i-au ucis pe criticii din orașele Germaniei. în al treilea rând, i-au făcut pe asasini imuni în fața justiției. în al patrulea rând, au pornit în căutarea noilor victime. Această secvență, repetată de destule ori, spunea Tucholsky, făcea Germania o țară în care era imposibil de trăit. în decembrie 1922, după ancheta ineptă a morții lui Rathenau, încheiată neconcludent, Tucholsky scria: „Asasinatul politic german din ultimii ani este schematic și sistematic... Totul este sigur de la bun început: stimulentele de la susținătorii organizați; crima prin ambuscadă; ancheta de mântuială; scuzele jenante; cele câteva fraze lamentabile; apoi pedepsele îngăduitoare și, în plus, sentințele cu suspendare. Justiția aceasta nu este nici răuvoitoare, nici slabă, este o injustiție.“

Tucholsky a părăsit Germania și nu s-a mai întors niciodată. Nu era o epocă fastă pentru gânditorii originali.

Dar era una excelentă pentru conspiratori. Ludendorff avea tot mai mulți simpatizanți. Și-

a construit treptat un grup de susținători interconectați, care a ajuns să fie numit „cercul Ludendorff”. Grupul includea personaje diverse și nu era foarte bine organizat, însă era extrem de influent. Cuprindea grupări de ofițeri, organizații paramilitare, jurnaliști de dreapta și chiar câțiva monarhiști. Împreună, această coaliție subredă i-a oferit lui Ludendorff suficient sprijin, încât, temporar, a devenit principalul critic al Republicii de la Weimar. Membrii acestui cerc erau remarcabil de coerenți dintr-o anumită perspectivă: toți conlucrau pentru distrugerea guvernului.

Ludendorff a publicat broșuri și cărți cu titluri dintre cele mai frapante: *Națiunea în război*, *Povestea lui Ludendorff*, *Războiul total*, *Următorul război*. Unele s-au vândut prost, altele s-au vândut bine. *Următorul război*, carte în care Ludendorff susținea că următorul război trebuia să fie unul total și nemilos, în timpul căruia evreii trebuiau închiși sau măcelăriți, s-a vândut foarte bine.

În lucrările sale postbelice, mesajul era același, iar lozincile erau repetate la nesfârșit. Doctrina lui Ludendorff, parafrasată, era cam aceasta:

Războiul este starea naturală a omului, care scoate la iveală ce au oamenii mai bun în ei. Războiul nu se încheie niciodată, nefiind altceva decât competiția magnifică pentru care Germania este mult mai bine pregătită decât orice altă națiune. Pacea este intervalul plictisitor dintre războiul trecut și cel următor. Nu este nici de dorit, nici bărbătească. Noi, germanii, obișnuim să

spunem că războiul este continuarea politicii cu alte mijloace. Concepția aceasta nu mai este adecvată. Trăim într-o eră nouă, în care politica este subordonată războiului. Războinicii sunt cei care conduc această nouă lume. Politicienii nu există decât pentru a-i sluji pe aceștia. Viața modernă necesită un lider militar, pe care politicienii ar trebui să îl servească.

Ludendorff ar fi putut rosti cuvintele atribuite lui Ludovic al XIV-lea: „Statul sunt eu.”

Ludendorff propovăduia că acest nou tip de război necesita un devotament sporit și că populația de pe frontul intern trebuia integrată în conflict cum nu mai fusese niciodată înainte. Necesita o ameliorare a poporului german, a descendenței, a modului de gândire și a vieții sale. Germanii trebuiau să fie puri, introspectivi și să adopte cultul vechilor zeități germanice. Ludendorff propovăduia că creștinismul era o religie inferioară, pentru cei slabi, și mult prea evreiască. În propriile cuvinte înfiorătoare: „Tu ești german sau creștin?”

De-a lungul anilor 1920 și 1930, Ludendorff s-a implicat în diverse conspirații pestrice. În martie 1920, l-a sprijinit pe Wolfgang Kapp, ziarist de dreapta, născut la New York și care îl vizitase pe Ludendorff în timpul exilului său suedez. Ludendorff și Kapp au ajuns la un fel de înțelegere, iar Kapp s-a mutat în Germania. Sprijinit de soldați nemulțumiți, Kapp a reușit să ocupe Berlinul și să alunge guvernul din capitală pentru 48 de ore, timp în care cabinetul s-a refugiat la Dresda. Pentru o

vreme, Kapp și bătașii lui au avut succesul la îndemână și l-au declarat dictator pe Ludendorff, cerându-i să salveze națiunea.

Dar sârmanul Kapp, care semna deja cu titulatura „cancelarul Reich-ului“, n-a reușit să atragă de partea sa susținători importanți. Miniștrii lui Kapp s-au dovedit a fi niște smintiți, iar publicul n-a fost interesat de acest guvern de gangsteri.

Republica de la Weimar nu dispunea de soldați în care să aibă încredere că vor înfrânge lovitura de stat, pentru că cei din rangurile superioare erau, de fapt, precaut favorabili loviturii de stat. Comandantul Marinei germane, amiralul Adolf von Trotha, părea pregătit să se declare de partea loviturii de stat. În Bavaria, fanaticii de dreapta erau și ei pentru lovitura de stat și se vorbea că și politicianul Gustav Ritter von Kahr era gata să se declare de partea ei. Pentru scurtă vreme, s-ar fi zis că extrema dreaptă avea să sprijine lovitura de stat și că Ludendorff putea reveni la putere.

Dar muncitorii berlinezi s-au dovedit a fi magnifici și au făcut apel la greva generală, iar greva s-a răspândit în toată Germania ca un incendiu. Zece milioane de muncitori au refuzat să muncească, îngenunchind națiunea. În 17 martie, Kapp și gealații lui și-au dat seama că generalii de armată se întorseseră împotriva lor. Kapp nu avea nici un susținător important în afara lui Ludendorff.

Iar Ludendorff nu era suficient.

Kapp și bătașii lui au fugit, lovitura lui de stat dove- dindu-se doar o farsă. Ludendorff ar fi trebuit să fie judecat pentru trădare, dar din

pricina prestigiului câștigat în timpul Primului Război Mondial, guvernul l-a cruțat. Astfel că s-a retras la vila sa din apropiere de München, unde rătăcea prin grădină, plimbându-se printre statuile vechilor zei germanici și vorbind de unul singur.

Apoi, în toamna anului 1923, Ludendorff s-a alăturat unui golan mai competent, Hider pe numele lui, pentru a provoca o lovitură de stat la München, așa-numitul Puci Ludendorff-Hitler. Acesta a fost cel mai consistent efort al lui Ludendorff de a pune iar mâna pe putere. În vederea acestui eveniment, s-au confecționat insigne speciale cu sloganul „Heil Hitler-Ludendorff”, pe care adepții credincioși le purtau la rever. Sprijiniți de câteva sute de trupe de asalt recent instruite, Hitler și Ludendorff au încercat să stârneasă o revoluție.

Deși a eșuat, această farsă a avut conotații grave. În seara de 23 noiembrie 1923, Hitler și 19 dintre naziștii recent formați au pornit în marș, în fruntea câtorva sute de soldați, spre o berărie enormă din centrul Münchenului. Alături de Hider se afla Ludendorff în uniformă de feldmareșal. Erau însoțiți de Rudolf Hess, Ernst Röhm și Hermann Göring. Teatral, Hitler a tras cu pistolul în tavanul berăriei și a strigat: „A început revoluția națională! în sala asta sunt 600 de oameni. Nimeni nu are voie să plece!”

Hitler a declarat că destituiam guvernul și că aveau să formeze o nouă administrație, în fruntea căreia îl numeau pe Ludendorff. Le-a cerut celor prezenți să nu se teamă. Le-a spus că revoluția nu era îndreptată decât împotriva

evreilor și a „criminalilor din noiembrie“, semnatarii păcii trădătoare din noiembrie 1918 cu Puterile Aliate. Ipocrizia prezenței lui Ludendorff la fața locului era sufocantă, căci el fusese una dintre personalitățile de vârf ale Germaniei care solicitaseră semnarea tratatului. Una peste alta, Ludendorff pretindea că vrea să-i urmărească pe criminalii... de teapa lui.

Hitler a declarat apoi că el și Ludendorff erau hotărâți să salveze țara în acel disperat al unsprezecelea ceas. A spus: „Vă mai spun un singur lucru, fie Revoluția germană începe în seara asta, fie vom fi morți până în zori.“

Apoi Ludendorff a strigat: „Să începem marșul!“ și a încercat să conducă un contingent către Ministerul Apărării al Bavariei. Dar poliția statală i-a oprit pe loc, astfel că gloriosul marș al lui Ludendorff n-a durat decât un minut.

Poliția a contraatacat, ucigând 16 naziști și rănindu-i pe alții. Hitler a fost rănit și arestat, împreună cu cohortele sale. Hermann Göring, expertul în aviație, a fost împușcat în vintre și i s-au administrat doze masive de morfină. Injectarea morfinei avea să devină un obicei al său, viciindu-i mintea în asemenea măsură încât, în următorul război, va fi considerat generalul direct responsabil pentru eșecurile de la Dunkerque și Stalingrad.

În cele din urmă, statul german i-a trimis pe naziști în judecată, dar procesul a fost o farsă. Judecătorul a mărturisit deschis cât de mult îl admira pe Hitler. Pe durata celor 24 de zile ale procesului, tânărul Hitler a avut posibilitatea să bată câmpii despre salvarea

Germaniei de toate cele - de evrei, de comuniști, socialiști, masoni ... de oricine. În ce-l privește pe Ludendorff, faimosul său complice, judecătorul a permis apărării să pretindă că nu se aflate decât întâmplător în respectivul cartier - în uniformă de feldmareșal! - la momentul izbucnirii loviturii de stat și că, în consecință, nu fusese implicat. Hitler ar fi trebuit împușcat pentru trădare, dar judecătorul nu i-a dat decât nouă luni de închisoare.

Această criză i-a dat legitimitate lui Hitler, permițându-i să fie văzut alături de Ludendorff în postură de egal și să țină cuvântări sforăitoare în sala de judecată, stârnind aplauzele judecătorilor și ale fanaticilor din bănci. În plus, perioada petrecută în închisoare i-a dat lui Hitler oportunitatea de a-și scrie memoriile, *Mein Kampf*, carte devenită imediat un bestseller.

Următoarea manevră a lui Hitler a fost magistrală. În alegerile prezidențiale din 1925, l-a convins pe Ludendorff să participe în calitate de candidat al extremei drepte și jubila că acest ins faimos îi promova concepțiile despre țăpii ispășitori evrei. Hitler se aștepta ca Ludendorff să piardă, dar știa că, asociindu-se cu el, naziștii câștigau expunerea națională de care aveau nevoie pentru a fi luați în serios. Național-socialismul nu era atunci decât un cult obscur și puțin remarcat. Avându-l pe Ludendorff drept candidat, aveau să fie priviți drept o mișcare semnificativă, susținută de unul dintre cei mai importanți generali germani ai războiului.

Ludendorff a concurat împotriva lui

Hindenburg, fostul său șef, care era mult mai popular, stârnind indignarea multora dintre camarazii săi militari prin declarațiile virulente împotriva bătrânului general. Pentru a transforma tragedia în farsă, Ludendorff s-a declarat în favoarea prohibiției, ceea ce, pentru națiunea băutoare de bere a Germaniei, însemna o trambulină putredă pentru orice platformă politică.

Drept urmare, Ludendorff nu a câștigat decât 1% din voturi. Superiorul său, Hindenburg, a obținut 48% și a câștigat alegerile. Performanța lui Ludendorff a fost catastrofală, dată fiind celebritatea câștigată în războiul mondial. Dar, chiar dacă Ludendorff a pierdut, Hitler era mulțumit. Câștigase legitimitatea de care avea nevoie, astfel că și-a putut continua încrezător activitatea.

Înfrângerea la urne se pare că l-a descumpănit pe Ludendorff. Istoricii nu pot evalua cu certitudine consecințele acestei înfrângeri, dar mulți cercetători, precum profesorul Roger Chickering de la Universitatea din Georgetown, susțin că, prin anii 1920, Ludendorff și-a pierdut complet stăpânirea de sine.

Indiferent care a fost starea sa mintală, cert este că Ludendorff continua să se implice în comploturi criminale. Nu după multă vreme, s-a amestecat într-o conspirație de falsificare de bani. Întâi, s-a înhăitat cu o bandă de infractori maghiari care voiau să tipărească bani francezi și să-i treacă în Olanda. Din acest grup făceau parte un prinț maghiar pe nume Lajos Windischgraetz și capelanul

armatei maghiare, episcopul Istvan Zadravetz, care, împreună cu Ludendorff, și-au pus planul în aplicare. Au cumpărat 4,5 tone de hârtie specială și au tipărit 30 de milioane de franci francezi. Tiparul era perfect, cerneala exact de care trebuia, dar unui bancher din Olanda i s-a părut că hârtia nu era cea potrivită și a chemat poliția. Cariera de falsificator de bani a lui Ludendorff n-a durat decât o zi.

Apoi, Ludendorff s-a amestecat în ghicirea viitorului.

Conform predicțiilor sale mistice, în 1932 urma un război în care Franța, Italia și Rusia aveau să atace Germania. La scurt timp după ce a făcut această profeție, a avertizat că papa era implicat în acte ostile împotriva patriei germane și sfătuia pe oricine voia să-l asculte că patrioții erau obligați să lupte împotriva Vaticanului. Era convins că Hitler nu era suficient de vehement împotriva acestor conspirații, mai ales a celei papale, astfel că, la puțin timp, a început o cruciadă împotriva naziștilor. A scris un pamflet cu titlul exagerat: *Cum trădează Hitler poporul german în favoarea papalității romane.*

Tiradele feroce și comploturile lui Ludendorff din acești ani au devastat-o pe soția sa, Margarethe. Devenise melancolică după pierderea iubiților ei fii în timpul războiului. În plus, scria în memoriile sale: „Printre vizitatorii regulați ai lui Ludendorff se număra și o doamnă distinsă, după aparențe, și foarte îndoliată. Venea zilnic... Mi-a spus că era extrem de important... să știe unde se afla Ludendorff pentru a putea lua legătura cu el... A

scos la iveală un plic voluminos și m-a făcut să-i promit că i-l voi transmite... După aceea, a revenit adesea cu aceeași solicitare, pe care am îndeplinit-o conștiincioasă.”

Margarethe a descoperit mai târziu că plicurile acelea conțineau scrisori de dragoste: „Correspondența nu avea nici cea mai vagă legătură cu politica, constând, într-un cuvânt, din scrisori de dragoste către Ludendorff. Doamna mă angajase pe mine, soția lui după lege, ca matroană a intrigii ei... întreaga afacere a dovedit că femeii acesteia îi lipsea cu desăvârșire orice simț al decenței.”

Pierderea fiilor ei, urmată de pierderea iubirii soțului ei, au fost prea mult pentru această femeie rafinată, astfel că a început să pălească. Ludendorff a profitat de starea ei și a închis-o într-un ospiciu, unde medicii îi induceau o stupeoare medicamentoasă pentru a-i ține gura închisă. Li se părea obligatoriu. Ultimul lucru pe care și-l dorea Ludendorff era ca soția lui să spună lumii întregi că poveștile sale despre conspirații nu erau decât minciuni. Apoi, Ludendorff a scornit o poveste de acoperire, spunând că soția lui fusese mereu dependentă de morfină, discreditând-o complet. După aceea, fără nici o remușcare, a divorțat de ea, ținând-o în continuare închisă, și s-a căsătorit cu femeia misterioasă care-i trimitea scrisori de dragoste pătimase – o psihiatră membră a mișcării *Völkisch*, pe nume Mathilde von Kemnitz.

S-ar putea ca Mathilde von Kemnitz să fie cel mai excentric personaj din cartea aceasta. În cartea sa *The Infancy of Nazism* (Copilăria nazismului), William Sheridan Allen observa

că Mathilde și-a început cariera seducând un tânăr bogat, pe Gustav von Kemnitz. S-au căsătorit și au făcut copii, dar apoi părinții lui au anulat mariajul, dezmoștenindu-i pe „bastarzi“, cum le spuneau ei copiilor. Fără să se descurajeze, Mathilde și-a abandonat copiii și s-a căsătorit cu maiorul Edward Georg Kline, care mai apoi a murit în circumstanțe misterioase. L-a ucis ea? Nu se știe. Apoi l-a întâlnit pe Adolf Hitler și a încercat să devină intima acestuia, dar Hitler a fost avertizat de ofițerii săi de informații, care îi investigaseră trecutul.

Mathilde nu i-a părut ispititoare lui Hitler din mai multe motive. Ea pretindea că este o savantă și că obținuse un doctorat în neurologie cu cele mai înalte onoruri, ceea ce nu era adevărat. Unii dintre naziștii de vârf spuneau că femeia aceasta semăna cu o ceapă. Dacă decojeai foile – femeie, savantă, preoteasă, patrioată –, nu rămânea! decât cu duhoarea cepei.

Ca și Ludendorff, Mathilde devenise o critică acerbă a cultelor creștine. Ea era convinsă că, în trecut, preoții creștini omorâseră nouă milioane de vrăjitoare ariene, experte în magie, și că ea, ca bună vrăjitoare, era silită să se apere. Ca să ajungă la această estimare, Mathilde a studiat o perioadă de douăzeci de ani din istoria Europei, în care vrăjitoarele fuseseră persecutate, și a calculat că dacă, în cele optsprezece veacuri anterioare, fiecare mare națiune omorâse același procent de vrăjitoare, atunci nouă milioane de femei fuseseră arse pe rug. Această idee, care în cele din urmă avea să

influențeze dogma nazistă, era o exagerare. Așa cum observa Michael S. Bailey de la Universitatea din Iowa, în cartea sa *Magic and Superstition în Europe* (Magie și superstiție în Europa), Mathilde pretindea că descoperise o conspirație creștină al cărei scop era să distrugă femeile ariene, astfel încât să stingă rasa ariană de pe fața pământului. Mathilde a scris și o broșură intitulată *Cruzimea creștină față de femeile germane*, în care stigmatiza creștinismul ca nefiind altceva decât un complot evreiesc al unui evreu câinos, pe nume Isus, ferm hotărât să ucidă arienii. Mai presus de orice, Mathilde disprețuia faptul că această conspirație evreiască propovăduia umilința, despre care spunea că este maniera evreilor de a vlăgui rasele mai puternice decât ei.

Mathilde mai credea că evreii erau niște porci manipulați de Dalai Lama din Tibet. În anii 1920-1930, ea a avertizat că această „castă preoțească” din „vârful lumii”, tibetani, desfășurau o „invazie mentală” a Europei, și că germanii arieni erau în pericol.

Nereușind să-l seducă pe Hider, Mathilde a ajuns să-l cunoască pe Ludendorff și a pus ochii pe general, care încă mai era un personaj important. De data asta, a avut noroc, căci Ludendorff a devenit biletul ei spre faimă și cartela de rații. S-a apropiat de el și i-a oglindit temerile și premonițiile, reușind, în plus, să întocmească un catastif mintal al ideilor sale. Într-o manieră absolut exaltată, a reușit să-l convingă că Germania va renaște prin el. I-a spus lui Ludendorff că avea să ducă noua Germanie pe noi culmi de

glorie. L-a convins că era predestinat să treacă printr-un proces de autocreare și că ea îl va ajuta să descopere zeii firești ai Germaniei, care îl vor ghida în această lungă călătorie mistică.

Mathilde s-a străduit să producă o filozofie germanică pură, îmbinând gândirea lui Nietzsche, Kant și Schopenhauer. Cu precădere a adoptat credința lui Nietzsche că supraomul este mai presus de lege, în același fel în care Ludendorff se vedea pe sine ca fiind deasupra legii. Conceptul de *Übermensch*, de supraom, al lui Nietzsche se referă la creatura care apare atunci când un ins cu un mare potențial ajunge propriul său stăpân, scuturându-se de „mentalitatea de turmă” creștină, și își creează propriile sale valori superioare.

Mathilde și Erich Ludendorff au însăilat o pastişă de filozofie nietzscheeană, în care noul bărbat german avea să devină asemenea zeilor prin concepțiile și puterile sale. Acesta avea să fie un supraom, fiind absolut pur – altfel spus, necontaminat de străini, evrei, masoni și creștini. Mathilde vedea apărând sub stăpânirea lui Ludendorff o nouă națiune germană glorioasă, iar aceasta avea să fie temelia noii lumi așa cum o concepea ea.

Felul cum codificase ideile lui Ludendorff era șubred, iar din anumite privințe, nu era decât un talmeș-balmeș, dar procesul acesta l-a calmat pe Ludendorff pentru prima oară după mulți ani. Cum spunea el însuși: „Familiarizarea mea cu lucrările timpurii ale doctorului Mathilde Kemnitz a constituit o influență decisivă în cursul luptei mele

interioare.”

Ludendorff și-a explicat această conștientizare astfel: „Treptat, mi-am dat seama de forțele fatale care cauzaseră colapsul poporului [german în războiul mondial], iar în acestea am recunoscut adevărații dușmani ai libertății rasei germane... Am devenit conștient de microbii din structura societății noastre... care au luat forma forțelor supranationale secrete, altfel zis, poporul evreu și Roma, împreună cu instrumentele lor, franc-masonii, ordinul iezuiților și formațiunile oculte și sataniste.”

Mathilde l-a învățat pe Ludendorff că adevărații germani trebuiau să evite compasiunea creștină și să nu dea niciodată ajutor celor slabi. Ea l-a călăuzit pe Ludendorff înapoi în grădina locuinței lor din Tutzing, în apropiere de München, unde erau înconjurați de statuile zeităților germanice. Acolo se consolau unul pe celălalt cu reverii despre noua religie germană, ai cărei profeți aveau să fie ei înșiși.

„Omul tânjește și are nevoie de ceva în fața căruia să se supună necondiționat“, spunea Ludendorff. Desigur, se vedea pe sine însuși în postura celui ce dă ordinele, pentru că el era supraomul destinat să reintre pe culoarele puterii, iar pe germani îi considera drept viitorii săi suporteri loiali. Nu era decât o chestiune de timp, credea Ludendorff, până când țara îl va chema să o conducă. Iar atunci când țara avea să fie gata să pornească din nou la război, se vedea pe el însuși în postura de lider militar al noii Germanii.

Cei doi Ludendorff au încercat să convingă

lumea să-i ia în serios. La un moment dat, dețineau mai multe librării și o editură numită Ludendorff Verlag, în plus susțineau conferințe în fața unor audiențe numeroase. Estimările indică faptul că aveau un public de aproximativ o sută de mii de cititori, pe lângă cei 30.000 de soldați care făceau parte dintr-o asociație intitulată nostalgic Liga Tannenberg.

Fapt interesant, Mathilde semăna mult cu prințesa Hermione de Schoenaich-Carolath, căsătorită acum cu fostul kaiser Wilhelm II. Și Hermione îi șoptea soțului ei că el avea să revină la putere și să restituie Germaniei gloriile de odinioară. Invita la cină oficiali naziști de top, precum grăsulul Hermann Göring, noul ministru dependent de morfină al lui Hitler. îl trata pe Göring de parcă era membrul unei familii regale, aflat în vizită. îi dădea bani și ținea toasturi. „Pentru viitorul Reich!”, aclama ea.

„Pentru viitorul kaiser!” îi răspundea el.

Ideea că acești oameni ar fi putut reveni la putere nu era chiar o fantezie. Kaiserul, Ludendorff și Hitler erau toți aproape la fel. Toți erau convinși de veridicitatea *Protocoalelor înțelepților Sionului*, toți susțineau poveștile despre conspirația evreiască și credeau în legenda înjunghierii pe la spate. În plus, toți trei erau convinși de ideea subiacentă acesteia, anume că Germania nu trebuia doar să-i strivească pe evrei, ci și să inițieze un nou război pentru a răzbuna trecutul. Acești oameni îi considerau pe naziști drept „valul viitorului”, cum le spuneau unii. într-adevăr, expresia a fost forjată pentru a-i descrie în primul rând pe naziști.

Acești oameni erau pe potriva spiritului vremii și dispuneau de toate posibilitățile pentru a prelua puterea.

La momentul respectiv, în anii 1930, mulți germani virau către aceleași obiective terifiante. Mulți credeau că umanitatea nu-și atinsese potențialul. Ludendorff și Hitler credeau amândoi că supraomul germanic va fi stăpân peste emoțiile sale și își va rafina instinctele pentru a crea un tip mai elevat de om. Astfel s-ar fi produs rasa de stăpâni, care avea să conducă lumea. Iar exemplele lor de supraom ideal erau... ei înșiși!

Într-un fel sau altul, între 1914 și 1945, Germania a fost dezechilibrată și se poate argumenta că cele două războaie mondiale constituie un continuum al nebuniei care a început cu ridicarea lentă a lui Ludendorff până la statutul de dictator *de facto* în 1916 și s-a sfârșit cu sinuciderea lui Hitler în jalnicul său buncăr în 1945.

Totuși, în anii 1930, Ludendorff a devenit un ins problematic, pentru că erau tot mai puțini aceia care-i dădeau ascultare. Puterea se îndrepta spre Hitler, care, în ciuda enormelor sale defecte, era un propagandist abil și care era mult mai interesant pentru masele largi. În acel moment, Ludendorff avea în cel mai bun caz aproximativ 100.000 de susținători, dar baza puterii sale se subția. S-a infuriat, intrând în conflict cu vechii săi aliați. S-a certat cu Hindenburg; s-a certat cu Rupprecht, prințul moștenitor al Bavariei, până într-acolo încât au ajuns la judecată; s-a înconstrat cu amiralul von Tirpitz, care-i fusese prieten. Poetul Kurt Tucholsky, veteran al

Marelui Război, care îi disprețuia pe toți acești inși, considerându-i niște utilitariști degenerați, l-a persiflat pe Ludendorff într-un cântecel foarte popular:

Ți-e teamă, Erich, (i-e frică, Erich?

Erich, îți sare inima din piept? Ai luat-o la goană?

Erich, masonii și iezuiții

Vor să te-njunghie, Erich? Ce sperietură!

Evreii ăștia sunt tot mai puțin ispititori.

Evreii ăștia sunt cauza nefericirilor noastre!

Ludendorff a ajuns să se certe chiar și cu Hitler, prietenul său de altădată. Vizitându-l, după ce ajunsese la putere, Hider i-a oferit lui Ludendorff rangul de feldmareșal, dar bătrânul general nu-l plăcea pe „acest mic caporal“, cum îi spunea el lui Hitler, iar drept răspuns a tunat: „Feldmareșalii se nasc, nu se fac!“

Cei doi aveau multe în comun, ar fi trebuit să se înțeleagă. Dar, ca să spunem adevărul, nici unul dintre ei nu voia să fie subordonatul celuilalt. Și nici unul nu putea împărți puterea cu altcineva. Mai mult, Hitler n-o suporta pe soția lui Ludendorff, căci îi cunoștea trecutul pătat.

Astfel că, până la urmă, Ludendorff a rămas singur cu reveriile sale și cu ciudata sa soție. Ultimele sale broșuri filosofice sunt atât ridicole, încât desfid orice analiză, într-o lună a scris un tratat în care afirma că evreii îl uciseseră pe Schubert. Luna următoare declara că evreii l-au ucis pe Mozart. În următoarea îi acuza că-l omorâseră pe Friedrich Schiller. Apoi, cu toată seriozitatea, i-a acuzat că ar fi

ucis-o pe Maria Antoaneta.

În 31 martie 1937, gazeta engleză *Manchester Guardian* relatează că Ludendorff încă era apreciat în unele cercuri naziste și că exista posibilitatea de a fi numit din nou comandant al armatei germane. *New York Post* era sceptic și observa: „Ludendorff, ca să fim delicăți, e un personaj bizar.” În ziar se spunea că Ludendorff contribuise substanțial la „atmosfera care stăruiește peste cel de-al Treilea Reich și care amintește de Pălărierul Nebun”.

Revenirea la putere, într-un fel sau altul, a lui Ludendorff era posibilă. Hider a spus mereu că-i era recunoscător pentru sprijinul pe care i-l acordase în anii 1920, când generalul le conferise respectabilitate naziștilor. Nebunia lui Ludendorff nu era o problemă, căci anturajul apropiat al lui Hitler era dădăcă de psihopați, lunatici sau, pur și simplu, tâmpiți. Într-adevăr, în guvernul lui Hitler nu exista probabil decât o singură persoană relativ sănătoasă la cap, arhitectul Albert Speer, dar și el era un criminal în masă.

Ludendorff nu putea trăi fără Mathilde, însă Hitler nu o suferea, astfel că, în cele din urmă, naziștii l-au ignorat pe Ludendorff, iar Hitler chiar a ordonat ca tipografiile din Germania să nu-i mai tipărească scrierile.

Până la urmă, Ludendorff a rămas cu puțini susținători. Nefericit, disprețuind lumea, a murit în somn la 20 decembrie 1937, din cauza unei boli de ficat, într-un spital din apropiere de München. În mod ironic, a murit într-un spital catolic, unde, în ultimele sale

ore, a fost îngrijit de blândeale călugărițe.

Hitler, deși nu era în termeni buni cu Ludendorff, a dat instrucțiuni pentru organizarea unor funeralii de stat grandioase. A-l glorifica pe Ludendorff în moarte însemna glorificarea Partidului Nazist, iar pentru acest scop armata germană a contribuit consistent cu fanfare și cu procesiuni solemne. Soldați SS i-au purtat medaliile pe perne de catifea, în timp ce cadavrul său era dus către mormânt pe un catafalc gigantic, tras de armăsari negri. A fost un spectacol impresionant.

Singurul aspect surprinzător al funeraliilor a fost că sicriul lui Ludendorff era acoperit cu steagul de luptă, deja desuet, al vechii Prusii, ieșit din uz. Svastica noii Germanii a lui Hitler nu era de văzut pe nicăieri. Era un spectacol jalnic: gloriosul general de odinioară nu mai avea prieteni nici chiar printre naziștii pe care îi ajutase să accedă la putere.

La funeralii, fanfara militară germană a interpretat un cântec militar sentimental, „Bunul camarad“, adaptat după un poem scris în 1809, în care un soldat suspină la moartea celui mai bun prieten al său din armată:

în bătălie mi-a fost camarad.

N-am avut alt prieten mai bun.

Tobele ne chemau la luptă,

*Iar el mi-a fost mereu alături, Mărșăluind în
cadență cu mine.*

Dar un glonț a venit șuierând spre noi,

Oare era pentru el, oare pentru mine?

A căzut în țărână,

Și-am pierdut o parte din mine.

Cântecul lăsa să se înțeleagă că soldații aveau un prieten în Ludendorff, un bun camarad pe care l-ar fi putut îndrăgi. În timpul intonării cântecului, garda a dat onorul.

Hider a venit la funeralii însoțit de trupele sale de asalt, iar lumea se aștepta să ia cuvântul în timp ce sicriul era coborât în pământ. A circulat o poveste că, în acel moment, Hitler ar fi șoptit: „Rămas-bun, fiu al Valhallei!“ Dar, ca multe alte povești despre Ludendorff, nici aceasta nu era adevărată. Hitler n-a rostit nici un cuvânt. E greu de imaginat ce ar fi putut spune Hitler. El și Ludendorff erau asemănători în filozofia lor, dar nu se plăceau unul pe celălalt. Erau identici în fanatismul lor, în credința în supraomul germanic și în revendicarea ca Germania să câștige un nou război mondial și să-i elimine pe evrei. Și totuși, nu aveau absolut deloc încredere unul în celălalt.

Presa americană a fost blândă la moartea acestui om. În 17 ianuarie 1938, un ferpar întins pe mai multe pagini din revista *Life* îl lăuda pe Ludendorff, susținând că fusese cel mai bun general al războiului și nu făcea nici măcar o aluzie la minciunile și crimele sale. Nici prelungirea Primului Război Mondial după anul 1916, dublarea victimelor războiului și pierderea acestuia nu erau menționate. În articol se mai spunea că Ludendorff era egalul lui Robert E. Lee. Așa se face că unul dintre cei mai cumpliți oameni din istorie a fost înmormântat cu onoruri.

Ani mai târziu, în 1999, Steven T. Naftzger, doctorand la departamentul de istorie al Universității orașului New York, a vizitat

orașelul Tutzing din Bavaria, unde a fost înmormântat Ludendorff. Le-a spus tinerilor săi prieteni germani că lucrează la un studiu despre Ludendorff și i s-a răspuns că nu auziseră de el. Dar părinții lor știau despre ce e vorba.

„Numai tații noștri știu astfel de lucruri“, a spus unul dintre ei.

Apoi, Naftzger a pornit să caute mormântul în cele trei cimitire ale orașului. L-a găsit în cele din urmă într-un colț al ultimului cimitir vizitat. Acolo a văzut un monument zvelt, de aproape doi metri și jumătate, decorat cu o sabie și cu figura bătută de vreme a personajului. Era năpădit de buruieni, iar doctorandul n-a observat semne că cineva ar fi vizitat mormântul. Nimeni nu se îngrijea de el, nimeni nu lăsa flori. Nimănui nu-i păsa.

Naftzger a smuls buruienile, dezvelind placa comemorativă, dar a fost dezamăgit să vadă că nu dădea alte informații decât numele individului, precum și datele nașterii și morții. Nu dădea nici un detaliu despre viața aceluia om. Generalul acesta, unul dintre cei mai importanți actori ai veacului, singurul general semnificativ pentru ambele războaie mondiale, nu lăsase nici o urmă după el.

În toată Germania nu mai există nici un alt monument dedicat lui Ludendorff. Când doctorandul a vizitat fosta locuință a lui Ludendorff și a bătut la ușă, proprietarul ei l-a întâmpinat în prag, recunoscând în cele din urmă că înăuntru exista un monument privat, dar n-a vrut să i-l arate. Naftzger scrie: „Ce ciudat că, în mai puțin de două generații, acest om, care a controlat destinul țării sale

[și al unei mari părți a lumii]... devenise necunoscut.“

Ludendorff a avut mai multă putere decât orice alt german de după Frederic cel Mare, și totuși e aproape necunoscut. A contribuit la inițierea unor evenimente care au condus la uciderea a șase milioane de evrei, și totuși e ocolit de majoritatea istoricilor. Zace uitat într-un cimitir obscur pe care nu-l vizitează nimeni.

Poate că este necesar ca germanii să-l uite pe acest om și ceea ce a făcut el. Pe Hitler îl pot ignora ca pe un nebun marginal, un ins nu cu totul german, pentru care nu sunt realmente responsabili. Dar pe Ludendorff, cel care a făcut ca Hitler să fie posibil, nu-l pot ignora în același fel – de fapt, nu îl pot ignora deloc. Ludendorff provenea din cele mai înalte straturi ale puterii germane și nu a fost subordonatul nimănui. A fost axul central al guvernului său, fiind absolut esențial pentru întreaga experiență a germanilor în timpul Primului Război Mondial. Contribuția sa la moartea a milioane de oameni, la distrugerea națiunilor, la Revoluția rusă și la cele două războaie mondiale este indiscutabilă. Pentru o vreme, omul acesta *a fost* Germania. Poate că germanilor nu le este ușor să accepte că toți concetățenii, începând cu însuși kaiserul, i-au acceptat ideile și chiar au murit pentru ele.

Când Ludendorff a pierdut Primul Război Mondial, germanii au adoptat entuziaști legenda înjunghierii pe la spate ca explicație a înfrângerii lor. Această legendă a servit drept temelie pentru distrugerea Republicii de la Wei- mar în anii 1920, pentru hărțuirea

evreilor în anii 1930 și pentru desfășurarea unui nou război mondial în anii 1940. Oare există vreo altă persoană care să fi cauzat mai mult rău în secolul XX? Dacă da, atunci noi nu-i cunoaștem numele. Ca urmare, trebuie să facem un efort pentru a întocmi bilanțul faptelor lui Ludendorff.

11. Ludendorff și moștenirea sa

RIDICÂNDU-SE DIN CENUȘA GERMANIEI DE DUPĂ PRIMUL RĂZBOI MONDIAL, naziștii au condamnat Republica de la Weimar pentru că acceptase armistițiul din noiembrie 1918, care a dus la semnarea Tratatului de la Versailles și a despăgubirilor împovărătoare prevăzute de acesta. Naziștii au adoptat naționalismul, an-tiliberalismul și, mai apoi, antisemitismul – toate cu rezultate devastatoare.

În prezent, nazismul este asociat cu cele mai oribile evenimente din toată istoria și a devenit identic cu cele mai diabolice părți ale firii umane. Dar de ce l-am numit pe Erich Ludendorff „primul nazist“?

Barbara Tuchman scria în *The Guns of August*, cartea sa despre perioada premergătoare Primului Război Mondial, pentru care i s-a decernat Premiul Pulitzer, că, în ciuda faptului că lui Ludendorff i s-a dat mai multă putere decât oricărui alt german de după Frederic cel Mare, descrierile sale erau incomplete, iar omul rămânea un mister. Drept urmare, pentru a-l înțelege pe

Ludendorff, a trebuit să adunăm la un loc fragmentele de dovezi și indiciile risipite pe care le-a lăsat în urma sa.

În cazul oricărui alt personaj istoric, am fi căutat indicii, firesc, în familie, dar Ludendorff n-a avut o familie adevărată. Prin căsătoria cu prima lui soție a avut fii vitregi, dar doi dintre ei au murit în timpul ofensivelor sale. Le-a regretat moartea și le-a depus cadavrele într-o criptă grandioasă dintr-o biserică berlineză, dar asta a fost tot. Al treilea său fiu vitreg a dat o mână de ajutor în lovitura de stat pusă la cale de Hitler și Ludendorff din 1923, dar tânărul acela a dispărut apoi din ochiul public și nu s-a mai auzit nimic de el.

Nici cercetările asupra altor membri ai familiei Ludendorff nu au dus la vreun rezultat. H.L. Mencken, celebrul ziarist american, i-a studiat pe fiecare dintre frații lui Ludendorff. Unul dintre ei, Richard, a trăit în Indiile de Vest Olandeze, dar când a fost contactat nu a avut nimic de spus despre Ludendorff. Un alt frate, Eugen, a fost funcționar guvernamental, care la un moment dat lucra în Aachen, dar, iarăși, Mencken n-a putut obține nici un material de la el. Un al treilea frate, Hans Ludendorff, a devenit specialist în astronomia mayașilor și un astronom de primă clasă. N-a spus niciodată nimic despre fratele său, refugiindu-se în texte străvechi. Cele mai bune cărți ale sale sunt catastife meticuloasă întocmite despre diverși aste-roizi și stele, însoțite de digresiuni despre mayașii dinainte de Columb. Una singură i-a fost tradusă în limba engleză, iar aceea este păstrată în siguranță în

grandioasele arhive de la Harvard, nemaigăsindu-se aproape nicăieri altundeva.

Ludendorff a avut și o soră, doamna Jahn, care s-a căsătorit cu un funcționar al trezoreriei germane. Dar Ludendorff a repudiat-o după ce l-a ridiculizat pentru tiradele sale împotriva masonilor. Ea i-a spus că masonii sunt inofensivi, dar Ludendorff insista că erau un clan însetat de sânge. A și scris o cărțuție de 82 de pagini, avertizând despre pericolul mason. În ea, susținea că cea mai importantă lojă masonică din New York îl convinsese pe Woodrow Wilson să declare război Germaniei, producând astfel înfrângerea lui Ludendorff în război. Această cărțuție s-a vândut în aproape 100.000 de exemplare.

Prima soție a lui Ludendorff, Margarethe Pemet, a fost fiica tipică a unui proprietar de uzină. A încercat să fie o parteneră de nădejde pentru Ludendorff, dar, sub influența lui, a devenit melancolică și s-a dedat consumului de morfină. El a divorțat de ea și a plasat-o într-un ospiciu. Margarethe a murit la numai 61 de ani, închisă ca o deținută.

Ludendorff a părut mai atașat de a doua sa soție, Mathilde von Kemnitz, și știm că i-a fost recunoscător pentru felul cum i-a sistematizat ideile. Ea a pus pe hârtie tiradele lui împotriva masonilor, a catolicilor și a altor culte creștine. Tot ea era adepta fanatică a ideii că evreii atacau Germania și că forța din spatele evreilor era Dalai Lama din Tibet. Într-adevăr, ea este aceea care pare să-l fi convins pe Ludendorff că masonii newyorkezi au convins America să declare război Germaniei în 1917.

Și tot ea a fost aceea care a încercat să sintetizeze ideile despre religie ale lui Ludendorff și care l-a influențat să devină un adversar al creștinismului.

Mathilde a forjat și sloganul convingător: „Ești german sau ești creștin?” și i-a dezvoltat lui Ludendorff patima pentru vechile zeități germanice, mai ales pentru Odin. După al Doilea Război Mondial, a pretins că ea și soțul ei fuseseră în taină adversari ai nazismului, în ciuda faptului că Ludendorff i-a condus pe naziști, în prima lor coalitie, în calitate de candidat al lor pentru alegerile prezidențiale din 1925. Mathilde a înființat un institut special pentru promovarea ideilor sale religioase, Fundația pentru Cunoașterea lui Dumnezeu, dar guvernul vest-german, în campania sa împotriva neonaziștilor, l-a închis la 8 ianuarie 1951. Mathilde a pretins, în van, că, de fapt, ea și soțul ei fuseseră în inima lor antinaziști, dar procurorii au insistat că cei doi fuseseră esențiali în ascensiunea lui Hitler la putere.

Una peste alta, nici de la soțiile sale nu aflăm prea multe despre Ludendorff. Prima sa soție și-a scris memoriile, dar textul este foarte prudent, fiind clar numai când o critică pe cea de-a doua soție a sa.

Ar fi fost excelent dacă am fi putut afla informații de la părinții și bunicii lui Ludendorff. Puținul care se cunoaște a fost rezumat anterior. Tatăl său a fost un patriot, iar casa lui era plină de cărți și tipărituri despre succesele Germaniei împotriva Austriei din 1866 și a Franței din 1870. Dar astfel de cărți se puteau găsi în majoritatea căminelor

germane din acea epocă, iar în oricare dintre ele nu ar fi constituit un lucru neobișnuit.

Așadar, din nou, avem de-a face cu un individ fără umbră. Efectuarea unei evaluări a vieții lui Ludendorff este și mai mult complicată de faptul că a fost mereu un om alunecos, care urzea legende despre el însuși, mituri care se tot schimbau. Între ele, se poate evidenția un fapt: generalul Erich Ludendorff a fost sursa mai multor distrugerii decât practic orice alt contemporan al său. Sigur, Lenin, Stalin și Hitler sunt în mod cert competitori importanți, dar în privința impactului, este dificil de spus că Ludendorff ar fi mult în urma lor. El a sporit durerea și suferințele din Primul Război Mondial prin inițierea războiului chimic, prin solicitarea a ceva nu foarte diferit de genocid în teritoriile ocupate, și prin insistența asupra victoriei totale atunci când compromisul era o opțiune. Trimițându-l pe Lenin în Rusia într-un tren sigilat în 1917, Ludendorff pune în mișcare o serie de evenimente care aveau să răspândească comunismul în țări ruinate din prea multe colțuri ale lumii.

Legenda înjunghierii pe la spate, creată de Ludendorff, a oferit justificarea răsturnării Republicii de la Weimar și a fost esențială pentru ascensiunea lui Hitler la putere. Respectatul Holger Herweg a descris această legendă drept „primul pas pe drumul spre Auschwitz”. Nu ne îndoim de adevărul acestei observații.

Un exemplu al impactului lui Ludendorff poate fi văzut la începutul anilor 1940, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, la

câțiva ani după moartea sa. În ianuarie 1943, la Conferința de la Casablanca, Roosevelt și Churchill au căzut de acord să le facă imposibil germanilor să mai pretindă că nu au fost înfrânți. Profesorul Roger Chickering spunea: „Roosevelt și Churchill au înțeles că Germania nu fusese înfrântă în mod răsunător la sfârșitul Primului Război Mondial. Ei voiau ca, la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, fiecare german să știe că fuseseră înfrânți, și încă necondiționat.” Ideea lor avea sens în 1943, dar, luând această hotărâre, este posibil să fi prelungit neintenționat războiul. Istoricul militar britanic J.F.C. Fuller observa: „Capitularea necondiționată a slăbit opoziția față de Hitler în Germania și, asemenea unei transfuzii de sânge, a revigorat războiul pentru încă doi ani.”

Albert Kesselring, feldmareșal al forțelor aeriene germane (Luftwaffe), și Erich von Manstein, feldmareșal al Wehrmachtului, erau de aceeași părere. Generalul Hasso von Manteuffel a răspuns printr-o somație anunțului Conferinței de la Casablanca: „Trebuie să luptăm până la amarul sfârșit cu curajul disperării.” Și a adăugat: „Solicitarea capitulării necondiționate a sudat împreună muncitorii și soldații într-o manieră care m-a uimit.” Solicitând capitularea necondiționată, Aliații deveneau prizonierii nobilei idei de a înfrânge Germania total, pentru a preîntâmpina apariția unei alte legende a înjunghierii pe la spate.

După ce, la 20 iulie 1944, un colonel german a încercat să-l asasineze pe Hitler cu o bombă pusă într-o valiză, SS a colectat

informații despre toți posibili disidenți din Germania și a descoperit că peste 4.000 dintre ei – bărbați și femei cu influență, remarcabili prin inteligența, puterea, mijloacele și prestigiul lor – ar fi vrut să-i contacteze pe englezi și americani pentru a încheia pacea. Dar doctrina capitulării necondiționate, adoptată la Conferința de la Casablanca, a interzis practic oricărui membru al serviciilor de informații să negocieze cu acești indivizi, iar disidenții germani au fost siliți să păstreze tăcerea. Mulți dintre ei au fost uciși.

Se poate susține că, din cauza legendei înjunghierii pe la spate, care a condus la al Doilea Război Mondial, doctrina capitulării necondiționate adoptate de Aliați a prelungit războiul cu cel puțin un an, ducând chiar la deschiderea teatrului de război din Pacific și la Hiroshima, deși stabilirea acestei legături cauzale ar putea stârni controverse.

Să mai observăm că insistența Aliaților de a-i sili pe naziști să capituleze necondiționat a dat impuls ideii de a-i face și pe japonezi să procedeze la fel. Or, o astfel de capitulare era inacceptabilă pentru japonezi, căci nu garanta existența iubitului lor împărat. Ca urmare, au fost nevoiți să continue lupta, ceea ce a dus la lansarea bombelor atomice de către americani pentru a obține o capitulare totală din partea lor.

În primăvara anului 1945, când naziștii se prăbușeau, Aliații căutau un pod peste Rin pentru a-și trece tancurile și coloanele de blindate până în inima Germaniei. Un pod din localitatea Remagen încă mai era în picioare

și satisfăcea cerințele. S-ar putea spune că, în acel loc, Dumnezeu dovedise că are simțul umorului: pasajul rutier din localitate fusese botezat de localnici Podul Ludendorff, fiind construit din ordinele sale, în Primul Război Mondial, pentru a direcționa traficul necesar ofensivelor sale fatale. Ludendorff dăduse ordinele de construcție în 1916, iar podul fusese ridicat de prizonieri ruși. În 7 martie 1945, pe măsură ce se apropiau americanii, Hitler a ordonat distrugerea aceluia pod. Soldații săi au încărcat structura podului cu cantități gigantice de explozibili, dar un obuz norocos, tras de un tanc american din Divizia a IX-a de Blindate, a distrus fițilul. Încărcătura explozibilă a fost neutralizată, după care bravii soldați ai acelei divizii au pornit la atac, ucigând orice german luau la ochi și punând stăpânire pe structură. Hitler s-a înfuriat cumplit și a încercat să arunce structura în aer cu scafandri, artilerie și rachete, dar fără rezultat. Acum, trecerea spre Germania era ocupată, iar teritoriile ei deschise înfrângerii.

La vestea că americanii traversau Rinul pe Podul Ludendorff, generalii germani au înțeles că pierduseră războiul. Aliații năvăleau în inima națiunii. Podul Ludendorff simboliza acum căderea acestui al Treilea Reich scăldat în sânge. Numele lui Ludendorff a devenit simbolul sfârșitului războiului mondial, la care contribuise atât de cumplit.

Cu toate acestea, în ciuda diabolismului său, nimeni nu-l învinovățește pe Ludendorff azi. Responsabilitatea lui Stalin și Hitler pentru nenumăratele lor crime este tot mai mult confirmată, dar Ludendorff este uitat

într-un cimitir obscur din Bavaria. Faptul că este aproape necunoscut în Statele Unite, după ce a cauzat moartea a milioane de oameni, se datorează mai multor factori. Mai întâi, generațiile ulterioare de americani nu au avut o imagine clară a începutului de secol XX în Europa. Apoi, America s-a izolat considerabil în anii 1920 și 1930, când Ludendorff și Hitler desfășurau unele dintre cele mai importante și mai vătămătoare acțiuni ale lor. Aceasta a sporit confuzia, în plus, în perioada interbelică, valorile erau strâmbe. Aici, cazul lui Lenin și Kerenski este instructiv. Kerenski i-a dat Rusiei primul ei guvern liber, le-a dat femeilor drept de vot și a pus Rusia pe calea către democrație. Și totuși, o vedetă medie din sporturile americane este mai larg recunoscută. Când Kerenski a murit în 1970, majoritatea nici măcar nu știau cine a fost, iar puținii care știau îl disprețuiau. A fost înmormântat aproape anonim la Londra, atât de nepopular devenise în cercurile exilaților ruși din Statele Unite.

Pe de altă parte, lui Lenin, fanaticul care a ucis milioane de oameni, i se acordă respectul datorat unui faraon și zace într-un cavou de granit din mijlocul Moscovei. În fiecare an, un milion de oameni respectuoși vizitează cadavrul bine conservat, îmbrăcat într-un costum făcut la comandă, adus de la Londra.

Responsabil în aceeași măsură pentru la fel de multe victime ca și Lenin, Ludendorff nu a fost creditat niciodată pentru prelungirea Primului Război Mondial, pentru folosirea gazelor toxice de către armată, pentru

finanțarea ascensiunii lui Lenin, sau pentru că a contribuit la asasinarea politicianilor germani care au semnat pacea cerută de el însuși în 1918. A îmbrâncit lumea către cel de-al Doilea Război Mondial, și totuși nu a fost făcut niciodată responsabil pentru asta.

Remarcabil în această poveste este modul eficient în care Ludendorff și cercul său au răspândit propaganda și dezinformările care îi erau favorabile. În anii 1930, Ludendorff și aghiotanții săi au diseminat o cantitate considerabilă de falsuri pentru a crea o opinie publică favorabilă generalului. Chiar și istoricii moderni au fost păcăliți, într-o mult lăudată telegramă, despre care se spune că Ludendorff i-ar fi trimis-o în 1933 lui Hindenburg, după ce acesta îl adusese pe Hitler la guvernare, se zice că generalul l-ar fi avertizat pe Hindenburg: „Prin numirea lui Hitler în funcția de cancelar al Reich-ului, ai dat sfânta noastră patrie germană pe mâna unuia dintre cei mai mari demagogi din istorie. Adevăr îți spun că acest individ diabolic va prăbuși Reich-ul în abis și va aduce un nemăsurat blestem peste națiunea noastră. Generațiile viitoare te vor blestema pe mormântul tău pentru decizia aceasta.”

Telegrama îl face pe Ludendorff să pară vizionar, un altruist care renunță la vechile sale idei pentru a cinsti adevărul. El devine astfel un Don Quijote care, după ce și-a trăit viața ca un nebun, moare înțelept, ceea ce pare suprem. Dar există o problemă: telegrama este falsă – e aproape cert că a fost clocită de el însuși, și de susținătorii săi, pentru a-și spăla reputația. Nu există nici o

copie a telegramului în extinsa arhivă Hindenburg, și nimeni din administrația Hindenburg nu-și amintește să o fi văzut vreodată. Nici un istoric nu a găsit vreo confirmare a ei. Cu toate acestea, telegrama este acceptată ca adevărată de mai mult de o duzină de istorici, printre aceștia numărându-se și Spencer Tucker, care, în consistentul său volum *The European Powers in the First World War* (Puterile europene în Primul Război Mondial), afirmă: „în momentul morții sale la München, în 20 decembrie 1937, Ludendorff avertiza despre tirania lui Hitler.”

Tucker, un cercetător de prima mână, totuși nu este singurul care o consideră autentică. Faimosul expert în nazism sir Ian Kershaw a fost și el păcălit de povestea poziției finale a lui Ludendorff împotriva lui Hitler și a menționat-o în mai multe dintre istoriile sale. În ediții ulterioare ale frumosașelor lui cărți, telegrama falsificată nu mai apare. Totuși, telegrama lipsă a fost adevărată în ochii celor cărora le lipsește expertiza extinsă a lui Kershaw, fapt ce a împiedicat publicul să conștientizeze abominațiile de care este responsabil Ludendorff.

Un ultim motiv pentru care sunt puțini aceia care cunosc cumplinele acțiuni ale lui Ludendorff este că al Doilea Război Mondial a izbucnit atât de repede după cel dintâi, încât le-a îngreunat istoricilor examinarea minuțioasă a acestor chestiuni. Generalul John Eisenhower, fiul lui Dwight D. Eisenhower, afirma odată că e nevoie de treizeci de ani până să se așeze praful și să poți face o

estimare completă a modului de desfășurare a unui război. În cazul altor războaie, istoricii au avut răgazul să facă astfel de judecăți. Dar, din cauză că al Doilea Război Mondial a început la puțin timp după sfârșitul Primului Război Mondial, interesul istoricilor s-a mutat spre Hitler și spre naziști.

A fost nevoie de efortul a peste două duzini de națiuni pentru a-l distruge pe Hitler. Apoi, în 1945, când s-a încheiat războiul, Germania a devenit aliata Statelor Unite, iar istoricii americani n-au putut examina niciodată întregul dosar al Germaniei în detaliu. Priveau Germania ca pe o democrație nouă, iar pe Hitler ca pe o aberație, una care începuse în anii 1930. Atât istoricul Rod Paschall, cât și istoricul militar Edward M. Coffman de la Universitatea din Wisconsin-Madison, și editor al Weider History Group, sunt de acord în această chestiune. Mulțimea de informații despre Hitler și al Doilea Război Mondial a covârșit orice examinare calmă a lui Ludendorff și a Primului Război Mondial.

E mare păcat, pentru că viața lui Ludendorff este un element-cheie pentru înțelegerea secolului XX. De fapt, nimeni nu îl poate înțelege pe Hitler fără să-l înțeleagă întâi pe Ludendorff – unul a ieșit, ideologic vorbind, din lumea celuilalt. Ludendorff a contribuit la multe dintre tradițiile care l-au făcut posibil pe Hitler. Câți oameni înțeleg că Ludendorff a produs argumentația care justifica Holocaustul?

ISTORICUL BRITANIC HUGH TREVOR ROPER OBSERVA odată că „Istoria nu este

doar ceea ce s-a întâmplat. Este ceea ce s-a întâmplat în contextul a ceea ce ar fi putut fi.” Pentru a-l înțelege deplin pe Ludendorff și moștenirea sa, să ne imaginăm în ce fel de lume am fi putut trăi dacă acest om nu ar fi existat. Să ne imaginăm că a fost împușcat în 1914, în primele zile ale Primului Război Mondial, în timp ce se afla în Belgia. Schimbările din secolul trecut ar fi putut fi majore.

Fără Ludendorff, Lenin ar fi rămas la Zürich, iar comunismul ar fi căzut baltă, fără să mai ajungă în Rusia. Rușii l-ar fi avut pe Kerenski și o democrație rusă înfloritoare. într-o scrisoare către un economist rus pe nume Ev- gheni Preobrajenski, Troțki scria: „Știi mai bine decât mine că, dacă Lenin nu ar fi reușit să ajungă la Sankt Petersburg, Revoluția din Octombrie nu ar fi avut loc.”

Este posibil ca nimeni altcineva să nu fi insistat pentru victoria totală în aceeași măsură ca și Ludendorff, iar fără el, ar fi fost posibilă o pace mai blândă pentru toată lumea, încheiată mai devreme. Dacă acesta ar fi fost cazul, căderea atât de multor dinastii din Europa poate că nu s-ar mai fi produs, iar războiul s-ar fi încheiat mai curând, fără să devasteze atât de total Europa.

Iar fără Ludendorff, poate că nu ar mai fi existat nici Hitler, pentru că legenda înjunghierii pe la spate a contribuit la conceperea programului lui Hitler. în plus, candidând la președinția Germaniei în coaliție cu Hitler, Ludendorff i-a oferit acestuia legitimitate, care i-ar fi lipsit în alte condiții. Este foarte posibil ca, fără ea, lui Hitler să îi fi

fost imposibil să acceadă la putere.

Astfel, trebuie să susținem că acest om este aproape la fel de important ca și Hitler și Stalin. Într-adevăr, ne putem întreba dacă al Doilea Război Mondial ar mai fi avut loc fără el. Al Doilea Război Mondial a fost „războiul nenecesar“, cum l-a numit Churchill, un război care nu trebuia să se producă. Fără miturile lui Ludendorff, care au dat plauzibilitate opiniilor lui Hitler, se poate ca naziștii să nu fi ajuns vreodată la putere.

Majoritatea analizelor celui de-al Doilea Război Mondial au tendința de a începe cu Hider. Iar publicul, în majoritate, presupune că nazismul a început cu el. Dar, cel care a dezlănțuit forțele sociale, militare și politice esențiale succesului lui Hitler a fost Ludendorff. Din cauza influenței fundamentale a lui Ludendorff asupra oamenilor ca Hitler, pe lângă consecințele devastatoare ale propriilor sale convingeri și acțiuni, se poate susține că, într-un sens abstract, primul nazist a fost Ludendorff.

Istoricii nu au perceput identitatea completă a lui Ludendorff, dar nu se poate spune că e vina lor. Până la explozia Internetului, nu exista acces suficient la anumite documente istorice. Abia de curând a devenit posibil a-l pune pe Erich Ludendorff în panteonul figurilor care nu numai că au influențat evenimentele Primului Război Mondial pentru Germania, dar au avut o influență masivă și dincolo de ea, în dinamica celui de-al Doilea Război Mondial și a întregii evoluții a civilizației vestice.

Legătura Google

Notă despre noile surse...

PÂNĂ RECENT A FOST DIFICIL, DACĂ NU CHIAR IMPOSIBIL, de asamblat elementele disparate pentru a scrie o biografie a lui Ludendorff pentru cititorii vorbitori de engleză. Primul motiv ar fi că Ludendorff a fost bun în a-și acoperi urmele, iar după ce a murit, soția lui a făcut la fel. Cel mai serios motiv a fost însă că majoritatea materialelor necesare despre Ludendorff erau împrăștiate în multe direcții și limbi. Până când lumea a beneficiat de Internetul extins, cu magnifica sa capacitate de căutare, nu puteai găsi și analiza cum se cuvine indiciile. Un bun exemplu pentru acest fapt este un eseu foarte util de cincisprezece pagini, scris chiar de Ludendorff în 1923, intitulat „Germania, niciodată înfrântă!”, care a ajuns în mâinile editorilor de la Encyclopaedia Britannica, fiind îngropat apoi într-o carte de 1387 de pagini, menită a acoperi partea dintre edițiile 12 și 13 ale Britannica, și care strângea praf în subsolul arhivei Britannica, de pe strada La Salle în Chicago. Acest eseu al lui Ludendorff a fost o mină de informații despre temerile, miturile și aserțiunile omului, care îi vor ajuta pe Hitler și pe naziștii lui să apară drept plauzibili și inocenți. Tot aici apărea conturată platforma coaliției pentru care Ludendorff a candidat la postul de președinte al Germaniei în 1925. Internetul arăta o trimitere la acest

eseu de cincisprezece pagini, dar un cititor de dinainte de apariția Internetului nu prea ar fi avut cum să dea de acest material.

CAPACITĂȚILE DE CĂUTARE ALE INTERNETULUI DAU acum cercetătorilor ocazia de a pune sub semnul întrebării unele mituri create de Ludendorff și cei apropiați lui, precum telegrama împotriva lui Hitler pe care el, Ludendorff, i-ar fi trimis-o, chipurile, lui Hindenburg, în anii '30, avertizându-l pe cel din urmă în legătură cu pericolele pe care le-ar fi văzut în persoana lui Hitler. Telegrama se pare că a fost inventată și nu poate fi găsită, dar i-a folosit în mod convenabil lui Ludendorff în anii ulteriori. Discuția pe care Internetul a făcut-o posibilă a analizat acest subiect mai în detaliu. În această privință, a se vedea, de exemplu, contribuția lui Michael Mills în Axis History Forum, din 18 aprilie 2002. Această dezbatere nu a fost posibilă înainte de extinderea Internetului.

EXTINDEREA INTERNETULUI NE-A PERMIS SĂ VEDEM LEGătura prin care Ludendorff a fost un complice activ în moartea lui Walter Rathenau (cum apare și în cartea lui Wolfram Wette, „The Wehrmacht: History, Myth, Reality“, tradusă și publicată de Harvard University Press în 2006). Cine ar fi citit în afara Internetului despre Ludendorff în limba engleză cu siguranță nu ar fi găsit cele două scurte paragrafe din lucrarea lui Wette, lucrare care se ocupă aproape în totalitate cu al Doilea Război Mondial, nefiind o lucrare biografică despre Ludendorff.

ACESTEA FIIND SPUSE, INTERNETUL A DAT „INDICIILE digitale“ care le-au permis acum autorilor o mai bună evaluare a acestui personaj.

Sfârșit

Cronologia Marelui Război

1914

28 iunie - Un arhiduce austriac este împușcat în Serbia.

5 iulie - Germania susține ultimatumul Austriei împotriva Serbiei.

23 iulie - Austria și Serbia negociază, dar Austria nu este satisfăcută.

31 iulie - Germania ia act de sprijinul rus pentru Serbia.

1 august - Germania declară război Rusiei.

3— 4 august - Germania intră în război împotriva Franței, Belgiei și Regatului Unit al Marii Britanii.

4 august - Germania invadează Belgia, conform unui plan al cărui termen de realizare era imposibil de îndeplinit.

4— 16 august - Germania se împotmolește în Belgia, iar planul inițial este dat peste cap.

17 august - Rusia invadează Germania în avans față de data planificată.

23-30 august - Bătălia de la Tannenberg. Germania o consideră o victorie măreață. Dar Germania se împotmolește peste tot, iar conflictul devine un război de uzură, adică

genul de război pe care Germania nu-l poate câștiga.

1915

22 aprilie - Germanii folosesc gaze toxice, producând măceluri gigantice.

7 mai - Germanii încep războiul submarin nerestricționat, ceea ce îi înfurie pe americani.

II septembrie - Britanicii încep dezvoltarea tancurilor ca armă de luptă. Războiul devine peste tot o crimă fără sens, cu puține rezultate.

1916

21 februarie - începe Bătălia de la Verdun, în timpul căreia vor pieri sute de mii de oameni.

4 iunie - Rușii lansează Ofensiva Brusilov, într-un efort disperat de a găsi o ieșire din război. Ambele părți înregistrează pierderi colosale.

29 august - Hindenburg este numit șef de stat-major, iar Ludendorff devine comandant al operațiunilor. Duoul se impune ferm la putere, eclipsându-l pe kaiser.

1917

19 ianuarie - Statele Unite, exasperate de telegrama Zimmermann și de războiul submarin nerestricționat, declară război Germaniei. E cel mai mare eșec al lui Ludendorff până la momentul respectiv. În curând, „vin yancheii”.

15 martie - Guvernul rus cade, punând capăt unei dinastii vechi de aproape 300 de ani.

16 aprilie - Ludendorff îl trimite pe Lenin în Rusia.

25 iunie - Cu mult înaintea datei programate, soldații americani încep să sosească în Europa. În scurt timp, vor sosi într-un ritm de peste 100.000 de soldați lunar. Ludendorff refuză să înțeleagă că are de-a face cu un dezastru total. Ordonă cenzurarea oricăror vești referitoare la prezența yancheilor în Europa.

1 iulie - Kerenski încearcă să respecte obligațiile Rusiei și lansează Ofensiva Kerenski.

19 iulie - Ofensiva Kerenski eșuează, iar armata rusă se dezagregă.

1 noiembrie - Izbucnește Revoluția rusă din Octombrie.

20 noiembrie - Britanicii folosesc pentru prima oară tancuri în număr mare. Germanii sunt dispersați.

Decembrie-martie - Ludendorff încearcă să-i silească pe ruși să semneze pacea umilitoare de la Brest-Litovsk.

1918

2 martie - Germanii avansează în est și amenință Kievul.

3 martie - Troțki, înlăcrimat, semnează tratatul de pace.

21 martie-6 august - Ludendorff desfășoară Ofensivele Ludendorff.

26 martie - Generalul francez Foch este numit comandant suprem al Aliaților; acesta îi lasă pe germani să avanseze, lovindu-i din toate părțile.

17 iulie - Atacul american de la Château-Thierry.

6 august - Ludendorff încearcă o ultimă ofensivă, care eșuează.

8 august - „Ziua neagră a armatei germane”: Soldații germani sunt beți, insubordonați și cinici, strigându-le fel de fel de cuvinte descurajante trupelor germane care încă mai avansează. Nu mai vor decât să se întoarcă acasă.

21 august - Aliații penetrează frontul german în mai multe puncte, iar Ludendorff nu mai poate face decât manevre de „plombare” a acestor breșe.

30 septembrie - Bulgaria, una dintre aliatele Germaniei, capitulează.

Octombrie - Ludendorff este instabil, fiind ba exagerat de optimist, ba fatalist. În sfârșit, își dă teatral demisia, iar la 29 octombrie kaizerul este bucuros să i-o accepte. Lucru interesant, Hindenburg nu obiectează la decizia kaiserului.

17 octombrie - Aliații penetrează Linia Hindenburg.

29 octombrie - Mateloții Marinei germane se revoltă.

30 octombrie - Imperiul Otoman, aliat al Germaniei, capitulează.

4 noiembrie - Austriecii, aliați cu Germania, încheie pacea cu Italia.

9 noiembrie - Kaiserul abdică.

10 noiembrie - Karl I de Austria abdică.

11 noiembrie - La ora unsprezece a celei de-a unsprezecea zile a celei de-a unsprezecea luni, războiul se încheie. A fost numit „războiul care sfârșește toate războaiele”, dar

soldații i-au spus „războiul care sfârșește cu toți oamenii“.

Noiembrie-ianuarie - Ludendorff fuge din țară deghizat, își scrie memoriile, răspândește legenda înjunghierii pe la spate și învinuiește evreii pentru toate.

1919

18 ianuarie-28 iunie - Aliații negociază o pace severă cu Germania, care nu este mai rea decât aceea pe care Germania o impusese Rusiei la Brest-Litovsk. Pacea se semnează la 28 iunie, la cinci ani după asasinarea arhiducelui Ferdinand la Sarajevo.

După ianuarie - Ludendorff plănuiește revanșa, îl sprijină pe Hitler și aiurează ca un nebun. Una peste alta, îi legitimează pe naziști, conferindu-le respectabilitate și credibilitate, prin intermediul legendei înjunghierii pe la spate, pavând astfel drumul către un nou război.

Lista personajelor

ARHIDUCELE FRANZ FERDINAND

Vizita arhiducelui Franz Ferdinand la Sarajevo a constituit începutul Primului Război Mondial. Iată ce s-a întâmplat:

- 1) - Ferdinand era un personaj important. Era moștenitorul tronului Austro-Ungariei.
- 2) - Dar se căsătorise cu o femeie de rând.
- 3) - Curtea n-a fost de acord cu mariajul și nu o respecta pe soția sa.
- 4) - într-adevăr, la anumite evenimente oficiale nici nu i se permitea să stea lângă el.
- 5) - Singurul mod în care o făcea să se simtă bine era să o ia cu el în călătoriile sale, în calitate de inspector general al armatelor Austriei. în timpul acelor călătorii, era tratată ca o mare doamnă.
- 6) - La 28 iunie 1914, cei doi au mers la Sarajevo pentru a inspecta garnizoana de acolo.
- 7) - Ferdinand arăta foarte bine, căci uniforma fusese cusută direct pe el.
- 8) - A încasat două gloanțe trase de un student pe nume Princip. Ferdinand a murit pentru că doctorilor le-a luat prea mult timp să-și dea seama că trebuia să-i taie tunica.
- 9) - Din cauza asasinării sale, Austria a declarat război Serbiei, națiune sprijinită de Rusia. Rusia a declarat război Austriei, națiune sprijinită de Germania... iar apoi piesele de domino au început să cadă una

după alta. Trebuie precizat un lucru, totuși: Germania voia războiul cu Rusia. Marii guru militari ai Germaniei l-au convins pe kaiser că Rusia devenea puternică - atât de puternică încât, dacă nu îi declarau război până în 1923, Rusia ar fi devenit invincibilă și ar fi avut capacitatea să distrugă Germania.

BERNSTORFF

Contele Heinrich von Bernstorff era capabilul ambasador german în Statele Unite, care cunoștea resursele Americii. Le-a tot spus germanilor să nu se implice într-un război cu Statele Unite, dar fără folos. Majoritatea germanilor credeau că armata Statelor Unite era minusculă și deci neimportantă, dar această mentalitate le-a fost fatală germanilor de felul kaiserului, iar mai târziu al lui Hider. Bernstorff s-a străduit, dar n-a reușit să convingă nici măcar o persoană importantă. În cele din urmă, a renunțat și s-a exilat în Elveția. A fost nevoie de două războaie mondiale pentru ca Germania să învețe să respecte Statele Unite.

Bernstorff era căsătorit cu o germano-americană, care l-a învățat ce erau Statele Unite. El a scris două volume de memorii. Era un anglofil progresist și disprețuia stilul machiavelic al lui Bismarck. Hitler l-a disprețuit, iar când a venit la putere, diplomatul a fost norocos că se afla în exil.

BLOCH

Jean de Bloch a fost unul dintre vizionarii care și-a dat seama că în 1914 nici una dintre părți nu putea câștiga războiul și că blocajul era garantat. Puterea defensivă era atât de

mare, încât nici o tabără nu putea câștiga. Ce rost avea curajul soldaților în fața a mii de kilometri de sârmă ghimpată, în spatele căreia se aflau posturi de mitraliere? De notat că numai Churchill a înțeles deplin acest lucru și, ca urmare, a încurajat dezvoltarea tancului, invenție care putea sparge blocajul.

BRUSILOV

Alexei Brusilov este eroul uitat al Aliaților, generalul rus pe care Churchill îl ridică în slăvi. A comandat o ofensivă strălucită împotriva austriecilor; le-a cauzat atât de multe pierderi, încât austriecii n-au mai reușit niciodată să treacă în ofensivă. Dacă ar fi fost sprijinit și nu sabotat, ar fi putut salva Rusia de revoluție. Când a izbucnit revoluția, a activat de partea revoluționarilor și chiar cu competență.

Pentru mai multe informații despre el, vezi cartea lui Churchill despre frontul rusesc, *The Forgotten War* (Războiul uitat). Lucru ciudat, Brusilov și-a dedicat memoriile, *A Soldier's Notebook* (Carnetul unui soldat), kaiserului, care i-a întors favorul și i le-a dedicat pe ale sale.

CASEMENT

Sir Roger Casement a fost un activist irlandez de prestigiu, care a făcut pentru protejarea indienilor sud-americani mai mult decât aproape oricare alt contemporan al său. Într-adevăr, a salvat multe mii de peruvieni nenorociți de la exterminare. Mai târziu, a încercat să formeze o Brigadă Rebelă a prizonierilor de război irlandezi, captivi în Germania, care să lupte pentru independența

Irlandei. A fost capturat și executat de către britanici. Britanicii i- au anihilat activitatea pozitivă în favoarea Germaniei și Irlandei, arătând, spre satisfacția publicului, că era un pervers care voia să se culce cu tineri sud-americieni și sud- africani.

CHURCHILL

Activitatea lui Churchill în timpul Primului Război Mondial este subevaluată și neînțeleasă. El a pus la cale un plan de distrugere a aliaților Germaniei, trimițând un corp expediționar la Gallipoli pentru a distruge Turcia. Planul era bun, dar a eșuat pentru că a fost pus prost în aplicare și pentru că i s-a opus cel mai de seamă turc din epoca modernă, Mustafa Kemal Atatiirk, care le-a spus soldaților săi: „Nu vă ordon să luptați, vă ordon să muriți.” Churchill a conceput apoi o strategie de utilizare a tancurilor, care a câștigat războiul. El spunea mereu că comunismul era o ciumă ce trebuia extirpată și voia ca Aliații să invadeze Rusia la sfârșitul războiului, dar a fost privit ca un fanatic și n-a fost respectat suficient decât mai târziu.

Pentru a-l înțelege mai bine pe Churchill, citiți singurul roman pe care l-a scris, *Savrola*, elocvent pentru gândurile sale intime și pentru personalitatea sa. Churchill a fost, probabil, cel mai impunător și mai de succes om al secolului. Misterul este că se considera un ratat, poate pentru că a trebuit să prezideze peste disoluția Imperiului Britanic.

CLEMENCEAU

Clemenceau este fără îndoială cel mai de seamă francez al acelei epoci. Era o pasăre

rară, un francez care înțelegea America. Trăise în America și se căsătorise cu una dintre studentele sale în timpul cât a predat acolo. În America a activat și ca jurnalist. Clemenceau și-a jucat cartea americană perfect, ținând Franța unită până la sosirea yancheilor. A depășit revoltele parțiale ale armatei franceze, neînțelegerile cu britanicii și prăbușirea frontului rus. Ar fi continuat să lupte chiar și dacă ar fi căzut Parisul. Din nu se știe ce motiv, Ludendorff n-a reușit să înțeleagă acest lucru.

CONRAD VON HOTZENDORF

Generalul Franz Conrad von Hbtzendorf a fost generalul austriac din vârful ierarhiei și probabil cel mai supraestimat ofițer al Puterilor Centrale. Acesta n-a înțeles că națiunea sa era un cadavru în descompunere și nu s-a opus niciodată solicitărilor crunte ale aliaților săi germani. Lucru complet de neînțeles, continuă să aibă o reputație pozitivă.

DULLES

Allen Dulles a fost un diplomat experimentat. Adesea s-a dovedit un excelent observator. Anii săi de început în Elveția, din timpul Primului Război Mondial și de după aceea, i-au oferit un punct de observare extraordinar. El este acela care a răspuns la apelul telefonic al lui Lenin către Ambasada Statelor Unite, imediat înainte ca Luden- dorff să-l trimită pe Lenin în Rusia. Mai târziu, a devenit spionul CIA care a mărit această agenție încă din pruncia ei. La început, cum

fratele său devenise secretar de stat, respectiva agenție n-a fost niciodată suficient supravegheată, iar această conjunctură tragică a făcut ca agenția să tot crească fără o supervizare disciplinată. Dulles a avut succes în multe dintre activitățile sale. În ce privește Războiul din Coreea, nu i-a simțit apropierea, nici măcar când a fost avertizat de șeful statului coreean, Syngman Rhee, care s-a jurat că războiul e aproape. În Golful Porcilor din Cuba, a prezidat peste cel mai mare fiasco militar al Statelor Unite în cele două Americi.

FALKENHAYN

Erich von Falkenhayn a fost singurul general de frunte din Germania care n-a vrut să obțină totul. Și-a dat seama că a vrea să fii puternic peste tot însemna să nu fii puternic nicăieri. El voia să câștige pe un singur front, să facă pace și să se întoarcă acasă. A fost cel mai bun general de top al Germaniei și n-a dat greș decât o singură dată: el este cel care a decis că abordarea ideală ar fi înfrângerea Franței la Verdun. Această inițiativă a eșuat lamentabil, producând numeroase victime și discreditându-l total.

Dacă și-ar fi trimis forțele spre est cu același obiectiv, ar fi putut ocupa Sankt Petersburgul, iar istoria ar fi putut fi foarte diferită. După Verdun a fost destituit și a fost trimis să comande trupele din Transilvania, iar apoi pe acelea din Palestina. În Palestina a salvat numeroși evrei de arabi, dar apoi a dispărut din prim-plan.

Pentru mai multe informații, vezi cartea sa *Decizii esențiale la Cartierul General*,

publicată în 1919.

FRANÇOIS

Generalul Hermann von François a fost un strălucit general german care, din planul secund, a conceput planurile și acțiunile care au dus la câștigarea bătăliei de la Tannenberg. În trei situații diferite nu s-a supus ordinelor – ordine care ar fi produs dezastre –, fiind responsabil pentru acea victorie decisivă. Mai târziu a spus chiar asta. După război, și-a dus câțiva prieteni într-o vizită pe câmpul de bătălie și le-a spus trei lucruri: „Acesta e locul unde generalul Hindenburg a dormit înainte de bătălie... aici este locul unde generalul Hindenburg a dormit după bătălie... iar aici, fir-ar să fie!, este locul unde Hindenburg a dormit *în timpul* bătăliei.“

GÖRING

Hermann Göring a fost cel mai problematic general german din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dependent de stupefiante, cu o sexualitate deviantă și o personalitate incredibil de excentrică, a reușit să se prezinte la o înmormântare în blană de nurcă, în uniformă militară albă cu negru și machiat. Ambasadorul SUA în Franța, William Christian Bullitt, spunea că în anii 1930 Göring arăta ca un proxenet într-un bordel.

Cum-necum, acest om a ajuns șeful Forțelor Aeriene Germane la sfârșitul Primului Război Mondial, iar apoi a devenit cel mai bun prieten al lui Hitler. A fost singurul om căruia i se permitea să i se adreseze lui Hitler cu familiarul *tu*, ba chiar i-a cerut lui Hitler să fie cavaler de onoare la căsătoria sa.

Mulți ofițeri Aliați îl creditează pentru pierderea celui de-al Doilea Război Mondial de către Germania. Greșeala sa le-a permis britanicilor să scape la Dunkerque. Tot el a făcut erorile care au dus la pierderea bătăliei pentru Stalingrad. În final, a pierdut Normandia.

Singurul său punct forte era înțelegerea modului cum trebuia să navigheze pe valurile puterii. La Nürnberg, a pierdut procesul și a fost condamnat la moarte, dar a murit ușor, în pijamale de mătase, luând otrava pe care un doctor i-o ascunsese sub un strat de piele.

Pe Hitler l-a ținut în ceață în ce privea tot mai numeroasele slăbiciuni ale Forțelor Aeriene Germane, ajutându-i enorm pe Aliați în acest fel, dar fără știrea sa. Unii vizionari din Anglia au spus că britanicii îi datorau o medalie pentru minunatele sale contribuții la victoria Aliaților.

HANNIBAL

Hannibal, generalul din Antichitate, a fost mereu o sursă de inspirație pentru armata germană. Toate planurile militare germane, de la mijlocul secolului al XIX-lea până în anii 1940, erau concepute, într-o formă sau alta, pe ideea încercuirii inamicului, urmată de utilizarea tuturor trupelor disponibile pentru a lupta împotriva lui și a-l distruge. Se spera că dacă germanii aveau toate trupele dispuse în jurul inamicului, iar dacă acesta din urmă nu avea trupele în contact cu aceste trupe, atunci germanii ar fi putut distruge chiar și forțe inamice superioare.

Hitler a încercat această manevră în invazia

sa în Rusia, iar la început a avut succes. În cele din urmă a eșuat însă în fața Stalingradului.

Dacă germanii nu ar fi avut o fixație în ce privește manevrele lui Hannibal, nu ar fi crezut în capacitatea lor de a câștiga victorii rapide și un război pe două fronturi. Ideile lui Hannibal le-au dat ofițerilor germani convingerea că victoria le era la îndemână. Erau convinși de acest lucru chiar dacă, de-a lungul istoriei, majoritatea manevrelor de încercuire în stilul lui Hannibal au dat greș.

Lucru curios, Hannibal a fost înfrânt de un consul roman numit Fabian, iar George Washington a fost numit „Fabianul american”. Fabian a amânat confruntarea și l-a lăsat pe Hannibal să-și supraextindă armata, distrugând-o apoi puțin câte puțin.

Aliații conduși de generalul francez Foch au procedat exact la fel în fața nefericitelor ofensive ale lui Ludendorff, ceea ce l-a costat pe Ludendorff războiul.

HINDENBURG

Hindenburg a fost un general în rezervă bătrân, de peste 70 de ani, care a revenit în viața publică în 1914 și a fost creditat pentru victoria germană de la Tannenberg. În timpul războiului, s-a senilizat, iar Ludendorff a preluat comanda. Nu a contestat niciodată deciziile lui Ludendorff, până în ultima lună de război.

Remarcabil este felul cum a ajuns sub influența lui Ludendorff. La începutul războiului, Hindenburg nu avea ambiții teritoriale pentru Germania și nici nu vorbea

de despăgubiri. La sfârșitul acestuia însă, devenise la fel de lacom ca și Ludendorff. În cele din urmă, a căzut cu totul sub influența lui Ludendorff.

HITLER

Adolf Hitler este motivul unor abundente controverse printre biografi. Fotografiiile sale din copilărie îl arată cu ochi rătăciți, probabil un indiciu a ceea ce era în mintea lui. Canaris, amiralul german, credea că pe Hitler îl înnebuniseră Primul Război Mondial și gazele toxice, pe care le-a introdus Ludendorff pe câmpul de luptă. Dar această afirmație nu poate fi confirmată.

Când Ludendorff a început să-i învinovătească pe evrei pentru înfrângerea Germaniei în Primul Război Mondial, Hitler spunea că voia ca evreii să fie gazați în același fel cum fuseseră gazați în război soldații germani. Ne putem întreba ce viață ar fi avut, dacă Ludendorff nu i-ar fi dat ideea învinovățirii evreilor. Hitler era un acuarelist talentat; poate că ar fi putut fi profesor de artă la un liceu.

Toți membrii elitei naziste erau veterani ai Primului

Război Mondial și aveau un lucru în comun: fără excepție, aveau nostalgia războiului și voiau să-l reînscezeze, pentru că fusese momentul cel mai bun al vieții lor. Nostalgia se împletea cu dorința de răzbunare.

KAISERUL WILHELM II

Kaiserul Wilhelm II a fost un om debil încă din ziua când s-a născut - mama sa a trecut

prin douăsprezece ore de travaliu ca să-l nască, iar nașterea l-a vătămat sever pe prunc. Una dintre mâinile sale era schilodită și n-a crescut la fel de lungă precum cealaltă. Avea o cunoaștere superficială asupra lumii – se pare că nu urma decât doi experți: a luat-o după Darwin și credea că Germania trebuia să izbândească în lupta de „supraviețuire a celui mai adaptat“. A mers pe mâna amiralului american Alfred Thayer Mahan și credea că Germania ar fi trebuit să-și dezvolte o gigantică flotă de suprafață pentru a putea amenința Anglia. Cunoștințele sale limitate i-au produs daune. De la Mahan a învățat să îndrăgească doar navele de suprafață și, drept urmare, nu se prea interesa de submarine. Când a început războiul, nu și-a putut folosi niciodată navele, iar submarinele erau într-un număr periculos de mic. De la Darwin a deprins fanfaronada amenințătoare – adică filozofia supraviețuirii celui mai adaptat, înstrăinându-și din cauza ei Rusia și Anglia.

Cu aliați mai puternici, cu mai multe submarine și cu mai multă diplomatie ar fi putut evita, sau poate chiar câștiga, războiul.

KERENSKI

Feodor Kerenski a fost un bun profesor, care nu era pregătit să facă față unui luptător precum Lenin. Este adesea aspru judecat, dar, de fapt, a fost cel mai democrat lider al Rusiei din secolul său. Este disprețuit pentru continuarea războiului, dar știa că, dacă făcea pace cu Ludendorff, aliații Rusiei ar fi fost terminați. Este disprețuit de mulți pentru a fi democratizat prea mult armata, astfel că

soldații puteau supune la vot îndeplinirea ordinelor, dar el știa că armata era foarte aproape de revoltă, astfel că nu avea decât puține opțiuni.

Istoria îi disprețuiește pe pierzători. Nu se va spune niciodată un cuvânt bun despre Ludovic XVI, deși a fost un om mai bun decât Napoleon. Nu se va spune niciodată un cuvânt bun despre Nicolae II, deși a fost mai bun decât Stalin. Și nu se va spune niciodată un cuvânt bun despre Kerenski, chiar dacă i-a fost superior lui Lenin.

Ucenicii puterii, cei asemenea lui Henry Kissinger, îl disprețuiesc pe Kerenski. Odată, într-o dispută cu un premier portughez ineficient, Kissinger a șuierat: „Ai să ajungi ca și Kerenski.”

„Nu vreau să ajung ca și Kerenski“, a răspuns omul.

„Nici Kerenski n-a vrut“, a răspuns Kissinger.

LEMKIN

Raphael Lemkin a fost un biet avocat polonez care a emigrat în America, cel care a vorbit despre măcelărirea evreilor și cel care a inventat cuvântul *genocid*. Personaj tragic, și-a pierdut orice altă abilitate în afara celei de a avertiza lumea despre genocid, a trăit în sărăcie, vorbind poate puțin prea sever, consumat de această cruciadă a lui. Nimeni nu i-a dat atenție, a rămas necunoscut. Și totuși a fost un om mare.

Uneori a ținut conferințe la colegiile Yale, Rutgers și la Universitatea din Virginia. A explicat că genocidul nu era doar actul

ucidării unei populații, ci, mai curând, efortul de a distruge o populație „în întregime sau parțial”.

Lemkin a plecat în America după ce a înțeles că guvernul polonez din anii 1920 și 1930 nu îi accepta ideile și că, până la urmă, i s-a opus. A fost un profet neonorat în patria sa.

La înmormântarea sa n-au participat decât șapte persoane. Și totuși realizase multe: a atras atenția asupra tentativelor de genocid împotriva armenilor, evreilor și ucrainenilor. Samantha Power, expertul în genocide de la Harvard, apără fără rezerve ideile acestui om.

LENIN

Lenin este omul extremelor. Avea o disciplină de fier. Avea o capacitate sporită de a induce teroare. Abilitatea sa de a-și răstălmăci crimele prin expresii nesincere era și mai mare. De pildă, sloganul: „Libertatea este atât de prețioasă, încât trebuie raționalizată.”

Și totuși, nu e mare diferență între Lenin și Stalin, atât doar că Lenin era mai eficient. Pentru mai multe despre această temă, vezi Aleksandr Soljenițîn, *Arhipelagul Gulag* și Roy Medvedev, *Let History Judge* (Să judece istoria) și evaluați acțiunile lui Lenin de luare de ostatici și de pedepsire a adversarilor, chiar și numai pentru că era posibil să nu fie de acord cu el, și comparați acest comportament cu acela al lui Stalin. Atunci veți vedea că aceștia doi se aseamănă. Diferența nu este decât una de scală.

Lenin avea sifilis, iar corpul său era

împovărat de medicamentele pe care le lua pentru a-l trata. Mai mult, fusese împușcat cu două gloanțe înmuiate în arsenic, ceea ce i-a otrăvit trupul. Dar era un om cu o putere de concentrare uluitoare, și cel mai eficient revoluționar din istoria Rusiei.

LLOYD GEORGE

Prim-ministrul David Lloyd George a fost un politician din Regatul Unit care, din perspectiva lui Hitler, a fost responsabil de victoria Aliaților în Primul Război Mondial. Se pare că nu a făcut decât o singură eroare majoră: în 1918, era atât de exasperat de modul în care generalii britanici risipeau viețile soldaților lor, încât a ținut armata britanică din Franța subalimentată cu oameni, astfel încât să piară mai puțini dintre ei. Așadar, atunci când a atacat Ludendorff, armata britanică era într-o situație mai precară decât ar fi trebuit să fie în mod obișnuit. Dar, cumva, forța inferioară a diviziilor britanice a reușit să smulgă victoria din fălcile înfrângerii.

Lloyd George a fost un galez strălucitor. Eroul său era Abraham Lincoln, după exemplul căruia și-a modelat viața.

LUENDORFF

Erich Ludendorff a fost, până la urmă, o entitate disciplinată, dar mediocră. Și-a petrecut timpul studiind un singur lucru, tactica, și nu și-a lăsat niciodată timp pentru prieteni, dragoste sau copii. În plus, n-a învățat niciodată cum să descopere adevărurile incomode, fiind mereu înconjurat de sicofanți care îi spunea exact cu voia să

audă. Fischer² a înnebunit atât de rău, încât el, un evreu, a hotărât că Holocaustul nu a avut loc. Ludendorff a înnebunit atât de rău, încât credea că el câștigase Primul Război Mondial, dar că fusese sabotat de evrei.

3. Bobby Fischer (1943-2008), șahist american evreu, considerat de mulți cel mai mare jucător de șah din toate timpurile, a emis opinii antisemite extreme încă din anii 1960, ajungând să nege cu totul existența Holocaustului. (N. tr.)

Pentru mai multe informații despre Ludendorff, vezi cartea lui Karl Tschuppik, *Ludendorff, the Tragedy of a Military Mind* (Ludendorff, tragedia unei minți militare). Din păcate, cartea aceasta încheie povestea lui Ludendorff în jurul anului 1932 și nu abordează contribuția sa decisivă la cauza nazistă. Însă este un foarte bun studiu al personalității sale.

NICOLAE II

Nicolae II al Rusiei a făcut greșeli care l-au făcut să piardă și războiul, și națiunea. Mai întâi, s-a numit pe sine comandant suprem al armatei, atrăgând asupra sa oprobriul pentru orice bătălie pierdută. În al doilea rând, și-a abolit sursa principală de venit, eliminând monopolul pe alcool în toiul războiului. În al treilea rând, nu l-a sprijinit niciodată suficient pe cel mai mare general al său, Alexei Brusilov. În al patrulea rând, a adoptat nebuniile lui Gori Rasputin. În al cincilea rând, a permis circulația literaturii comuniste în Rusia, căci credea că era atât de irațională,

încât nimeni nu avea să o ia în serios. În al șaselea rând, n-a insistat niciodată prea mult să afle cine ucidea pe cine în statul său. Ar fi trebuit să afle cine l-a ucis pe cel mai capabil ministru al său, Piotr Stolîpin⁴. Acest tal-meș-balmeș de erori au condamnat Rusia.

4. Piotr Stolîpin a fost împușcat în clădirea operei din Kiev, la 14 septembrie 1911, de un revoluționar aharhist, Dmitri Brogrov, care era și agent al poliției secrete țariste, Ohrana. (N. tr.)

Celebrele ultime cuvinte ale lui Nicolae, când i s-a spus că urma să fie împușcat, au fost: „Cum? Cum?”

PERSHING

Generalul Pershing a fost un om excepțional, șef de promoție la West Point, la fel ca prietenul său, Douglas MacArthur. Pershing era de acord cu Teddy Roosevelt și cu generalul francez Mangin, și voia ca armatele aliate să avanseze până la Berlin și să le dovedească germanilor că fuseseră bătuți. Dar această idee era în contradicție cu mentalitatea președintelui Wilson, un sudist al cărui tată fusese ofițer al Confederației, care credea că durabilitatea păcii depindea de blândețea ei.

PRINCIP

Puțini îl învinovătesc pe Princip pentru izbucnirea războiului mondial – se sugerează adesea că războiul a fost un accident în așteptarea locului în care să se întâmple. Dar, dacă Princip n-ar fi tras focurile de armă din 1914, războiul s-ar fi putut întâmpla mai

târziu. Iar dacă războiul ar fi avut loc mai târziu, sunt toate șansele ca rușii să fi avut o performanță mai bună. Faimosul istoric englez Alistair Horne afirmă inechivoc în *Verdun: The Price of Valor* (Verdun: prețul curajului) că, dacă războiul ar fi început mai târziu, rușii l-ar fi putut câștiga. Până în 1914, situația Rusiei s-a ameliorat în salturi și reculuri. Planificatele legături feroviare cu Arhanghelsk și Murmansk ar fi ușurat mult recepționarea proviziilor trimise din Anglia și Statele Unite, iar ameliorările introduse în armata rusă ar fi avut timp să se acumuleze.

RADEK

Karl Radek este ținut minte ca ultimul comunist internaționalist. Când elitele comuniste goneau după privilegii și lux, se spune că Radek era singurul destul de idealist încât să nu ceară favoruri. Într-adevăr, barba urâtă pe care o purta era o necesitate, căci n-a solicitat niciodată lemn de foc sau cărbuni în plus ca să-și încălzească apartamentul rece.

Radek ar trebui ținut minte pentru scrierile sale de geniu. El este cel a cărui opinie prevala la scrierea gazetei *Torța*, care era distribuită în mai multe limbi trupelor germane ocupante - iar munca aceasta i-a neutralizat pe inamici mai eficient decât ar fi putut-o face orice forță militară. Tot Radek a fost acela care a făcut apel la instalarea unui comunism real, internaționalist, în timp ce egalii săi se refugiau în crezul șovinist rus, care avea să domine mișcarea vreme de decenii.

Radek a fost atât de inteligent, încât se

pare că și-a dominat vampirii care l-au pregătit pentru procesele-spectacol staliniste. Le-a spus sec că e destul de important încât să-i tragă după el. A amenințat să mărturisească implicarea într-un mare complot internațional și că aceia care-l țineau captiv erau părtași la trădarea sa. Torționarii săi și-au dat brusc seama că Radek ar fi putut face să fie omorâți, astfel că au început să dea din colț în colț. Apoi, Radek a insistat ca ei să găsească o modalitate prin care să nu fie condamnat decât la câțiva ani în lagărele din Siberia.

Stratagema sa a avut un succes strălucitor. Când a auzit citindu-se sentința, ziariștii străini l-au văzut zâmbind ușurat. Era, în mod cert, unul dintre puținele triumfuri ale celor măcelăriți de Stalin.

Sigur că Stalin s-a răzbunat pe Radek. Dovezile indică faptul că ar fi fost omorât în lagăr, în 1939, din ordinele lui Stalin.

REED

Jack Reed a fost un credincios adevărat, un comunist absolut devotat. Zeloții miezului dur, precum Grigori Zinoviev, nu aveau însă încredere în el și l-au trimis la Baku, în Georgia, ca să reprezinte partidul la conferința panislamistă ce se desfășura acolo.

Pe drumul spre conferință, în tren, Reed a fost uluit să vadă că delegații au primit un cârd de târfe adolescente frumoase, furnizate de un grup de codoașe bătrâne. Târfele au urcat în tren îmbrăcate în blănuri, fără să aibă nimic pe dedesubt.

Reed nu era împotriva amorului liber, dar i

se părea de neconceput să prostituezi acele fete inocente. Și totuși, exact asta făceau delegații. Era ceva arogant, vicios, curat stalinist. Pe lângă aceasta, luxul calp al delegaților i-a frânt inima, astfel că s-a întors la Moscova într-o stare de tensiune. I-a spus Louisei Bryant, femeia pe care o iubea, că era nefericit din cauză că înțelesese greșit mișcarea comunistă și că îi crease o imagine falsă.

În timpul cât a fost bolnav și până la moartea sa în spital, fără să i se dea îngrijire medicală, a rămas foarte singur. Lenin n-a trimis doctori să-l ajute. A murit murmurând: „Prins în capcană, prins în capcană.” Nu degeaba i s-a spus în cele din urmă „revoluționarul pierdut”.

Se spune că în URSS, cartea sa *Ten Days That Shook the World* (Zece zile care au zguduit lumea) a fost apreciată, dar a fost cenzurată la scurt timp după publicare. Stalin detesta această carte, pentru că el nu era personaj principal, astfel că nu după mult timp a retras-o din circulație.

În Occident, această carte a fost citită cu nesaț. Lucru interesant, numai două publicații, *New York Times* și *London Times*, au observat slăbiciunile cărții. Majoritatea cititorilor au fost fermecați de spiritul cărții – unul exuberant și aventuros.

ROOSEVELT

Theodore Roosevelt era bătrân și slăbit în 1917, dar era cel mai mare și mai popular erou în viață al Americii. Singura sa dorință înainte de a muri a fost de a comanda o divizie

din Europa. S-a dus la cel mai înverșunat adversar al său, președintele Wilson, și i-a cerut comanda. La schimb, jura să renunțe la orice dezacord viitor cu președintele. Planul său era să meargă în Europa în fruntea unor *Rough Riders* (Călăreți hârșâiți), să lupte în tranșee și să preseze Aliații să meargă la Berlin, pentru a le dovedi germanilor că erau bătuți.

Dacă planul său ar fi fost pus în practică, este posibil să se fi evitat cel de-al Doilea Război Mondial. Ideea este una dintre cele mai interesante speculații despre ceea ce ar fi putut fi istoria secolului XX. Nimeni, nici Ludendorff, nici Hitler, n-ar mai fi putut pretinde că Germania n-a fost de fapt înfrântă.

WILSON

Președintele Woodrow Wilson știa cum să câștige un război, dar nu și cum să câștige pacea. Eșecul său de a construi o pace durabilă și dreaptă după Primul Război Mondial este un dezastru major al diplomației modeme, în 1918, în momentul de apogeu al puterii SUA, Wilson n-a reușit să fie învingător și să facă o pace eficientă.

Dar lumea cerea mai mult decât putea da un om. Wilson era văzut ca un mesia care avea să rezolve și să facă totul. Nici un președinte american nu a avut puterea pe care a avut-o el la apogeul carierei sale.

Intențiile sale erau superlative. Voia o pace blândă, ca aceea pe care Nordul încercase să o ofere Sudului în 1865. Fără criminali de război, fără dorința de răzbunare și fără procese. Nu voia decât să facă cealaltă parte

să se predea și apoi să meargă acasă.

Cărți și observații

Capitolul 1

Despre Gavriilo Princip

Brescia, Anthony. "The Role of Gavriilo Princip." Master's thesis, St. John's University, Queens, New York, 1965.

Butcher, Tim. *The Trigger: Hunting the Assassin Who Brought the World to War*. Grove Press, New York, 2014.

Cassels, Lavender. *The Archduke and the Assassin: Sarajevo, June 28, 1914*. Stein and Day, New York, 1984.

Clark, Christopher. *Sleepwalkers: How Europe Went to War în 1914*. Harper, New York, 2013.

Dedijer, Vladimir. *Road to Sarajevo*. Simon and Schuster, New York, 1966.

Fabijancic, Tony. *Bosnia: În the Footsteps of Gavriilo Princip*. University of Alberta Press, Edmonton, 2010.

Feuerlicht, Robert Strauss. *Desperate Act*. McGraw-Hill, New York, 1968.

King, Greg. *The Assassination of the Archduke*. McGraw-Hill, New York, 1968.

Koning, Hans. *Death of a Schoolboy*. Harcourt, New York, 1974.

Lyon, James. *Serbia and the Balkan Front, 1914: The Outbreak of the Great War*. Bloomsbury, London, 2015.

McMeekin, Sean. *July 1914: Countdown to War*. Basic Books, New York, 2013.

Quarmby, Katharine. *The Priest, the Assassin and Archduke Franz Ferdinand*. Thistle, London, 2014.

Rehr, Henrik. *Terrorist: Gavrilo Princip, the Assassin Who Ignited World War I*. Graphic Universe, Minneapolis, 2015.

Smith, David James. *One Morning in Sarajevo*. Weidenfeld & Nicolson, New York, 2009.

Villiers, Peter John. *Gavrilo Princip*. Fawler Press, Oxford, 2010.

Capitolul 2

Despre kaiseml Wilhelm II

Balfour, Michael. *The Kaiser and His Times*. Houghton Mifflin, Boston, 1964.

Clark, Christopher M. *Kaiser William II*. Harlow, Longman, New York, 2000.

Clay, Catrine. *King, Kaiser, Tsar: Three Royal Cousins Who Led the World to War*. Walker, New York, 2007.

Hull, Isabel Virginia. "The Entourage of Kaiser Wilhelm II." Doctoral dissertation, Yale University, New Haven, CT, 1978.

MacDonogh, Giles. *The Last Kaiser: William the Impetuous*. Weidenfeld & Nicolson, London, 2000.

Mombauer, Annika. *The Kaiser: New Research on Wilhelm II's Role in Imperial Germany*. Cambridge University Press, New York, 2003.

Retailack, James M. *Germany in the Age of Kaiser Wilhelm II*. Macmillan, New York, 1996.

Rohl, John C. G. *The Kaiser and His Court*.

Cambridge University Press, New York, 1994.

Rohl, John C. G., and Nicolaus Sombart, eds. *Kaiser Wilhelm II: New Interpretations*. Cambridge University Press, New York, 1982.

Sarkin-Hughes, Jeremy. *Germany's Genocide of the Herero*. James Currey, Woodbridge, UK, 2011.

Van der Kiste, John. *Kaiser William II: Germany's Last Emperor*. Sutton, Stroud, UK, 1999.

Viereck, George Sylvester. *The Kaiser on Trial*. Greystone Press, New York, 1937.

Whittle, Tyler. *The Last Kaiser: A Biography of William II, German Emperor and King of Prussia*. Heinemann, London, 1977.

Despre Schlieffen și despre Plan

Bucholz, Arden. *Moltke, Schlieffen, and Prussian War Planning*. St. Martin's, New York, 1991.

Cimbala, Stephen J. *Deterrence and Provocation in Crisis and War*. Pennsylvania State University Press, University Park, 1994.

Henin, Pierre Yves. *Le Plan Schlieffen: un mois de guerre, deux siècles de controverse*. Economica Press, Paris, 2012.

Herwig, Holgar H. *The Marne, 1914*. Random House, New York, 2009.

Jannen, William. *The Lions of July*. Presidio Press, Novato, CA, 1996.

Jones, Andrew L. "Debating Cannae: Delbruck, Schlieffen, and the Great War." Master's essay, East Tennessee State University, Johnson City, 2015.

Ritter, Gerhard. *The Schlieffen Plan: Critique of a Myth*. O. Wolff, London, 1958.

Schlieffen, Alfred von. *Alfred von Schlieffen's Military Writings*. Frank Cass, Portland, OR, 2003.

-----, *Cannae*. Mittler, Berlin, 1936.

Stoneman, Mark R. „William Groener, Officering, and the Schlieffen Plan.“ Doctoral dissertation, Georgetown University, Washington, DC, 2006.

Tunstall, Graydon A. “The Schlieffen Plan.” Doctoral dissertation, Rutgers University, New Brunswick, NJ, 1974.

Wallach, J. L. “Clausewitz and Schlieffen: A Study of the Impact of Their Theories on the German Conduct of the 1914—1918 and 1939-1945 Wars.” Doctoral dissertation, Oxford University, 1968.

Werstler, Glenn. “Erich von Falkenhayn and the German Response to the Problem of War on Two Fronts.”

Master's essay, Kutztown State College, Kutztown, PA, 1980.

Capitolul 3

Despre Verdun

Brown, Malcolm. *Verdun, 1916*. Temple Publishing, Charleston, SC, 1999.

Clayton, Anthony. *Paths of Glory*. Cassell, New York, 2003.

Denizot, Alain. *Verdun, 1914—1918*. Nouveaux Editions Latines, Paris, 1996.

Home, Alistair. *The Price of Glory*. Penguin Publishers, New York, 1994.

Keegan, John. *The First World War*. Vintage, New York, 2000.

Ousby, Ian. *The Road to Verdun*. Anchor

Press, New York, 2002.

Petain, Henri Philippe. *La Bataille de Verdun*. Payot Publishers, Paris, 1929.

Capitolul 4

Despre Tannenberg

Gannon, James. *Stealing Secrets, Telling Lies*. Brassey's, Washington, DC, 2001.

Golovin, Nicolai N. *The Russian Campaign of 1914*. Command and General Staff School Press, Fort Leavenworth, KS, 1933.

Griffin, Oliver L. "The German Army Looks East." Doctoral dissertation, Harvard University, Cambridge, MA, 1998.

Herwig, Holger H. *The First World War*. St. Martin's Press, London, 1996.

Ironside, Edmund. *Tannenberg: The First 30 Days in East Prussia*. Blackwood, Edinburgh, 1925.

Kagan, Frederick W., and Robin Higham, eds. *The Military History of Russia*. Macmillan, Boston, 2001.

Pawly, Ronald. *The Belgian Army in World War I*. Osprey, New York, 2009.

Rigoux, Pierre. *Tannenberg 1914: Sacrifice pour la France?* Economica Press, Paris, 2010.

Roy, James Charles. *The Vanished Kingdom: Travels through the Kingdom of Prussia*. Westview Press, Boulder, CO, 1999.

Showalter, Dennis. *Tannenberg: Clash of Empires 1914*. Brassey's, Washington, DC, 2004.

Stone, Norman. *The Eastern Front, 1914-1917*. Scribner's, New York, 1975.

Sweetman, John. *Tannenberg, 1914*.

Cassell, New York, 2002.

Talbot, Randy Raymond. "General Hermann von Francois and Corps-Level Operations during the Tannenberg Campaign, August, 1914." Master's thesis, Eastern Michigan University, Ypsilanti, 1999.

Capitolul 5

Despre venirea Duoului la putere

Bridgman, Jon Marshall. "The Origins of the Military Dictatorship of Hindenburg and Ludendorff." Doctoral dissertation, Stanford University, 1960.

Despre generalul Falkenhayn

Falkenhayn, Erich von. *The German General Staff and Its Decisions*. Mead, New York, 1920.

Foley, Robert. *German Strategy and the Path to Verdun: Erich von Falkenhayn and the Development of Attrition, 1870-1916*. Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

Hilbert, Lothar. *Falkenhayn, L'homme et sa conception de j'offensive de Verdun*. Published by author, 1976.

Werstler, Glenn. "Erich von Falkenhayn and the German Response to the Problem of War on Two Fronts, 1914-1916." Master's thesis, Kutztown University of Pennsylvania, Kutztown, 1980.

Capitolul 6

Despre Fritz Haber

Charles, Daniel. *Master Mind: The Rise and Fall of Fritz Haber*. Echo Press, New York,

2005.

Hager, Thomas. *The Alchemy of Air: A Jewish Genius, a Doomed Tycoon, and the Scientific Discovery That Fed the World but Fueled the Rise of Hitler*. Harmony Books, New York, 2008.

Smil, Vaclav. *Enriching the Earth*. MIT Press, Cambridge, MA, 2001.

Despre Jean de Bloch

Bloch, Jean de. *La Guerre*. Garland Press, New York, 1973.

Ferguson, Niall. *The Pity of War*. Basic Books, New York, 1999.

Despre Ofensiva Brusilov

Dowling, Timothy C. *The Brusilov Offensive*. Indiana University Press, Bloomington, 2008.

Liddell Hart, B. H. *The Real War, 1914-1918*. Little Brown and Company, New York, 1930.

Sergeyev-Tsensky, Sergei. *Brusilov's Breakthrough*. Hutchinson & Company, London, 1945.

Despre campaniile lui Ludendorff și Zimmermann

Boghardt, Thomas. *The Zimmermann Telegram: Intelligence, Diplomacy, and America's Entry into World War I*. Naval Institute Press, Annapolis, MD, 2012.

Protasio, John. *The Day the World Was Shocked: The Lusitania Disaster and Its Influence on the Course of World War I*. Newbury Publishers, Haverton, PA, 2011.

Reid, B. L. *The Lives of Roger Casement*. Yale Univer-

sity Press, New Haven, CT, 1976.

Strother, French. *Fighting Germany's Spies*. Doubleday, Garden City, NY, 1918. (Subiectul acestei cărți este conspirația Annie Larsen.)

Tuchman, Barbara. *The Zimmermann Telegram*. Macmillan, New York, 1966.

Capitolul 7

Despre Lenin, Parvus și călătoria cu trenul către Petrograd

Leggett, George. *The Cheka: Lenin's Political Police*. Clarendon Press, Oxford, 1981.

Pearson, Michael. *The Sealed Train*. Putnam's, New York, 1974.

Pipes, Richard. *The Unknown Lenin*. Yale University Press, New Haven, CT, 1999.

Despre Aleksandr Kerensky

Abraham, Richard. *Alexander Kerensky: First Love of the Revolution*. Columbia University Press, New York, 1987.

Fontenot, Michael F. "Alexander F. Kerensky: The Political Career of a Russian Nationalist." Doctoral dissertation, Louisiana State University, Baton Rouge, 1976.

Kerensky, A. F. *The Kerensky Memoirs*. Cassell, London, 1966.

Capitolul 8

Despre Brest-Litovsk

Felshtinsky, Yuri. *Lenin, Trotsky, Germany, and the Treaty of Brest-Litovsk*. Russell Enterprises, Milford, CT, 2012.

Kennan, George Frost. *Soviet Foreign*

Policy, 1917- 1941. Van Nostrand, Princeton, NJ, 1960.

Phillips, E. T. "Austria-Hungary and the Treaty of Brest-Litovsk." Master's thesis, Temple University, Philadelphia, 2012.

Robertson, P. W. "An Investigation of American Responses to the Russo-German Negotiations Resulting in the Treaty of Brest-Litovsk." Master's thesis, University of Wyoming, Laramie, 1964.

Trotsky, Leon. *From October to Brest-Litovsk.* Socialist Publication Society, New York, 1919.

Wargelin, Clifford Frank. "Bread, Peace and Poland: The Economic and Political Origins of Habsburg Policy at Brest-Litovsk." Doctoral dissertation, University of Wisconsin, Madison, 1980.

Wheeler-Bennett, John. *Brest-Litovsk: The Forgotten Peace.* Macmillan, London, 1938.

Capitolul 9

Bailey, S. "Erich Ludendorff as Quartermaster General of the German Army, 1916-1918." Doctoral dissertation, University of Chicago, 1966.

Blaxland, Gregory. *Amiens, 1918.* Osprey, London, 2008.

Gray, Randall. *Kaiserschlacht, 1918: The Final German Offensive.* Osprey, London, 1991.

Hennes, Randolph York. "The March Retreat of 1918: Anatomy of a Battle." Doctoral dissertation, University of Washington, 1966.

Middlebrook, Martin. *The Kaiser's Battle.*

Penguin, London, 2000.

Wilson, Dale Eldred. “‘Treat ‘em rough!’: The United States Army Tank Corps in the First World War.” Doctoral dissertation, Temple University, Philadelphia, 1990.

Zabecki, David T. *The German 1918 Offensives*. Routledge, New York, 2006.

Capitolul 10

Despre căderea lui Ludendorff și învinovățirea evreilor

Chickering, R. *Imperial Germany and the Great War*.

Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

Diest, Wilhelm. “The Military Collapse of the German Empire: The Reality behind the Stab-in-the-Back Myth.” *War in History* 3, no. 2 (1996): 186-207.

Johnstone, Theodore A. “Dolchstoß: The Making of a Legend, 1890-1919.” Doctoral dissertation, University of Kansas, Lawrence, 1974.

Romano, M. A. “The Stab in the Back Theory: From Myth to Genocide.” Master’s thesis, Kean University, Union, NJ, 2013.

Schvelbusch, Wolfgang. *The Culture of Defeat: On National Trauma, Mourning, and Recovery*. Picador Press, New York, 2004.

Scott, Allan C. “Dolchstoßlegende and Jihad.” Doctoral dissertation, Roosevelt University, Chicago, 2001.

Watson, Alexander. “Stabbed at the Front.” *History Today* 58, no. 11 (November 2008): 21-27.

Capitolul 11

Despre Walther Rathenau

Felix, David. "Walter Rathenau and the Politics of Reparations." Doctoral dissertation, Columbia University, New York, 1970.

Kessler, Harry. *Walter Rathenau: His Life and Work*. Beston Press, New York, 1930.

Loewenberg, Peter Jacob. "Walter Rathenau and German Society." Doctoral dissertation, University of California, Berkeley, 1966.

Sanford, David George. "Walter Rathenau: Critic and Prophet of Imperial Germany." Doctoral dissertation, University of Michigan, Ann Arbor, 1971.

Smith, Gene Dixon. *The Ends of Greatness: Haig, Petain, Rathenau, and Eden*. Crown, New York, 1990.

Volkov, Shulamit. *Walter Rathenau*. Yale University Press, New Haven, CT, 2012.

Williamson, D. G. "Walter Rathenau: A Study of His Political, Industrial, and Cultural Activities." Doctoral dissertation, University of London, 1972.

Despre Ludendorff

Asprey, Robert. *The German High Command at War: Hindenburg and Ludendorff Conduct World War I*. W. Morrow, New York, 1991.

Bailey, Stephen. "Erich Ludendorff as Quartermaster General of the German Army, 1916-1918." Doctoral dissertation, University of Chicago, 1966.

Bridgman, John Marshall. "The Origins of the Military Dictatorship of Hindenburg and

Ludendorff." Doctoral dissertation, Stanford University, 1960.

Bucelew, John Daniels. "Erich Ludendorff and the German War Effort: A Study in the Military Exercise of Power." Doctoral dissertation, University of California, San Diego, 1974.

Craven, Nancy Lynn. "Kuhlmann or Ludendorff." Doctoral dissertation, University of Chicago, 1969.

Lee, John. *The Warlords: Hindenburg and Ludendorff*. Weidenfeld & Nicolson, London, 2005.

Naftzger, Stephen Thomas. "Heil Ludendorff: Erich Ludendorff and Nazism, 1925-1937." Doctoral dissertation, City University of New York, 2002.

Nebelin, Manfred. *Ludendorff*. Siedler Verlag, Munich, 2011.

Parkinson, Roger. *Tormented Warrior*. Stein & Day, New York, 1979.

Piazza, R. M. D. "Ludendorff: The Totalitarian and Voelkisch Politics of a Military Specialist." Doctoral dissertation, Northwestern University, Evanston, IL, 1969.

Wheeler-Bennett, John. *The Nemesis of Power: The German Army in Politics*. Macmillan Publishers, New York, 2005.

Lucrările lui Ludendorff, scrise după înfrângerile din 1918

Ludendorff, Erich. *The Nation at War*. Hutchinson and Company, London, 1936.

----- . *The Defense of the Outpost Zone*. London, 1918.

----- . *Ludendorff's Own Story*. Harper, New York, 1919.

----- . *Lessons Drawn by the German Higher Command from the Recent Offensives*. General Staff Headquarters, London, 1918.

----- . *The General Staff and Its Problems*. E. P. Dutton, New York, 1924.

----- . *The Truth about Kitchener, to Which Is Appended a Letter from General von Ludendorff*. Bodley Head, London, 1925.

----- . *The Two Battles of the Marne*. Cosmopolitan Book Corporation, New York, 1927.

----- . "The American Soldier in the World War as Seen by a Foe." In *As They Saw Us*, edited by George Sylvester Viereck. Garden City, NY, 1929.

----- . *The Coming War*. Faber & Faber, New York, 1931.

----- . *Destruction of Freemasonry through Revelation of Its Secrets*. 1927. Sacred Truth Publishing House, 2014.

Lucrări în germană sau traduse din germană

Anonymous. *Der Feldherr Ludendorff, Militärpolitisch betrachtet von einem Soldaten*. Berlin, 1920.

Bauer, Max. *Der Grosse Krieg in Feld und Heimat*. Berlin, 1921.

Bethmann Hollweg, Theobald von. *Reflections on the World War*. T. Butterworth Publishers, London, 1920.

Breucker, Wilhelm. *Die Tragik Ludendorffs, Eine Kritische Studie*. Stollhamm, 1953.

Bruchmuller, Georg. *Die Artillerie beim Angriff im Stellungskrieg*. Berlin, 1926.

Conrad von Hötzendorf, Franz. *Aus Meiner Dienstzeit, 1906-1918*. Vienna, 1921.

Einem, Karl von. *Ein Armee Führer erlebt den Weltkrieg*. Leipzig, 1938.

Foerster, Wolfgang. *Der Feldherr Ludendorff im Unglück*. Weisbaden, 1932.

Frentz, Hans. *Der unbekannte Ludendorff, Der Feldherr in seiner Umwelt und Epoche*. Weisbaden, 1972.

Hindenburg, Paul von. *Out of My Life*. Harper, New York, 1921.

Hoffmann, Max. *War Diaries and Other Papers*. M. Seeker, London, 1929.

----- *Tannenberg*. Berlin, 1925.

Hubatsch, W. *Hindenburg und der Staat*. Gottingen, 1966.

Janssen, Karl-Heinz. *Der Kanzler unter dere General*. Gottingen, 1967.

Krebs, A. *Tendenzen und Geschichte der NSDAP*. Berlin, 1959.

Kuhl, H. von. *Der Weltkrieg 1914-1918*. Berlin, 1930.

Ludendorff, Erich. *Meine Kriegserinnerungen*. 2 vol. London, 1919.

Ludendorff, Margarethe. *My Married Life with Ludendorff*. Hutchinson, London, 1929.

Niemann, Alfred. *Kaiser und Revolution*. Berlin, 1922.

Ropponen, K. *Die Kraft Russlands*. Helsinki, 1968.

Rupprecht, crown prince of Bavaria. *Mein Kriegstagebuch*. Berlin, 1929.

Sulzbach, Herbert. *Zwei Lebende Mauern*. Berlin, 1935.

Tempelhof, Henny von. *Mein Gluck im Hause Ludendorff*. Berlin, 1918.

Tschuppik, Karl. *Ludendorff: The Tragedy of a Military Mind*. Houghton Mifflin, Boston, 1932.

Westarp, Kuno von. *Konservative Politick im letzten Jahrzelnt des Kaiserreichs*, vol. 2. Berlin, 1935.

Wheeler-Bennett, J. W. *Hindenburg: The Wooden Titan*. St. Martin's Press, New York, 1967.

Wilhelm, prințul moștenitor. *Memoirs*. Scribner's, New York, 1922.

Coliba de imagini

Erich Ludendorff și
Adolf Hitler

Tânărul Erich Ludendorff, circa 1892

Prima sa soție, Margarethe, în 1915, înainte
să-i moară cei doi
fi

Franz Pernet, fiu al primei soții a lui
Ludendorff, ucis în ofen-
sivele acestuia din urmă

Erich Pemet, fiu vitreg, ucis de asemenea în
ofensivele lui
Ludendorff

Prima lui soție, Margarethe, în doliu după cei
doi fii

A doua sa soție, Mathilde von Kemnitz – a se
observa svasti-
cile brodate pe bluză

Caricatură cu „înjunghierea pe la spate”,
1919 – germanii îi
învinuiau pe evrei pentru pierderea războiului

Ludendorff spre
sfârșitul vieții

Mormântul său din Bavaria nu are însemne
specific militare,

fiind ornat doar cu
o spadă